

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ แนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถี
เศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ
จังหวัดฉะเชิงเทรา

จัดทำโดย
สมจิต สารุชาติ และคณะ

22 มีนาคม 2561

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์
โครงการ แนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถี
เศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ
จังหวัดฉะเชิงเทรา

คณะผู้วิจัย

1.นางสาวสมจิต	สาธิตา	หัวหน้าโครงการ
2.นางเชียน	หงษ์แก้ว	ทีมวิจัย
3.นางสยาม	สำราญ	ทีมวิจัย
4.นางสมศรี	นาคงาม	ทีมวิจัย
5.นางเสงี่ยม	พงษ์ภา	ทีมวิจัย
6.นางบุญมี	บุรุษการ	ทีมวิจัย
7.นางสีดา	แก้ววงษา	ทีมวิจัย
8.นางเสมอ	สมานใจ	ทีมวิจัย
9.นายชาญณรงค์	สมานใจ	ทีมวิจัย
10.นางสาวฐิติพร	บุญรัตน์	ทีมวิจัย
11.นางบับพา	ศรีวินันท์	ทีมวิจัย
12.นางสาวพรพิมล	ศรีถาการ	ทีมวิจัย
13.นางปทุมมา	ศรีถาการ	ทีมวิจัย
14.นายเปี้ย	อาสาแข็ง	ทีมวิจัย
15.นางจรินทร์ธร	คำลือ	ทีมวิจัย
16.นางสมบัติ	ทำนักรสุข	ทีมวิจัย
17.นางลำเพลิน	ผุยเคน	ทีมวิจัย
18.นายสนิท	ครองพันธ์	ทีมวิจัย
19.นางเปี้ยว	คนคลอง	ทีมวิจัย
20.นายสุทิน	สันทาบุญ	ทีมวิจัย
21.นายทวี	สันทาบุญ	ทีมวิจัย
22.นางวรรณ	โยธี	ทีมวิจัย
23.นายสอด	ประสิทธิ์	ทีมวิจัย
24.นางวิไล	เหล่าสาร	ทีมวิจัย
25.นางรัชนี	โมลานิล	ทีมวิจัย

26.นางสงัด	เกตกุล	ทีมวิจัย
27.นายบุญยืน	สายที	ทีมวิจัย
28.นางภคพร	สินทรัพย์	ทีมวิจัย
29.นางดอกจันทร์	เกษมาลา	ทีมวิจัย
30.นายคำพูล	ศรีถาการ	ทีมวิจัย
31.นางปราณี	อินสวน	ทีมวิจัย
32.นายร้อยเอ็ด	เจริญนางรอง	ที่ปรึกษา

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ **“คน”** ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเองและสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ **“กระบวนการ”** มากกว่า **“ผลลัพธ์”** เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย **“เวที”** (การประชุม เสวนา พูดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิก อบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ **“ปัญญา”** ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ **“คำถาม”** หรือ **“ความสงสัย”** บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น **“คำถาม”** ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา **“ข้อมูล”** ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ **“วางแผน”** การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ **“บันทึก”** มีการ **“ทบทวน”** ความก้าวหน้า **“วิเคราะห์”** ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ **“ถอด”** กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ **“สรุปบทเรียน”** ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย **“ผู้ที่สงสัย”** ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่าชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงานเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่กวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัยให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้กวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย

(Node) ในพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย สู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการ โดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มนี้เป็นรายงานผลการศึกษาจากโครงการวิจัยท้องถิ่น เรื่อง แนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองมะหาด อำเภอบ้านค่าย จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญคือ 1) ศึกษาทบทวนความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ของชุมชน 2) ศึกษาทบทวนวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน 3) ศึกษาต้นทุนและศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) หาแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาด อำเภอบ้านค่าย จังหวัดฉะเชิงเทรา ให้ได้

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ขอขอบคุณทีมวิจัยทุกท่าน พี่น้องชาวชุมชนบ้านคลองมะหาด ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ร่วมกันดำเนินงานวิจัย และทีมพี่เลี้ยงนักวิจัยจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสุวรรณภูมิที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือในการดำเนินงานวิจัย ตลอดจนให้กำลังใจ รวมถึงขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้การสนับสนุนโครงการ

ด้วยความเคารพยิ่ง
คณะนักวิจัย

31 มีนาคม 2560

คำนำ

โครงการวิจัย : แนวทางการพัฒนา กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จากความคาดหวังของชุมชนว่าการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้เลี้ยงและต่อผู้บริโภคหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพจากการมีโปรตีนราคาถูกไว้บริโภคเองภายในครัวเรือน เป็นอาหารจานด่วน ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจคือช่วยลดรายจ่าย รวมถึงเป็นอาชีพเสริมช่วยสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ประโยชน์ด้านสังคมคือการเลี้ยงไก่ไข่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีขึ้นทั้งในหน่วยงาน ชุมชน และเพื่อนบ้าน ที่สำคัญการเลี้ยงไก่ไข่ยังมีส่วนช่วยทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทางผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา แนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลองมะหาด ตำบลท่าตะเกียบ จังหวัดชลบุรี

เริ่มจากมีครัวเรือนไก่ไข่อย่างน้อย 20 ครัวเรือน และขยายออกไปยังครัวเรือนอื่น ๆ เพื่อมีกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ 1 กลุ่ม ที่มั่นคง แข็งแรง และสามารถต่อยอดเป็นกลุ่มที่สามารถพัฒนากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ได้ ทำให้เกิด ความรักสามัคคีของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ได้รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงไก่ไข่ ไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษา ชาวบ้านมีความรู้ในการใช้ชีวิตแบบพอเพียง มีรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ในการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์

เกิดการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาด สามารถพัฒนาเป็น กลุ่มอาชีพเสริมของบ้านคลองมะหาด เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ให้กับครัวเรือนบ้าน ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้จากการสร้างอาหารเองภายในครัวเรือน เยาวชนและคนในครอบครัวเกิดเรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่ จึงเกิดความคิดในการหาวิธีลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ โดยการผสมอาหารให้ไก่กินเอง แต่ยังขาดความรู้ทางวิชาการ และยังมีชาวบ้านอีกหลายคน ที่อยากจะรวมกลุ่มกันเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน และยังเป็นอาชีพเสริมอีกทางหนึ่งด้วย

ชุมชนมองว่า เรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญ จำเป็นต้องพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อเป็นฐานความมั่นคงทางอาหาร (โปรตีนราคาถูก) และรายได้เสริมของชุมชน ซึ่งมีอาชีพและมีสถานการณ์หนี้สินที่เป็นอยู่ เพื่อให้เรื่องนี้ สร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชนได้จัดการตนเอง ผ่านงานวิจัยอย่างมีส่วนร่วม จึงมองว่า การใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น น่าจะช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้คนตระหนักในการมีส่วนร่วมและทำงานพัฒนาท้องถิ่นของตนเองร่วมกัน จึงได้มีกระบวนการทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้นมาด้วยความสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากความร่วมมือ การเสียสละเวลา และความสามัคคีของคณะทำงานทุกท่าน อาจารย์พีรชัย โหนดสุวรรณภูมิ พี่เลี้ยงประจำฯ พี่เลี้ยงปยุตม์ ผู้ช่วยงานวิจัย ธีรยุทธรัตน์ และชาวบ้านทั้งผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ งานวิจัยนี้จะไม่สำเร็จถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย คณะที่วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ทีมวิจัย

ธันวาคม 2558

บทคัดย่อ

โครงการ “แนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทบทวนความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาทบทวนวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 3) เพื่อศึกษาต้นทุนและศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาดตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 4) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

การดำเนินงานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผ่านขั้นตอนกระบวนการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยใช้การจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย การสำรวจ และการสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ย้อนไป 40 ปีที่แล้วบ้านคลองมะหาดยังไม่มีบ้านคน ปีพ.ศ. 2515 เริ่มมีผู้บุกเบิกพื้นที่สัมปทานตัดไม้ เริ่มมีผู้คนอพยพมาตั้งหลักปักฐานในพื้นที่ ในยุคบุกเบิก ชาวบ้านอาศัยหาอาหารจากป่าเป็นหลัก ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ติดตัวมา ประเภท จั่น บ่วง แร้ว ปืนผูก เป็นเครื่องมือล่าสัตว์ ชาวบ้านหาอยู่หากินกับป่า บ้านคลองมะหาดมีการเลี้ยงไก่มาตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ตา ยาย ไก่บ้านไม่ค่อยเป็นโรค เลี้ยงง่าย ตายยาก ลูกตก การเลี้ยงเพื่อไว้กินไข่ และไว้กินเนื้อ พันธุ์ไก่ที่เลี้ยงจะเป็นไก่พันธุ์พื้นเมือง เช่น ไก่แจ้ ไก่กู ไก่ชน ปีพ.ศ.2520 เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจอย่างมากตามนโยบายภาครัฐ ส่งผลมายังภาคการเกษตร โดยภาครัฐมีนโยบายเร่งอัตราการผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ส่งผลให้ประชาชนเร่งขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตรเพิ่มขึ้น ตอบสนองความต้องการและให้เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจตามนโยบายของภาครัฐ ประชากรในบ้านคลองมะหาดค่อยๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้น แต่โดยเฉลี่ยแล้วชาวบ้านคลองมะหาดก็ยังมีพื้นที่ถือครองทำกินกันไม่มาก บางครัวเรือนก็ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

ปัญหาโดยภาพรวมของชุมชน 1) ชาวบ้านไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง 2) ราคาเช่าที่ดินมีราคาสูง 3) ขาดแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร 4) ราคาสินค้าเกษตรไม่แน่นอน 5) ชาวบ้านขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการประกอบอาชีพ 6) ต้นทุนราคาสินค้าการเกษตรมีราคาแพง จากความพยายามหาทางออกด้านการพัฒนาอาชีพที่ผ่านมานั้น ได้มีการสำรวจเรื่องอาหารการกินในเบื้องต้นพบว่า ชาวบ้านมีการบริโภคไข่ไก่ภายในครัวเรือนประมาณ 1-5 ฟอง/วัน/ครัวเรือน จึงได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พันธุ์ผสม เพื่อให้ชาวบ้าน มีโปรตีนราคาถูกบริโภคในครัวเรือน แต่ในหลายโครงการยังไม่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน กระบวนการงานวิจัยท้องถิ่นได้ชวนชุมชนทบทวนต้นทุนและศักยภาพของตัวเอง พบว่า การผสมอาหารโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นทั้งหมด ยังเป็นเรื่องที่ชุมชนจัดการรวมไม่ได้ ทีมวิจัยเริ่มต้นมีกำลังเลี้ยงไก่ได้เพียงครอบครัวละ 10-20 ตัว รวม 2 รุ่นการทดลองประมาณ 500ตัว ยังไม่เหมาะสมเพียงพอต่อการจัดทำอาหารผสมเองได้ วัตถุดิบที่สำคัญเช่นปลาป่น หัวอาหาร ไม่มีในชุมชนต้องจัดซื้อจากภายนอก ซึ่งกระบวนการจัดการยังใช้ต้นทุน กำลังคน และเวลา ดังนั้น วัตถุดิบที่มีในชุมชนน่าจะเป็นเพียงตัวช่วยเสริมให้ลดต้นทุน ทิศทางการทดลองเชิงปฏิบัติการจึงเน้นไปที่ศึกษาการรวมกลุ่มเพื่อจัดการการซื้ออาหารกระสอบร่วมกัน

จากกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม พบว่า ทีมวิจัยชุมชนมีความรู้ เพิ่มขึ้น ใกล้เคียงกัน รู้จักพันธุ์ไก่ไข่ ลักษณะพันธุ์ไก่ เปรียบเทียบกัน ความอ่อนแก่อายุไก่ การให้อาหาร สภาพแวดล้อม การรักษา การประเมิน

ศักยภาพตัวเอง ดูแลไปได้ครอบครัวละกัตัว การบริหารต้นทุนค่าอาหาร ค่าพันธุ์ไก่ ซึ่รวมกัน การเพิ่มอำนาจ
 ต่อรองของกลุ่ม และจากการทดลองศึกษาแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนพบว่า ทีมวิจัยเห็นพ้อง
 ร่วมกันว่า ต้องร่างข้อตกลงของกลุ่ม เพื่อกำหนดการให้กลุ่มอยู่รอดระยะยาว มุมมองความยั่งยืนของกลุ่มจาก
 การร่วมกันพูดคุยของสมาชิกทีมวิจัยไก่ไข่ มีความคิดว่ากลุ่มจะยั่งยืนได้ ต้องมีความสามัคคี กินทุกอย่างที่เราปลูก
 ซึ่เฉพาะเนื้อที่เราต้องการ และประเมินจากสุขภาพของทุกคนในชุมชน ต้องดีขึ้น เด็กไม่ขาดสารอาหาร คนชราไม่
 เจ็บไข้ ทีมวิจัยร่วมกันวาดภาพฝันในอนาคต สิ่งที่ต้องศึกษาและพัฒนาต่อ คือต้องรวมกลุ่มเพื่อเป็นกลุ่มวิสาหกิจ
 ชุมชนให้ได้ ต้องศึกษาช่องทางการตลาดเพิ่มเติมการตลาดทั้งภายในและภายนอกชุมชน การแปรรูป การตลาด
 ออนไลน์ ศึกษาแนวทางการเพิ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่ หรือขยายจำนวนการเลี้ยง/ราย และผลักดันให้ชุมชน
 หน่วยงาน เห็นพ้องว่าการเลี้ยงไก่ไข่เป็นอาชีพเพื่อลดผลกระทบจากช้างป่าได้ การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน ใช้พื้นที่
 น้อย ใกล้เคียงบ้าน ช่วยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ครัวเรือน อาจช่วยชดเชยการสูญเสียรายได้จากการเข้าทำลายผลผลิต
 ในไร่ ในสวนจากช้างป่า ในหมู่บ้าน มีผู้สูงอายุ มากขึ้น มีผู้หญิง เด็ก ซึ่งเป็นแรงงานที่สามารถช่วยกันเลี้ยงไก่ไข่ได้

สารบัญ

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อ	ง
สารบัญ	ญ
สารบัญตาราง	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์	4
1.4 ประเด็นการศึกษา	4
1.5 นิยามศัพท์	5
1.6 ขอบเขตการศึกษา	5
1.7 ระยะเวลาดำเนินการ	5
1.8 งบประมาณ	6
1.9 วิธีดำเนินการวิจัย	6
1.10 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.11 ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย	7
1.12 ที่ปรึกษาโครงการ	7
1.13 รายชื่อทีมวิจัยชาวบ้าน	7
1.14 แผนการจัดกิจกรรมโครงการวิจัย	10
1.15 แผนกิจกรรมและงบประมาณ	11

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 2 บริบทของชุมชนและสถานการณ์	17
2.1 ประวัติความเป็นมา	17
2.2 ภูมิประเทศ	17
2.3 เนื้อที่/พื้นที่	17
2.4 ที่ตั้งและ อาณาเขต	18
2.5 การแบ่งเขตการปกครอง	18
2.6 จุดเด่นของพื้นที่	19
2.7 จำนวนประชากร	19
2.8 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	19
2.9 สภาพทางสังคม	19
2.10 การบริการพื้นฐาน	20
2.11 แหล่งน้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติ	20
2.12 ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติ	21
2.13 ข้อมูลด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม	21
2.14 สถานที่ท่องเที่ยว	21
2.15 ประวัติบ้านคลองมะหาด	22
2.16 ประสบการณ์การจัดการเงิน การบริโภค ชุมชนบ้านคลองมะหาด	24
2.17 ความคาดหวังของชุมชนต่อการเลี้ยงไก่ไข่	26
2.18 พัฒนาการกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาด	27
2.19 ข้อมูลพันธุ์ไก่ไข่เบื้องต้นที่เลี้ยงในบ้านคลองมะหาด	29
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	30
3.1 การดำเนินงานวิจัย	30
3.1.1 การดำเนินงานวิจัยช่วงที่ 1	30
3.1.2 การดำเนินงานวิจัยช่วงที่ 2	31

สารบัญ (ต่อ)

3.2 การดำเนินกิจกรรมวิจัย	32
3.2.1 การดำเนินกิจกรรมวิจัยช่วงที่ 1	32
3.2.2 การดำเนินกิจกรรมวิจัยช่วงที่ 2	34
3.3 รายละเอียดการดำเนินการวิจัย	35
3.3.1 กิจกรรมช่วงที่ 1	35
3.3.2 กิจกรรมช่วงที่ 2	44
บทที่ 4 ผลการวิจัย	53
4.1 ศึกษา ทบทวนความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน	53
4.1.1 ทบทวนความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ชุมชน ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน	53
4.1.2 ความรู้และภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่ของชุมชน บ้านคลองมะหาด ในอดีต-ปัจจุบัน	76
4.2 ศึกษาทบทวนวิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน	96
4.2.1 ประวัติชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน	96
4.2.2 วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง	98
4.3 ศึกษาต้นทุนและศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ในครัวเรือน บ้านคลองมะหาดตามแนววิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา	106
4.3.1 ต้นทุนทางเศรษฐกิจและศักยภาพการเลี้ยงไก่ไข่	106
4.3.2 ความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่	108
4.3.3 ทรัพยากรในชุมชน	110
4.3.4 การตลาด (เส้นทางการตลาด แหล่งรับซื้อต่างๆ)	111

สารบัญ (ต่อ)

4.4 ศึกษาแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน บ้านคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา	112
4.4.1 ความสำคัญของการจัดตั้งกลุ่ม	112
4.4.2 มุมมองความยั่งยืนของกลุ่ม จากสมาชิกทีมวิจัย	112
4.4.3 เหตุผลของการจัดตั้งกลุ่มในความคิดเห็นของทีมวิจัย	113
4.4.4 ข้อตกลงของทีมวิจัยในการบริหารงานกลุ่ม	113
4.4.5 แผนในอนาคตของทีมวิจัย	114
4.4.6 คำขวัญกลุ่ม ทีมวิจัยร่วมกันคิดคำขวัญและร่วมกันให้คะแนน	114
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	115
5.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	115
5.2 สรุปผลการศึกษาวิจัย	115
5.2.1 ย้อนหลังไปประมาณสี่สิบปีที่แล้ว	115
5.2.2 วิธีสมัยก่อน	115
5.2.3 ชุมชนบ้านคลองมะหาดมีการเลี้ยงไก่มาตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ตา ยาย	116
5.2.4 วิธีความพอเพียงเริ่มเปลี่ยนแปลง	117
5.2.5 ปัญหาโดยภาพรวมของชุมชน	117
5.2.6 ปัญหาของชุมชนกับการเข้ามาช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ และการช่วยเหลือกันเอง	118
5.2.7 งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับการแก้ปัญหาของชุมชน	119
5.2.8 กระบวนการทดลองเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนเข้าใจมากขึ้น ในการเลี้ยงไก่ไข่และการออกแบบการบริหารจัดการกลุ่ม	121
5.2.9 แนวคิดที่ได้จากการร่วมทำโครงการวิจัยไก่ไข่ โดยใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	121
5.2.10 แนวทางการบริหารกลุ่ม และเงินทุนในกลุ่ม	122
5.2.11 มุมมองความยั่งยืนของกลุ่ม	122

สารบัญ (ต่อ)

5.2.12 แผนการพัฒนากลุ่มในอนาคต	123
5.3 อภิปรายผลที่คาดว่าจะได้รับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ	123
5.3.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	123
5.3.2 ปัญหา อุปสรรค	125
5.3.3 ข้อเสนอแนะ	125
ภาคผนวก	127
ภาพการนำเสนอในเวทีเผยแพร่งานวิจัย	128

สารบัญตาราง

ตารางที่ 4.1 แสดงการพัฒนารูปแบบการจัดการในการเลี้ยงไก่บ้าน คลองมะหาด	95
ตารางที่ 4.2 สรุปลักษณะการเลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาด ตำบลท่าตะเกียบ อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา	95
ตารางที่ 4.3 การทดลองเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ผสมการค้า	106
ตารางที่ 4.4 ตัวอย่างการจดบันทึกข้อมูลการทดลอง รอบที่ 2	108

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บ้านคลองมะหาด ม.14 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เดิมขึ้นตรงกับหมู่บ้านหนองปรือกันยาง ม.5 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา นำโดยท่านกำนันดี สารุชาติ เป็นผู้บุกเบิกก่อตั้งร่วมกับชาวบ้านที่ย้ายถิ่นฐานมาจาก อำเภอดงขุดม จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสานมาอยู่รวมกัน ก่อนแยกตัวมาจากบ้านหนองปรือกันยาง ก่อน พ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายจอมศรี คนคลอง ต่อมาคนที่ 2 คือ นายฐิติโชติ สารุชาติ จนถึงปัจจุบัน สาเหตุที่ซื้อบ้านคลองมะหาด เพราะสมัยก่อนมีต้นมะหาด ซึ่งขึ้นอยู่ตาม ห้วย หนอง คลอง บึง มาก และพบได้ตามพื้นที่ทั่วไป นอกจากนี้คนเฒ่า คนแก่ สมัยก่อนนิยม ลอกเปลือกมะหาดมาทำยาสี กินกับหมาก และลูกมะหาด สามารถรับประทานได้ ต้นมะหาดก็สามารถใช้ทำเสาเรือนได้

บ้านคลองมะหาด อยู่ห่างจากอำเภотаตะเกียบ โดยประมาณ 24 กิโลเมตร พื้นที่ทำการเกษตร 4,920 ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่ทำนา 1,900 ไร่ ทำนาปีละ 1 ครั้ง พื้นที่ทำไร่ 3,000 ไร่ พื้นที่ทำสวน 20 ไร่ จำนวนราษฎร ทั้งสิ้น 638 คน จำนวนครัวเรือน 168 ครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือนได้แก่ อาชีพทำนา อาชีพทำสวน อาชีพทำไร่ อาชีพเสริมหรืออาชีพรองได้แก่ อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย อาชีพธุรกิจส่วนตัว

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านอพยพ ย้ายถิ่นฐานมาจากอีสาน เข้ามาอยู่หมู่บ้านคลองมะหาด และได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อมาสืบทอดต่อกัน โดยเข้ามาจับจองพื้นที่ดินทำกิน ไม่มาก บางครัวเรือนก็ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และอีกกว่า 50 ครัวเรือน อาศัยอยู่ในพื้นที่ของกำนันทวี สารุชาติ ซึ่งเป็นลูกชายของกำนันดี สารุชาติ ที่เป็นคนบุกเบิกบ้านคลองมะหาด โดยท่านกำนันดีให้อยู่อาศัย ไม่ได้เก็บค่าเช่าแต่อย่างใด แต่กรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินเป็นของกำนันทวี สารุชาติ และชาวบ้านบางรายที่มีเงินทุนพอ ก็มาซื้อที่ดินต่อ เป็นของตนเอง และอยู่อาศัยมาชั่วลูกชั่วหลาน โดยทำการเกษตรแบบพอเพียง ได้แก่ ทำสวนยางพารา ทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกยูคาลิปตัส รับจ้างทั่วไป และทำสวนผัก ฯลฯ

ปัญหาของหมู่บ้านที่ผ่านมา คือ 1) ชาวบ้านไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องไปเช่าเพื่อปลูกมันสำปะหลัง ปลูกผักชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ถั่วพักยาว แตงกวา พริก มะเขือ ฯลฯ 2) ราคาเช่าที่ดินแต่ละนายทุนมีราคาสูง บางแปลง ตกไร่ 2,000 บาท และถูกที่สุด ไร่ละ 500 บาท 3) ขาดแหล่งน้ำขนาดใหญ่ 4) ราคาสินค้าเกษตรไม่แน่นอน ถ้าราคาสินค้าเกษตรช่วงที่ผลิต ออกมามีราคาดี ชาวบ้านก็จะได้กำไร แต่ถ้าช่วงนั้นถูก ถึงกับขาดทุน หดเนื้อ หดตัว และยังได้ไปกู้ยืมเงินนอกระบบมาลงทุนด้วย กลายเป็นหนี้สินไม่รู้จบจวบสิ้น 5) ชาวบ้านขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการประกอบอาชีพ เพราะใช้เพียงประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้เกิดความเสียหาย ประกอบกับเงินลงทุนที่หมดไปพร้อมกันด้วย 6) ต้นทุนราคาสินค้าการเกษตรมีราคาแพง เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า ฯลฯ จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านมีวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำงานหาเช้า กินค่ำ ประกอบอาชีพของตนเองตามศักยภาพตนเองที่มีอยู่ พออยู่ พอกิน แต่ไม่สามารถมีความเจริญหรือร่ำรวยมาก เพราะขาดทุนทรัพย์ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง

ในชุมชนที่ผ่านมา มีการจัดการตนเองแบบพึ่งตนเองเป็นหลัก มีเงินกองทุนต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ เช่น กองทุนเงินล้าน กองทุนออมทรัพย์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านจะต้องมาออมกันทุกเดือน ถ้าเงินกองทุนออมทรัพย์มีมากพอ ก็จะสามารถปล่อยกู้ได้ โดยคิดดอกเบี้ยราคาที่ถูก ร้อยละ 2 ต่อเดือน (จากเงินกู้ยืมในระบบ ร้อยละ 5 ต่อเดือน) และการกู้ยืมเงินกลุ่มของ ชกส. ซึ่งเงินดังกล่าวนั้น เป็นการกู้ไปประกอบอาชีพต่าง ๆ แต่ถ้าผลผลิตในฤดูกาลนั้นมีราคาสูง เช่น ปลูกมันสำปะหลัง ราคา กิโลกรัมละ 3 บาท ชาวบ้านได้กำไร ลืมนตาอำปากกันได้บ้าง แต่ถ้าเกิดฤดูกาลนั้นราคาถูก กิโลกรัมละ 2 บาทกว่า ก็ขาดทุน เงินที่ไปกู้ยืมนี้ยืมสิน มาจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ก็ไม่มีพอใช้ จำต้องไปขอกู้เงินในระบบ ซึ่งมีดอกเบี้ยแพง จึงกลายเป็นปัญหาเกษตรกร ที่รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้เกิดเป็นปัญหานี้สินต่าง ๆ มากมาย และยังพบว่าชาวบ้านมีการบริโภคไข่ไก่ภายในครัวเรือนประมาณ 1- 5 ฟอง/วัน/ครัวเรือน จึงได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อให้ชาวบ้านมีโปรตีนราคาถูกบริโภคในครัวเรือน เหลือจึงขายเพื่อเพิ่มรายได้ นำเงินมาซื้อหัวอาหาร และส่งเสียลูกหลานของตนเองได้เล่าเรียนสูงต่อไป แต่เดิมเริ่มแรกนั้น ชาวบ้านเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้เพื่อบริโภคเนื้อ และต่อมาจึงเลี้ยงไว้กินไข่ แต่ไข่ออกไม่มาก หลังจากนั้นเงินเข้ามาในหมู่บ้าน ได้แก่ 1) กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยให้กลุ่มสตรี รวมกลุ่มกัน 5 คน เพื่อเขียนโครงการที่จะประกอบอาชีพ ณ ตอนนั้น ปี 2556 หมู่บ้านคลองมะหาด ได้ 3 โครงการ ได้แก่ โครงการเลี้ยงไก่ไข่ โครงการเพาะเห็ดขอน โครงการเลี้ยงกบ แต่โครงการนี้เป็นโครงการที่ให้สตรียืมเพื่อไปประกอบอาชีพ 1 ปี หลังจากนั้นเก็บเงินคืนกองทุนฯ พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท โครงการนี้จึงไม่ต่อเนื่อง เพราะไก่ที่ซื้อมา และอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพง ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างถูกต้องต่อเนื่อง ไม่มีความรู้ขาดการสังเกตอาการของไก่ไข่ที่เกิดขึ้นจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง ไม่สามารถควบคุมปัจจัยภายนอกที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงไก่ เช่น สุนัข งู ไม่สามารถต่อยอดการเลี้ยงไก่ไข่ในรุ่นต่อไปได้ หลังจากคืนเงินกองทุนฯ ชาวบ้านไม่มีเงินทุนพอจะประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่เพื่อเป็นอาชีพเสริม จึงเหลือกลุ่มคนเลี้ยงแค่ 1-2 คนเท่านั้น 2) โครงการขยายผลเศรษฐกิจพอเพียง จากพัฒนาชุมชน อำเภอท่าตะเกียบ มีเงินกองทุนมาเพื่อเลี้ยงไก่ไข่ และเลี้ยงปลานิล จำนวน 30 ครัวเรือน เป็นเงินทั้งสิ้น 67,000 บาท (หกหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน) โครงการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ได้กู้ยืมเงินจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี นั้น ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะต้องนำเงินคืนกองทุนภายใน 1 ปี และดอกเบี้ย ร้อยละ 3 บาทต่อปี ทำให้ชาวบ้านขาดความต่อเนื่องในการเลี้ยงไก่ไข่ ประกอบกับอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพง เพราะชาวบ้านมีไก่เลี้ยงครัวเรือนละ 30 ตัว เท่านั้น

ทรัพยากรที่มีในชุมชน มีการทำนาและมีโรงสีขนาดเล็กภายในชุมชน 4 แห่ง มีเกลือ รำ ปลายข้าว และมีต้นกระถินที่ขึ้นเองตามธรรมชาติและเก็บได้ง่ายตามริมถนน ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่หาได้ภายในชุมชนสามารถนำมาเป็นส่วนผสมอาหารไก่ไข่ ส่วนเกลือสามารถนำมากรองพื้นโรงเรือนสำหรับเลี้ยงไก่ไข่ และยังสามารถนำมาเป็นปุ๋ยซีไคสำหรับปลูกพืชผัก เพื่อนำมาบริโภคเมื่อเหลือก็แจกจ่าย และจำหน่ายภายในชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

จากปัญหาดังกล่าว จึงเกิดความคิดในการหาวิธีลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยการผสมอาหารให้ไก่กินเอง แต่ยังขาดความรู้ทางวิชาการ และยังมีชาวบ้านอีกหลายคน ที่อยากจะรวมกลุ่มกันเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน และยังเป็นอาชีพเสริมอีกทางหนึ่งด้วย

จากความคาดหวังของชุมชนว่าการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้เลี้ยงและต่อผู้บริโภคหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพจากการมีโปรตีนราคาถูกไว้บริโภคเองภายในครัวเรือน เป็นอาหารจานด่วน ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจคือช่วยลดรายจ่าย รวมถึงเป็นอาชีพ

เสริมช่วยสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ประโยชน์ด้านสังคมคือการเลี้ยงไก่ไข่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีขึ้นทั้งในหน่วยงาน ชุมชน และเพื่อนบ้าน ที่สำคัญการเลี้ยงไก่ไข่ยังมีส่วนช่วยทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทางผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษานวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลองมะหาด ตำบลท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

โดยมีเป้าหมายในการทำโครงการวิจัย **ด้านความรู้** ได้แก่ 1) รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงไก่ไข่ไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษา 2) เพื่อให้ชาวบ้านมีความรู้ในการใช้ชีวิตแบบพอเพียง 3) เพื่อมีรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ในการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ 4) เพื่อจะได้มีความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ที่เหมาะสม 5) เพื่อเกิดกลุ่มพัฒนาผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาด **ด้านสังคม** 1)เพื่อให้มีครัวเรือนไก่ไข่น้อย 20 ครัวเรือน และขยายออกไปยังครัวเรือนอื่น ๆ ได้ 2) เพื่อมีกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ 1 กลุ่ม ที่มั่นคง แข็งแรง และสามารถต่อยอดเป็นกลุ่มที่สามารถพัฒนากลุ่มอาชีพอื่นได้ 3) เพื่อให้เกิด ความรัก สามัคคีของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน **ด้านเศรษฐกิจ** 1) เพื่อให้มีกลุ่มอาชีพเสริมของบ้านคลองมะหาด เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ให้กับครัวเรือนบ้านคลองมะหาด **ด้านคุณภาพชีวิต** 1) ชุมชนสามารถพึ่งตนเองจากการสร้างอาหารได้เองภายในครัวเรือน 2) ชุมชนตระหนักเรื่องของการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดการออม 3) มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันภายในชุมชน 4) เยาวชนและคนในครอบครัวเกิดเรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่ ชุมชนมองว่า เรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญ จำเป็นต้องพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อเป็นฐานความมั่นคงทางอาหาร (โปรตีนราคาถูก) และรายได้เสริมของชุมชน ซึ่งมีอาชีพและมีสถานการณ์หนี้สินที่เป็นอยู่ เพื่อให้เรื่องนี้ สร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชนได้จัดการตนเอง ผ่านงานวิจัยอย่างมีส่วนร่วม จึงมองว่า การใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น น่าจะ ช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้คนตระหนักในการมีส่วนร่วมและทำงานพัฒนาท้องถิ่นของตนเองร่วมกัน

1.2 คำถามวิจัย

แนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองมะหาด อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทราควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาทบทวนความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาทบทวนวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- 3) เพื่อศึกษาต้นทุนและศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาด ตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 4) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาด อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.4 ประเด็นการศึกษา

1.4.1 เพื่อศึกษาทบทวนความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (วิธีการศึกษา : สอบถามจากผู้รู้ในชุมชน, จัดบันทึก, จัดเวทีประชุม)

- ความรู้และภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่ ไก่ไข่ ไก่บ้าน ไก่ชน ในอดีตถึงปัจจุบัน
- จำนวนไก่
- พันธุ์ อาหาร เล้า สภาพแวดล้อม
- ผลตอบแทนในการเลี้ยงไก่
- การป้องกันโรค
- บทเรียนประสบการณ์กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ที่ผ่านมา

1.4.2 เพื่อศึกษาทบทวนวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (วิธีการศึกษา : สอบถามผู้รู้, จัดเวทีประชุม)

- ประวัติชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน
- วิถีชีวิตการทำอาชีพ
- ขนาดพื้นที่ มีลักษณะ/รูปแบบของโรงเรียน
- ประเพณี วัฒนธรรมอาหาร
- กระบวนการเรียนรู้

1.4.3 เพื่อศึกษาต้นทุนและศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาดตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา (วิธีการศึกษา : เชิญวิทยากรภายนอกมาอบรม , ทดลองเลี้ยง, การแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่ม)

- ต้นทุนและศักยภาพ
- ความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่
- ทรัพยากรในชุมชน
- การตลาด (เส้นทางการตลาด แหล่งรับซื้อต่างๆ)

1.4.4 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาด อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา (วิธีการศึกษา : จัดประชุม, ศึกษาดูงาน, ทดลองตั้งกลุ่ม)

- การจัดตั้งกลุ่ม
- กระบวนการบริหารงานภายในกลุ่ม
- การจัดการ การตลาด
- การรวมซื้อ รวมขาย รวมทำ

1.5 นิยามศัพท์

การพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ หมายถึง การผ่านการศึกษา และทดลองปฏิบัติการเลี้ยง

การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน หมายถึง การเลี้ยงไก่ไข่โดยคนในครัวเรือน ตามศักยภาพและความเหมาะสมของครัวเรือนแต่ละครัวเรือน

วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พออยู่พอกิน เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และส่งเสริม เศรษฐกิจในชุมชน ได้โปรตีนราคาถูกในการบริโภค เป็นอาชีพเสริม กรอบแนวคิด

1.6 ขอบเขตการศึกษา

1.6.1 ขอบเขตพื้นที่ หมู่บ้านคลองมะหาด หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.6.2 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย ชาวบ้านในชุมชน 1 หมู่บ้าน จำนวน 168 ครัวเรือน

1.7 ระยะเวลาดำเนินการ

12 เดือน (วันที่ 1 กรกฎาคม 2558 ถึง วันที่ 30 มิถุนายน 2559) ขยายระยะเวลาเพิ่มเติมถึงเดือนมีนาคม 2560

1.8 งบประมาณ

จำนวน 199,600 บาท (หนึ่งแสนเก้าหมื่นเก้าพันหกร้อยบาท)

1.9 วิธีการดำเนินการวิจัย

- 1) จัดประชุมทีมวิจัย (อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง)
- 2) จัดเวทีชี้แจงโครงการ
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูล
- 4) จัดเวทีวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล
- 5) จัดเวทีคืนข้อมูล และรับฟังความคิดเห็น
- 6) จัดทำรายงานความก้าวหน้า ระยะที่ 1 (ช่วง 6 เดือน)
- 7) จัดกิจกรรมทดลองการเลี้ยงไก่ไข่
 - ประชุมเตรียมแผนการทดลอง
 - จัดอบรมให้ความรู้
 - แลกเปลี่ยนความรู้
- 8) จัดเวทีสรุปผลการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่
- 9) จัดเวทีประชุมเพื่อพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่
- 10) ทดลองการดำเนินการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่
- 11) ศึกษาดูงานนอกสถานที่
- 12) จัดเวทีสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลอง
- 13) จัดเวทีนำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัย
- 14) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ (ช่วง 12 เดือน)

1.10 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.10.1 เชนวิจัย

- 1) ได้ความรู้ภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่บ้านคลองมะหาด
- 2) ได้ความรู้ในการใช้ชีวิตแบบพอเพียงของชุมชนบ้านคลองมะหาด
- 3) ได้ความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ที่เหมาะสมกับบ้านคลองมะหาด
- 4) ได้แนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาด

1.10.2 เชิงพัฒนา

- 1) ได้ครัวเรือนในการเลี้ยงไก่ไข่ออย่างน้อย 20 ครัวเรือน
- 2) ได้กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ 1 กลุ่ม
- 3) เป็นอาชีพเสริมของชาวบ้านคลองมะหาด
- 4) ได้ความสามัคคีของคนในชุมชน

1.11 ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ นางสาวสมจิต นามสกุล สาธุชาติ อายุ 31 ปี
 ที่อยู่ 2/1 หมู่ที่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
 เบอร์โทรศัพท์ 085-2852951

1.11.1 ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2533 โรงเรียนอนันต์วิทยา ป.1 - ป.6
 พ.ศ. 2539 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย จังหวัดฉะเชิงเทรา ม.1- ม.3
 พ.ศ. 2542 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ฉะเชิงเทรา ม.4 – ม. 6
 พ.ศ. 2545 มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะเศรษฐศาสตร์ เอกระหว่างประเทศ
 โทอังกฤษ

1.11.2 ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2550 เกษตรกร ทำธุรกิจส่วนตัว ประกอบอาชีพ ทำนาปรัง ปลูกมัน
 สำปะหลัง ฯลฯ
 พ.ศ. 2554 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเกียบ สมาชิก อบต. ม. 14 บ้านคลอง
 มะหาด สมัยแรก ปัจจุบัน เป็นสมาชิก อบต.ม. 14 และเกษตรกร

1.12 ที่ปรึกษาโครงการ

นายร้อยเอ็ด เจริญนางรอง อายุ 37 ปี
 ที่อยู่ 136 หมู่ 5 ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา 24160
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำชั้น ม.3 (สอนวิชาคณิตศาสตร์)

1.13 รายชื่อทีมวิจัยชาวบ้าน

- 1) นางเชียน หงษ์แก้ว อายุ 58 ปี
 ที่อยู่ เลขที่ 157 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 2) นางสาว สำนัญ อายุ 41 ปี
 ที่อยู่ เลขที่ 246 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
 เบอร์โทรศัพท์ 084-9106932
- 3) นางสาวศรี นาคงาม อายุ 37 ปี
 ที่อยู่ เลขที่ 66 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 4) นางสาวเสียม พงษ์ภา อายุ 48 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 183 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
เบอร์โทรศัพท์ 085-433-2427

5) นางบุญมี บุรีสาร อายุ 63 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 283/2 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

6) นางสาวแก้ววษา อายุ 43 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 287 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

7) นางเสมอ สมานใจ อายุ 55 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 279 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

8) นายชาญณรงค์ สมานใจ อายุ 34 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 276 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

9) นางสาวฐิติพร บุญรัตน์ อายุ 37 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 183/4 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
เบอร์โทรศัพท์ 089-501-3038

10) นางบัวพา ศรีวินันท์ อายุ 52 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 338 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
เบอร์โทรศัพท์ 084-947-3048

11) นางสาวพรพิมล ศรีถาวร อายุ 23 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 319 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

12) นางปทุมมา ศรีถาวร อายุ 32 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 277 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

13) นายเปี้ย อาสาแข็ง อายุ 73 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 337/1 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

14) นางจรินทร์ธร คำลือ อายุ 36 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 350 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

15) นางสมบัติ ทำนุกสุข อายุ 57 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 132/10 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

16) นางลำเพลิน พุฒเคน อายุ 59 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 349 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

17) นายสนิท ครอบพันธ์ อายุ 44 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 299/2 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

18) นางเปี้ยว คนคล่อง อายุ 64 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 490 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

19) นายสุทิน สันทาลุนัย อายุ 44 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 281/4 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

20) นายทวี สันทาลุนัย อายุ 67 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 281 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

21) นางวรรณ โยธี อายุ 41 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 320/1 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

- 22) นายสอด ประสิทธิ์ อายุ 58 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 283 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 23) นางวิไล เหล่าสาร อายุ 43 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 183/3 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 24) นางรัชณี โมลานิล อายุ 49 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 334 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 25) นางสงัด เกตุกุล อายุ 53 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 31 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 26) นายบุญยืน สายที อายุ 48 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 30/2 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 27) นางภคพร สิ้นทรัพย์ อายุ 40 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 337 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 28) นางดอกจันทร์ เกษมาลา อายุ 67 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 282 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 29) นายคำพูล ศรีถากการ อายุ 64 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 319 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 30) นางปราณี อินสวน อายุ 41 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 278 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.14 แผนการจัดกิจกรรมโครงการวิจัย

กิจกรรม	เดือนที่											
	กค.	สค	กย	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย
1. จัดประชุมทีมวิจัย												
2. จัดเวทีชี้แจงโครงการ												
3. เก็บรวบรวมข้อมูล ศักยภาพต่างๆ ความรู้ ภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่ และทบทวนวิถีชีวิตภายในชุมชน												
4. จัดเวทีวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล												
5. จัดเวทีคืนข้อมูล และรับฟังความคิดเห็น												
6. จัดทำรายงานความก้าวหน้า ระยะที่ 1 (ช่วง 6 เดือน)												
7. จัดกิจกรรมทดลองการเลี้ยงไก่ไข่												
8. จัดเวทีสรุปผลการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่												
9. จัดเวทีประชุมเพื่อพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่												
10. ทดลองดำเนินการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่												
11. ศึกษาดูงานนอกสถานที่												
12. จัดเวทีสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลอง												
13. จัดเวทีนำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัย												
14. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ (ช่วง 12 เดือน)												

1.15 แผนกิจกรรมและงบประมาณ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
---------	--------------	---------------	---------	---------	----------	-------------	----------

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
1.ประชุม ทีมวิจัย	1.เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน 2.เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการทำงาน 3. เพื่อวางแผนการทำงานของทีมวิจัย 4.เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของทีมวิจัย	1. ทีมวิจัย จำนวน 30 คน	ศ า ล า หมู่บ้าน	1.จัดประชุมย่อย	1ค ร ึ่ง / เ ตี อ น จำนวน12 ครั้ง	1. ได้เรียนรู้เพื่อทำ ความเข้าใจร่วมกัน 2. ได้ทราบ ความก้าวหน้าของ งาน 3. ได้แผนการทำงาน ร่วมกัน 4. ทีมวิจัยได้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้	- ค่าอาหาร 30 คน x 70 บ. x 12 ครั้ง = 25,200 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. x 12 ครั้ง = 3,600 บ. - ค่าประสานงาน 200 บ. x 12 ครั้ง = 2,400 บ. รวม 31,200 บาท
2.จัดเวทีชี้แจง โครงการ	1.เพื่อสร้างความเข้าใจของ คนในชุมชนเกี่ยวกับ โครงการวิจัย 2.เพื่อสำรวจข้อมูลศักยภาพ เบื้องต้นของชุมชน	1. คนในชุมชน จำนวน 100 คน	ศ า ล า หมู่บ้าน	- ชี้แจงรวม 1 ครั้งคนในชุมชน (ครั้งละ 100 คน)	1 เดือน	1. คนในชุมชนมี ความเข้าใจเกี่ยวกับ โครงการวิจัย 2.ได้ข้อมูลศักยภาพ เบื้องต้นของคนใน ชุมชน	- ค่าอาหาร 70 บ. x 100 คน x 1 ครั้ง = 7,000 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน = 300 บ. รวม 7,300 บาท
3. เก็บรวบรวม ข้อมูล	1.เพื่อให้ได้ข้อมูลให้ได้ ข้อมูลความรู้ ภูมิปัญญา เรื่องการเลี้ยงไก่ตั้งแต่อดีต ถึงปัจจุบัน 2.เพื่อให้ได้ข้อมูลวิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่ อดีตถึงปัจจุบัน 3.เพื่อให้ได้ข้อมูลศักยภาพ	1.คนในชุมชน จำนวน 100 คน 2.ผู้มีประสบการณ์ เลี้ยงไก่ จำนวน 10 คน	ศ า ล า หมู่บ้าน	1.ประชุมกลุ่ม ย่อย 4 ครั้ง (20 คน/ครั้ง) 2.สั ม ภ า ช ณ์ บุคคล 10 คน 3.เ ย า ว ช น ลูกหลานทีมวิจัย เข้าร่วมจดบันทึก	3 เดือน	1.ไ ต้ ช้ อ มู ล ประสบการณ์การ เลี้ยงไก่ 2.ได้ข้อมูลวิถีชีวิตที่ ผ่านมา 3.ได้ข้อมูลศักยภาพ ต่างๆภายในชุมชน	- ค่าอาหารในการจัดประชุม กลุ่มย่อย 4 ครั้ง x 25 คน x 70 บาท = 7,000 บาท - ค่าอาหารในการไป สัมภาษณ์ 10 คน x 70 บาท = 700 บาท - ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. x 5 ครั้ง = 1,500 บ.

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
	ต่างๆภายในชุมชน			ข้อมูล			รวม 9,200 บาท
4. จัดเวทีวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล	1. เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 2. เพื่อหาแนวทางในการวางแผนการทดลอง	ทีมวิจัย 30 คน	ศาลาหมู่บ้าน	จัดประชุม	1 ครั้ง	1.ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 2.ได้แนวทางในการทำการทดลอง	- ค่าอาหาร 70 บ. x 30 คน x 1 ครั้ง = 2,100 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน = 300 บ. รวม 2,400 บาท
5. จัดเวทีคืนข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น	1.เพื่อให้สมาชิกทุกคนทราบข้อมูลที่รวบรวมมา 2.เพื่อให้ได้ความคิดเห็นจากสมาชิกทีมวิจัย	ทีมวิจัย 30 คน	ศาลาหมู่บ้าน	จัดประชุม	1 ครั้ง	1.ได้ทราบข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมด 2.ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม	- ค่าอาหาร 70 บ. x 30 คน x 1 ครั้ง = 2,100 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน = 300 บ. รวม 2,400 บาท

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
6. จัดทำรายงานความก้าวหน้า ระยะที่ 1 (ช่วง 6 เดือน)							- ค่าจัดทำเล่มรายงาน รวม 2,000 บาท
7. จัดกิจกรรมทดลองการเลี้ยงไก่ไข่	1.เพื่อออกแบบวางแผนการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2.เพื่อทดลองเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	ภายในชุมชน	-การจัดประชุม -เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ -เวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล	6 เดือน แบ่งเป็น - จัดอบรมให้ความรู้ 3 ครั้ง	1.ได้รูปแบบการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2.ได้ทดลองเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 3.ได้แลกเปลี่ยน	- ค่าอาหาร (อบรมให้ความรู้) 70 บ. x 30 คน x 3 ครั้ง = 6,300 บ. - ค่าวิทยากร 1,500 x 3 ครั้ง = 4,500 บ.

	3.เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	จำนวน 30 คน		-คัดเลือกผู้ที่สนใจเลี้ยงไก่ไข่ -ร่วมกันออกกฎระเบียบเพื่อปฏิบัติการเลี้ยงไก่ไข่ -การทดลองตามรูปแบบการเลี้ยงไก่ไข่ที่หลากหลาย	- จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เดือนละ 1 ครั้ง รวม 6 ครั้ง	ประสบการณ์ความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	- ค่าอาหาร (จัดเวทีแลกเปลี่ยน) 70 บ. x 30 คน x 6 ครั้ง = 12,600 บ. - การทดลอง 20 ครัวเรือน x 15 ตัว x 150 บ. = 45,000 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. x 3 ครั้ง = 900 บ. รวม 69,300 บาท
กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
8.จัดเวทีสรุปผลการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่	1.เพื่อให้ข้อสรุปผลการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	ทีมวิจัย จำนวน 30 คน	ศาลาหมู่บ้าน	- เวทีประชุม	1 ครั้ง	1.ได้ข้อสรุปการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	- ค่าอาหาร 30 คน x 1 ครั้ง x 70 บ. = 2,100 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน = 300 บ. รวม 2,400 บาท
9. จัดเวทีประชุมเพื่อพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่	1.เพื่อศึกษาและพัฒนาากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน	ศาลาหมู่บ้าน	- จัดประชุม	3 ครั้ง	1.ได้ศึกษาและพัฒนาากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	- ค่าอาหาร 70 บ. x 30 คน x 3 ครั้ง = 6,300 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. x 3 ครั้ง = 900 บ.

							รวม 7,200 บาท
10. ทดลองดำเนินการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่	1.เพื่อทดลองแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	พื้นที่วิจัย 1 หมู่บ้าน	- ประชุมเตรียมแผนการทดลอง - จัดอบรมให้ความรู้ - ทดลองปฏิบัติ	5 เดือน	1. ได้ทดลองแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	*งบประมาณจากการประชุมประจำเดือน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
11. ศึกษาดูงานนอกสถานที่	1.เพื่อเรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2.เพื่อศึกษาการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนแบบอินทรีย์	ทีมวิจัย จำนวน 30คน	กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่แบบอินทรีย์ อ.คลองหาด จ. สระแก้ว และ ศูนย์ กสิกรรม ธรรมชาติ มาบเอื้อง จ.ชลบุรี	- แลกเปลี่ยนเรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่ การตลาด ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง	2 ครั้ง	1. ได้เรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2. ได้ศึกษาการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนแบบอินทรีย์	- ค่าอาหาร 150 บ. x 30 คน x 2 ครั้ง = 9,000 บ. - ค่ารถบัส 15,000 บ. X 1 คัน X 2 ครั้ง = 30,000 บ. - ค่าวิทยากร 3,000 บ. X 2 ครั้ง = 6,000 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. x 2 ครั้ง = 600 บ. รวม 45,600 บาท

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
12. จัดเวทีสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลอง	1.เพื่อสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลองพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	ศาลาหมู่บ้าน	- การจัดประชุม	จำนวน 2 ครั้ง	1. ได้ข้อสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลองพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	- ค่าอาหาร 70 บ. x 30 คน x 2 ครั้ง = 4,200 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. x 2 ครั้ง = 600 บ. รวม 4,800 บาท
13. จัดเวทีนำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัย	1.เพื่อนำเสนอและเผยแพร่ผลงานวิจัยแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2.เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	ศาลาหมู่บ้าน	เวทีประชุม	1 ครั้ง	1.ได้ นำเสนอและเผยแพร่ผลงานวิจัยแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2.ได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม	- ค่าอาหาร 1 ครั้ง x 100 คน x 100 บ. = 10,000 บ. - ค่าเอกสาร = 500 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. รวม 10,800 บาท
14. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ (ช่วง 12 เดือน)							รวม 3,000 บาท

15.ค่าวัสดุและอุปกรณ์	รวม 2,000 บาท
รวมงบประมาณทั้งสิ้น 199,600 บาท	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บ้านคลองมะหาด ม.14 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เดิมขึ้นตรงกับหมู่บ้านหนองปรือกันยาง ม.5 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา นำโดยท่านกำนันดี สารุชาติ เป็นผู้บุกเบิกก่อตั้งร่วมกับชาวบ้านที่ย้ายถิ่นฐานมาจาก อำเภอดงขุดม จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสานมาอยู่รวมกัน ก่อนแยกตัวมาจากบ้านหนองปรือกันยาง ก่อน พ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายจอมศรี คนคลอง ต่อมาคนที่ 2 คือ นายฐิติโชติ สารุชาติ จนถึงปัจจุบัน สาเหตุที่ซื้อบ้านคลองมะหาด เพราะสมัยก่อนมีต้นมะหาด ซึ่งขึ้นอยู่ตาม ห้วย หนอง คลอง บึง มาก และพบได้ตามพื้นที่ทั่วไป นอกจากนี้คนเฒ่า คนแก่ สมัยก่อนนิยม ลอกเปลือกมะหาดมาทำยาสี กินกับหมาก และลูกมะหาด สามารถรับประทานได้ ต้นมะหาดก็สามารถใช้ทำเสาเรือนได้

บ้านคลองมะหาด อยู่ห่างจากอำเภотаตะเกียบ โดยประมาณ 24 กิโลเมตร พื้นที่ทำการเกษตร 4,920 ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่ทำนา 1,900 ไร่ ทำนาปีละ 1 ครั้ง พื้นที่ทำไร่ 3,000 ไร่ พื้นที่ทำสวน 20 ไร่ จำนวนราษฎร ทั้งสิ้น 638 คน จำนวนครัวเรือน 168 ครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือนได้แก่ อาชีพทำนา อาชีพทำสวน อาชีพทำไร่ อาชีพเสริมหรืออาชีพรองได้แก่ อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย อาชีพธุรกิจส่วนตัว

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านอพยพ ย้ายถิ่นฐานมาจากอีสาน เข้ามาอยู่หมู่บ้านคลองมะหาด และได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก มาสืบทอดต่อด้วย โดยเข้ามาจับจองพื้นที่ดินทำกิน ไม่มาก บางครัวเรือนก็ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และอีกกว่า 50 ครัวเรือน อาศัยอยู่ในพื้นที่ของกำนันทวี สารุชาติ ซึ่งเป็นลูกชายของกำนันดี สารุชาติ ที่เป็นคนบุกเบิกบ้านคลองมะหาด โดยท่านกำนันดีให้อยู่อาศัย ไม่ได้เก็บค่าเช่าแต่อย่างใด แต่กรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินเป็นของกำนันทวี สารุชาติ และชาวบ้านบางรายที่มีเงินทุนพอ ก็มาซื้อที่ดินต่อ เป็นของตนเอง และอยู่อาศัยมาชั่วลูกชั่วหลาน โดยทำการเกษตรแบบพอเพียง ได้แก่ ทำสวนยางพารา ทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกยูคาลิปตัส รับจ้างทั่วไป และทำสวนผัก ฯลฯ

ปัญหาของหมู่บ้านที่ผ่านมา คือ 1) ชาวบ้านไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องไปเช่าเพื่อปลูกมันสำปะหลัง ปลูกผักชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ถั่วฟักยาว แตงกวา พริก มะเขือ ฯลฯ 2) ราคาเช่าที่ดินแต่ละนายทุนมีราคาสูง บางแปลง ตกไร่ 2,000 บาท และถูกที่สุด ไร่ละ 500 บาท 3) ขาดแหล่งน้ำขนาดใหญ่ 4) ราคาสินค้าเกษตรไม่แน่นอน ถ้าราคาสินค้าเกษตรช่วงที่ผลิต ออกมามีราคาดี ชาวบ้านก็จะได้กำไร แต่ถ้าช่วงนั้นถูก ถึงกับขาดทุน หดเนื้อ หดตัว และยังได้ไปกู้ยืมเงินนอกระบบมาลงทุนด้วย กลายเป็นหนี้สินไม่รู้จักจบสิ้น 5) ชาวบ้านขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการประกอบอาชีพ เพราะใช้เพียงประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้เกิดความเสียหาย ประกอบกับเงินลงทุนที่หมดไปพร้อมกันด้วย 6) ต้นทุนราคาสินค้าการเกษตรมีราคาแพง เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า ฯลฯ จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านมีวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำงานหาเช้า กินค่ำ ประกอบอาชีพของตนเองตามศักยภาพตนเองที่มีอยู่ พออยู่ พอกิน แต่ไม่สามารถมีความเจริญหรือร่ำรวยมาก เพราะขาดทุนทรัพย์ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง

ในชุมชนที่ผ่านมา มีการจัดการตนเองแบบพึ่งตนเองเป็นหลัก มีเงินกองทุนต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ เช่น กองทุนเงินล้าน กองทุนออมทรัพย์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านจะต้องมาออมกันทุกเดือน ถ้าเงินกองทุนออมทรัพย์มีมากพอ ก็จะสามารถปล่อยกู้ได้ โดยคิดดอกเบี้ยราคาที่ถูก ร้อยละ 2 ต่อเดือน (จากเงินกู้ยืมในระบบ ร้อยละ 5 ต่อเดือน) และการกู้ยืมเงินกลุ่มของ ชกส. ซึ่งเงินดังกล่าวนั้น เป็นการกู้ไปประกอบอาชีพต่าง ๆ แต่ถ้าผลผลิตในฤดูกาลนั้นมีราคาสูง เช่น ปลูกมันสำปะหลัง ราคา กิโลกรัมละ 3 บาท ชาวบ้านได้กำไร ลิ้นตาอำปากกันได้บ้าง แต่ถ้าเกิดฤดูกาลนั้นราคาถูก กิโลกรัมละ 2 บาทกว่า ก็ขาดทุน เงินที่ไปกู้หนี้ยืมสิน มาจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ก็ไม่มีพอใช้ จำต้องไปขอกู้เงินในระบบ ซึ่งมีดอกเบี้ยแพง จึงกลายเป็นปัญหาเกษตรกร ที่รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้เกิดเป็นปัญหานี้ขึ้นต่าง ๆ มากมาย และยังพบว่าชาวบ้านมีการบริโภคไข่ไก่ภายในครัวเรือนประมาณ 1- 5 ฟอง/วัน/ครัวเรือน จึงได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อให้ชาวบ้านมีโปรตีนราคาถูกบริโภคในครัวเรือน เหลือจึงขายเพื่อเพิ่มรายได้ นำเงินมาซื้อหัวอาหาร และส่งเสียลูกหลานของตนเองได้เล่าเรียนสูงต่อไป แต่เดิมเริ่มแรกนั้น ชาวบ้านเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้เพื่อบริโภคเนื้อ และต่อมาจึงเลี้ยงไว้กินไข่ แต่ไข่ออกไม่มาก หลังจากนั้นเงินเข้ามาในหมู่บ้าน ได้แก่ 1) กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยให้กลุ่มสตรี รวมกลุ่มกัน 5 คน เพื่อเขียนโครงการที่จะประกอบอาชีพ ณ ตอนนั้น ปี 2556 หมู่บ้านคลองมะหาด ได้ 3 โครงการ ได้แก่ โครงการเลี้ยงไก่ไข่ โครงการเพาะเห็ดขอน โครงการเลี้ยงกบ แต่โครงการนี้เป็นโครงการที่ให้สตรียืมเพื่อไปประกอบอาชีพ 1 ปี หลังจากนั้นเก็บเงินคืนกองทุนฯ พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท โครงการนี้จึงไม่ต่อเนื่อง เพราะไก่ที่ซื้อมา และอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพง ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างถูกต้องต่อเนื่อง ไม่มีความรู้ขาดการสังเกตอาการของไก่ไข่ที่เกิดขึ้นจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง ไม่สามารถควบคุมปัจจัยภายนอกที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงไก่ เช่น สุนัข งู ไม่สามารถต่อยอดการเลี้ยงไก่ไข่ในรุ่นต่อไปได้ หลังจากคืนเงินกองทุนฯ ชาวบ้านไม่มีเงินทุนพอจะประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่เพื่อเป็นอาชีพเสริม จึงเหลือกลุ่มคนเลี้ยงแค่ 1-2 คนเท่านั้น 2) โครงการขยายผลเศรษฐกิจพอเพียง จากพัฒนาชุมชน อำเภอท่าตะเกียบ มีเงินกองทุนมาเพื่อเลี้ยงไก่ไข่ และเลี้ยงปลานิล จำนวน 30 ครัวเรือน เป็นเงินทั้งสิ้น 67,000 บาท (หกหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน) โครงการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ได้กู้ยืมเงินจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี นั้น ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะต้องนำเงินคืนกองทุนภายใน 1 ปี และดอกเบี้ย ร้อยละ 3 บาทต่อปี ทำให้ชาวบ้านขาดความต่อเนื่องในการเลี้ยงไก่ไข่ ประกอบกับอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพง เพราะชาวบ้านมีไก่เลี้ยงครัวเรือนละ 30 ตัว เท่านั้น

ทรัพยากรที่มีในชุมชน มีการทำนาและมีโรงสีขนาดเล็กภายในชุมชน 4 แห่ง มีเกลือ รำ ปลายข้าว และมีต้นกระถินที่ขึ้นเองตามธรรมชาติและเก็บได้ง่ายตามริมถนน ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่หาได้ภายในชุมชนสามารถนำมาเป็นส่วนผสมอาหารไก่ไข่ ส่วนเกลือสามารถนำมากรองพื้นโรงเรือนสำหรับเลี้ยงไก่ไข่ และยังสามารถนำมาเป็นปุ๋ยซีไคสำหรับปลูกพืชผัก เพื่อนำมาบริโภคเมื่อเหลือก็แจกจ่าย และจำหน่ายภายในชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

จากปัญหาดังกล่าว จึงเกิดความคิดในการหาวิธีลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยการผสมอาหารให้ไก่ไข่กินเอง แต่ยังมีขาดความรู้ทางวิชาการ และยังมีชาวบ้านอีกหลายคน ที่อยากจะรวมกลุ่มกันเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน และยังเป็นอาชีพเสริมอีกทางหนึ่งด้วย

จากความคาดหวังของชุมชนว่าการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้เลี้ยงและต่อผู้บริโภคหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพจากการมีโปรตีนราคาถูกไว้บริโภคเองภายในครัวเรือน เป็นอาหารจานด่วน ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจคือช่วยลดรายจ่าย รวมถึงเป็นอาชีพ

เสริมช่วยสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ประโยชน์ด้านสังคมคือการเลี้ยงไก่ไข่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีขึ้นทั้งในหน่วยงาน ชุมชน และเพื่อนบ้าน ที่สำคัญการเลี้ยงไก่ไข่ยังมีส่วนช่วยทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทางผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลองมะหาด ตำบลท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

โดยมีเป้าหมายในการทำโครงการวิจัย **ด้านความรู้** ได้แก่ 1) รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงไก่ไข่ไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษา 2) เพื่อให้ชาวบ้านมีความรู้ในการใช้ชีวิตแบบพอเพียง 3) เพื่อมีรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ในการเลี้ยงไก่ไข่ ที่ถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ 4) เพื่อจะได้มีความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ที่เหมาะสม 5) เพื่อเกิดกลุ่มพัฒนาผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาด **ด้านสังคม** 1)เพื่อให้มีครัวเรือนไก่ไข่อย่างน้อย 20 ครัวเรือน และขยายออกไปยังครัวเรือนอื่น ๆ ได้ 2) เพื่อมีกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ 1 กลุ่ม ที่มั่นคง แข็งแรง และสามารถต่อยอดเป็นกลุ่มที่สามารถพัฒนากลุ่มอาชีพอื่นได้ 3) เพื่อให้เกิด ความรัก สามัคคีของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน **ด้านเศรษฐกิจ** 1) เพื่อให้มีกลุ่มอาชีพเสริมของบ้านคลองมะหาด เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ให้กับครัวเรือนบ้านคลองมะหาด **ด้านคุณภาพชีวิต** 1) ชุมชนสามารถพึ่งตนเองจากการสร้างอาหารได้เองภายในครัวเรือน 2) ชุมชนตระหนักเรื่องของการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดการออม 3) มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันภายในชุมชน 4) เยาวชนและคนในครอบครัวเกิดเรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่ ชุมชนมองว่า เรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญ จำเป็นต้องพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อเป็นฐานความมั่นคงทางอาหาร (โปรตีนราคาถูก) และรายได้เสริมของชุมชน ซึ่งมีอาชีพและมีสถานการณ์หนี้สินที่เป็นอยู่ เพื่อให้เรื่องนี้ สร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชนได้จัดการตนเอง ผ่านงานวิจัยอย่างมีส่วนร่วม จึงมองว่า การใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น น่าจะช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้คนตระหนักในการมีส่วนร่วมและทำงานพัฒนาท้องถิ่นของตนเองร่วมกัน

1.2 คำถามวิจัย

แนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองมะหาด อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทราควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาทบทวนความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาทบทวนวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- 3) เพื่อศึกษาต้นทุนและศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาดตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 4) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาด อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.4 ประเด็นการศึกษา

1.4.1 เพื่อศึกษาทบทวนความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (วิธีการศึกษา : สอบถามจากผู้รู้ในชุมชน, จัดบันทึก, จัดเวทีประชุม)

- ความรู้และภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่ ไก่ไข่ ไก่บ้าน ไก่ชน ในอดีตถึงปัจจุบัน
- จำนวนไก่
- พันธุ์ อาหาร เล้า สภาพแวดล้อม
- ผลตอบแทนในการเลี้ยงไก่
- การป้องกันโรค
- บทเรียนประสบการณ์กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ที่ผ่านมา

1.4.2 เพื่อศึกษาทบทวนวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (วิธีการศึกษา : สอบถามผู้รู้, จัดเวทีประชุม)

- ประวัติชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน
- วิถีชีวิตการทำอาชีพ
- ขนาดพื้นที่ มีลักษณะ/รูปแบบของโรงเรียน
- ประเพณี วัฒนธรรมอาหาร
- กระบวนการเรียนรู้

1.4.3 เพื่อศึกษาต้นทุนและศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาดตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา (วิธีการศึกษา : เชิญวิทยากรภายนอกมาอบรม , ทดลองเลี้ยง, การแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่ม)

- ต้นทุนและศักยภาพ
- ความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่
- ทรัพยากรในชุมชน
- การตลาด (เส้นทางการตลาด แหล่งรับซื้อต่างๆ)

1.4.4 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาด อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา (วิธีการศึกษา : จัดประชุม, ศึกษาดูงาน, ทดลองตั้งกลุ่ม)

- การจัดตั้งกลุ่ม
- กระบวนการบริหารงานภายในกลุ่ม
- การจัดการ การตลาด
- การรวมซื้อ รวมขาย รวมทำ

1.5 นิยามศัพท์

การพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ หมายถึง การผ่านการศึกษา และทดลองปฏิบัติการเลี้ยง

การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน หมายถึง การเลี้ยงไก่ไข่โดยคนในครัวเรือน ตามศักยภาพและความเหมาะสมของครัวเรือนแต่ละครัวเรือน

วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พออยู่พอกิน เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และส่งเสริม เศรษฐกิจในชุมชน ได้โปรตีนราคาถูกในการบริโภค เป็นอาชีพเสริม กรอบแนวคิด

1.6 ขอบเขตการศึกษา

1.6.1 ขอบเขตพื้นที่ หมู่บ้านคลองมะหาด หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

1.6.2 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย ชาวบ้านในชุมชน 1 หมู่บ้าน จำนวน 168 ครัวเรือน

1.7 ระยะเวลาดำเนินการ

12 เดือน (วันที่ 1 กรกฎาคม 2558 ถึง วันที่ 30 มิถุนายน 2559) ขยายระยะเวลาเพิ่มเติมถึง เดือนมีนาคม 2560

1.8 งบประมาณ

จำนวน 199,600 บาท (หนึ่งแสนเก้าหมื่นเก้าพันหกร้อยบาท)

1.9 วิธีการดำเนินการวิจัย

- 1) จัดประชุมทีมวิจัย (อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง)
- 2) จัดเวทีชี้แจงโครงการ
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูล
- 4) จัดเวทีวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล
- 5) จัดเวทีคืนข้อมูล และรับฟังความคิดเห็น
- 6) จัดทำรายงานความก้าวหน้า ระยะที่ 1 (ช่วง 6 เดือน)
- 7) จัดกิจกรรมทดลองการเลี้ยงไก่ไข่
 - ประชุมเตรียมแผนการทดลอง
 - จัดอบรมให้ความรู้
 - แลกเปลี่ยนความรู้
- 8) จัดเวทีสรุปผลการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่
- 9) จัดเวทีประชุมเพื่อพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่
- 10) ทดลองการดำเนินการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่
- 11) ศึกษาดูงานนอกสถานที่
- 12) จัดเวทีสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลอง
- 13) จัดเวทีนำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัย
- 14) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ (ช่วง 12 เดือน)

1.10 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.10.1 เชิงวิจัย

- 1) ได้ความรู้ภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่บ้านคลองมะหาด
- 2) ได้ความรู้ในการใช้ชีวิตแบบพอเพียงของชุมชนบ้านคลองมะหาด
- 3) ได้ความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ที่เหมาะสมกับบ้านคลองมะหาด

4) ได้แนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาด

1.10.2 เจริญพัฒนา

- 1) ได้ครัวเรือนในการเลี้ยงไก่ไข้อย่างน้อย 20 ครัวเรือน
- 2) ได้กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ 1 กลุ่ม
- 3) เป็นอาชีพเสริมของชาวบ้านคลองมะหาด
- 4) ได้ความสามัคคีของคนในชุมชน

1.11 ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ นางสาวสมจิต นามสกุล สารชาติ อายุ 31 ปี
 ที่อยู่ 2/1 หมู่ที่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบ้านฉะ จังหวัดฉะเชิงเทรา
 เบอร์โทรศัพท์ 085-2852951

1.11.1 ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2533 โรงเรียนอนันต์วิทยา ป.1 - ป.6
 พ.ศ. 2539 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย จังหวัดฉะเชิงเทรา ม.1- ม.3
 พ.ศ. 2542 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ฉะเชิงเทรา ม.4 – ม. 6
 พ.ศ. 2545 มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะเศรษฐศาสตร์ เอกระหว่างประเทศ
 ไทยอังกฤษ

1.11.2 ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2550 เกษตรกร ทำธุรกิจส่วนตัว ประกอบอาชีพ ทำนาปรัง ปลูกมัน
 ลำไย ฯลฯ
 พ.ศ. 2554 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเกียบ สมาชิก อบต. ม. 14 บ้านคลอง
 มะหาด สมัยแรก ปัจจุบัน เป็นสมาชิก อบต.ม. 14 และเกษตรกร

1.12 ที่ปรึกษาโครงการ

นายร้อยเอ็ด เจริญนางรอง อายุ 37 ปี
 ที่อยู่ 136 หมู่ 5 ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา 24160
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำชั้น ม.3 (สอนวิชาคณิตศาสตร์)

1.13 รายชื่อทีมวิจัยชาวบ้าน

- 1) นางเชียน หงษ์แก้ว อายุ 58 ปี
 ที่อยู่ เลขที่ 157 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบ้านฉะ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 2) นางสาว สำนัญ อายุ 41 ปี
 ที่อยู่ เลขที่ 246 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอบ้านฉะ จังหวัดฉะเชิงเทรา
 เบอร์โทรศัพท์ 084-9106932
- 3) นางสาวศรี นาคงาม อายุ 37 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 66 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

4) นางเสงี่ยม พงษ์ภา อายุ 48 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 183 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

เบอร์โทรศัพท์ 085-433-2427

5) นางบุญมี บุรุษการ อายุ 63 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 283/2 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

6) นางสาวเสิดา แก้ววงษา อายุ 43 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 287 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

7) นางเสมอ สมานใจ อายุ 55 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 279 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

8) นายชาญณรงค์ สมานใจ อายุ 34 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 276 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

9) นางสาวฐิติพร บุญยรัตน์ อายุ 37 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 183/4 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

เบอร์โทรศัพท์ 089-501-3038

10) นางบัวพา ศรีวินันท์ อายุ 52 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 338 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

เบอร์โทรศัพท์ 084-947-3048

11) นางสาวพรพิมล ศรีถากการ อายุ 23 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 319 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

12) นางปทุมมา ศรีถากการ อายุ 32 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 277 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

13) นายเปี้ย อาสาแข็ง อายุ 73 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 337/1 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

14) นางจรินทร์ธร คำลือ อายุ 36 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 350 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

15) นางสมบัติ ทำนุกสุข อายุ 57 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 132/10 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

16) นางลำเพลิน ผุยเคน อายุ 59 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 349 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

17) นายสนิท ครอบพันธ์ อายุ 44 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 299/2 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

18) นางเปี้ยว คนคล่อง อายุ 64 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 490 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

19) นายสุทิน สันทาลุนัย อายุ 44 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 281/4 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

20) นายทวี สันทาลุนัย อายุ 67 ปี

ที่อยู่ เลขที่ 281 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

- 21) นางวรรณ โยธี อายุ 41 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 320/1 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 22) นายสอด ประสิทธิ์ อายุ 58 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 283 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 23) นางวิไล เหล่าสาร อายุ 43 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 183/3 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 24) นางรัชณี โมลานิล อายุ 49 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 334 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 25) นางสงัด เกตุกุล อายุ 53 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 31 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 26) นายบุญยืน สายที อายุ 48 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 30/2 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 27) นางภคพร สิ้นทรัพย์ อายุ 40 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 337 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 28) นางดอกจันทร์ เกษมาลา อายุ 67 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 282 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 29) นายคำพูล ศรีถากการ อายุ 64 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 319 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 30) นางปราณี อินสวน อายุ 41 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 278 หมู่ 14 ตำบลคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.15 แผนกิจกรรมและงบประมาณ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
1.ประชุม ทีมวิจัย	1.เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน 2.เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการทำงาน 3. เพื่อวางแผนการทำงานของทีมนิเทศ 4.เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของทีมนิเทศ	1. ทีมวิจัย จำนวน 30 คน	ศาลาหมู่บ้าน	1.จัดประชุมย่อย	1 ครั้ง / เดือน จำนวน 12 ครั้ง	1. ได้เรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน 2. ได้ทราบความก้าวหน้าของงาน 3. ได้แผนการทำงานร่วมกัน 4. ทีมวิจัยได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- ค่าอาหาร 30 คน x 70 บ. x 12 ครั้ง = 25,200 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. x 12 ครั้ง = 3,600 บ. - ค่าประสานงาน 200 บ. x 12 ครั้ง = 2,400 บ. รวม 31,200 บาท
2.จัดเวทีชี้แจงโครงการ	1.เพื่อสร้างความเข้าใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับโครงการวิจัย 2.เพื่อสำรวจข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของชุมชน	1. คนในชุมชน จำนวน 100 คน	ศาลาหมู่บ้าน	- ชี้แจงรวม 1 ครั้งคนในชุมชน (ครั้งละ 100 คน)	1 เดือน	1. คนในชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัย 2.ได้ข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของคนในชุมชน	- ค่าอาหาร 70 บ. x 100 คน x 1 ครั้ง = 7,000 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน = 300 บ. รวม 7,300 บาท
3. เก็บรวบรวมข้อมูล	1.เพื่อให้ได้ข้อมูลให้ได้ข้อมูลความรู้ ภูมิปัญญา เรื่องการเลี้ยงไก่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2.เพื่อให้ได้ข้อมูลวิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่	1.คนในชุมชน จำนวน 100 คน 2.ผู้มีประสบการณ์เลี้ยงไก่ จำนวน 10 คน	ศาลาหมู่บ้าน	1.ประชุมกลุ่มย่อย 4 ครั้ง (20 คน/ครั้ง) 2.สัมภาษณ์บุคคล 10 คน 3.เฝ้าดูงาน	3 เดือน	1.ได้ข้อมูลประสบการณ์การเลี้ยงไก่ 2.ได้ข้อมูลวิถีชีวิตที่ผ่านมา 3.ได้ข้อมูลศักยภาพ	- ค่าอาหารในการจัดประชุมกลุ่มย่อย 4 ครั้ง x 25 คน x 70 บาท = 7,000 บาท - ค่าอาหารในการไปสัมภาษณ์ 10 คน x 70 บาท = 700 บาท

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
	อดีตถึงปัจจุบัน 3.เพื่อให้ได้ข้อมูลศักยภาพ ต่างๆภายในชุมชน			ลูกหลานทีมวิจัย เข้าร่วมจดบันทึก ข้อมูล		ต่างๆภายในชุมชน	- ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. x 5 ครั้ง = 1,500 บ. รวม 9,200 บาท
4. จัดเวที วิเคราะห์และ สรุปผลข้อมูล	1. เพื่อรวบรวมและ วิเคราะห์ข้อมูล 2. เพื่อหาแนวทางในการ วางแผนการทดลอง	ทีมวิจัย 30 คน	ศาลา หมู่บ้าน	จัดประชุม	1 ครั้ง	1.ได้รวบรวมและ วิเคราะห์ข้อมูล 2.ได้แนวทางในการ ทำการทดลอง	- ค่าอาหาร 70 บ. x 30 คน x 1 ครั้ง = 2,100 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน = 300 บ. รวม 2,400 บาท
5. จัดเวทีคืน ข้อมูลและรับ ฟังความคิดเห็น	1.เพื่อให้สมาชิกทุกคน ทราบข้อมูลที่รวบรวมมา 2.เพื่อให้ได้ความคิดเห็น จากสมาชิกทีมวิจัย	ทีมวิจัย 30 คน	ศาลา หมู่บ้าน	จัดประชุม	1 ครั้ง	1.ได้ทราบข้อมูล ที่รวบรวมมาทั้งหมด 2.ได้แสดง ความคิดเห็นเพิ่มเติม	- ค่าอาหาร 70 บ. x 30 คน x 1 ครั้ง = 2,100 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน = 300 บ. รวม 2,400 บาท

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
6. จัดทำรายงานความก้าวหน้า ระยะที่ 1 (ช่วง 6 เดือน)							- ค่าจัดทำเล่มรายงาน รวม 2,000 บาท
7. จัดกิจกรรมทดลองการเลี้ยงไก่ไข่	1.เพื่อออกแบบวางแผนการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2.เพื่อทดลองเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 3.เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน	ภายในชุมชน	-การจัดประชุม -เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ -เวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล -คัดเลือกผู้สนใจเลี้ยงไก่ไข่ -ร่วมกันออกกฎระเบียบเพื่อปฏิบัติการเลี้ยงไก่ไข่ -การทดลองตามรูปแบบการเลี้ยงไก่ไข่ที่หลากหลาย	6 เดือน แบ่งเป็น - จัดอบรมให้ความรู้ 3 ครั้ง - จัดเวทีแลกเปลี่ยนเดือนละ 1 ครั้ง รวม 6 ครั้ง	1.ได้รูปแบบการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2.ได้ทดลองเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 3.ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	- ค่าอาหาร (อบรมให้ความรู้) 70 บ. x 30 คน x 3 ครั้ง = 6,300 บ. - ค่าวิทยากร 1,500 x 3 ครั้ง = 4,500 บ. - ค่าอาหาร (จัดเวทีแลกเปลี่ยน) 70 บ. x 30 คน x 6 ครั้ง = 12,600 บ. - การทดลอง 20 ครัวเรือน x 15 ตัว x 150 บ. = 45,000 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. x 3 ครั้ง = 900 บ. รวม 69,300 บาท
กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
8. จัดเวทีสรุปผลการ	1.เพื่อให้ข้อสรุปผลการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่ใน	ทีมวิจัย	ศาลาหมู่บ้าน	- เวทีประชุม	1 ครั้ง	1.ได้ข้อสรุปการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	- ค่าอาหาร 30 คน x 1 ครั้ง x 70 บ. = 2,100 บ.

ทดลองการ เลี้ยงไก่ไข่	ครัวเรือน	จำนวน 30 คน					- ค่าจ้างพิมพ์งาน = 300 บ. รวม 2,400 บาท
9. จัดเวที ประชุมเพื่อ พัฒนากลุ่มผู้ เลี้ยงไก่ไข่	1.เพื่อศึกษาและพัฒนา กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ใน ครัวเรือน	ทีมวิจัย และ ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน	ศาลา หมู่บ้าน	- จัดประชุม	3 ครั้ง	1.ได้ศึกษาและพัฒนา กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ใน ครัวเรือน	- ค่าอาหาร 70 บ. x 30 คน x 3 ครั้ง = 6,300 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. x 3 ครั้ง = 900 บ. รวม 7,200 บาท
10. ทดลอง ดำเนินการ พัฒนากลุ่มผู้ เลี้ยงไก่ไข่	1.เพื่อทดลองแนวทางการ พัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ใน ครัวเรือน	ทีมวิจัย และ ผู้เกี่ยวข้อง	พื้นที่วิจัย 1 หมู่บ้าน	- ประชุมเตรียม แผนการทดลอง - จัดอบรมให้ ความรู้ - ทดลองปฏิบัติ	5 เดือน	1. ได้ทดลองแนว ทางการพัฒนากลุ่มผู้ เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน	*งบประมาณจากการประชุม ประจำเดือน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ	งบประมาณ
11. ศึกษาดูงานนอกสถานที่	1. เพื่อเรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2. เพื่อศึกษาการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนแบบอินทรีย์	ทีมวิจัย จำนวน 30คน	กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่แบบอินทรีย์ อ.คลองหาด จ. สระแก้ว และ ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จ.ชลบุรี	- แลกเปลี่ยนเรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่ การตลาด ปัญหา และอุปสรรคในการเลี้ยง	2 ครั้ง	1. ได้เรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2. ได้ศึกษาการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนแบบอินทรีย์	- ค่าอาหาร 150 บ. x 30 คน x 2 ครั้ง = 9,000 บ. - ค่ารถบัส 15,000 บ. X 1 คัน X 2 ครั้ง = 30,000 บ. - ค่าวิทยากร 3,000 บ. X 2 ครั้ง = 6,000 บ. - ค่าจ้างพิมพ์งาน 300 บ. x 2 ครั้ง = 600 บ. รวม 45,600 บาท

บทที่ 2

บริบทของชุมชนและสถานการณ์

2.1 ประวัติความเป็นมา

บ้านท่าตะเกียบมีความเป็นมาตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ โดยในช่วงก่อร่างสร้างเมืองในยุคต้นๆ นั้น ในละแวกบ้านท่าตะเกียบยังไม่ได้ชื่อนี้ คงมีแต่บ้านวังวุ้ง และบ้านท่ากลอย ซึ่งขึ้นการปกครองกับตำบลคูยายหมี่ อำเภอสยามชัยเขตเท่านั้น ผู้เฒ่าผู้แก่ในบ้านได้เล่าความเป็นมาของท่าตะเกียบให้ฟังว่า คำว่า “ท่าตะเกียบ” มีความเป็นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทางกรุงเทพฯ ได้คิดทำการก่อสร้างเสาชิงช้าที่บริเวณหน้าวัดสุทัศนเทพวรารามและ ได้บอกตามหัวเมืองต่าง ๆ ที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ให้หาไม้แดงเอาไปทำไม้ตะเกียบเสาชิงช้าวัดสุทัศนเทพวราราม บ้านท่ากลอยและ บ้านวังวุ้งขณะนั้นเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ จึงได้รายงานไปทางกรุงเทพฯ จึงได้ส่งทหารมาดูแลไม้แดงงาม 2 ต้น บริเวณป่าห่างจากบ้านท่ากลอยและบ้านวังวุ้งไปประมาณ 1 กิโลเมตร เมื่อเลือกได้ไม้แดงต้นงามแล้ว การนำไม้เดินทางไปกรุงเทพฯ ได้ใช้การล่องน้ำไปตามคลองสี่แยกออกท่าลาด อำเภอพนมสารคาม และนำเข้ากรุงเทพฯ เนื่องจากไม่มีขนาดยาวใหญ่ บริเวณที่ลากไม้ลงคลองสี่แยกจึงราบเรียบเป็นทำน้ำ ชาวบ้านจึงเรียกว่าบริเวณนั้นว่า ท่าลงไม้ตะเกียบ และเพี้ยนมาเป็นท่าตะเกียบจนปัจจุบัน อำเภوتاตะเกียบเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอสยามชัยเขต ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อปี พ.ศ. 2539 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคมพ.ศ. 2539

2.2 ภูมิประเทศ

พื้นที่ของตำบลท่าตะเกียบ ส่วนใหญ่เป็นที่ลาดเนิน มีทิวเขาและป่าดงดิบที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และเป็นส่วนหนึ่งของป่าสงวนแห่งชาติ แคว้นบม-สียัด ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมหลายจังหวัด และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำบางปะกง เป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยไม้กระยาเลย อันมีค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ไม้มะค่าโมง ไม้ประดู่ ไม้ตะแบก ไม้แดง

2.3 เนื้อที่ / พื้นที่

อำเภوتا ตะเกียบ ตั้งเป็นกิ่งอำเภوتاตะเกียบ เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2534 อำเภوتاตะเกียบเป็นหนึ่งในจำนวน 11 อำเภอ ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ของอำเภوتاตะเกียบ ประมาณ 1,084 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 677,500 ไร่ ซึ่งมากถึง 1 ใน 4 ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะทางห่างจากจังหวัดฉะเชิงเทรา ประมาณ 90 กิโลเมตร ถนนสายความมั่นคง สยามชัยเขต - วังน้ำเย็น พื้นที่อำเภอส่วนใหญ่ ประมาณ 99 % เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

2.4 ที่ตั้งและอาณาเขต

- อำเภوتاตะเกียบตั้งอยู่ทางตะวันออกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังนี้
- ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลคูยายหมี่ ตำบลท่ากระดาน อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
 - ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี และอำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
 - ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอวังน้ำเย็น อำเภอเขาฉกรรจ์ และอำเภอวังสมบูรณ์ (จังหวัดสระแก้ว)

- ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต อำเภอแปลงยาวจังหวัดฉะเชิงเทรา และอำเภอเกาะจันทร์ อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

2.5 การแบ่งเขตการปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาคอำเภอท่าตะเียบแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 2 ตำบล 47 หมู่บ้าน ได้แก่

1) ท่าตะเียบ	จำนวน	22	หมู่บ้าน
2) คลองตะเกรา	จำนวน	25	หมู่บ้าน

2.5.1 การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอท่าตะเียบประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง ได้แก่

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าตะเียบทั้งตำบล
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเกรา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองตะเกราทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ มีจำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ 22 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านวังวุ้ง	หมู่ที่ 2 บ้านท่าคาน	หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งยายชี
หมู่ที่ 4 บ้านท่ากลอย	หมู่ที่ 5 บ้านหนองปรือกันยาง	หมู่ที่ 6 หนองประโยชน์
หมู่ที่ 7 บ้านอ่างเสือดำ	หมู่ที่ 8 บ้านหนองปลาชีว	หมู่ที่ 9 บ้านอ่างเตย
หมู่ที่ 10 บ้านหนองเรือ	หมู่ที่ 11 บ้านน้อยนาดี	หมู่ที่ 12 บ้านเนินกระบก
หมู่ที่ 13 บ้านคลองตะเคียน	หมู่ที่ 14 บ้านคลองมะหาด	หมู่ที่ 15 บ้านเขาดลาด
หมู่ที่ 16 บ้านหนองปรือน้อย	หมู่ที่ 17 บ้านชมพู	หมู่ที่ 18 บ้านคลองสี่ยัด
หมู่ที่ 19 บ้านแปลงเสมา	หมู่ที่ 20 บ้านเนินน้อย	หมู่ที่ 21 บ้านฝั้คลอง
หมู่ที่ 22 บ้านเขาวงศ์		

2.6 จุดเด่นของพื้นที่

พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ ส่วนใหญ่เหมาะต่อการทำการเกษตร ทำไร่ ทำสวน และทำนา การทำไร่ เช่นการทำไร่สับปะรด ไร่มันสำปะหลัง ทำสวน ส่วนใหญ่เป็น สวนยูคาลิปตัส สวนยางพารา และสวนผลไม้และมีสถานที่ที่เหมาะสมแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ อ่างเก็บน้ำสี่ยัด ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญในการทำการเกษตร ศูนย์เพาะพันธุ์สัตว์ป่ากระบกคู่ ซึ่งมีสัตว์ป่าที่หายาก และควรวอนุรักษ์ไว้ ซึ่งมีระยะทางห่างจากตัวอำเภอ 5 กิโลเมตร

2.7 จำนวนประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 18,410 คน แยกเป็น ชาย 9,471 คน หญิง 8,939 คน
จำนวนหลังคาเรือน 5,620 ครัวเรือน

มีความหนาแน่นเฉลี่ย 41.52 คน/ตารางกิโลเมตร (ข้อมูล ณ เดือน กันยายน 2554)

จำนวนผู้สูงอายุ	744	คน
จำนวนเด็กแรกเกิด ถึง 6 ปี :	367	คน
จำนวนผู้สูงอายุ ที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง :	105	คน
จำนวนสตรีตั้งครรภ์ :	49	คน
จำนวนผู้สูงอายุ ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ :	47	คน
จำนวนสตรีอายุ 35 ปี ขึ้นไป :	275	คน
จำนวนผู้พิการ :	102	คน

2.8 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

1. อาชีพหลัก ได้แก่ เกษตรกรรมซึ่งจำนวนประมาณ 80 %
2. อาชีพเสริม ได้แก่ -อาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ อีกประมาณ 20%

2.8.1 หน่วยธุรกิจในเขต อบต.

• ธนาคาร	1	แห่ง	• โรงแรม	-	แห่ง
• ปั๊มน้ำมันและก๊าซ	19	แห่ง	• โรงงานอุตสาหกรรม	-	แห่ง
• โรงสีขนาดเล็ก	34	แห่ง	• โรงสีขนาดกลาง	4	แห่ง

2.9 สภาพทางสังคม

2.9.1 การศึกษา

• โรงเรียนประถมศึกษา	10	แห่ง	• โรงเรียนมัธยมศึกษา	4	แห่ง
• ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	9	แห่ง	• โรงเรียน/สถาบันชั้นสูง	-	แห่ง
• ห้องสมุดประชาชน	1	แห่ง	• ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	22	แห่ง

2.9.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

• วัด	6	แห่ง	• สำนักสงฆ์	16	แห่ง
• มัสยิด	-	แห่ง	• ศาลเจ้า	-	แห่ง
• โบสถ์	-	แห่ง			

2.9.3 สาธารณสุข

• โรงพยาบาลของรัฐขนาด	-	เตียง	-	แห่ง
• สถานีอนามัยประจำตำบล / หมู่บ้าน	4	แห่ง		
• สถานพยาบาลเอกชน	-	แห่ง		
• ร้านขายยาแผนปัจจุบัน	1	แห่ง		

2.9.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

• สถานีตำรวจ	1	แห่ง	• สถานีดับเพลิง	1	แห่ง
--------------	---	------	-----------------	---	------

2.10 การบริการพื้นฐาน

2.10.1 การคมนาคม พื้นที่ของตำบลท่าตะเกียบ ซึ่งราษฎรใช้เส้นทางติดต่อกับที่ทำการอำเภอ จำนวน 5 สาย ซึ่งเป็นถนนลูกรังทั้งหมด และมีลูกรังเชื่อมระหว่างหมู่บ้านอีก จำนวน 40 สาย ถนนสายความมั่นคงอำเภอสนามชัยเขต - อำเภอคลองหาดเป็นถนนลาดยางสายหลักในการคมนาคม ถนนภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังเป็นถนนลูกรัง มีรถโดยสารปรับอากาศประจำทางให้บริการผ่านหน้าว่าการอำเภอท่าตะเกียบเป็น ประจำทุก 1 ชั่วโมง

2.10.2 การโทรคมนาคม

ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอนุญาตเอกชน 1 แห่ง - โทรศัพท์สาธารณะ 15 แห่ง

2.10.3 การไฟฟ้า

หมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ครบทั้ง 22 หมู่บ้านแต่บางครัวเรือนยังไม่ครบ คิดเป็นร้อยละ 96

2.11 แหล่งน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ

• ลำน้ำ , ลำห้วย	51	สาย	• บึง , หนองและอื่น ๆ	20	แห่ง
แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น • ฝาย	46	แห่ง	• บ่อน้ำตื้น	101	แห่ง
• บ่อโยก	94	แห่ง	• อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่	1	แห่ง
• ถังเก็บน้ำ	13	แห่ง	• สระน้ำ	87	แห่ง
• บ่อบาดาล	8	แห่ง			

2.12 ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติ

อำเภอมีพื้นที่ป่าไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ป่าแควระบบสียัด

2.13 ข้อมูลด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม

ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย ยาพารา สับปะรด ข้าวโพด และพืชผัก

2.14 สถานที่ท่องเที่ยว

2.14.1 ศาลเจ้าพ่อเขากา "เจ้าพ่อเขากา" เป็นทหารสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช กรุงธนบุรี ไม่ทราบถิ่นกำเนิดว่าอยู่ ณ ที่ใด ในครั้งสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงยกทัพไปตีเมืองจันทบูรณ (จังหวัดจันทบุรีในปัจจุบัน) ได้ใช้เส้นทางเดินทัพ ผ่านอำเภอบางคล้ามาตามลำคลองท่าลาด ผ่านอำเภอนมสารคาม สนามชัยเขต ท่าตะเกียบ และตั้งค่ายวังท่ากระดาน บ้านท่าคาน หมู่ที่ 2 ตำบลท่าตะเกียบ เจ้าพ่อเขากาได้เกิดเจ็บป่วยขึ้นมา ในสมัยนั้นเครื่องเวชภัณฑ์ยารักษาโรคหาได้ยาก จนกระทั่งเสียชีวิตลง เพื่อนทหารได้ทำการฝังศพบริเวณวังท่ากระดาน และได้สร้างศาลเล็กไว้ใกล้กับบริเวณที่ฝังศพ ต่อมาได้แสดงอิทธิฤทธิ์ให้ชาวบ้านที่เดินทางผ่านไปมาพบเห็นอยู่เป็นประจำ ชาวบ้านท่าคานจึงร่วมกันจัดงานเช่นไหว้พร้อมกัน ในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี และได้จัดเป็นประเพณีสืบกันมาทุกปี เช่น เฒ่าข้าวหลาม เหล้า ยาสูบ บุหรี่ และหัวหมูเพื่อเป็นการสักการะ

2.14.2 อ่างเก็บน้ำคลองสียัด

สำนักงานก่อสร้าง 8 (โครงการสียัด) เป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในลุ่มน้ำบางปะกง ตอนล่าง โดยการก่อสร้างเขื่อนดินปิดกั้นคลองสียัด เพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำและช่วยบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่บริเวณคลองสียัดตอนล่าง ซึ่งได้มีการศึกษาความเป็นมาเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในลุ่มน้ำบางปะกงตั้งแต่ปี พ.ศ.2514 จนกระทั่งเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2532 คณะรัฐมนตรีมีมติให้กรมชลประทานดำเนินการศึกษาสำรวจออกแบบและก่อสร้าง โครงการพัฒนาแหล่งน้ำในลุ่มน้ำบางปะกงและสาขา เพื่อให้เป็นแหล่งเก็บกักน้ำและบรรเทาอุทกภัย จำนวน 8 โครงการ ประกอบด้วย โครงการคลองสียัด โครงการคลองระบมตอนล่าง จังหวัดฉะเชิงเทรา โครงการคลองพระสทิง โครงการคลองพระปรังตอนล่าง จังหวัดสระแก้ว โครงการห้วยโสม โครงการห้วยไคร้ โครงการลำพระยาธาร และโครงการไสน้อย-ไสใหญ่ จังหวัดปราจีนบุรี โดยได้วางแผนก่อสร้างโครงการคลองสียัดไว้ระหว่างปี 2537-2552 รวม 16 ปี เป็นงานจ้างเหมาทั้งหมด ราคาค่าก่อสร้าง ประมาณ 4,016 ล้านบาท มีพื้นที่ 44,000 ไร่ ความจุ 420 ล้าน ลูกบาศก์เมตร

2.14.3 ป่าเขาอ่างฤๅไน

มีเนื้อที่ 643,750 ไร่ ซึ่งมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่รอยต่อห้าจังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และสระแก้ว ป่าแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติมาก มีสัตว์ป่ามากมาย เช่น เนื้อทราย เก้ง กระทิง วัวแดง เสือโคร่ง ฯลฯ และยังเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ ซึ่งมีนกอยู่ราว 200 ชนิด นอกจากนี้ ยังมีน้ำตกที่สวยงามอยู่ 2 แห่ง คือ น้ำตกอ่างฤๅไน หรือน้ำตกบ่อทอง และน้ำตกเขาตะกรับ

2.15 ประวัติบ้านคลองมะหาด

เดิมบ้านคลองมะหาด ม.14 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมกับหมู่บ้านหนองปรือกันยาง ก่อนแยกตัวมาตั้งเป็นหมู่บ้านคลองมะหาด ใน ปี พ.ศ. 2518 นำโดยท่านกำนันดี สาธุชาติ เป็นผู้บุกเบิก ร่วมกับชาวบ้านที่ย้ายถิ่นฐานมาจาก อำเภอดุสิต จังหวัดอยุธยา และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสาน ที่มาอยู่รวมกัน ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายจอมศรี คนคลอง ต่อมาคนที่ 2 นายฐิติโชติ สาธุชาติ ปัจจุบัน คนที่ 3 นางสาว สมจิต สาธุชาติ

สาเหตุที่ชื่อหมู่บ้านคลองมะหาด เพราะสมัยก่อนมีต้นมะหาดเยอะ ซึ่งขึ้นอยู่ตามห้วย หนอง คลอง บึง นอกจากนี้ คนเฒ่า คนแก่ ในสมัยก่อนนิยมนำเปลือกมะหาดมากินหมาก สีฟัน ลูกมะหาดสามารถรับประทานได้ และต้นมะหาดก็สามารถใช้ทำเสาเรือนได้

บ้านคลองมะหาด อยู่ห่างจากอำเภотаตะเกียบ โดยประมาณ 24 กิโลเมตร พื้นที่ทำการเกษตร 4,920 ไร่ ประชากรจำนวน 638 คน จำนวนครัวเรือน 168 ครัวเรือน อาชีพหลักได้แก่ อาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ อาชีพรองได้แก่ รับจ้างทั่วไป ค้าขาย และประกอบธุรกิจส่วนตัว

2.15.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ	จด ม.9 บ้านอ่างเตย, ม.5 บ้านหนองปรือกันยาง
ทิศใต้	จด ม.20 บ้านเนินน้อย
ทิศตะวันออก	จด ม.16 บ้านหนองปรือน้อย
ทิศตะวันตก	จด ม. 3 บ้านทุ่งยายชี ,ม.12 บ้านเนินกระบก

2.15.2 สถานการณ์ในอดีต

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นว่าชาวบ้านย้ายถิ่นฐานมาจากภาคอีสาน เข้ามาอยู่หมู่บ้านคลอง

มะหาด โดยเข้ามาจับจองพื้นที่ดินทำกินไม่มาก หลายครัวเรือนก็ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จึงต้องเช่าที่ดินนายทุน ไร่ละ 2,000 บาท ซึ่งถือว่าแพงมาก ส่วนชาวบ้านบางรายที่มีทุนพอก็มาซื้อที่ดินต่อ แต่ไม่มาก โดยทำการเกษตรแบบพอเพียง ในการเข้ามาจับจองพื้นที่ดินทำกิน ครั้งแรกๆ มีที่ดินไม่มากนัก บางครัวเรือนก็ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองเลย และอีกกว่า 50 ครัวเรือน อาศัยอยู่ในพื้นที่ของกำนันทวี สารชาติ ซึ่งเป็นลูกชายของกำนันดี สารชาติ ที่เป็นคนบุกเบิกบ้านคลองมะหาด ท่านกำนันได้ให้อยู่อาศัย โดยไม่ได้เก็บค่าเช่าแต่อย่างใด แต่กรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินเป็นของ กำนันทวี สารชาติ และชาวบ้านบางรายที่มีเงินทุนพอ ก็มาซื้อที่ดินต่อเป็นของตนเอง และอยู่อาศัยมาชั่วลูก ชั่วหลาน โดยทำการเกษตรแบบพอเพียง ได้แก่ ทำนา ทำสวนยางพารา ทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกยูคาลิปตัส รับจ้างทั่วไป ทำสวนผัก ค้าขาย รับจ้าง และเลี้ยงสัตว์ทั่วไปเป็นรายได้เสริม

ชาวบ้านที่อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่หมู่บ้านคลองมะหาดได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นการทอเสื่อกก การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน การปลูกพืชเกษตรเชิงเดี่ยว ได้นำเอาวัฒนธรรมของอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาลและอาหารชีวจิต,ตามมดด้วยมีภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้รับสืบทอดมาเป็นลำดับ จึงได้มีการส่งต่อการเรียนรู้ด้วยการกระทำให้เป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตตามปกติที่เป็นอยู่ตั้งแต่อดีตสมัยปู่ย่าครั้งที่อยู่ที่ภาคอีสานและนำความรู้ความสามารถที่ตนเองเคยได้เรียนได้อบรมมาจากการกระทำให้เป็นแบบอย่างและสามารถปฏิบัติได้นำติดตัวมาด้วยซึ่งวิธีการสอนเฉพาะนี้เป็นการสอนที่ได้กับแบบตัวต่อตัว หรือการเรียนการสอน แบบมุขปาถะ

2.15.3 สถานการณ์ในปัจจุบัน

ปัญหาของหมู่บ้านที่ผ่านมา คือ

- 1) ชาวบ้านไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องไปเช่าที่เพื่อปลูกมันสำปะหลัง ปลูกผักชนิดต่างๆ ได้แก่ ถั่วพิกยาว แตงกวา พริก มะเขือ ฯลฯ
- 2) ราคาเช่าที่ดินแต่ละนายทุนมีราคาสูง บางแปลง ตกไร่ 2,000 บาท และถูกที่สุด ไร่ละ 500 บาท
- 3) ขาดแหล่งน้ำขนาดใหญ่
- 4) ราคาสินค้าเกษตรไม่แน่นอน ถ้าราคาสินค้าเกษตรช่วงที่ผลผลิต ออกมามีราคาดี ชาวบ้านก็จะได้กำไร แต่ถ้าช่วงนั้นราคาถูก ถึงกับขาดทุน หมดเนื้อ หมดตัว และยังได้ไปกู้ยืมเงินนอกระบบมาลงทุนด้วย กลายเป็นหนี้สินไม่รู้จักจบสิ้น
- 5) ชาวบ้านขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการประกอบอาชีพ เพราะใช้เพียงประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้เกิดความเสียหาย ประกอบกับเงินลงทุนที่หมดไปพร้อมกันด้วย
- 6) ต้นทุนราคาสินค้าการเกษตรมีราคาแพง เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า ฯลฯ จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านมีวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำงานหาเช้า กินค่ำ ประกอบอาชีพของตนเองตามศักยภาพตนเองที่มีอยู่ พออยู่ พอกิน แต่ไม่สามารถมีความเจริญ หรือร่ำรวยมาก เพราะขาดทุนทรัพย์เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง

2.16 ประสบการณ์การจัดการการเงิน การบริโภค ชุมชนบ้านคลองมะหาด

การจัดการชุมชนที่ผ่านมา มีการจัดการตนเองแบบพึ่งตนเองเป็นหลัก มีเงินกองทุนต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ เช่น

2.16.1 การจัดการการเงิน

1) กองทุนเงินล้าน
2) กองทุนออมทรัพย์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านจะต้องมาออมกันทุกเดือน ถ้าเงินกองทุนออมทรัพย์มีมากพอ ก็จะสามารถปล่อยกู้ได้ โดยคิดดอกเบี้ยราคาที่ถูก ร้อยละ 2 ต่อเดือน (จากเงินกู้นอก ระบบ ร้อยละ 5 ต่อเดือน)

3) การกู้ยืมเงินกลุ่มของ ธกส. ซึ่งเงินดังกล่าวนั้น เป็นการนำไปประกอบอาชีพต่าง ๆ แต่ถ้าผลผลิตในฤดูกาลนั้นมีราคาสูง เช่น ปลูกมันสำปะหลัง ราคา กิโลกรัมละ 3 บาท ชาวบ้านได้กำไร สัปดาห์ปากกันได้บ้าง แต่ถ้าเกิดฤดูกาลนั้นราคาถูก กิโลกรัมละ 2 บาทกว่า ก็ขาดทุน เงินที่ไปกู้หนี้ยืมสิน มาจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ก็ไม่มีพอใช้ จำต้องไปขอกู้เงินนอกระบบ ซึ่งมีดอกเบี้ยแพง จึงกลายเป็นปัญหาที่เกษตรกร มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้เกิดเป็นปัญหาหนี้สินต่าง ๆ มากมาย

จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าชาวบ้านมีการบริโภคไข่ไก่ภายในครัวเรือนประมาณ 1-5 ฟอง/วัน/ครัวเรือน จึงได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อให้ชาวบ้าน มีโปรตีนราคาถูกบริโภคในครัวเรือน เหลือจึงขายเพื่อเพิ่มรายได้ สามารถนำเงินมาซื้อหัวอาหาร และส่งเสียลูกหลานของตนเองได้เล่าเรียนสูงต่อไป แต่เดิมเริ่มแรกนั้น ชาวบ้านเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้เพื่อบริโภคเนื้อ และต่อมาจึงเลี้ยงไว้กินไข่ แต่ไข่ออกไม่มาก ไม่พอกับการบริโภคและไม่ทันขายด้วย

หลังจากนั้นมีเงินเข้ามาในหมู่บ้าน ได้แก่

4) กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยให้กลุ่มสตรี รวมกลุ่มกัน 5 คน เพื่อเขียนโครงการที่จะประกอบอาชีพ ณ ตอนนั้น ปี 2556 หมู่บ้านคลองมะหาด ได้เสนอ 3 โครงการ ได้แก่

- โครงการเลี้ยงไก่ไข่
- โครงการเพาะเห็ดขอน
- โครงการเลี้ยงกบ

แต่โครงการนี้เป็นโครงการที่ให้สตรียื่นเพื่อไปประกอบอาชีพมีระยะเวลา 1 ปี หลังจากนั้นก็เก็บเงินคืนกองทุนฯ พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท

ปัญหาที่พบจากการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

- 1) โครงการนี้ไม่ต่อเนื่อง
- 2) ไก่ที่ซื้อมาและอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพง
- 3) ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างถูกต้องต่อเนื่อง
- 4) ไม่มีความรู้ขาดการสังเกตอาการของไก่ไข่ที่เกิดขึ้นจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง
- 5) ไม่สามารถควบคุมปัจจัยภายนอกที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงไก่ เช่น สุนัข หนู
- 6) ไม่สามารถต่อยอดการเลี้ยงไก่ไข่ในรุ่นต่อไปได้

หลังจากคืนเงินกองทุนฯ ชาวบ้านไม่มีเงินทุนพอจะประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่เพื่อเป็นอาชีพเสริม จึงเหลือกลุ่มคนเลี้ยงแค่ 1-2 คนเท่านั้น

5) โครงการขยายผลเศรษฐกิจพอเพียง จากพัฒนาชุมชน อำเภอท่าตะเกียบ มีเงินกองทุน

มาเพื่อเลี้ยงไก่ไข่ และเลี้ยงปลานิล จำนวน 30 ครั้วเรือน เป็นเงินทั้งสิ้น 67,000 บาท (หกหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน)

จากโครงการเลี้ยงไก่ไข่ที่ได้กู้ยืมเงินจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะต้องนำเงินคืนกองทุนภายใน 1 ปี และดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อปี ทำให้ชาวบ้านต้องกู้หนี้ยืมสินไปใช้คืนกองทุนทำให้ขาดความต่อเนื่องในการเลี้ยงไก่ไข่ ประกอบกับค่าอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพงขึ้นทำให้ชาวบ้านมองเห็นว่าการเลี้ยงไก่ไข่ไม่คุ้มเพราะลงทุนสูงและมีไก่เลี้ยงครั้วเรือนละ 30 ตัว เท่านั้น ซึ่งเป็นการลงทุนที่สูงเปล่าและขาดทุนด้วยจึงเลิกล้มความตั้งใจที่จะเลี้ยงไก่ไข่ไป

2.16.2 ต้นทุนในชุมชนต่อการเลี้ยงไก่ไข่แบบพอเพียง

ชุมชนบ้านคลองมะหาด ม.14

- 1) มีการทำนาตลอดปี ทั้งนาปีและนาปี้ง
- 2) มีการทำไร้ผสมผสานสลับไปบ้าง ในบางพื้นที่
- 3) มีโรงสีขนาดเล็กภายในชุมชน 4 แห่ง
- 4) มีแกลบ รำ ปลายข้าว
- 5) ต้นกระถินที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ
- 6) ปลุกข้าวโพด

1) มีการทำนาตลอดปี ทั้งนาปีและนาปี้ง ทำให้มีผลผลิตที่ออกมาอย่างสม่ำเสมอนับได้ว่าเป็นต้นทุนที่ดีและมีออกมาอย่างต่อเนื่องซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการลดรายได้ในส่วนผสมอาหารหลัก

2) มีการทำไร้ผสมผสานสลับไปบ้าง ในบางพื้นที่ ทำให้มีผลผลิตที่มีคุณภาพและเป็นส่วนผสมอาหารชนิดอื่นๆ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพและต้นทุนในการผลิตอยู่มากน่าจะส่งเสริมการปลูกให้เพียงพอและเหมาะสม

3) มีโรงสีขนาดเล็กภายในชุมชน 4 แห่ง ซึ่งมีผลดีต่อต้นทุนการผลิตและการผสมอาหารให้มีคุณภาพที่สามารถควบคุมได้หาง่ายราคาถูก

4) มีแกลบ รำ ปลายข้าว เป็นผลผลิตจากการสีข้าวและนำสิ่งที่เหลือแยกออกมาเป็นส่วนๆ ซึ่งถ้าสามารถควบคุมการผลิตได้ก็สามารถคาดการณ์และสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคตสามารถลดต้นทุนการผลิตได้

5) ต้นกระถินที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ

เป็นวัสดุทางธรรมชาติที่มีอยู่ทั่วไป การใช้วัสดุทางธรรมชาติที่มีอยู่ถือได้ว่าเป็นการลดต้นทุนการผลิตอีกวิธีหนึ่งเพื่อให้ได้วัตถุดิบที่มีคุณภาพควรมีการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้อยู่เสมอ

6) ปลุกข้าวโพด เป็นผลผลิตทางการเกษตรที่ได้จากการพักการทำนาและทำไร่ ข้าวโพดที่ปลูกนี้ไม่ได้ปลูกไว้เพื่อขายแต่ปลูกไว้เพื่อเป็นส่วนผสมอาหารไก่โดยเฉพาะแต่ไม่ได้ปลูกไว้ตลอดเวลาหรือตลอดฤดูกาล

จากปัญหาดังกล่าว จึงเกิดความคิดในการหาวิธีลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยการผสมอาหารให้ไก่กินเอง แต่ยังขาดความรู้ทางวิชาการ และยังมีชาวบ้านอีกหลายคน ที่อยากจะรวมกลุ่มกันเลี้ยงไก่ไข่เพื่อเป็นรายได้ให้กับครั้วเรือน และยังเป็นอาชีพเสริมอีกทางหนึ่งด้วย

2.17 ความคาดหวังของชุมชนต่อการเลี้ยงไก่ไข่

ความคาดหวังของชุมชนว่า การเลี้ยงไก่ในครัวเรือนสามารถทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้เลี้ยงและต่อผู้บริโภคหลายด้าน

2.17.1 ประโยชน์ต่อสุขภาพ

- 1) มีโปรตีนราคาถูกไว้บริโภคเองภายในครัวเรือน
- 2) เป็นอาหารจานด่วน

2.17.2 ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ

- 1) ช่วยลดรายจ่าย
- 2) เป็นอาชีพเสริม
- 3) ช่วยสร้างรายได้ ให้แก่คนในชุมชน

2.17.3 ประโยชน์ด้านสังคม

การเลี้ยงไก่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีขึ้น ทั้งในหน่วยงาน ชุมชน และเพื่อนบ้าน ที่สำคัญการเลี้ยงไก่ยังมีส่วนช่วย ทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

2.17.4 เป้าหมายในการทำโครงการวิจัย

2.17.4.1 ด้านความรู้ ได้แก่

- 1) รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงไก่ไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษา
- 2) เพื่อให้ชาวบ้านมีความรู้ในการใช้ชีวิตแบบพอเพียง
- 3) เพื่อมีรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ในการเลี้ยงไก่ ที่ถูกต้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

เป็นประโยชน์

- 4) เพื่อจะได้มีความรู้ในการเลี้ยงไก่ที่เหมาะสม
- 5) เพื่อเกิดกลุ่มพัฒนาผู้เลี้ยงไก่บ้านคลองมะหาด

2.17.4.2 ด้านสังคม

- 1) เพื่อให้มีครัวเรือนไก่อย่างน้อย 20 ครัวเรือน และขยายออกไปยังครัวเรือนอื่น ๆ ได้
- 2) เพื่อมีกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ 1 กลุ่ม ที่มั่นคง แข็งแรง และสามารถต่อยอดเป็นกลุ่มที่สามารถพัฒนากลุ่มอาชีพอื่นได้

- 3) เพื่อให้เกิด ความรัก สามัคคี ของคนในชุมชน ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

2.17.4.3 ด้านเศรษฐกิจ

- 1) เพื่อให้มีกลุ่มอาชีพเสริมของบ้านคลองมะหาด
- 2) เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ให้กับครัวเรือนบ้านคลองมะหาด

2.17.4.4 ด้านคุณภาพชีวิต

- 1) ชุมชนสามารถพึ่งตนเองจากการสร้างอาหารได้เองภายในครัวเรือน
- 2) ชุมชนตระหนักเรื่องของการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดการออม
- 3) มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันภายในชุมชน
- 4) เยาวชนและคนในครอบครัวเกิดเรียนรู้การเลี้ยงไก่ ชุมชนมองว่า เรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญ

จำเป็นต้องพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อเป็นฐานความมั่นคงทางอาหาร (โปรตีนราคาถูก) และรายได้เสริมของชุมชน

2.18 พัฒนาการกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน บ้านคลองมะหาด

การเลี้ยงไก่ไข่โดยคนในครัวเรือน ตามศักยภาพและความเหมาะสมของครัวเรือนแต่ละครัวเรือน จากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยให้กลุ่มสตรี รวมกลุ่มกัน 5 คน เพื่อเขียนโครงการที่จะประกอบอาชีพ ณ ตอนนั้น ปี 2556 หมู่บ้านคลองมะหาด ได้เสนอ 3 โครงการ ได้แก่

- 1) โครงการเลี้ยงไก่ไข่
- 2) โครงการเพาะเห็ดขอน
- 3) โครงการเลี้ยงกบ

โครงการนี้เป็นโครงการที่ให้สตรียื่นเพื่อไปประกอบอาชีพมีระยะเวลา 1 ปี หลังจากนั้นก็เก็บเงินคืน กองทุนฯ พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท แต่โครงการนี้ไม่ต่อเนื่องและไก่ที่ซื้อพร้อมอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพง สมาชิกไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ดี พอเข้าใจว่าไก่ที่รัฐให้มาก็ดี ไก่แก่ก็กิน ไม่กินก็ขาย ส่วนอาหารหมดก็ไม่ต้องหาเพราะราคาแพง การเลี้ยงไก่ไข่โดยปกติชาวบ้านทั่วไปจะเลี้ยงไก่ไข่ที่บ้านแบบธรรมชาติคือปล่อยให้หากินเองและหากินเองตามธรรมชาติ ซึ่งสมาชิกผู้เลี้ยงไก่ไข่เองก็ไม่มีความรู้ในเรื่องการเลี้ยงไก่ไข่ที่ถูกเพาะพันธุ์มาเป็นพิเศษเพื่อการจำหน่ายและเป็นพันธุ์ที่ส่งเสริมการเลี้ยงของภาครัฐทำให้ไม่มีการจัดการความรู้ให้เพียงพอในเรื่องของโรงเรือนที่เลี้ยงไก่ไข่ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง สมาชิกผู้เลี้ยงไก่ไข่ไม่มีความรู้ขาดการสังเกตอาการของไก่ไข่ที่เกิดขึ้นจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ไก่ไข่ที่ได้มาเป็นโรคไก่และติดเชื้อได้ง่ายรวมถึงไม่มีการอบรมการเลี้ยงไก่ไข่ในเบื้องต้นด้วย สาเหตุจากที่สมาชิกขาดการดูแลและเอาใจใส่จึงไม่สามารถควบคุมปัจจัยภายนอกที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงไก่ เช่น สุนัข หนู เข้ามากิน ไก่และไข่ด้วย ทำให้ไม่สามารถต่อยอดการเลี้ยงไก่ไข่ในรุ่นต่อไปได้ หลังจากคืนเงินกองทุนฯ ชาวบ้านไม่มีเงินทุนพอจะประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่เพื่อเป็นอาชีพเสริม จึงเหลือกลุ่มคนเลี้ยงแค่ 1-2 คนเท่านั้น

จากสาเหตุนี้ทำให้สมาชิกของกลุ่มหลายคนเลิกล้มความตั้งใจที่จะเลี้ยงไก่ไข่เพราะไม่คุ้มเพราะลงทุนสูงและมีไก่เลี้ยงไม่มากขาดความต่อเนื่องในการเลี้ยงไก่ไข่ ประกอบกับค่าอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพงขึ้นจึงมีผลทำให้ชาวบ้านต้องกู้หนี้ยืมสินไปใช้คืนกองทุน สมาชิกของกลุ่มจึงมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นจากการเลี้ยงไก่ไข่ในส่วนนี้

ต่อมา มีโครงการขยายผลเศรษฐกิจพอเพียง จากพัฒนาชุมชน อำเภอท่าตะเกียบ มีเงินกองทุนมาเพื่อเลี้ยงไก่ไข่ และเลี้ยงปลานิล จำนวน 30 ครัวเรือน เป็นเงินทั้งสิ้น 67,000 บาท

จากโครงการเลี้ยงไก่ไข่ที่ได้กู้ยืมเงินจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะต้องนำเงินคืนกองทุนภายใน 1 ปี และดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อปี ทำให้ชาวบ้านต้องกู้หนี้ยืมสินไปใช้คืนกองทุน ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการเลี้ยงไก่ไข่ ประกอบกับค่าอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพงขึ้นทำให้ชาวบ้านมองเห็นว่าการเลี้ยงไก่ไข่ครัวเรือนละ 30 ตัว เท่านั้น ซึ่งเป็นการลงทุนที่สูงเปล่าและขาดทุนด้วยจึงเลิกล้มความตั้งใจที่จะเลี้ยงไก่ไข่ไป

หลังจากนั้นกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ได้มีความหวังอีกครั้งหนึ่ง เหมือนเมล็ดพันธุ์ที่แห้งแล้งครั้งนี้ได้รับการช่วยเหลือจากโครงการบริการวิชาการ คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง นำโดย ผศ.พิรัชย์ กุลชัย ได้นำไก่พร้อมหัวอาหาร จาก เครือเบทาโก โดยครั้งนี้ไม่ได้นำไก่มาให้เปล่าแต่สอนวิธีผสมอาหารและวิธีเลี้ยงไก่ไข่ที่ถูกต้องให้เหมาะสมกับสภาพและอากาศซึ่งมีการสร้างโรงเรือนและการดูแลรักษาพร้อมเสร็จ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะการไม่เอาใจใส่และการไม่มีเวลาที่จะดูแลให้เป็นระบบ รวมถึงการไม่มีทักษะในการดูแลไก่ไข่ในระบบฟาร์มทำให้ไก่ไข่ไม่สม่ำเสมอและเป็นโรคตาย ทีละตัว

สองตัวจนหมดแล้ว จากประสบการณ์ครั้งนี้เองเป็นเหตุให้เริ่มมีการคิดและหาข้อมูลอย่างจริงจังจึงเห็นแนวทางการเลี้ยงไก่ที่สามารถลดต้นทุนและภาระค่าใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสมที่สุด

จึงมีแนวความคิดจากสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ในครัวเรือนว่า น่าจะมีแนวทางอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อมาช่วยคิดวิเคราะห์หารูปแบบการเลี้ยงไก่ที่เหมาะสมที่สุดและไม่ต้องลงทุนมารวมถึงลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้ด้วย

จากแนวความคิดนี้ทำให้กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไม่มีกำลังใจและความสนใจที่จะเลี้ยงไก่แบบจริงจังจึงได้ทดลองเลี้ยงไก่ตามแบบที่ได้รับความรู้มาจาก สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นต้นแบบ โดยนำไก่จากโครงการจากพัฒนาชุมชน จ.ฉะเชิงเทรามาทดลองเลี้ยง สองรุ่น

รุ่นแรก 11 ตัว/ครัวเรือน

รุ่นที่สอง 10 ตัว/ครัวเรือน

จากโครงการสู่การทดลอง

รุ่นแรก 11 ตัว/ครัวเรือน โครงการพัฒนาชุมชน ให้ 30 ครัวเรือน แบ่งเป็น 1.ไก่ไข่ 20 ครัวเรือน
2. ปลานิล 10 ครัวเรือน

ครั้งนี้ได้นำความรู้จากที่ได้อบรมและที่มีผสมผสานกันและเลี้ยงแบบให้ความสนใจเป็นพิเศษจนมีข้อสรุปในระดับหนึ่งแต่ยังไม่เป็นที่พอใจมากนักเพราะมีหลายปัจจัยที่ทำให้ได้ผลผลิตไม่เป็นไปตามความต้องการสิ่งที่ได้จากโครงการนี้จึงเป็นเพียงโครงการที่ทดลองและผลที่ได้ถึงแม้จะไม่ดีแต่ก็ช่วยให้สมาชิกหลายคนได้ตระหนักว่าการเลี้ยงไก่ไม่ใช่ง่ายอย่างที่คิดจึงต้องมีวิธีการและกระบวนการที่เหมาะสมตามสภาพของมันเองส่วนความรู้ที่จำเป็นอย่างยั้งที่ต้องมีการเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลาและความใส่ใจก็ความดูแลให้เหมาะสมด้วย

2.19 ข้อมูลพันธุ์ไก่ไข่เบื้องต้น ที่เลี้ยงในบ้านคลองมะหาด

2.19.1 ไก่พันธุ์ สีนํ้าตาล (ซีฟิบบราว)

ไก่ไข่ที่นำมาเลี้ยง คือสายพันธุ์ ซีฟิบบราวน์ เป็นสายพันธุ์นำเข้าจากต่างประเทศ ให้ผลผลิตที่สูงถึง 300 ฟอง/ตัว/ปี โดยสายพันธุ์นี้จะให้ไข่ที่เปลือกไข่หนา แข็งแรง ฟองโต เปลือกสีเข้ม เมื่อตอกไข่แล้ว ไข่แดงจะเป็นสีแดงนูน ไข่ขาวจะเหนียวข้น

2.19.2 หลักการสังเกตไก่ไข่ที่ดี

- 1) ไก่ไข่ควรมีน้ำหนักตัวใกล้เคียงกับมาตรฐาน สายพันธุ์น้ำหนักตัวมีความสม่ำเสมอในฝูง
- 2) หงอนมีขนาดใหญ่ สีแดงสด
- 3) ปากและหน้าแข้ง มีสีเหลืองเข้ม
- 4) ขนเรียบ เป็นมัน ปราศจากพยาธิ หากไก่ไข่นุ่งจากการไชรขน แสดงว่ามีไร

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผ่านขั้นตอนกระบวนการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยใช้การจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย การสำรวจ และการสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

3.1 การดำเนินงานวิจัย

3.1.1 การดำเนินงานวิจัยช่วงที่ 1

3.1.1.1 ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน

- ประชุมทีมวิจัยเพื่อทบทวนโครงการ
- ประชุมทีมวิจัยเพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย
- ประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกัน

3.1.1.2 จัดเวทีทำความเข้าใจและชี้แจงโครงการ

- ประชุมเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ชี้แจงโครงการ
- แบ่งบทบาทหน้าที่ในการพูดชี้แจงทำความเข้าใจโครงการ (โดยมีการสลับบทบาทและหน้าที่กัน)
- จัดเวทีชี้แจงโครงการ ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14
- หลังจากจัดเวทีชี้แจงโครงการจะมีการสรุปทบทวนการเรียนรู้ชี้แจงโครงการ

3.1.1.3 ออกแบบการเก็บข้อมูล

- ร่วมกันออกแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลชุมชน
- เก็บข้อมูล
 - ความรู้และภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่ ไก่ไข่ ไก่บ้าน ไก่ชน ในอดีตถึงปัจจุบัน
 - จำนวนไก่
 - พันธุ์ อาหาร เล้า สภาพแวดล้อม
 - ผลตอบแทนในการเลี้ยงไก่
 - การป้องกันโรค
 - บทเรียนประสบการณ์กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ที่ผ่านมา
 - ทบทวนวิถีชีวิต ภายในชุมชน
 - เรื่องสถานการณ์ ในการเลี้ยงไก่ ไก่ไข่ ไก่บ้าน ไก่ชน ในอดีตถึงปัจจุบันตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 - ปัญหาและอุปสรรค
 - ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์โดยกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ที่ผ่านมา
 - สรุปการดำเนินงานกิจกรรมที่ทำ

3.1.1.4 วางแผนการเก็บข้อมูล

- ทดลองเก็บข้อมูลผ่านแบบสัมภาษณ์
- แบ่งบทบาทหน้าที่ในการลงพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูล (ตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ)

3.1.1.5 ลงพื้นที่ต่างคนต่างเก็บข้อมูล

- ลงพื้นที่ต่างคนต่างเก็บข้อมูลในเขตพื้นที่ของตนเอง ประมาณ 13 คน

3.1.1.6 จัดเวทีวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

สรุปผล หาวิธีผสมอาหารเอง เก็บเงินออมเพื่อซื้อไก่ วางแผนการทำงาน

3.1.1.7 จัดเวทีคืนข้อมูล และรับฟังความคิดเห็น

สาธิตวิธีการผสมอาหาร แผนการออมเงิน บัญชีครัวเรือน

3.1.1.8 จัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1

3.1.2 การดำเนินงานวิจัยช่วงที่ 2

3.1.2.1 จัดกิจกรรมทดลองการเลี้ยงไก่ไข่

- ประชุมเตรียมแผนการทดลอง
- จัดอบรมให้ความรู้
- แลกเปลี่ยนความรู้

3.1.2.2 จัดเวทีสรุปผลการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่

3.1.2.3 จัดเวทีประชุมเพื่อพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่

3.1.2.4 ทดลองการดำเนินการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่

3.1.2.5 ศึกษาดูงานนอกสถานที่

3.1.2.6 จัดเวทีสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลอง

3.1.2.7 จัดเวทีนำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัย

3.1.2.8 จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ (ช่วง 12 เดือน)

3.2 การดำเนินกิจกรรมวิจัย

3.2.1 การดำเนินกิจกรรมวิจัยช่วงที่ 1

ตารางที่ 3.1 แสดงกิจกรรมการวิจัยช่วงที่ 1

ครั้งที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	สถานที่	กิจกรรม	ผลสรุป
1.	ป ร ะ ชุ ม ประจำเดือน	ณ ศาลากลาง หมู่บ้าน	1. เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน 2. เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการทำงาน	1. ได้เรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน 2. ได้ทราบความก้าวหน้าของงาน 3. ได้แผนการทำงานร่วมกัน 4. ทีมวิจัยได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้

			3. เพื่อวางแผนการทำงานของทีมวิจัย 4. เพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของทีมวิจัย	
2.	จัดเวทีทำความเข้าใจและชี้แจงโครงการ	ณ ศาลากลางหมู่บ้าน	1. เพื่อสร้างความเข้าใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับโครงการวิจัย 2. เพื่อสำรวจข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของชุมชน	1. คนในชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัย 2. ได้ข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของคนในชุมชน
3.	ออกแบบการเก็บข้อมูล		1. เพื่อให้ได้ข้อมูลให้ได้ข้อมูลความรู้ ภูมิปัญญา เรื่องการเลี้ยงไก่ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2. เพื่อให้ได้ข้อมูลวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 3. เพื่อให้ได้ข้อมูลศักยภาพต่างๆ ภายในชุมชน	1. ได้ข้อมูลประสบการณ์การเลี้ยงไก่ไข่ 2. ได้ข้อมูลวิถีชีวิตที่ผ่านมา 3. ได้ข้อมูลศักยภาพต่างๆ ภายในชุมชน

ครั้งที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	สถานที่	กิจกรรม	ผลสรุป
4.	วางแผนการเก็บข้อมูล	ศาลาหมู่บ้าน	1. ประชุมกลุ่มย่อย 4 ครั้ง (20 คน/ครั้ง) 2. สัมภาษณ์บุคคล 10 คน 3. เยวชนลูกหลานทีมวิจัยเข้าร่วมจดบันทึกข้อมูล	1. ได้ข้อมูลประสบการณ์การเลี้ยงไก่ไข่ 2. ได้ข้อมูลวิถีชีวิตที่ผ่านมา 3. ได้ข้อมูลศักยภาพต่างๆ ภายในชุมชน
5.	ลงพื้นที่ต่างคนต่างเก็บข้อมูล	ตามบ้านสมาชิก	1. สัมภาษณ์บุคคล 10 คน 2. เยวชนลูกหลานทีมวิจัยเข้าร่วมจดบันทึกข้อมูล	1. ได้ข้อมูลประสบการณ์การเลี้ยงไก่ไข่ 2. ได้ข้อมูลวิถีชีวิตที่ผ่านมา 3. ได้ข้อมูลศักยภาพต่างๆ ภายในชุมชน

6.	จัดเวทีวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล	ศาลาหมู่บ้าน	1. เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 2. เพื่อหาแนวทางในการวางแผนการทดลอง	1.ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 2.ได้แนวทางในการทำการทดลอง
7.	จัดเวทีคืนข้อมูล และรับฟังความคิดเห็น	ศาลาหมู่บ้าน	1.เพื่อให้สมาชิกทุกคนทราบข้อมูลที่รวบรวมมา 2.เพื่อให้ได้ความคิดเห็นจากสมาชิกที่มิวิจัย	1.ได้ทราบข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมด 2.ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม
8.	จัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1			

3.2.2 การดำเนินกิจกรรมวิจัยช่วงที่ 2

ตารางที่ 3.2 แสดงกิจกรรมการวิจัย ช่วงที่ 2

ครั้งที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	สถานที่	กิจกรรม	ผลสรุป
1.	จัดกิจกรรมทดลองการเลี้ยงไก่ไข่	ภายในชุมชน	-การจัดประชุม -เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ -เวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล -คัดเลือกผู้สนใจเลี้ยงไก่ไข่ -ร่วมกันออกกฎระเบียบเพื่อปฏิบัติการเลี้ยงไก่ไข่ -การทดลองตามรูปแบบการเลี้ยงไก่ไข่ที่หลากหลาย -เชื่อมโยงกับโรงเรียนในท้องถิ่น สร้างพื้นที่ให้เยาวชนได้เรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่ -ติดตามการเลี้ยงไก่ไข่อย่างต่อเนื่อง	1.ได้รู้แบบการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2.ได้ทดลองเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 3.ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน

2.	จัดเวทีสรุปผลการทดลองการ	ศาลาหมู่บ้าน	เวทีประชุม	1.ได้ข้อสรุปการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน
3.	จัดเวทีประชุมเพื่อพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่	ศาลาหมู่บ้าน	- จัดประชุม	1.ได้ศึกษาและพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน
4.	ทดลองดำเนินการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่	พื้นที่วิจัย 1 หมู่บ้าน	- ประชุมเตรียมแผนการทดลอง - จัดอบรมให้ความรู้ - ทดลองปฏิบัติ	1. ได้ทดลองแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน
5.	ศึกษาดูงานนอกสถานที่	กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่แบบอินทรีย์ อ.คลองหาด จ.สระแก้ว	- แลกเปลี่ยนเรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่ การตลาด ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง	1. ได้เรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2. ได้ศึกษาการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนแบบอินทรีย์

ครั้งที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	สถานที่	กิจกรรม	ผลสรุป
6.	จัดเวทีสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลอง	ศาลาหมู่บ้าน	- การจัดประชุม	1. ได้ข้อสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลองพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน
7.	จัดเวทีนำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัย	ศาลาหมู่บ้าน	เวทีประชุม	1.ได้นำเสนอและเผยแพร่ผลงานวิจัยแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน 2.ได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม
8.	จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ (ช่วง 12 เดือน)			

3.3 รายละเอียดการดำเนินการวิจัย

3.3.1 กิจกรรมช่วงที่ 1

3.3.1.1 ประชุมทีมวิจัย

กิจกรรมประชุมทีมวิจัยประจำเดือน

เพื่อชี้แจงการทำงานร่วมกันของทีมวิจัย ณ ศาลากลางหมู่บ้าน หมู่ 14 บ้านคลอง

มะหาด

1) จำนวนผู้เข้าร่วม

- ทีมวิจัย 30 คน

- ทีมพี่เลี้ยง 1 คน

เป็นการประชุมทีมวิจัยเพื่อชี้แจงโครงการวิจัยที่จะต้องทำ โดยการวางแผนการทำงานร่วมกันในเรื่องของแผนงานหน้าที่ที่รับผิดชอบบทบาทงานกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการต่อไป

2) วัตถุประสงค์

- ประชุมทีมวิจัยเพื่อทบทวนโครงการ
- ประชุมทีมวิจัยเพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย
- ประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกัน

3) วิธีการ/กระบวนการดำเนินกิจกรรม

ประชุมทีมวิจัยชี้แจงเกี่ยวกับ โครงการ : แนวทางการสร้าง/แนวทางการพัฒนา กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัด ชะเชิงเทรา เพื่อชี้แจงโครงการและสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอรับการ สนับสนุน ในการครั้งนี้ต้องขอขอบคุณ ท่านอาจารย์ พิรัชย์ กุลชัย (สจล) ที่ได้สนับสนุนไก่ไข่และวิธีการเลี้ยง รวมถึงวิทยาการที่ใช้ในการเลี้ยงไก่ไข่

4) ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

- ได้สรุปบทเรียนที่ได้ทำกิจกรรม
- ได้ชี้แจงโครงการเพื่อสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชน และหน่วยงานต่างๆ เพื่อ

ขอรับการสนับสนุน

- ได้ข้อมูลเบื้องต้นของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่
- ได้สรุปการทำงานที่ผ่านมาของการทำกิจกรรม
- ในการจัดประชุมเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย รายละเอียดที่ได้รับ

มอบหมายของแต่ละตำแหน่ง

บทบาทหน้าที่ทีมวิจัย	ส่ว น รั บ ผิ ด ช อ บ / รายละเอียดงาน	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
หัวหน้าโครงการ	กำกับดูแลโครงการให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์	คุณสมจิต สารชาติ	
รองหัวหน้า	ตัวแทนหัวหน้าโครงการ ปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าฯ	คุณโฉมถวิล สุทาว์น	
เลขานุการ	บันทึกการประชุม ติดต่อประสานงาน รับผิดชอบใบเซ็นชื่อ	นายสมบุญ ศรีวินันท์ นายวันชัย อินสวน	
เหรัญญิก	จัดทำรายงานการเงิน สรุป การใช้จ่ายแต่ละครั้ง เก็บ รวบรวมใบรับรองแทน ใบเสร็จ ใบสำคัญรับเงิน	นางบับพา ศรีวินันท์ นางเสงี่ยม พงษ์ภา	

ประชาสัมพันธ์	แจ้งข่าวประสานการทำโครงการจากทางทีมวิจัยกับหน่วยงานอื่น และชุมชนหลายช่องทาง	นายสมบูรณ์ ศรีวินันท์ นางเสงี่ยม พงษ์ภา	
ปฏิคม	จัดเตรียมสถานที่	ทีมวิจัย	
ธุรการ	งานทะเบียน	ทีมวิจัย	

* มีเงื่อนไขว่า ทุกคนต้องรู้พร้อมกันและรู้เท่ากันกับทุกคนในทีมวิจัย โดยไม่มีข้อแม้ว่าผู้ทำทีมวิจัยมาจากต่างสถานที่ ต่างความรู้และต่างแนวคิด ผู้ทำทีมวิจัยหลายท่านยังไม่มีความรู้เรื่องการวิจัย และยังไม่รู้ว่าวิจัยคืออะไรทำแล้วได้ประโยชน์อย่างไร แล้วทำไปทำไม การตอบปัญหาเหล่านี้ต้องให้ผู้ทำวิจัยเป็นคนหาคำตอบ เพื่อสิทธิประโยชน์ของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่เองและเป็นสิ่งท้าทายของคณะทำงาน

5) สิ่งที่ได้เรียนรู้

- การทำงานร่วมกันเป็นทีม
- มีความเข้าใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- ได้เรียนรู้การทำงานวิจัย
- ได้รู้จักคนเพิ่มขึ้น
- ทราบบทบาทหน้าที่การทำงานของแต่ละคน
- ได้เข้าใจกระบวนการในการทำโครงการ

6) สิ่งที่ทำได้ดีในกิจกรรมนี้

- แบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัดของคนในทีมวิจัย
- ได้แลกเปลี่ยนทัศนคติร่วมกันของทีมวิจัย

7) สิ่งที่ทำได้ไม่ดี

- เวลาพูดน้อยเกินไป
- ไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม
- เวลาไม่พร้อมกันและขาดประชุมต่อเนื่อง
- ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

8) แนวทางการแก้ไข

- เพิ่มเวลาการเข้าประชุมและคุยเรื่องเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ให้มากกว่านี้
- ปรับทัศนคติสร้างความเข้าใจผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง
- กำหนดบทบาทหน้าที่ผู้ประสานงานให้ชัดเจน
- พุดคุยเพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ตามความถนัดและความสนใจของทีมวิจัย

แต่ละคน

3.3.1.2 กิจกรรมเตรียมจัดเวทีทำความเข้าใจและชี้แจงโครงการ

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- ประชุมเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ชี้แจงโครงการ
- แบ่งบทบาทหน้าที่ในการพูดชี้แจงทำความเข้าใจโครงการ (โดยมีการสลับบทบาท

หน้าที่ในการทำงาน)

- จัดเวทีชี้แจงโครงการ ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14
- หลังจากเตรียมความพร้อมจัดเวทีชี้แจงโครงการจะมีการสรุปบทเรียนการชี้แจง

โครงการ

2) ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัย 30 คน
- ทีมพี่เลี้ยง 1 คน

ครั้งนี้เตรียมความพร้อมจัดเวที ชี้แจงโครงการฯ

สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

จัดประชุมย่อย ครั้งนี้ได้อธิบายรายละเอียดว่าจะต้องทำอะไรบ้างและทำเสร็จแล้วจะต้องถอดบทเรียนอย่างไรบ้างสรุปกิจกรรมได้อย่างไรรวมแล้วจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร รูปแบบการทำกิจกรรมแบบกิจกรรมกลุ่มมีใครช่วยดูแลได้บ้าง การสรุปกิจกรรมมีการจดบันทึกอย่างไร วางตัวไว้เรียบร้อยวันที่ 14 เดือนหน้าจัดเวทีชี้แจงโครงการ บอกทุกอย่างที่ต้องทำและวางแผนการดำเนินการว่าควรจะเป็นอย่างไร

ครั้งนี้ได้ออกแบบกิจกรรมให้ดูง่ายและไม่ซับซ้อนเพราะเป็นคนในพื้นที่อยู่แล้ว

4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- ได้รับความร่วมมืออย่างดีถามได้ตอบได้เข้าใจว่าจะอะไร
- กำหนดการทำกิจกรรมคร่าวๆและรายละเอียดที่จะต้องทำกิจกรรม
- การมีส่วนร่วมของทีมวิจัย

5) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- ดึกมาก ง่วงนอน ยุงมาก การทำกิจกรรมไม่ค่อยราบรื่นนัก
- เป็นแต่เพียงรับปากเท่านั้นยังไม่มีคนจดบันทึกและยังไม่เห็นการพัฒนาการของทีม

วิจัยในด้านต่างๆ ที่ชัดเจน

- รอคำสั่งว่าต้องทำอะไรและให้ทำอะไร

6) สิ่งที่ได้เรียนรู้

- ได้รับรู้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับชุมชนและได้รับรู้เรื่องราวที่ควรศึกษาเพิ่มเติมจากที่รู้

มามากขึ้น

7) สิ่งที่ได้ดี

- ได้พูดได้คุยในสิ่งที่เรารู้และได้รับความสนใจว่าเรากำลังจะอย่างไร

8) สิ่งที่ทำไม่ได้ไม่ดี

- ไม่ได้เตรียมอะไรมาพูดเลยและสิ่งที่คิดไว้พูดไปไม่ค่อยถูกนัก

9) แนวทางการแก้ไข

- ยังไม่สามารถวางแผนทางการแก้ไขได้ชัดเจนในทุกๆ เรื่อง

3.3.1.3 กิจกรรมจัดเวทีทำความเข้าใจและชี้แจงโครงการ

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อสร้างความเข้าใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับโครงการวิจัย
- เพื่อสำรวจข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของชุมชน

2) ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัย 30 คน
- ทีมพี่เลี้ยง 1 คน
- คนในชุมชน 100 คน

กิจกรรมจัดเวทีทำความเข้าใจและชี้แจงโครงการฯ สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลา

กลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

ชี้แจงรวม 1 ครั้งต่อคนในชุมชน ในครั้งนี้ได้ดำเนินการชี้แจงให้ที่ประชุมรับทราบว่า

จะมีการทำโครงการวิจัยเรื่อง : **แนวทางการสร้าง กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลองมะหาด อำเภอบ้านค่าย จังหวัดฉะเชิงเทรา**

4) สิ่งที่ได้ในกิจกรรมนี้คือ ยังไม่เห็นความพร้อมของทีมวิจัยเลยและยังไม่รู้ว่าจะทำ

อะไรต่อไปอีกด้วย มาถึงแล้วก็ยังงงอยู่ ไม่รู้ว่าจะให้ทำอะไรและจะคุยอะไรด้วย

5) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- คนในชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัย
- ได้ข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของคนในชุมชน

6) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- ทีมวิจัยยังจะต้องรอคำสั่งว่าจะทำอะไรและให้ทำอะไรบ้าง
- สิ่งที่เคยได้ครั้งที่แล้วล้มเพราะไม่ได้จัดบันทึกไว้และไม่มีใครจดด้วย
- รับปากแต่ไม่ได้ทำและไม่มีการขึ้นแผ่นชาร์ต หรือ คลิปชาร์ต เลย
- ความไม่พร้อมของทีมและประชุมรวมเรื่องเดียวกัน(ประชุมประจำเดือนหมู่บ้าน)

7) แนวทางแก้ไข

- ทีมวิจัยต้องเข้าใจก่อนว่าจะทำอะไรและต้องทำอะไร
- กิจกรรมที่จะทำในครั้งต่อไปมีอะไรบ้าง
- จัดบันทึกกิจกรรมทุกครั้งกันลืม

3.3.1.4 กิจกรรมออกแบบการเก็บข้อมูล

- 1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม
 - ร่วมกันออกแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลชุมชน

- 2) ผู้เข้าร่วมประชุม
 - ทีมวิจัย 30 คน
 - ทีมพี่เลี้ยง 1 คน

ประชุมกิจกรรมออกแบบการเก็บข้อมูล สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลาง

หมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

- 3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน ในครั้งนี้ช่วยกันระดมความคิดว่าจะออกแบบสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนอย่างไรดีและจะทำแบบสัมภาษณ์ชุมชนอย่างไร ผลสรุปให้ทำแบบสัมภาษณ์รวมและทำชาร์ตขึ้นกระดานดำ โดยใช้วิธี โฟกัสกรุ๊ป และวิธีสัมภาษณ์รวม สรุปตามแนวนี้นี้และมีการจดบันทึกไว้เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาทำรูปเล่มได้ บรรยายภาคีแต่ยุ่งเยอะมากเลยเลิกเร็วและดีมากมาย

- 4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม
 - ได้แบบสัมภาษณ์เบื้องต้นและแบบจดบันทึกร่วมกัน

- 5) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
 - ทีมยังเป็นเหมือนเดิมและยังคงรอคำสั่งเช่นเคย
 - สิ่งที่เคยไว้ครั้งที่แล้วลืมเพราะไม่ได้จดบันทึกไว้และไม่มีใครจดด้วย
 - ทีมวิจัยยังรอพี่เลี้ยงช่วยเรื่องกระบวนการและการทำทีมให้เป้าหมายร่วมกัน

- 6) สิ่งที่ได้เรียนรู้
 - วิธีสัมภาษณ์รวมและทำชาร์ตขึ้นกระดานดำ

- 7) สิ่งที่ได้ทำได้ดี
 - มีการจดบันทึกไว้เป็นข้อมูล

- 8) สิ่งที่ได้ทำไม่ได้
 - ครั้งที่แล้วลืมเพราะไม่ได้จดบันทึกไว้

- 9) แนวทางแก้ไข

- ต้องมีเวทีให้ทีมแสดงออกมากๆ และต้องฝึกความคิดให้เป็นระบบ
- ต้องฝึกการจดบันทึกให้ใหม่และช่วยเรื่องการออกแบบความคิด
- ต้องฝึกการใช้กระบวนการเก็บข้อมูลของทีมร่วมกับพี่เลี้ยง

3.3.1.5 กิจกรรมเก็บที่ข้อมูล

ปัจจุบัน

- 1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม
 - เพื่อให้ได้ข้อมูล ความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 - เพื่อให้ได้ข้อมูลวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 - เพื่อให้ได้ข้อมูลศักยภาพต่างๆภายในชุมชน
- 2) ผู้เข้าร่วมประชุม
 - คนในชุมชน จำนวน 100 คน
 - ผู้มีประสบการณ์เลี้ยงไก่ จำนวน 10 คน
 - ทีมวิจัย 30 คน
 - ทีมพี่เลี้ยง 1 คน
 - เวทีจัดกิจกรรมเก็บที่ข้อมูล สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลอง

มหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน
จัดกระบวนการแบบโฟกัสกรุ๊ปและสัมภาษณ์รวม ในครั้งนี้ได้รับความร่วมมือดีจาก
ครั้งที่แล้วกลุ่มที่ทำโฟกัสกรุ๊ปรู้สึกตื่นเต้นมาก แต่ก็ไม่ได้อะไรมากนักเพราะขาดการจดบันทึกอีกเช่นเคยเพราะ
คนจดบันทึกป่วยและไม่มีใครช่วยจดให้เลยต้องทำแบบเหมารวม พี่เลี้ยงนำทีมแต่ทีมยังคงงงและหนีหายไป
แบบเงิบๆ ข้อมูลที่ได้จึงตรงประเด็นแต่ไม่ตรงความต้องการเพราะทีมพี่เลี้ยงไปคนเดียวเก็บเกี่ยวอะไรไม่ได้
เลย เครื่องบันทึกก็ชำรุดไม่รู้เรื่อง

- 4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม
 - ความรู้และภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่ ไก่ไข่ ไก่บ้าน ไก่ชน ในอดีตถึงปัจจุบัน
 - จำนวนไก่
 - พันธุ์ อาหาร เล้า สภาพแวดล้อม
 - ผลตอบแทนในการเลี้ยงไก่
 - การป้องกันโรค
 - บทเรียนประสบการณ์กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ที่ผ่านมา
 - ทบทวนวิถีชีวิต ภายในชุมชน
 - เรื่องสถานการณ์ ในการเลี้ยงไก่ ไก่ไข่ ไก่บ้าน ไก่ชน ในอดีตถึงปัจจุบัน

5) ปัญหาและอุปสรรค

- ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์โดยกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ที่ผ่านมาไม่ตรงกับความต้องการ
- สรุปการดำเนินงานกิจกรรมที่ทำยังไม่เห็นเป็นขั้นเป็นอัน

3.3.1.6 กิจกรรมจัดเวทีวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
- เพื่อหาแนวทางในการวางแผนการทดลอง

2) ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัย 30 คน
- ทีมพี่เลี้ยง 1 คน
- สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

ประชุมประจำเดือน ให้สมาชิกทุกคนทราบข้อมูลที่รวบรวมมาได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมและช่วยหาวิธีสรุปผลวางแผนการทำงานร่วมกัน

4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
- ได้แนวทางในการทำการทดลอง

5) สิ่งที่ได้เรียนรู้

- ความรู้และภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่ ไก่ไข่ ไก่บ้าน ไก่ชน ในอดีตถึง

ปัจจุบัน

6) สิ่งที่ทำได้ดี

- ได้บทเรียนประสบการณ์กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ที่ผ่านมาเป็นชุดความรู้

7) สิ่งที่ทำได้ไม่ดี

- การเก็บข้อมูลได้ไม่ครบ

8) แนวทางการแก้ไข

- ทำการศึกษาข้อมูลให้มากกว่านี้

3.3.1.7 กิจกรรมจัดเวทีคืนข้อมูล และรับฟังความคิดเห็น

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อให้สมาชิกทุกคนทราบข้อมูลที่รวบรวมมา
- เพื่อให้ได้ความคิดเห็นจากสมาชิกทีมวิจัย

2) ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัย 100 คน
- ทีมพี่เลี้ยง 1 คน

สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

ประชุมประจำเดือน ให้สมาชิกทุกคนทราบข้อมูลที่รวบรวมมาได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมและช่วยหาวิธีสรุปผลวางแผนการทำงานร่วมกัน

4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- ได้ทราบข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมด
- ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

สรุปผล หาวิธีผสมอาหารเอง เก็บเงินออมเพื่อซื้อไก่ วางแผนการทำงาน สาธิตวิธีการผสมอาหาร แผนการออมเงิน บัญชีครัวเรือน การดูแลไก่อย่างมีระบบมากขึ้น

5) สิ่งที่ได้เรียนรู้ รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงไก่ไข่ให้ลูกหลานได้ศึกษา

6) สิ่งที่ทำได้ดี มีรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ในการเลี้ยงไก่ไข่

7) สิ่งที่ทำได้ไม่ดี ไม่มีความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่

8) แนวทางการแก้ไข เกิดกลุ่มพัฒนาผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาด

3.3.2 กิจกรรมช่วงที่ 2

3.3.2.1 จัดกิจกรรมทดลองการเลี้ยงไก่ไข่

การทดลองเลี้ยงไก่ไข่นี้ แบ่งการทดลองออกเป็น 2 ครั้ง ความแตกต่างระหว่างการทดลอง 2 ครั้ง คือการเปลี่ยนแปลงแม่พันธุ์ไก่ไข่ โดย ครั้งที่ 1 เป็นพันธุ์ CP บราว และครั้งที่ 2 เป็นพันธุ์โรมันบราวน์ ของเบทาโกร

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อออกแบบวางแผนการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน
- เพื่อทดลองเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน
- เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน

2) ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัย 30 คน
- ทีมพี่เลี้ยง 2 คน

สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

- ประชุมประจำเดือน ให้สมาชิกทุกคนทราบข้อมูลที่รวบรวมมา ร่วมประชุมเตรียม

แผนการทดลอง

- จัดอบรมให้ความรู้ได้แลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมและช่วยหาวิธี

สรุปผลวางแผนการทำงานร่วมกัน

4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- ได้แนวทางในการทำการทดลอง

- ได้จัดอบรมให้ความรู้

- แลกเปลี่ยนความรู้

- แผนการทดลองและเก็บข้อมูล

5) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ทีมวิจัยชุมชนยังขาดการจดบันทึก ยังไม่มีความรู้ชัดเจนในรูปแบบ เป้าหมายการ

ทดลองเลี้ยงไก่ไข่

6) สิ่งที่ได้เรียนรู้

จากการนำสรุปผลการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ทำให้ทีมวิจัยมองเห็น

ข้อมูลการเปรียบเทียบการเลี้ยงไก่ไข่ทั้ง 2 ครั้ง

7) สิ่งที่ได้ทำได้ดี

ทีมวิจัยใช้เวทีประชุมแลกเปลี่ยนปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงไก่ไข่ได้

8) สิ่งที่ทำไม่ได้

ทีมวิจัยยังไม่มีสรุปข้อมูลการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ได้ ต้องรอพี่เลี้ยงลงพื้นที่ชวน

พูดคุยสรุปข้อมูล

9) แนวทางการแก้ไข

พี่เลี้ยงต้องชวนทำ ออกแบบร่วมกับทีมวิจัยในการทำบันทึกการทดลองที่สนุกสนาน

เข้าใจ และชี้ให้เห็นประโยชน์ระยะยาวของการทดลอง

3.3.2.2 จัดเวทีสรุปผลการทดลองการเลี้ยงไก่ไข่

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลองสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน

2) ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัย 30 คน

- ทีมพี่เลี้ยง 2 คน

สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

- ประชุมประจำเดือน ให้สมาชิกทุกคนทราบข้อมูลที่รวบรวมมา ร่วมประชุมเตรียม

แผนการทดลอง

- จัดอบรมให้ความรู้ได้แลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมและช่วยหาวิธี

สรุปผลวางแผนการทำงานร่วมกัน

4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- ได้ข้อสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลองพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน

5) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- ผลจากการที่ทีมวิจัยยังขาดการบันทึกข้อมูลที่เป็นระบบชัดเจน ทีมวิจัยเพียงบาง

คนที่มีการบันทึก ทำให้ข้อมูลที่ได้จากการทดลองยังไม่ชัดเจนมากนัก พี่เลี้ยงต้องชวนพูดคุยย้อนอดีตการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ และเก็บข้อมูลบางประเด็นที่เก็บได้

6) สิ่งที่ได้เรียนรู้

- ทีมวิจัยเริ่มมองเห็นความสำคัญของการบันทึกข้อมูลจากการนำสอบถามของพี่เลี้ยง

และร่วมเสนอความคิดเห็น

7) สิ่งที่ทำได้ดี

- ทีมวิจัยเข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพียง และตั้งใจร่วมพูดคุยสรุปข้อมูล

8) สิ่งที่ทำไม่ได้

- ยังไม่สามารถแยกประเด็นการสรุปข้อมูลได้มากพอ เพราะขาดข้อมูลการทดลองใน

หลายส่วน

9) แนวทางการแก้ไข

- พี่เลี้ยงร่วมติดตามการทดลอง และชี้ให้เห็นความสำคัญของการสรุปข้อมูลร่วมกัน

เพื่อนำไปสู่การยกระดับข้อมูลไปใช้ในโอกาสต่อไป

3.3.2.3 จัดเวทีประชุมเพื่อสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อทดลองแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน

2) ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัย 30 คน
- ทีมพี่เลี้ยง 2 คน
- สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

- ประชุมประจำเดือน ให้สมาชิกทุกคนทราบข้อมูลที่รวบรวมมา ร่วมประชุมเตรียม

แผนการทดลอง

- จัดอบรมให้ความรู้ได้แลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมและช่วยหาวิธี

สรุปผลวางแผนการทำงานร่วมกัน

4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- ได้แนวทางในการทำการทดลอง
- ได้จัดอบรมให้ความรู้
- แลกเปลี่ยนความรู้
- แผนการทดลองและเก็บข้อมูล

5) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

การประชุมพูดคุยยังไม่สามารถเชิญชวนทีมวิจัยร่วมกันออกแบบการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ได้ดีพอ การมีส่วนร่วมกันนำเสนอความคิดการออกแบบกลุ่มยังไม่มากพอ

6) สิ่งที่ได้เรียนรู้

- ทีมวิจัยเริ่มต้นสนใจการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนจากการพูดคุยร่วมกับพี่

เลี้ยง

7) สิ่งที่ทำได้ดี

8) สิ่งที่ทำไม่ได้

- ทีมวิจัยขาดการเตรียมตัว เตรียมข้อมูลมาพูดคุยกัน

9) แนวทางการแก้ไข

พี่เลี้ยงร่วมกับทีมวิจัย ร่วมกันกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการพูดคุยที่ช่วยให้ทุกคนอยากนำเสนอความคิดเห็นจากประสบการณ์ จากข้อมูลการทดลองนำไปสู่ การออกแบบรูปแบบกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่

3.3.2.4 ทดลองการดำเนินการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อทดลองแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน

2) ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัย 30 คน
- ทีมพี่เลี้ยง 2 คน
- สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

- ประชุมประจำเดือน ให้สมาชิกทุกคนทราบข้อมูลที่รวบรวมมา ร่วมประชุมเตรียม

แผนการทดลอง

- จัดอบรมให้ความรู้ได้แลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมและช่วยหาวิธี

สรุปผลวางแผนการทำงานร่วมกัน

4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- ได้แนวทางในการทำการทดลอง
- ได้จัดอบรมให้ความรู้
- แลกเปลี่ยนความรู้
- แผนการทดลองและเก็บข้อมูล

5) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- มีเวลาในการดำเนินการพัฒนากลุ่มน้อยเกินไป ทำให้ยังไม่สามารถมองเห็นปัญหาอุปสรรคจากกฎระเบียบการพัฒนากลุ่มที่ตั้งไว้ร่วมกัน

6) สิ่งที่ได้เรียนรู้

- ทีมวิจัยได้เรียนรู้แนวทางการร่วมกันคิดออกแบบกติากลุ่ม

7) สิ่งที่ได้ทำได้ดี

ทีมวิจัยมีส่วนร่วมกันออกแบบกฎ กติากลุ่ม อย่างพร้อมเพียง

8) สิ่งที่ได้ทำไม่ดี

ทีมวิจัยยังขาดการจดบันทึกข้อมูล

9) แนวทางการแก้ไข

พี่เลี้ยงและทีมวิจัยต้องร่วมกันประเมินการพัฒนากลุ่มว่ากำลังพัฒนาขึ้นอย่างไร มีข้อติดขัดอะไรที่ต้องพัฒนากันต่อไป

3.3.2.5 ศึกษาดูงานนอกสถานที่

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อเรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน
- เพื่อศึกษาการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนแบบอินทรีย์

2) ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัย 30 คน
- ทีมพี่เลี้ยง 2 คน

สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

- ทีมวิจัยตัดสินใจไม่ไปดูงานนอกสถานที่ เพราะจากการพูดคุยและนัดหมาย พบว่าเป็นเรื่องยากที่จะรวมตัวกันทั้งหมดทุกคนไปดูงานภายนอก และค่าใช้จ่ายที่วางไว้มากเกินไป น่าจะใช้ทุนส่วนนี้มาเสริมการบริหารกลุ่มในส่วนต่างๆ ให้เข้มแข็งขึ้น น่าจะดีกว่า

4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- ได้เรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์เลี้ยงไก่ในครัวเรือน
- ได้ศึกษาการเลี้ยงไก่ในครัวเรือนแบบอินทรีย์

5) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- ทีมวิจัยไม่สามารถนัดหมายไปดูงานนอกสถานที่ได้

6) แนวทางการแก้ไข

- ทีมพี่เลี้ยงและนักวิจัยต้องทบทวนการวางแผนโครงการวิจัยให้รอบด้านและสอดคล้องกับบริบทชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

3.3.2.6 จัดเวทีสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลอง

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลองพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ในครัวเรือน

2) ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัย 30 คน
- ทีมพี่เลี้ยง 3 คน
- สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

- ประชุมประจำเดือน ให้สมาชิกทุกคนทราบข้อมูลที่รวบรวมมา ร่วมประชุมเตรียมแผนการทดลอง

- จัดอบรมให้ความรู้ได้แลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมและช่วยหาวิธีสรุปผลวางแผนการทำงานร่วมกัน

4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- ได้ข้อสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลองพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน

5) ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน

- ทีมวิจัยขาดการบันทึกข้อมูลและการเตรียมตัวถอดบทเรียนเพื่อการวิเคราะห์ผล

การทดลอง

6) สิ่งที่ได้เรียนรู้

- ทีมวิจัยมองเห็นภาพรวมข้อมูล และพัฒนาการกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่จากเทคนิค FSC (Future Search Conference) ที่ผู้เลี้ยงใช้พูดคุยทบทวนผลการทดลองทั้งหมดที่ผ่านมา

7) สิ่งที่ได้ทำได้ดี

- ทีมวิจัยมีความพร้อมเพียงในการเข้าร่วมประชุมสรุปและวิเคราะห์ผลการทดลอง

8) สิ่งที่ได้ทำไม่ดี

- หัวหน้าโครงการวิจัยและทีมวิจัยบางคนที่สามารถให้ข้อมูลการทดลองได้ ส่วนที่เหลือมานั่งรับฟังการประชุม

9) แนวทางการแก้ไข

- การฝึกให้มีการบันทึกเป็นเรื่องสำคัญในการทำวิจัย เพราะการบันทึกจะช่วยให้เห็นรายละเอียดในข้อมูลต่างๆ

3.3.2.7 จัดเวทีนำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัย

1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อนำเสนอและเผยแพร่ผลงานวิจัยแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน
- เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม

2) ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัย 30 คน
- ทีมพี่เลี้ยง 3 คน
- สถานที่ที่จัดกิจกรรม ณ ศาลากลางหมู่บ้าน คลองมะหาด หมู่ 14

3) ดำเนินกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน

- หัวหน้าทีมวิจัยเตรียมการเชิญนายอำเภอท่าตะเกียบ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้าน และผู้สนใจเข้าร่วมเวทีนำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัย
- พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสุพรรณภูมิร่วมกับทีมวิจัย เตรียมทำวีดิทัศน์นำเสนอภาพสรุปโครงการวิจัย

PowerPoint

เผยแพร่ผลการวิจัย

- หัวหน้าโครงการและพี่เลี้ยงร่วมออกแบบการนำเสนอผลการวิจัยผ่านโปรแกรม

- ทีมวิจัยและชุมชนเตรียมการจัดสถานที่นำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัย

- หัวหน้าโครงการ และทีมวิจัย ร่วมกับพี่เลี้ยงชักชวนขั้นตอนการดำเนินงาน

- ดำเนินเวทีนำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัย

4) ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- ได้นำเสนอและเผยแพร่ผลงานวิจัยแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ใน
ครัวเรือน

- ได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม

5) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- ทีมวิจัยมีผู้สูงอายุเยอะ ไม่เข้าใจการทำเวทีเผยแพร่งานวิจัย ว่าควรทำอะไร ทำ
ตัวไม่ถูกว่าตัวเองต้องทำอะไร มองตัวเองเป็นชาวบ้านธรรมดา ไม่เคยจัดงานใหญ่แบบนี้ ทำให้ภาระหน้าที่การ
เตรียมงานส่วนใหญ่อยู่ที่หัวหน้าทีมวิจัย และสมาชิกทีมวิจัยบางคนที่เป็นคนรุ่นใหม่

6) สิ่งที่ได้เรียนรู้

- ทีมวิจัยเรียนรู้กระบวนการ ขั้นตอนในการจัดงานเผยแพร่ผลงานวิจัย

7) สิ่งที่ได้ทำได้ดี

- ทีมวิจัยมีส่วนร่วมในการจัดงานเผยแพร่ผลงานวิจัยอย่างพร้อมเพียง

8) สิ่งที่ได้ทำไม่ได้

- ทีมวิจัยโดยส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าต้องนำเสนอเนื้อหาอะไร อย่างไร ในเวทีเผยแพร่
มีเฉพาะหัวหน้าโครงการวิจัย และทีมวิจัยจำนวนหนึ่งที่สามารถอธิบายกระบวนการ ขั้นตอนการวิจัยให้
ผู้เข้าร่วมงานเข้าใจได้

9) แนวทางการแก้ไข

- กระบวนการประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทีมวิจัยอย่างเข้มข้น เป็นเครื่องมือ
สำคัญที่ยกระดับความรู้ความเข้าใจของทีมวิจัยให้ขึ้นมาอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน

3.3.2.8 จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ (ช่วง 12 เดือน)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

4.1 ศึกษาทบทวนความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

4.1.1 ทบทวนความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ชุมชน ตั้งแต่อดีต ถึงปัจจุบัน

4.1.1.1 ทบทวนความรู้ ไก่ไข่

ไก่ไข่คือไก่ที่นิยมเลี้ยงทั่วไปในประเทศไทยซึ่งมีหลากหลายสายพันธุ์ในปัจจุบัน มีการพัฒนาเรื่องการปรับปรุงสายพันธุ์ขึ้นมากโดยเน้นไก่ที่มีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคติดต่อมีขนาดเล็กเลี้ยงกัน จึงถือว่าถูกต้องเหมาะสมมากที่สุด

พันธุ์ไก่ที่เคยเป็นที่นิยมในอดีตจนถึงปัจจุบันมีทั้งพันธุ์แท้และพันธุ์ผสม ซึ่งพันธุ์แท้ที่นิยมในปัจจุบันคือ พันธุ์เล็กฮอร์นขาวหงอนจุก ถือเป็นพันธุ์ไก่เบา ขนทั้งตัวเป็นสีขาว ให้ไข่ดก เริ่มไข่ได้เมื่ออายุ 5 เดือน แต่ข้อเสียคือ เมื่อไก่หยุดไข่แล้วจะตัวเล็กขายไม่ได้ราคา รวมถึงไข่ที่ได้เป็นสีขาว ซึ่งไม่นิยมในบ้านเรา

ไก่ไข่พันธุ์แท้อีกพันธุ์คือ พันธุ์โรดไอส์แลนด์แดงพันธุ์นี้เป็นไก่ไขขนาดกลาง เลี้ยงกันอย่างแพร่หลายในบ้านเรา ขนมีสีน้ำตาลแกมแดง มีหงอนจุก ผิวหนังสีเหลือง เริ่มไข่เมื่ออายุได้ 5 เดือนครึ่ง ไข่ใหญ่ และดก เปลือกไข่มีสีน้ำตาล ซึ่งในช่วงหลังมาก็มีการปรับปรุงสายพันธุ์มากยิ่งขึ้นด้วย

ไก่พันธุ์บาร์พลีมัทร็อคหรือพันธุ์บาร์มีลักษณะเด่นคือ ขนทั้งตัวเป็นสีขาวสลับดำ มีหงอนจุก ตีงหูแดง หนังสีเหลือง แข็งสีขาว ให้เปลือกไข่สีน้ำตาล ตัวโตกว่าพันธุ์โรดไอส์แลนด์แดง

4.1.1.2 ไก่พันธุ์ไข่ ที่นิยมเลี้ยง

พันธุ์ไก่ที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทยในปัจจุบันส่วนมากแล้วเป็นพันธุ์ที่นำมาจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ได้มีการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์มาเป็นอย่างดีแล้ว เช่น ไข่ฟองโต และให้ไข่ทน พันธุ์ไก่ที่มีการเลี้ยงกันมากในขณะนี้แบ่งออกได้ 3 ประเภทด้วยกันคือ

ไก่พันธุ์แท้ เป็นไก่ที่ได้รับการคัดเลือกและผสมพันธุ์เป็นอย่างดีของนักผสมพันธุ์ จนลูกหลานในรุ่นต่อๆ มา มีลักษณะรูปร่าง ขนาด สี และอื่นๆ เหมือนบรรพบุรุษไก่พันธุ์แท้เคยได้รับความนิยมมากในสมัยหนึ่งสำหรับไก่ไข่พันธุ์แท้ที่ยังเลี้ยงกันอยู่ในประเทศไทยมีดังนี้

ไก่โรดไอส์แลนด์แดงหงอน

โรดไอส์แลนด์แดง หรือที่เรียกสั้นๆ ไก่โรด เป็นไก่พันธุ์เก่าแก่พันธุ์หนึ่ง มีอายุกว่า

100 ปี โดยการผสมและคัดเลือกพันธุ์มาจากพันธุ์มาเลย์แดง ไก่เซียงไฮ้แดง ไก่เล็กฮอร์นสีน้ำตาล ไก่ไวอันดอทท์ และไก่บราห์มาส์ ไก่พันธุ์โรดไอส์แลนด์แดงมี 2 ชนิดคือ ชนิดหงอนกุหลาบและชนิดหงอนจักรแต่นิยามเลี้ยงกันแพร่หลายเป็นชนิดหงอนจักร

1) ไก่โรดไอส์แลนด์แดงหงอนจักร

มีรูปร่างค่อนข้างบางและเล็ก เหมือนสีเหลี่ยมยาว ขนมีสีน้ำตาลแกมแดง หงอนจักร ผิวหนังและแข้งสีเหลือง แผ่นหุ้มสีแดง เปลือกไขมีสีน้ำตาล ลักษณะนิสัยเชื่อง แข็งแรง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี เริ่มให้ไข่เมื่ออายุระหว่าง 5 ½ - 6 เดือน ให้ไข่ปีละประมาณ 280 - 300 ฟอง น้ำหนักตัวเมื่อโตเต็มที่เพศผู้หนัก 3.1 - 4.0 กิโลกรัม เพศเมียหนัก 2.2 - 4.0 กิโลกรัม สมัยก่อนนิยมเลี้ยงเป็นไก่ไข่ เพราะให้ไข่ดก แต่ปัจจุบันนิยมเลี้ยงเป็นไก่ต้นพันธุ์ ในการผลิตไข่ลูกผสมทางการค้า เพื่อให้ได้ลูกผสมที่สามารถคัดเพศได้เมื่ออายุ 1 วัน โดยดูความแตกต่างของสีขน ไก่ไข่เพื่อการค้าในปัจจุบันที่ให้ไข่เปลือกสีน้ำตาลนั้น มักมาจากการผสมข้ามพันธุ์ของไก่โรดไอส์แลนด์แดง หงอนจักรกับไก่พันธุ์บาร์พลัมหรือค ลูกผสมที่จะได้ให้ไข่ดกไข่เปลือก มีสีน้ำตาลและให้ไข่ฟองโต

ไก่ บาร์พลัมหรือค

2) บาร์พลัมหรือค

หรือที่เรียกกันว่า ไก่บาร์ เป็นไก่พันธุ์พลัมหรือคที่มีขนบาร์ คือมีสีดำสลับกับขาวตาขวางของขน หงอนจักร ผิวหนังสีเหลือง ให้ไข่เปลือกสีน้ำตาล เริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 5 ½ - 6 เดือน เป็นพันธุ์ที่ได้มีการผสมและคัดเลือกพันธุ์ขึ้นเมื่อประมาณ ค .ศ.1865 โดยการผสมระหว่างไก่ตัวผู้พันธุ์โดมินิค กับไก่ตัวเมียพันธุ์โคชินดำหรือจาวรด้า เคยเป็นไก่ที่ได้รับความนิยมเลี้ยงเป็นไก่ไข่ อยู่ระยะหนึ่งเมื่อประมาณ 27 ปี ก่อน ปัจจุบันใช้เป็นสายแม่ผสมกับไก่ตัวผู้พันธุ์โรดไอส์แลนด์แดงหรือพันธุ์นิวแฮมเชียร์ ลูกผสมที่ได้จะสามารถคัดเพศเมียวัย 1 วันได้ โดยลูกผสมตัวเมีย จะมีขนสีดำและให้ไข่ดก ส่วนลูกผสมตัวผู้มีสีบาร์ ปัจจุบันไก่บาร์พลัมหรือค ยังนิยมใช้เป็นสายแม่ผสมกับไก่ตัวผู้โรดไอส์แลนด์แดง เพื่อผลิตลูกผสมชนิดคัดเพศได้เมื่อแรกเกิดโดยดูจากสีของขน

ไก่เล็กฮอร์นขาวหนองจอก

3) เล็กฮอร์นขาวหนองจอก

จัดเป็นไก่พันธุ์ที่นิยมเลี้ยงกันแพร่หลายที่สุดในบรรดาไก่เล็กฮอร์นด้วยกัน เป็นพันธุ์ที่มีขนาดเล็ก ขนสีขาว ให้ไข่เร็ว ให้ไข่ดก ไข่เปลือกสีขาว มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนอาหารค่อนข้างสูง เพราะมีขนาดเล็ก ทนต่ออากาศร้อนได้ดี เริ่มให้ไข่เมื่ออายุ 4 ½ - 5 เดือน ให้ไข่ปีละประมาณ 300 ฟอง น้ำหนักเมื่อโตเต็มที่เพศผู้หนัก 2.2 - 2.9 กิโลกรัม เพศเมียหนัก 1.8 - 2.2 กิโลกรัม ปัจจุบันนิยมใช้ไก่พันธุ์เล็กฮอร์นขาวหนองจอกผสมข้ามสายพันธุ์ตั้งแต่สองสายพันธุ์ขึ้นไป เพื่อผลิตเป็นไก่ไข่ลูกผสมเพื่อการค้า

ไก่ลูกผสม เป็นไก่ที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างไก่พันธุ์ 2 พันธุ์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ไก่ที่ให้ไข่ดก เพื่อเป็นการผลิตไข่ในราคาที่ถูกลงที่สุด ส่วนมากแล้วการผสมไก่ประเภทนี้ลูกผสมที่ได้จะมีลักษณะที่ดีกว่าพ่อแม่พันธุ์ โดยเฉพาะความทนทานต่อโรค ไก่ลูกผสมที่ยังมีผู้นิยมเลี้ยงอยู่บ้างได้แก่ ไก่ลูกผสมระหว่างพ่อโร้ด + แม่บาร์, + พ่อบาร์ + แม่โร้ด, เล็กฮอร์น + โร้ด, โร้ด + ไฮบริด และลูกผสม 3 สายเลือด คือ ลูกตัวเมียที่ได้จากลูกผสมพ่อโร้ด + แม่บาร์ นำไปผสมกับพ่อไก่อยู่ ลูกผสมที่ได้มีเนื้อดี โตเร็ว และไข่ดีพอสมควร เหมาะสำหรับนำไปเลี้ยงเป็นรายได้เสริม

ไก่ ไฮ-บริด

4) ไก่ไฮ - บริด

เป็นไก่พันธุ์ไข่ที่มีผู้นิยมเลี้ยงกันมากที่สุดในปัจจุบัน เป็นพันธุ์ไก่ที่ผสมขึ้นเป็นพิเศษ ซึ่งบริษัทผู้ผลิตลูกไก่พันธุ์ไข่จำหน่ายได้มีการพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์ให้ได้ไก่พันธุ์ที่ให้ผลผลิตไข่สูง และมีคุณภาพตามความต้องการของตลาด คือ ให้ไข่ดก เปลือกไข่สีน้ำตาล ไข่ฟองโตและไข่ทน ไก่ไฮ - บริดจะมีลักษณะเด่นประจำพันธุ์และมีข้อมูลประจำพันธุ์อย่างละเอียด เช่น อัตราการเจริญเติบโต เพอร์เซ็นต์การไข่ ระยะเวลาในการให้ไข่ ขนาดของแม่ไก่ อัตราการเลี้ยงรอด ขนาดของฟองไข่ สีของเปลือกไข่ ปริมาณอาหารที่กิน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ไก่ - ไฮบริดนี้ต้องเลี้ยงด้วยอาหารที่มีคุณภาพสูง มีการจัดการที่ถูกต้อง เช่น การ

ควบคุมน้ำหนักตัว การควบคุมการกินอาหาร การควบคุมแสงสว่าง ตลอดจนการสุขาภิบาลและการป้องกันโรคที่ดี

ด้วยเหตุนี้ที่ไก่ไฮบริดส่วนใหญ่มีการผสมพันธุ์ที่ดำเนินการโดยบริษัทผลิตพันธุ์ไก่ไข่เป็นการค้า ซึ่งจะรักษาไก่ต้นพันธุ์และระบบการผสมพันธุ์ไว้เป็นความลับเพื่อผลประโยชน์ในทางการค้า ไก่ไฮบริดจึงมีชื่อแตกต่างกันออกไปตามแต่บริษัทผู้ผลิตลูกไก่พันธุ์ไข่จะตั้งขึ้น ที่นิยมเลี้ยงกันในประเทศไทยได้แก่ ดีคาร์บ, ชูเปอร์ฮาร์โก้, เอ-เอบราวน์ เป็นต้น

ไก่ ดีคาร์บ

ไก่ซูเปอร์ฮาร์โก้

ไก่ เอ-เอบราวน์

4.1.1.3 ทบทวนความรู้ไก่บ้าน

ไก่บ้าน หรือเรียกว่า ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์ปีกชนิดหนึ่งที่นิยมเลี้ยงเพื่อเอาไข่และเนื้อ ในชนบทตามหมู่บ้านต่างๆ ของประเทศไทยมีหลากหลายสายพันธุ์แตกต่างกันออกไปตามแต่สภาพท้องที่ต่างๆ การเลี้ยงไก่พื้นเมืองโดยปล่อยให้ไก่เหล่านั้นหาอาหารกินเอง ตามธรรมชาติ มีการเสริมอาหารให้บ้างเล็กน้อย

ไก่พื้นบ้านเหล่านี้มีสีต่างๆ กันตามแต่ถิ่นที่อยู่ ใช้เงินลงทุนน้อย ไม่ต้องดูแลมาก ทนทานต่อความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และทนต่อการเป็นโรคได้ดี

1) ความสำคัญของไก่พื้นเมือง

ปัจจุบันประชาชนนิยมรับประทานไก่พื้นเมืองกันมาก แม้ว่าประชาชนจะนิยมเลี้ยงกันอยู่ทั่วไปก็ตาม แต่ไก่พื้นเมือง ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด หรือประชาชนผู้รับประทานเนื้อไก่พื้นเมือง ทั้งนี้เพราะผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองในชนบทโดยทั่วไป ใช้วิธีการเลี้ยงแบบปล่อยให้ไก่พื้นเมืองหาอาหารกินเองตามธรรมชาติ และเลี้ยงเป็นจำนวนน้อย จะให้อาหารบ้างเป็นบางครั้งคราว จึงทำให้ไก่พื้นเมืองเจริญเติบโตช้า และเป็นโรคตายจำนวนมาก ทั้งๆ ที่ไก่พื้นเมืองมีลักษณะเด่น คือ เลี้ยงง่าย มีความต้านทานโรคสูง เนื้อเป็นที่นิยมรับประทาน เพราะมีรสชาติดีดังนั้น หากผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีการศึกษาวิธีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ให้เข้าใจ พร้อมทั้งมีการดูแลป้องกันรักษาการเกิดโรคต่างๆ ก็จะทำให้ผลผลิตไก่พื้นเมืองดีขึ้น สามารถจำหน่ายได้ราคาดี เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองอีกทางหนึ่งด้วย หากมองให้กว้างๆ ออกไปอีกไก่พื้นเมืองจะช่วยให้ธรรมชาติมีความสมดุลในระบบไร่นา คือ จะช่วยจิกกินแมลงที่ทำลายต้นพืชบางอย่างด้วย

2) ต้นกำเนิดไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองตามประวัติศาสตร์ มีรายงานไว้เป็นไก่ที่มีต้นกำเนิดมาจากไก่ป่าในแถบทวีปเอเชีย โดยเฉพาะในแถบประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย มาเลเซีย และจีนตอนใต้ ซึ่งมนุษย์ได้นำมาเป็นสัตว์เลี้ยงเมื่อประมาณ 3,000 ปีก่อน หลังจากที่มีมนุษย์นำไก่มาเลี้ยง ไก่และมนุษย์ดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไก่อาศัยการเลี้ยงดูและการป้องกันอันตรายจากมนุษย์ ในขณะที่มนุษย์อาศัยไก่และไข่เป็นอาหาร เป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เรียกว่าเป็นขบวนการวิวัฒนาการของสัตว์และมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การวิวัฒนาการของไก่เป็นไปตามวิถีชีวิตของมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ บางปีเกิดภัยธรรมชาติรุนแรง สัตว์เลี้ยงตายลง หรือมีโรคระบาดรุนแรง ไก่จะตายมากแต่ไม่ตายหมด จะมีเหลือให้ขยายพันธุ์จำนวนหนึ่ง ซึ่งโดยปกติจะเหลือต่ำ 10 % ซึ่งจำนวนนี้จะขยายพันธุ์เพิ่มจำนวน ตัวที่แข็งแรงทนทานเท่านั้นจึงจะอยู่รอดเป็นการคัดเลือกโดยธรรมชาติ จนเป็นไก่พื้นเมืองสืบทอดมาให้เราได้ใช้ประโยชน์ถึงทุกวันนี้ จึงเป็นมรดกวัฒนธรรมและเทคโนโลยีชีวภาพที่หลากหลายเป็นทรัพย์สินภูมิปัญญา ของชาวบ้านโดยแท้ ชาวบ้านจดจำและเข้าใจการอยู่ร่วมกันระหว่างคนและไก่พื้นเมืองควบคู่กันตลอดมา ส่วนใหญ่แล้วคนจะอาศัยไก่มากกว่าไก่อาศัยคน คือ ไก่สามารถค้นคว้าหากินเองได้ตามธรรมชาติ ส่วนคนเมื่อไม่มีอาหารและไม่มีเงินใช้เล็กๆ น้อยๆ ก็จะต้องอาศัยไก่เป็นผู้ให้

ดังนั้นไก่พื้นเมืองจึงเป็นไก่ ที่มีการวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพันธุ์มา โดยอาศัยพื้นฐานของธรรมชาติเป็นหลัก จึงทำให้ไก่พื้นเมืองมีหลากหลายสายพันธุ์ แต่ละสายพันธุ์จะมีจุดเด่นเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว เช่น ความต้านทานโรคและแมลง สามารถเติบโตและขยายพันธุ์ภายใต้สภาพแวดล้อมการเลี้ยงดูของชาวบ้านในชนบทโดยเฉพาะ จึงเหมาะที่จะทำการอนุรักษ์ และพัฒนาให้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

3) พันธุ์ไก่พื้นเมือง

ไก่ถูกจัดอยู่ในสัตว์ปีกจำพวกนก แต่เดิมนั้นเป็นไก่ป่า (Red Jungle fowl) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Gallus gallus* มีหลายวงศ์ บินได้ในระยะสั้น หากินตามพื้นดิน ตกไข่ก่อนแล้วจึงฟักเป็นตัว ตัวผู้หอนใหญ่และเดือยยาว ไก่พื้นเมืองของไทยมีการเลี้ยงกระจายอยู่ทั่วไปตามหมู่บ้านของชาวบ้านตามชนบท ซึ่งจำแนกตามลักษณะ ภายนอกและสีขน แบ่งออกได้เป็นหลายกลุ่ม

ไก่พื้นเมืองในชนบทตามหมู่บ้านต่างๆ มีหลากหลายพันธุ์ เช่น ไก่แจ้ ไก่คู ไก่ตะเภา ไก่เบตง และไก่ชน โดยทั่วไปส่วนใหญ่แล้ว ไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านจะเป็นสายพันธุ์ไก่ชน สังเกตได้จากแม่ไก่จะมีขนสีดำ หน้าดำและแข้งดำ หงอนหิน แต่จะมีพันธุ์บางส่วนที่มีสีเทา สีทอง แต่หงอนก็ยังเป็นหงอนหิน ซึ่งก็เป็นลักษณะหงอนของไก่ชนอยู่ดี เหตุที่ชาวบ้านนิยมเลี้ยงไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ไก่ชน เพราะว่าไก่ชนจะมีรูปร่างใหญ่และยาว เจริญเติบโตได้ดีและแม่พันธุ์ก็ไข่ดก เนื่องมาจากนักผสมพันธุ์ไก่ชนได้คัดเลือกลักษณะดีเด่นไว้อย่างต่อเนื่องนับร้อยปีมาแล้ว ชาวบ้านตามชนบทเพื่อนบ้านจะขอซื้อ ขอยืมหรือขอไปขยายพันธุ์แบบเป็นคนรู้จักมันคุ้นกันและกัน ก็ทำให้สายพันธุ์ศาสตร์ พบว่าไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติการเจริญเติบโตในระยะอายุ 4 เดือนแรก เฉลี่ยใกล้เคียงกันมาก คือ เติบโตวันละประมาณ 9 -10 กรัมเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าไก่พื้นเมืองเหล่านี้เป็นสายพันธุ์ไก่ชนจาก 17 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่การปรับปรุงพันธุ์ไม่ได้เน้นในด้านการชนเก่งแต่เน้นในด้านการเจริญเติบโต และไข่ดกเพื่อให้สามารถขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว สำหรับไก่ชนไทยแท้สีขนแยกได้หลากหลายถึง 17 สีขน เช่น เหลืองหางขาว ประดู่หางดำ เหลืองเลา ประดู่เลา แสมดำ เป็นต้น

3.1) สายพันธุ์เหลืองหางขาว

แหล่งกำเนิด ไก่เหลืองหางขาว มีถิ่นกำเนิดแถวภาคเหนือของไทย บ้านห้วยเท ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกเป็นแหล่งกำเนิดไก่พันธุ์เหลืองหางขาวพันธุ์ดีสายเลือดแท้ นอกจากนี้ยังเป็นที่นิยมเลี้ยงกันทั่วไป ประเภท ไก่เหลืองหางขาว เป็นไก่ขนาดกลาง น้ำหนักตัว เพศผู้ 3-4 กิโลกรัม ตัวเมียหนัก 2 กิโลกรัมขึ้นไป สีของเปลือกไข่ สีขาวนวล

ไก่เหลืองหางขาว คือ ไก่พื้นเมืองของไทยสายพันธุ์หนึ่ง ซึ่งพัฒนามาจากไก่บ้านพันธุ์กะตังอุ หรือไก่กู มีมาพร้อมคนไทยโบราณ พบคนนำไก่มาชนกันในสมัยสุโขทัย เมื่อชาวบ้านว่างเว้นจากการทำไร่นา ใครใคร่ทำอะไรก็ได้ ก็นำไก่มาเล่นชนไก่ จากชาวบ้าน ชาวไร่ ชาวนา แพร่กระจายกันสู่หมู่บ้าน เจ้าขุน เจ้านาย และต่อมาได้พัฒนาเป็นกีฬาพระราช เช่น ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าเสือ และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นต้น ไก่ เหลืองหางขาว ที่นิยมเป็นพันธุ์แท้ดั้งเดิม ต้องเป็นไก่บ้านกร่าง บ้านห้วยเทจังหวัดพิษณุโลกเพราะไก่พิษณุโลกเป็นไก่ในประวัติศาสตร์ที่ ครั้งหนึ่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชสมัยทรงพำนักอยู่ในประเทศพม่า ได้ทรงนำ ไก่ เหลืองหางขาว จากพิษณุโลก ซึ่งเป็นเมืองพระราชบิดาของพระองค์ ไปชนกับไก่ ของพระมหาอุปราช ไก่ เหลืองหางขาว เป็นไก่ ฉลาดปราดเปรียว อึด ทน เป็นไก่ แข็งแปดกระบวนท่า ไก่ เหลืองหางขาว จึงชนะ ไก่ พม่า มาตลอด

ลักษณะลูกไก่ หน้าอก ปีกโคนอกมีสีขาว ส่วนปาก และขา สีขาวอมเหลือง สายพันธุ์เหลืองหางขาว เป็นสายพันธุ์ ไก่ชน ลักษณะปากสีขาวอมเหลือง หรือสีงาช้าง ปากสั้น อวบใหญ่คล้ายปากนกแก้ว และมีร่องน้ำชัดเจน กลางปากนูนเป็นสันข้างๆ เป็นร่องน้ำ ตาเป็นเหยี่ยว หัวตาแหลม ตาดำคว่ำ ตาดำเล็กและรี รอบๆ ตาดำสีขาวอมเหลือง หงอนหิน ด้านบนของหงอนบางเรียบปลายหงอนยาวเลยตา โคนหงอนโค้งติดกับศีรษะ ตุ่มหูสีแดงเดียวกับหงอนเล็กไม่หย่อนยานรัดกับใบหน้า เหนียงเล็กรัดติดคาง รูปใบหน้าแหลมยาว มีเนื้อแน่น ผิวหน้าเรียบมัน กะโหลกศีรษะหนายาว ลักษณะลำตัวอ้วนแน่น กลมมีเนื้อเต็ม กระดูกอกยาวตรง หลังเป็นแผ่นกว้าง มีกล้ามเนื้อมาก หลังเรียบตรงไม่โค้งนูน ไหล่กว้างยกตั้งตรง คอใหญ่ กระดูกคอถี่ ปั้นขาใหญ่ กลมมีเนื้อเต็ม เนื้อแน่น แข็งแรง ผิวหนังขาวอมเหลือง ขาวอมแดง สีขนลำตัวดำจะมีแซมขาวบ้างที่หัว หัวปีก ข้อขา สร้อยคอเหลืองชัดเจน ยาวประป่า สร้อยหลังเป็นสีแดงเดียวกับสร้อยคอเรียงกันเต็มแผ่นหลัง เริ่มจากโคนคอถึงโดนหาง เส้นขนละเอียดยาวระย้า สร้อยปีกสีแดงเดียวกับสร้อยคอ เห็นเด่นชัดเจนยิ่งขาวและยาวมาก ๆ ยิ่งดี ขนหางควรพุ่งตรงและยาว ปลายหางโค้งตกลงเล็กน้อย ขาแข้งและเดือยขาวอมเหลืองสีเดียวกับสีปาก เกล็ดแข้งแน่นหนาเรียบ เดือยใหญ่แข็งแรง เล็บสีขาวอมเหลืองทุกเล็บ และไม่มีสีดำปน เพศเมียลำตัวสีดำ หงอนและใบหน้าสีเดียวกับไก่ตัวผู้

ไก่พื้นเมืองเหลืองหางขาว

3.2) สายพันธุ์ประตูทางดำ

ไก่ชนพันธุ์ประดู่หางดำมีลักษณะเด่นๆ พอที่จะสังเกตได้ดังนี้ ปาก เป็นสายพันธุ์ ไก่ชน ที่มีปากสีดำอูมใหญ่ โดยปากจะคล้ายปากนกแก้ว ปากบนมีร่องน้ำทั้งสองข้าง ระหว่างร่องน้ำจะเป็นสันราง ตาสีประดู่ หรือแดงอมม่วง หรือตาออกสีดำ หรือสีแดง หงอนหินไม่มีจักเลย สร้อยคอ สีประดู่ยาวประป่า ปีกใหญ่ยาว สร้อยปีกสีเดียวกับสร้อยคอ สร้อยหลังสีประดู่ยาวระย้าประกัน ขนลำตัวขนปีกและหางสีดำ กะลวยหางดำ โคนขาใหญ่ หน้าอกกว้าง และยาวเนื้อเต็มแน่น ขาแข้ง เล็บและเดือย สีดำ เพศเมียสีเดียวกับเพศผู้แต่ไม่มีสร้อย

ไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ

3.3) สายพันธุ์ประดู่เลาหางขาว

เป็นไก่รูปร่างระหง ลำตัวยาว ไหล่ยกอกตั้ง หางดกยาวเป็นพอน ท่าทางสง่างาม โหลกหัวกลมและเป็นสองท่อน ท่อนหน้าเล็กกว่าท่อนหลัง ใบหน้ากลมกลิ้งแบบหน้านกเหยี่ยว คอยาวใหญ่ แข็งแรง และโค้งแบบค้อม้ากระดุกปล้องคอดี ปากใหญ่แข็งแรง ปลายปากงุ้มขึ้นน้ำตาลอมเหลืองปากมีร่องน้ำลึกทั้งสองข้าง จมูกแบนราบเป็นแนวเดียวกับปาก รูจมูกกว้าง สันจมูกเรียบสีเดียวกับปาก ขอบตาเป็นรูปวงรีแบบตาวัว ขอบตาสองชั้น นัยน์ตาดำรอบนอกสีเหลืองแก่เหมือนสีไฟล หน้าหงอนบางกลางหงอนสูงท้ายหงอนกอดรัดกระหม่อม พื้นหงอนเรียบและ มีสีแดงสด ตุ่มหูตั้งไม่หย่อนยานมีสีแดงเหมือนกับหงอนไม่มีสีขาวปน มีรูกลมมีขนปิดรูหูสีเดียวกับสร้อย เหนียงเป็นสีแดงเหมือนกับหงอนรัดติดกับคาง ปีกใหญ่แข็งแรงและยาว ถึงกันปีกเป็นปีกตอนเดียวขนโคนปีกแซมขาวป็นขาใหญ่แข็งแรง ข้อมขามั่นคง ขนป็นขาสีดำแข็งเป็นลำเทียนหรือลำห้วย นิ้วเรียวยาวข้อนิ้วมีท้องปลิงหนา เกล็ดนิ้วเกล็ดแข้งเรียงเป็นระเบียบสีเดียวกับปาก กระเบนหางใหญ่ชี้ห่างชิดตะเกียบแข็งแรงและชิดกัน กระบูก้นน้ำมนเดียวใหญ่ หางดกยาวเป็นพอนและเรียงเป็นระเบียบสีขาวอมดำ หางพัดสีดำแต่ปลายหางขาว หางกะลวยคู่กลางขาวตลอดเส้นทั้งคู่ส่วนหางรองอาจมีสีดำปนได้ ก้านหางแข็งสีเดียวกับขนหาง ขนพื้นตัวสีดำ ขนปีกและหางพัดมีสีดำปนขาว แต่หางกะลวยคู่กลางจะต้องขาวตลอดเส้นหางรองมีดำปนได้ ขนสร้อยคอ สร้อยปีก สร้อยหลังปลายสร้อยเป็นสีประดู่ แต่โคนขนจะเป็นปูสี ขาวจึงเรียกประดู่เลา เดือยเป็นเดือยงาข้างแข็งแรงมั่นคง

ไก่ประดู่เลาหางขาวมี 5 ชนิด คือ

1. ประดู่เลาใหญ่ พระเจ้าห้าพระองค์มีขนพื้นตัวสีดำ ขนปีกขนหางมีสีดำแซมขาว ขนสร้อยคอ สร้อยปีก สร้อยหลัง ขนระย้า โคนสร้อยจะเป็นปูสีขาวเห็นได้ชัด ปลายสร้อยสีเมล็ดมะขามแก่ หางกะลวยคู่กลางขาวตลอดเส้นคู่อื่นๆมีดำปนได้ ที่หัว หัวปีกทั้งสองข้าง ข้อมขาทั้งสองข้าง จะเป็นสีกระขาว ปาก แข็ง เล็บ เดือย สีน้ำตาล ดวงตาสีไฟล

2. ประดู่เลาเล็ก ขนพื้นตัวสีดำ ขนปีกขนหางพัดสีขาวแซมดำ ขนสร้อยคอ สร้อยปีก

สร้อยหลัง ขนระย้า โคนสร้อยจะเป็นปุยสีขาวเห็นได้ชัด ปลายสร้อยสีเมลิ็ดมะขามแก่ หางกะลวยคู่กลางขาว ปลอดตลอดเส้นคู่อื่นๆมีดำปนได้ทุกอย่างเหมือนกับประดู่เลาใหญ่ แต่ที่หัวปีกทั้งสองข้าง ข้อยาสองข้างและที่หัว จะไม่มีสีกระขาว ปาก แข็ง เล็บ เดือย สีนํ้าตาล ดวงตาสีโพล

3. ประดู่เลาแดง ขนพื้นตัวสีดำ ขนปีกขนหางพัดสีขาวแซมดำ ขนสร้อยคอ สร้อย

ปีก

สร้อยหลัง ขนระย้า โคนสร้อยจะเป็นปุยสีขาวเห็นได้ชัด ปลายสร้อยสีประดู่แดง หางกะลวยคู่กลางขาวปลอดตลอดเส้นคู่อื่นๆมีดำปนได้ ปาก แข็ง เล็บ เดือย สีนํ้าตาล ดวงตาสีโพล

4. ประดู่เลาดำ ขนพื้นตัวสีดำ ขนปีกขนหางพัดสีขาวแซมดำ ขนสร้อยคอ สร้อยปีก สร้อยหลัง ขนระย้า โคนสร้อยจะเป็นปุยสีขาวเห็นได้ชัด ปลายสร้อยสีเข้มคล้ายเขียวประดู่ หางกะลวยคู่กลางขาวปลอดตลอดเส้นคู่อื่นๆมีดำปนได้ ปาก แข็ง เล็บ เดือย สีนํ้าตาล ดวงตาสีโพล

ลักษณะเด่นเพศเมีย ขนพื้นตัวสีดำ ขนปีกดำและยาวถึงกันเป็นปีกตอนเดียว ขนคอ สั้นแต่ละเอียง หางยาวสีดำปลอด ปาก แข็ง เล็บ ปุ่มเดือยมีสีนํ้าตาลอมเหลืองลักษณะอื่นๆก็คล้ายๆกับไก่สายพันธุ์อื่นๆเปลือกไข่สีนํ้าตาลอ่อน

ไก่ ประดู่เลา หางขาว

ไก่ แสมดำ

3.4) สายพันธุ์เขียวหางดำหรือเขียวกา

เขียวกา หรือเขียวหางดำ ลักษณะทั่วๆ ไปคล้ายๆ กับประดู่หางดำ ปาก ดำ หงอนหิน หน้าหงอนบาง กลางหงอนสูง ท้ายหงอนจะตกดกกระหม่อม สร้อยคอหลังและสร้อยหางสีเขียว ขนปีและลำตัวเขียว หางดำแข้งดำ และเล็บดำ: เป็นไก่พื้นเมืองของไทยมาแต่โบราณ พัฒนา มาจาก ไก่บ้านพันธุ์ กะดังอุ หรือ ไก่กู มีมาพร้อมคนไทยโบราณ สืบได้ตั้งแต่ ต้นสมัยสุโขทัย เป็นต้นมา ไก่เขียวหางดำ

เป็นไก่พันธุ์หนึ่งมีชั้นเชิงดีมีลำหัก ลำโคนดี นิยมเลี้ยงแพร่หลายตั้งแต่ชาวบ้านไปจนถึงขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เช่น พระยาพิชัยดาบหัก เลี้ยงไก่เขียวหางดำ ชื่อ ไก่พาลี

ไก่เขียวหางดำ ที่นิยมเป็นพันธุ์แท้จะเป็นไก่อุตรดิตถ์ ชลบุรี (พนัสนิคม) อุดรธานี และแถบภาคใต้หลายจังหวัด ไก่เขียวหางดำเป็นไก่ในประวัติศาสตร์ และในวรรณคดีไทย เรื่องพระรถเมรี หรือพระรถเสน หรือนางสิบสอง ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ พระยาพิชัยดาบหัก ไก่เขียวหางดำมีถิ่นกำเนิดทางภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของไทย ไก่เขียวมีชื่อเรียกต่างกันไปตามท้องถิ่น เช่น แถบภาค ตะวันออก จังหวัดชลบุรี (พนัสนิคม) เรียก “เขียวพระรถ” ในภาคเหนือ จังหวัดอุตรดิตถ์ เรียก “เขียวพาลี” ส่วนภาคกลาง เรียก “เขียวพระยาพิชัยดาบหัก” และภาคใต้ เรียก “เขียวมรกต” และยังมีชื่ออื่นๆ อีก เช่น เขียวไข่กา, เขียวพระอินทร์, เขียวนิลสาลิกา ไก่พันธุ์เขียวหางดำ ปัจจุบันค่อนข้างหายาก กำลังอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป ประเภท ไก่เขียวหางดำ เป็นไก่ขนาดกลาง น้ำหนักโดยเฉลี่ย เพศผู้หนัก 3.00 กิโลกรัมขึ้นไป เพศเมียประมาณ 2.00 กิโลกรัมขึ้นไป สีของเปลือกไข่ สีน้ำตาลนวล ลักษณะลูกไก่ หัว หน้าอก ปีกไขนอก สี ขาวเล็กน้อยคล้ายประดู่หางดำ ปาก แข็ง สีเขียวอมดำ หรือน้ำตาลอมดำ

ไก่พื้นเมืองเขียวหางดำหรือเขียวกา

3.5) ไก่แดง : มีรูปร่างสูง ทะมัดทะแมง ขนพื้นลำตัว หน้าคอ หน้าท้อง ขนใต้ปีก ขนสร้อยคอ สร้อยปีกแดง ขนหางมีสีดำหรือแดงมีขนสีขาว แซม ปากและแข้งสีเหลือง ผิวหนังสีขาวอมเหลือง เปลือกไข่สีน้ำตาลอ่อน หงอนถั่ว

ไก่แดง

3.6) ไก่ซี :มีรูปร่างโปร่ง ขนลำตัว สร้อยคอ สร้อยหลังและขนหางมีสีขาว ปากและแข้งสีเหลืองและขาวอมเหลือง ผิวหนังสีขาวอมเหลือง เปลือกไข่ สีขาวนวล หงอนถั่ว

ไก่ซี

4) ประโยชน์ของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

4.1) ทำให้ผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีอาหารที่ดีมีคุณภาพไว้รับประทานเนื้อไก่พื้นเมืองและไข่ไก่พื้นเมืองทำให้เด็กเจริญเติบโตเร็ว และช่วยบำรุงสมองให้มีสติปัญญาดี เฉลียวฉลาด

4.2) ทำให้ผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีรายได้เพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้น เพราะไม่ต้องเสียเงินไปซื้อเนื้อไก่พื้นเมืองและไข่ไก่พื้นเมืองมารับประทาน สามารถเอาเงินนั้นเก็บไว้ซื้อสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็นและหากผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองเลี้ยงไว้จนเหลือรับประทานแล้วก็สามารถนำไก่พื้นเมืองไปขายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวด้วยอีกทางหนึ่ง

4.3) มูลไก่เป็นปุ๋ยคอกที่มีธาตุอาหารของพืชสูง มูลไก่เป็นผลพลอยได้อย่างหนึ่งของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นปุ๋ยต้นไม้ต่าง ๆ ได้ดี และเป็นอาหารเลี้ยงปลาก็ได้ เนื่องจากมูลไก่พื้นเมืองมีธาตุอาหารมากมายทั้งไนโตรเจน โปรตีน แคลเซียม และฟอสฟอรัส

4.4) ไก่พื้นเมืองสามารถเลี้ยงเป็นอาชีพได้ เนื่องจากไก่พื้นเมืองขายได้ราคาดีมาก ทั้งตัวผู้และตัวเมีย หรือสามารถเลี้ยงเป็นงานอดิเรกก็ได้ ซึ่งก็จะทำให้มีรายได้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

4.5) ไก่พื้นเมืองเลี้ยงง่ายและมีความต้านทานโรคสูง สามารถปล่อยให้หากินอาหาร ที่มีอยู่ตามธรรมชาติได้โดยไม่ต้องเสียเวลาในการเลี้ยงดูเหมือนไก่พันธุ์อื่น ๆ

4.6) การเลี้ยงไก่พื้นเมืองสามารถช่วยแก้ความเครียด ความหงุดหงิดได้ เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ได้เป็นอย่างดี และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

4.1.1.4 พันธุ์และการผสมพันธุ์ไก่

ไก่พื้นบ้านที่เลี้ยงกันอยู่ในปัจจุบัน มีความแตกต่างกันออกไปในเรื่องของพันธุ์ และสายพันธุ์ตามสภาพท้องถิ่นต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามก็จะมีวัตถุประสงค์การเลี้ยงที่ เหมือน ๆ กันคือ เลี้ยงเพื่อเอาไข่ และเนื้อ โดยปล่อยให้ไก่เหล่านั้นหาอาหารกินเอง ตามธรรมชาติ มีการเสริมอาหารให้บ้างเล็กน้อยไก่พื้นบ้าน เหล่านี้มีสีต่างๆ กัน แต่ที่นิยมเลี้ยงกันมากและตลาดต้องการคือ ไก่ที่มีผิวหนังสีเหลืองและสีขนดำ

4.1.1.5 การปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นบ้าน

จากสภาพการเลี้ยงที่ปล่อยตามธรรมชาติ และขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ทำให้การที่จะนำไก่พันธุ์ดีเข้าไปเผยแพร่ เพื่อขจัดข้อเสียของไก่พื้นบ้านดังที่กล่าวมา แล้วเป็นไปได้ยาก เนื่องจากไก่พันธุ์ดีนั้น ๆ ต้องการการดูแลเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ ถ้าเอามาเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร ฉะนั้น การที่จะส่งเสริมให้มีการเลี้ยงไก่พันธุ์แท้ในสภาพการเลี้ยงดูแบบนี้ค่อนข้างจะลำบาก อย่างไรก็ตามยังมีหนทางที่จะปรับปรุงไก่พื้นบ้านให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้นโดยการคงสภาพ ข้อดีของไก่พื้นบ้านไว้ และในขณะเดียวกันก็แก้ไขข้อเสียของไก่พื้นบ้านโดยการหา ลักษณะที่ดีเด่นของไก่พันธุ์อื่นเข้ามาแทน การปรับปรุงลักษณะเช่นนี้สามารถทำได้ ง่าย ๆ โดยการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างไก่พันธุ์พื้นบ้านกับไก่พันธุ์แท้ที่มีลักษณะที่เราต้องการ ไก่ที่นำมาพิจารณา ในกรณีนี้ต้องเป็นไก่ที่เป็นพันธุ์ที่สามารถให้ผลผลิตทั้ง เนื้อและไข่ และค่อนข้างทนต่อสภาพภูมิอากาศแบบบ้านเราได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาให้ดี แล้วจะพบว่า “ไก่พันธุ์โรดไอแลนด์ เรด” ซึ่งนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่าไก่โรดนั้นมีความสมบัติครบถ้วนดังที่กล่าวมา ดังนั้นเมื่อนำไก่ทั้งสองพันธุ์มาผสมข้ามพันธุ์แล้ว จะได้ไก่ที่ มีการเจริญเติบโตและการให้ไข่ที่ดีกว่าไก่พื้นบ้านเดิม” นอกจากนี้มีความสามารถในการหากินในสภาพการเลี้ยงแบบปล่อยตามบ้านเหมือนกับไก่พื้นบ้านได้อีกด้วย

1) การปรับปรุงพันธุ์

ผู้เลี้ยงควรจะปฏิบัติดังนี้คือ

1.1) ควรมีการคัดเลือกลักษณะไก่ที่ดีเอาไว้ทำพันธุ์ เพื่อทดแทนพ่อแม่พันธุ์รุ่นแรก ๆ อยู่ตลอดเวลา ปกติผู้เลี้ยงไก่จะมีการคัดเลือกลักษณะนี้ในทางกลับกัน คือ ไก่ตัวไหนที่โตเร็วแข็งแรงแทนที่จะถูกเก็บไว้เป็นพ่อแม่พันธุ์ต่อไป มักจะถูกฆ่า เพื่อใช้บริโภคก่อน เหลือแต่พวกที่มีลักษณะไม่ดีไว้ทำพันธุ์ต่อไป ทำให้ได้ลูกในรุ่น ต่อ ๆ ไปมีลักษณะเลวลง

1.2) ไม่ควรปล่อยให้พ่อแม่พันธุ์ตัวหนึ่งตัวใดคุมฝูงนานเกินไป เนื่องจากจะทำให้ เกิด

ปัญหาเกี่ยวกับการผสมเลือดชิดมากขึ้น ซึ่งได้แก่ปัญหาอัตราการฟักออกเป็นตัวต่ำ ปริมาณไข่ลดลงกว่าปกติ และมีอัตราการตายของลูกไก่สูงขึ้น เป็นต้น ถ้าไก่พ่อแม่พันธุ์มีจำนวนจำกัด อาจใช้วิธีแลกเปลี่ยนพ่อแม่พันธุ์กับเพื่อนบ้านก็ได้

การผสมสายเลือดชิด

การผสมสายเลือดชิด หมายถึง การนำลูกที่เกิดจากพ่อแม่ เดียวกัน หรือที่เกิดจากพ่อตัวเดียวกัน แต่ต่างแม่ หรือแม่ตัวเดียวกันแต่ต่างพ่อ มาผสมกันเอง หรือการนำพ่อหรือแม่มาผสมกับลูก การผสมสายเลือดชิดมักก่อให้เกิดลักษณะผิดปกติ หรือลักษณะที่เลวร้ายขึ้นมาก เช่น อัตราการฟักออกต่ำ ไม่ทนทานต่อสภาพแวดล้อม อัตราการเลี้ยงรอดต่ำ ไม่แข็งแรง เป็นต้น

การผสมสายเลือดชิดจะพบได้ง่ายในสภาพการเลี้ยงตามชนบท เพราะ เกษตรกรมักจะเลี้ยงไก่โดยใช้พ่อแม่พันธุ์ประมาณ 1-2 ตัว ผสมกับแม่พันธุ์ จำนวนน้อยตัว ดังนั้นลูกไก่ที่เกิดมาส่วนมากจะเป็นพี่น้องกันทางสายเลือด และถูกเลี้ยงให้ โตมาพร้อม ๆ กันโดยไม่มีพันธุ์ประวัติจึงไม่ทราบว่ามีพ่อแม่มาจากพ่อแม่ตัวไหน แม่ตัวไหน เมื่อไก่เริ่มโตถึงวัยผสมพันธุ์ ไก่ที่เป็นพี่น้องกันก็อาจมาผสมกันเองหรืออาจ กลับไปผสมกับพ่อแม่ของตัวเอง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการเลี้ยงไก่ของชาวบ้านต้อง ประสบกับอัตราการตายที่สูงและ มีสุขภาพไม่แข็งแรง

การแก้ไขสำหรับปัญหาการผสมเลือดชิดกัน สามารถทำได้โดยนำไก่รุ่นเพศผู้ ไปแลกเปลี่ยนกับไก่บ้านเพศผู้ของหมู่บ้านอื่นมาใช้เพื่อคุมฝูงตัวเมียที่เก็บไว้ ส่วนไก่เพศผู้ที่ เหลืออาจจำหน่ายเพื่อนำเงินมาใช้ภายในครอบครัวได้ หรือจะใช้วิธีจำหน่ายไก่เพศผู้ ให้หมด แล้วไปซื้อพ่อแม่ไก่รุ่นจากหมู่บ้านอื่น หรือแหล่งอื่น มาทดแทน ซึ่งการทำเช่นนี้ จะช่วยให้ลูกไก่ที่เกิดมามีจำนวนเพิ่มขึ้น ลูกไก่แข็งแรง อัตราการเลี้ยงรอดสูง ขึ้น นอกจากนั้นยังจะทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงของอากาศได้ดีขึ้นอีกด้วย

1.3) ควรมีการคัดพ่อแม่พันธุ์ที่อายุมาก ๆ ออกจากฝูง ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ อัตราการผสมติดของไก่ในฝูงต่ำ

1.4) มีอัตราส่วนระหว่างพ่อแม่พันธุ์และแม่พันธุ์ที่เหมาะสมคือ ตัวผู้ต่อตัวเมีย ประมาณ 1 : 5 ถึง 1 : 10 ไม่ควรเกินกว่านี้ เพราะจะทำให้มีไข่ที่ไม่มีเชื้อมากขึ้น

2) เรือนโรงไก่

เรือนโรงไก่สามารถทำเป็นแบบง่าย ๆ ได้ โดยอาศัยวัสดุที่มีในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่หรือไม้รวก เป็นต้น ขนาดของโรงเรือนก็ขึ้นอยู่กับจำนวนไก่ที่จะ เลี้ยง และขึ้นอยู่กับบริเวณพื้นที่ได้ถุนบ้านหรือบริเวณลานบ้าน เกษตรกรบางราย สร้างเรือนโรงดังกล่าวไว้สำหรับเลี้ยงไก่ แต่ก็มีเกษตรกรอีกจำนวนมากที่ยังเลี้ยงโดย การปล่อยให้ไก่เกาะคอนนอนตามใต้ถุนบ้าน หรือตามต้นไม้ ซึ่งการเลี้ยงเช่นนี้ทำให้ การดูแลรักษาทำได้ลำบาก ก่อให้เกิดความสูญเสียมากพอสมควร

การสร้างเรือนโรงไก่จะมีจุดประสงค์หลัก ๆ ดังนี้คือ

- 2.1) ใช้เป็นที่กักลูกไก่แทนแม่ไก่
- 2.2) ให้ไก่หลบพักผ่อนในช่วงกลางคืน
- 2.3) เป็นที่ให้อาหารและน้ำในช่วงภาวะอากาศแปรปรวน เช่น ฝนตกหนัก
- 2.4) ใช้เป็นที่ขังไก่เพื่อฉีดวัคซีน
- 2.5) ใช้เป็นที่ขังไก่เพื่อให้ยาหรือยาปฏิชีวนะป้องกันรักษาโรค

การสร้างเรือนโรงไก่อควรคำนึงถึงความโปร่งและให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่มีดทับ และมีความสูงเพื่อที่จะให้ผู้เลี้ยงเข้าออกได้สะดวกพอควร

บริเวณตัวเรือนโรงจะใช้ลวดตาข่าย แห อวนเก่า ๆ หรือไม้รวกผ่าซีกก็ได้ นำมาปูรอบเรือนโรง นอกจากนั้นควรมีถุงปุ๋ยหรือกระสอบเก่า ๆ แต่ล้างให้ สะอาดแล้ว สำหรับทำเป็นม่านป้องกันลมและฝน โดยเฉพาะในระหว่างการกกลูกไก่ เรือนโรงที่สร้างอยู่ใต้ถุนบ้านไม่มีความจำเป็นต้องสร้างหลังคา แต่ถ้าสร้างอยู่บนลาน บ้านอาจใช้แผงจากมุงเป็นหลังคาได้ ขนาดของเรือนโรงขึ้นอยู่กับจำนวนไก่ ขนาดอายุของไก่ที่จะเลี้ยง เช่น ถ้าต้องการเลี้ยงเฉพาะระยะลูกไก่จนถึงระยะไก่อุ่นที่ได้น้ำหนักระหว่าง 1.5 - 2.0 กิโลกรัม

3) จำนวนที่จะเลี้ยง

จะใช้สัดส่วนประมาณ 8 ตัวต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร ดังนั้นถ้าเรือนโรงมีขนาดกว้าง x ยาว ประมาณ 3 X 5 เมตร จะสามารถเลี้ยง ไก่ได้ประมาณ 120 ตัว แต่ถ้าต้องการเลี้ยงเป็นพ่อและแม่พันธุ์ ควรใช้สัดส่วน ประมาณ 4 ตัวต่อ 1 ตารางเมตร ดังนั้นในเรือนโรงดังกล่าวจะสามารถเลี้ยงได้ ประมาณ 60 ตัว

4)อาหารและการให้อาหาร

ปกติแล้วการเลี้ยงไก่พื้นบ้านมักจะปล่อยให้ไก่หาอาหารกินเองตามมีตามเกิด หรือตามธรรมชาติ โดยที่ผู้เลี้ยงอาจมีการให้อาหารเพิ่มเติมบ้างในช่วงตอนเช้า หรือตอนเย็นอาหารที่ให้แก่เป็นพวก ข้าวเปลือก ปลายข้าว หรือข้าวโพด เป็นต้น จากสภาพการเลี้ยงดูแบบนี้ทำให้ความสมบูรณ์ของไก่ผันแปรไปตามสภาพดินฟ้าอากาศ คือ ในช่วงฤดูฝน ไก่จะมีอาหารค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากได้รับทั้งเมล็ดพืชพืชและหนอนแมลงในปริมาณมาก ซึ่งอาหารทั้งสองชนิดนี้เป็นแหล่งของวิตามินและโปรตีนที่สำคัญ ตามธรรมชาติ ทำให้ไก่ในฤดูกาลนี้มีอาการเจริญเติบโตและความแข็งแรงมากกว่าไก่ในฤดูอื่น ๆ ส่วนในฤดูเก็บเกี่ยวและนวดข้าว ไก่ก็มีโอกาสที่จะได้รับเศษอาหารที่ตกหล่นมาก ทำให้ไก่มีสภาพร่างกายอ้วนท้วนสมบูรณ์พอสมควร ส่วนในฤดูแล้งมักจะประสบปัญหาไก่ขาดแคลนอาหารตามธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องน้ำซึ่งมักจะขาดอยู่เสมอ จำเป็นต้องเตรียมไว้ให้ไก่ด้วย

5) หลักในการให้อาหารไก่พื้นบ้านมีดังต่อไปนี้

5.1) ควรซื้อหัวอาหารเพื่อเอามาผสมกับอาหารที่ผู้เลี้ยงมีอยู่เช่น ผสมกับปลายข้าวหรือรำเป็นต้น อาหารผสมนี้ใช้เลี้ยงไก่โดยเฉพาะอย่างยิ่งไก่เล็ก จะทำให้ไก่ที่เลี้ยงโตเร็วและแข็งแรง

5.2) การใช้เศษอาหารมาเลี้ยงไก่ควรคำนึงถึงความสะอาดและสิ่งแปลกปลอมที่เป็นพิษต่อไก่ด้วย

5.3) ถ้าเป็นไปได้ควรเสริมเปลือกหอยป่นในอาหารที่ให้ไก่กินจะช่วยแก้ปัญหาเรื่องเปลือกไข่บางและปัญหาการจิกกินไข่ของแม่ไก่

5.4) ควรนำหญ้าขนหรือพืชตระกูลถั่วบางชนิดเช่น ถั่วฮามาต้า(ถั่วแระ) ใบกระถินหรือเศษใบพืชต่าง ๆ เช่น ใบปอ ใบมัน เป็นต้น นำมาสับให้ไก่กินจะทำให้ไก่ได้รับวิตามินและโปรตีนเพิ่มมากขึ้น

5.5) การใช้แสงไฟล่อแมลงในตอนกลางคืน นำแมลงนั้นมาเป็นอาหารไก่จะทำให้ไก่ได้อาหารโปรตีนอีกทางหนึ่งนอกจากนี้ยังเป็นการช่วยทำลายแมลงศัตรูพืชอีกด้วย

5.6) ควรมีภาชนะสำหรับใส่อาหารและน้ำโดยเฉพาะ โดยทำจากวัสดุต่าง ๆ ที่ทำได้

เช่นยางรถยนต์ หรือไม้ไฟ ภาชนะสำหรับให้น้ำและอาหารควรวางให้สูงระดับเดียวกับหลังของตัวไก่และใส่อาหารเพียง 1 ใน 3 ก็พอเพื่อให้หูกเรี่ยราด สำหรับน้ำนั้นควรใช้น้ำที่สะอาดให้ไก่ดื่มกินตลอดเวลา ส่วนอาหารอาจจะให้เฉพาะตอนเช้า และเย็นเท่านั้น นอกเหนือจากนั้นให้ไก่หาอาหารกินเอง

5.7) สำหรับอาหารลูกไก่ ควรเป็นอาหารที่ละเอียด ย่อยง่าย และให้ทีละน้อย ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ระบบการย่อยอาหารของลูกไก่ต้องทำงานหนักเกินไป

5.8) ในช่วงการให้ไข่และฟักไข่ของแม่ไก่ ควรมีอาหารเสริมเป็นพิเศษสำหรับแม่ไก่ ซึ่งจะช่วยให้แม่ไก่แข็งแรงไม่ทรุดโทรมเร็ว และไม่ต้องไปหากินไกล ๆ

4.1.1.6 คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อการค้า

เงินลงทุน ค่าพันธุ์ไก่ (อายุ 1 เดือน) ราคาตัวละประมาณ 8 - 10 บาท ค่าอาหาร ประมาณ 80 บาท/เดือน/ตัว รายได้ ขายเป็นไก่เนื้อประมาณ 50 บาท/ตัว ขายไข่ประมาณ 1.50 บาท/ฟอง อุปกรณ์ เล้า สุ่ม รางอาหาร ภาชนะใส่น้ำ แหล่งจำหน่าย ฟาร์มเลี้ยงไก่ทั่วไป

1) วิธีดำเนินการ

ไก่พื้นเมือง หรือเรียกว่า ไก่บ้าน หรือไก่ไทยเป็นไก่ที่เลี้ยงง่าย กินอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติได้ เริ่มต้นจากซื้อลูกไก่อายุประมาณ 1 เดือนขึ้นไปมาเลี้ยง สร้างโรงเรือนหรือเล้าให้ไก่นอนแบบง่ายๆ โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่นำมาปักเป็นเล้า มุงหลังคาด้วยแฝกหรือจาก พื้นเล้าต้องไม่ชื้นแฉะ อาจปูด้วยแกลบ ขี้เลื่อย หรือฟางแห้ง หนาอย่างน้อย 4 ซม. และต้องเปลี่ยนทุกๆ 3 เดือนให้หนาเท่าเดิมอยู่เสมอ เล้าไก่ต้องมีประตูเปิด-ปิดได้ เพื่อให้ไก่ออกหาอาหารกินเอง ภายนอกได้

- เล้ากว้าง 3 เมตร ยาว 4 เมตร สูง 2 เมตร เลี้ยงไก่ขนาดใหญ่ได้ 30 - 40 ตัว
- เล้ากว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร สูง 1 เมตร เลี้ยงไก่ขนาดใหญ่ 6 - 8 ตัว

2) ภายในเล้า

ประกอบด้วยอ่างดิน แล้วเอาลวดมัด

2.1) ภาชนะใส่น้ำ ชื่อที่บรรจุสำหรับไก่ หรือใช้ภาชนะอื่น เช่น ตาข่ายมาดัดโค้งคลุมภาชนะ เพื่อให้ไก่ยืนคอบไปดื่มกินได้เท่านั้น ไม่อาจเหยียบย่ำให้หกเลอะเทอะได้

2.2) รางอาหาร ทำด้วยไม้ไผ่ผ่าครึ่ง และใช้สลักตอกยึดกับพื้นไม้ให้รางพลิก

2.3) รางไข่ เพื่อให้แม่ไก่ไข่และฟักไข่ ใช้เชือกขนาดกลางรองด้วยหญ้าหรือฟางแห้งให้ถึงครึ่ง ตั้งไว้ในที่มืดชื้น แต่ไม่ร้อนเกินไป และให้มี จำนวนรางไข่เท่ากับจำนวนแม่ไก่ที่จะไข่

2.4) ม่านกันฝน ด้านที่ฝนสาดหรือแดดส่องมากๆ ควรมีกระสอบหรือเสื่อเก่า ๆ บังไว้

2.5) คอนนอน สำหรับให้ไก่นอน ควรทำจากไม้กลมพาดไว้มุมใดมุมหนึ่งของเล้า

3) การให้อาหารไก่

3.1) มีน้ำสะอาดตั้งไว้ให้ไก่กินตลอดวัน และเปลี่ยนน้ำทุก ๆ วัน

3.2) ให้อาหารหลายๆ ชนิดผสมกันทุกเช้า-เย็น ได้แก่ ปลายข้าว รำข้าว ข้าวโพดป่น

ปลาปน กากถั่ว ข้าวเปลือก กากมะพร้าว เป็นต้น หรือ ใช้หัวอาหารไก่สำเร็จรูปผสมกับรำข้าวหรือปลายข้าวก็ได้ ที่สำคัญควรมีเปลือกหอยป่นผสมเกลือป่น และผักสด เช่น ใบกระถิน ใบแค ให้ไก่กินทุกวัน เพื่อเสริมสร้างแร่ธาตุและวิตามิน

เมื่อไก่อายุประมาณ 3 - 4 เดือน(ไกรุ่น) ต้องนำมาขุน โดยให้กินอาหารอย่างเต็มที่ประมาณ 1 เดือน น้ำหนักตัวประมาณ 1 กิโลกรัมขึ้นไป ซึ่งสามารถขายส่งตลาดเป็นไก่เนื้อได้

4.1.1.7 การเลี้ยงไว้กินไข่

แม่ไก่จะเริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 6 - 8 เดือน เมื่อแม่ไก่ออกไข่ วันรุ่งขึ้นจะไข่ใหม่อีก 1 ใบ ให้เก็บไข่ไปเก็บออก และเก็บออกทุกๆ วัน โดยให้เหลืออยู่ในรังไข่ใบเดียว พอสังเกตเห็นว่าไก่จะเริ่มฟักไข่ คือกินอาหารน้อยลง เพื่อบังคับตัวเองไม่ให้ไข่ต่อไป ต้องแยกแม่ไก่มาขังเลี้ยงไว้ต่างหาก และหาอาหารที่มีโปรตีน เช่น ปลาปนกับรำและปลายข้าวให้ไก่กิน นำฟอสฟอรัสให้อยู่ด้วยกันประมาณ 4-5 วัน ไก่จะเริ่มไข่ แม่ไก่จะไข่ปีละประมาณ 3-4 ชุด ๆ ละ 10-12 ฟอง

4.1.1.8 การขยายพันธุ์ไก่บ้าน

เมื่อสังเกตเห็นแม่ไก่มีสีขนและหน้าเริ่มซีดมาก ขนจะเริ่มร่วง มันจะผลัดขนและไม่ไข่ ในช่วงนี้ควรปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่ โดยใช้เวลาฟักไข่จนออกเป็นตัวประมาณ 21 วัน เมื่อลูกไก่ฟักออกมาหมดแล้ว ควรเอาฟางที่รองรังไข่รวมทั้งเปลือกไข่เผ่าทิ้งเสียและทำความสะอาดรังไข่

1) การเลี้ยงลูกไก่

เมื่อลูกไก่ออกจากไข่หมดแล้ว ควรให้แม่ไก่เลี้ยงลูกเองโดยการย้ายทั้งแม่ไก่และลูกไก่มาขังในสุ่มบนพื้นดินที่แห้ง ในระยะแรกควรมีอาหารใส่รำ ปลายข้าว หรือเศษข้าวสุกให้ลูกไก่กิน และมีถั่วหรืออ่างน้ำตื้น ๆ ใส่ในสะอาดให้กินตลอดเวลา เมื่อลูกไก่อายุประมาณ 2 อาทิตย์ และแข็งแรงดีแล้ว จึงเปิดสุ่มออก ปล่อยให้ลูกไก่ไปหากินกับแม่ไก่ได้ หรือถ้าต้องการให้แม่ไก่เตรียมตัวไว้รุ่นต่อไปเร็วขึ้น ก็ให้แยกลูกออกจากแม่ไปเลี้ยงในสุ่มต่างหาก เพื่อให้ลูกไก่แข็งแรง จนอายุได้ 1-2 เดือน จึงปล่อยให้เลี้ยงในเล้าได้

2) การคัดเลือกพันธุ์ไก่

2.1) พ่อไก่ที่ดีจะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์ และแข็งแรง มีน้ำหนักตั้งแต่ 2.5 กก. ขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 9 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี

2.2) แม่ไก่ที่ดี จะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์และแข็งแรง มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 1.5 กก. ขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 7 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปีให้ไข่อย่างน้อยปีละ 4 ชุด ๆ ละ 12 ฟอง ฟักไข่ออกและเลี้ยงลูกรอดจนโตอย่างน้อย ชุดละ 6 ตัว ไม่ดุร้าย คอยจิกตีลูกไก่ของแม่ไก่ตัวอื่น

3) การป้องกันรักษา

โรคระบาดที่ร้ายแรงและสำคัญ ได้แก่

3.1) โรคนิวคาสเซิล เป็นโรคระบาดไก่ที่ร้ายแรงที่สุดอาการ หายใจลำบาก น้ำมูกไหล คอบิด ขาและปีกเป็นอัมพาต อูจจระรังเป็นสีเขียว การป้องกัน ฉีดวัคซีนให้ไก่ตั้งแต่อายุ 3 เดือนขึ้นไป

3.2) โรคฝีดาษไก่ อาการ มีตุ่มคล้ายหูดเกิดขึ้นตามผิวหนังบริเวณที่ไม่มีขน ที่หัวของ

ฝิเป็นแผลมีสะเก็ดสีน้ำตาลปิดอยู่ ต่อมาจะแห้ง และหลุดไป หรืออีกอาการหนึ่ง คือ เป็นแผลในลำคอ น้ำลายไหลยืด มีกลิ่นเหม็นมาก

การป้องกัน

1. ระวังอย่าให้ยุงกัดไ้เล็ก
2. ใช้ทิงเจอร์ไอโอดีนทาตามตุ่มฝิ และให้ยากิน
3. ฉีดวัคซีนให้ไ้ไ้อายุ 1 อาทิตย์ขึ้นไป

3.3) โรคอหิวาต์ อาการ ถ้าเป็นอย่างร้ายแรง ไ้จะตายโดยไม่แสดงอาการให้เห็น

ถ้าเป็นอย่างอ่อน ไ้อาจป่วยเป็นเดือน อาการหงอยซึม เบื่ออาหาร ท้องร่วง อุจจาระเป็นสีเหลืองหรือเขียว

การป้องกัน

1. ต้องรักษาความสะอาดในเล้าไ้
2. ฉีดวัคซีนให้ไ้ไ้อายุ 1 เดือนขึ้นไปนอกจากนี้ยังมีโรคอื่น ๆ อีกหลายโรค เช่นโรค

หลอดลมอักเสบโรคพยาธิ เป็นต้น ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดในการป้องกันโรคต่าง ๆ คือ การรักษาความสะอาดเล้าไ้ และภาชนะต่าง ๆ ในเล้า

4) ตลาดจำหน่าย

ตลาดสด ตลาดกลางการเกษตรท้องถิ่น หรือขายส่งให้พ่อค้าแม่ค้า

5) ข้อเสนอแนะ

1) ถ้ามีทุนน้อย ควรเลี้ยงจำนวนน้อย ๆ ก่อน เพื่อให้มีความรู้ความชำนาญมากขึ้น จนพัฒนาเป็นฟาร์มเลี้ยงไ้

- 2) ต้องสร้างเล้าไ้ให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก
- 3) กำจัดซากไ้ด้วยวิธีเผาหรือฝัง เพื่อป้องกันเชื้อโรคแพร่กระจาย
- 4) เมื่อมีโรคระบาดเกิดขึ้น ควรติดต่อหารือกับสัตวแพทย์

6)เคล็ดไม่ลับ : วิธีทำให้ไ้บ้าน ไ้ดก

ไ้บ้านหรือไ้พื้นเมือง การเลี้ยงไ้พื้นเมืองไว้กินไข่ มีการจัดการง่าย ๆ แต่ผู้ที่เลี้ยงไ้พื้นเมืองต้องเอาใจใส่พอสมควร เริ่มจากแม่ไ้พื้นเมืองเริ่มไข่ให้สังเกตว่า ถ้าแม่ไ้พื้นเมืองไข่ดก แม่ไ้พื้นเมืองจะชอบไข่ในตอนเช้า พอรุ่งเช้าขึ้นก็จะไข่อีก 1 ฟอง ให้ผู้ที่เลี้ยงไ้พื้นเมืองเก็บไข่ฟองเก่าออก และให้เก็บทุก ๆ วันที่แม่ไ้พื้นเมืองไข่ โดยให้เหลืออยู่ในรังเพียงฟองเดียว แม่ไ้พื้นเมืองก็จะไข่ไปเรื่อย ๆ ถ้าผู้ที่เลี้ยงไ้พื้นเมืองสังเกตเห็นว่า แม่ไ้พื้นเมืองจะเริ่มฟักไข่

กล่าวคือจะกินอาหารน้อยลงเพื่อบังคับตัวเองไม่ให้ไข่ต่อไป จะต้องรีบแยกแม่ไ้พื้นเมืองมาขังไว้ต่างหาก ซึ่งผู้ที่เลี้ยงไ้ควรมีที่ไว้สำหรับขังแม่ไ้พื้นเมืองไม่ให้ฟักไข่ได้ หลังจากนั้น หากอาหารที่มีโปรตีน เช่น รำ ปลายข้าว และปลายป่น หรือถ้าหาอาหารไ้ไข่ให้กินได้จะดีมาก แล้วเอาไ้พื้นเมืองตัวผู้เข้าไปขังรวมไว้ด้วยประมาณ 4-5 วัน แม่ไ้พื้นเมืองจะเริ่มให้ไข่อีก ซึ่งผู้ที่เลี้ยงไ้พื้นเมืองแบบนี้จะได้ไข่ไ้พื้นเมืองตลอดเวลาและเป็นวิธีการเลี้ยงเพื่อกินไข่โดยเฉพาะ แต่ถ้าเลี้ยงไ้พื้นเมืองโดยที่ผู้เลี้ยงลืมปล่อยให้แม่ไ้พื้นเมืองเริ่มฟักไข่ไปได้ประมาณ 2-3 วัน แล้วจึงแยกแม่ไ้พื้นเมืองออก จะต้องเสียเวลาประมาณ 1-2 อาทิตย์ แม่ไ้พื้นเมืองจึงจะเริ่มไข่ใหม่

ปัจจุบันไ้พื้นบ้านได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้นมาก เป็นเพราะไ้พื้นบ้านมี เนื้อ

รสชาติอร่อยและเนื้อแน่น เป็นที่ถูกปากของผู้บริโภคทั่วไป จนมีแนวโน้มว่า จะสามารถส่งเนื้อไก่พื้นบ้านออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ แต่ปัญหาคือปริมาณไก่ บ้านยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ เพราะเกษตรกรจำนวนมากประมาณร้อยละ 70 - 80 เปอร์เซนต์ จะเลี้ยงไก่พื้นบ้านแบบหลังบ้านประมาณ 10 - 20 ตัวต่อครัวเรือน ซึ่งการเลี้ยงก็เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยตามยถากรรม จึงเป็นเหตุให้เกิดความสูญเสียพอสมควร แต่ถ้าเกษตรกรสามารถปรับใช้เทคนิคการเลี้ยงแบบเรือนโรงมาผสมผสานกับการเลี้ยงแบบพื้นบ้านและมีการปรับปรุงพันธุ์ลูกผสมระหว่างไก่บ้านกับไก่พันธุ์แท้แล้วย่อมส่งผลทำให้จำนวนไก่บ้านที่จะออกสู่ตลาดมีปริมาณที่สูงขึ้นอย่าง แน่นนอน

4.1.1.9 ข้อดีและข้อเสีย ในการเลี้ยงไก่พื้นบ้าน

1) ข้อดีของไก่พื้นบ้าน

1.1) หาดอาหารเก่ง สามารถเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติได้ ทำให้ประหยัด

ค่าอาหารได้มาก

1.2) ทนต่อสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศได้เป็นอย่างดี

1.3) ทนต่อโรคพยาธิได้ดีกว่าไก่พันธุ์อื่น ๆ

1.4) มีความสามารถในการเลี้ยงลูกได้เก่ง

1.5) เนื้อของไก่พื้นบ้านมีรสชาติถูกปากคนไทยมากกว่าเนื้อของไก่ที่ผลิตเป็นอาหาร

โดยเฉพาะ

2) ข้อเสียของไก่พื้นบ้าน

2.1) โตช้า ใช้เวลาเลี้ยงนานกว่าไก่ทางการค้ามาก

2.2) ให้ไข่น้อยปีหนึ่ง ๆ ให้ไข่เฉลี่ยประมาณ 40-50 ฟองต่อปี โดยจะให้ ไข่เป็นชุดๆ

ละ 7 - 15 ฟอง

2 3) เมื่อไข่ครบชุดแล้วไก่พื้นบ้านมีนิสัยชอบฟักไข่ โดยจะฟักไข่ประมาณ 21 วัน ไข่จะออกเป็นลูกเจี๊ยบ และจะเลี้ยงลูกเจี๊ยบต่อไปอีกประมาณ 2 เดือน จึงจะเริ่มกลับมาให้ไข่ใหม่อีก

4.1.1.10 ทบทวนความรู้ ไก่ชน

ไก่ชน หมายถึง ไก่สายพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งไก่พื้นเมืองอาจมีการแบ่งเป็นประเภททั่วไปได้ 2 ลักษณะ คือ การเลี้ยงไว้เพื่อประกวดการต่อสู้ และความสวยงาม กับการเลี้ยงไว้เพื่อการฆ่าและบริโภคเนื้อเป็นอาหาร ไก่ชน เป็นสัตว์เลี้ยงที่ผูกพันกับสังคมทุกชนชั้นมาแต่โบราณ ตามประวัติศาสตร์แม้ในราชสำนักในสมัยสุโขทัยก็มีการเลี้ยงไก่ชน ,ไก่ชนในปัจจุบันนอกจากเลี้ยงไว้ประกวดการต่อสู้แต่ก็ได้ยอมรับเรื่องการฆ่าเป็นอาหารด้วยเมื่อต่อสู้แพ้ และในวิถีชีวิตตามชนบท ไก่ชน ก็หมายถึงแหล่งอาหารของพวกเขาด้วยเช่นกัน ซึ่งเราพบเห็นได้จากการเลี้ยงได้ทั่วไปในวิถีชีวิตประจำวันของสังคมเกษตรกรรม

ข้อมูลจากตำราทั้งเก่าและใหม่ รวมกับข้อมูลที่ได้จากการซักถามพูดคุยกับคนเฒ่าคนแก่และคนที่ชอบเลี้ยงไก่ชน ทำให้เราสรุปได้ว่า "ไก่ชนกับไก่บ้านหรือไก่พื้นบ้านก็คือไก่ประเภทเดียวกัน" จนอาจพูดเป็นภาษาชาวบ้านได้ว่า "ไก่ชนก็คือไก่บ้านดีๆ นี่เอง หรือไก่ชนกับไก่บ้านก็คือไก่อันเดียวกันนั่นแหละ" เพียงแต่ว่าไก่ที่จะนำไปชนกันนั้นเป็นไก่ที่เก่ง ผ่านการคัดเลือก ผ่านการฝึกฝนหรือเก็บเนื้อเก็บตัวมาแล้ว ไก่ที่นำไปชนจึงเก่งผิดจากไก่บ้านตัวอื่นๆ และจากไก่ตัวเมียตัวผู้ที่เก่งๆ นี่เองชาวบ้านมักจะเลี้ยงไว้เป็นพ่อแม่พันธุ์ลูกหลานไก่ที่เกิดมาก็มักจะเก่งเหมือนพ่อแม่ไก่ ชาวบ้านก็เลยเรียกไก่พื้นบ้านเหล่านี้ว่า "พันธุ์ไก่ชน" ด้วยเหตุนี้แหละจึงทำให้พวกเราซึ่งเกิดที่หลังรู้สึกสับสนระหว่างคำว่า "ไก่พื้นบ้านกับไก่ชน"

1) ไก่ชนในเมืองไทย ในอดีต พันธุ์ ไก่ชน ไทยเป็น **มรดกของไทย** มาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งถึงกรุงรัตนโกสินทร์ มีหลายสายพันธุ์ด้วยกัน แต่ที่สำคัญที่สุดคือพันธุ์ **ประดู่หางดำ** และ **เหลืองหางขาว** ในสมัยกรุงสุโขทัย ไก่ชนประดู่หางดำพันธุ์แสมดำ ได้ชื่อว่า **ไก่พ่อขุน** เนื่องจากว่าเป็นไก่ที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงโปรด สมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงนำ **ไก่เหลืองหางขาว** จากบ้านกร่าง เมืองพิษณุโลก ไปชนชนะไก่ของพระมหาอุปราชที่กรุงหงสาวดี ไก่พันธุ์นี้เป็นที่นิยมเลี้ยงกัน ตามซุ้มที่เลี้ยง ไก่ชน มักจะมี ไก่ชนเหลืองหางขาว เลี้ยงไว้เพื่อเป็นไก่นำโชค และนิยมเรียกชื่อว่า **ไก่เจ้าเลี้ยง**

เนื่องจากประเทศไทยอยู่ใกล้กับอินเดีย จึงทำให้ไทยได้รับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนศิลปวิทยาการต่างๆมาจากอินเดียหลายอย่าง อาจจะเป็นไปได้ที่ไทยได้นำ ไก่ชน จากอินเดียมาเพาะเลี้ยง และคงจะมีการนำ ไก่ชน เข้ามาก่อนที่อังกฤษจะนำ ไก่ชน ไปจากอินเดีย ทั้งนี้เนื่องจากว่า สมเด็จพระนเรศวรฯ ได้ทรงใช้ ไก่ชน ดำเนินกลยุทธ์ทางการเมืองมาก่อนที่อินเดียจะเสียเอกราชให้แก่อังกฤษเสียอีก แต่อย่างไรก็ตามอาจจะเป็นไปได้ที่ ไก่ชน ของไทยมีมานานก่อนแล้ว แต่ ไก่ชนพันธุ์อินเดีย คงจะเข้ามาในประเทศไทยพร้อมๆ กับศาสนาพราหมณ์และวัฒนธรรมอื่นๆ

การต่อไก่ ชนไก่ และการ ฝึกไก่ มีปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็มีการละเล่น เพลงปรบไก่ และการชนไก่ ในฤดูที่ว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรมเรื่อยมา จนกระทั่งมาถึง ยุคสมัยเชื้อผู้นำชาติพันธุ์ (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) ที่ส่งเสริมการทาสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ ได้นำ ไก่พันธุ์เล็กฮอร์น พันธุ์ออสตราลอฟ และพันธุ์โรดไอส์แลนด์เรด มาทำการผสมพันธุ์กับ ไก่ชน ที่ชาวบ้านเลี้ยงกันอยู่จนกระทั่งกลายเป็นไก่พันธุ์ทาง ทั้งยังประกาศให้เล็กเลี้ยง ไก่ชน อีกด้วย ไก่ชนเลือดแท้ในยุคสมัยนั้นจึงมีเหลือแทบจะไม่มีแล้ว บางแห่งเท่านั้น ทำให้วงการไก่ชนของไทยซบเซาลงไป ครั้นถึงรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้มีการฟื้นฟู กีฬาไก่ชน ขึ้นมาอีกจนกระทั่งทุกวันนี้ ปัจจุบันการเลี้ยง ไก่ชน แยกออกได้หลายประเภท ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่างๆตามความนิยม เช่น เลี้ยงเพื่อการค้า โดยการขายเป็นพ่อพันธุ์ในราคาที่สูง หรือเพื่อการนำไปแข่งขัน และเลี้ยงเป็นอุตสาหกรรมในฟาร์มขนาดใหญ่ เพื่อทำธุรกิจส่งออก เป็นต้น

2) ประวัติไก่ชนไทย

ตำนานและประวัติไก่ชนกับพระนเรศวรการตีไก่ เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในพม่า โดยเฉพาะในราชสำนักถือกันว่า การตีไก่เป็นกีฬาชาววังวันหนึ่งได้มีการตีไก่กันขึ้นระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับไก่มังชัยสิงห์ ราชันดดา (ต่อมาได้รับสถาปนาขึ้นเป็นพระมหาอุปราชในสมัยพระเจ้าันทบุเรง ราชโอรสพระเจ้าบุเรงนอง กำลังกรำศึก) มังชัยสิงห์ จึงขัดเคืองตรัสประชดประชันหยามหยันออกมาอย่างผู้ถือดีว่ามีอำนาจเหนือกว่า “ไก่เชลยตัวนี้เก่งจริงหนอ” สมเด็จพระนเรศวรสวรรคตตรัสตอบเป็นเชิงทำอยู่ในที่ว่า ไก่เชลยตัวนี้ อย่าว่าแต่จะตีกันอย่างไรก็หาในวังเหมือนอย่าง วันนี้อยู่ ตีพินันบ้านเมืองกันก็ยังไม่ มังชัยสิงห์ คัดเคืองมากหากแต่ตระหนักดีว่าสมเด็จพระนเรศวร เป็นที่โปรดปรานของพระเจ้าบุเรงนอง จะพาลวิวาทก็ยากเกรงฝีมือ พระนเรศวร ขณะที่ไก่ของสมเด็จพระนเรศวรกับไก่ของพระมหาอุปราชแห่งกรุงหงสาวดี กำลังชนกันอย่างทรหด ต่างตัวต่างเข้าจิก ตีฟาดแข้ง แทะเดียวอย่างไม่ลดละ อย่างคาดไม่ถึง ขณะที่ไก่ฟาดแข้งกันอย่างอุตลุดพลันเมื่อทั้งสองไก่พัวพันกันอยู่พักหนึ่ง ไก่ของพระมหาอุปราชก็ม้วนล้มลุกไปต่อหน้าต่อตา ไก่ของพระนเรศวรกระพือปีกอย่าง ทรงและขันเสียงใส พระมหาอุปราชถึงกับสะอึก สะกดพระทัย ไว้ไม่ได้จากตำราเชื่อว่า ไก่ที่พระนเรศวรทรงนำไปชนกับพม่านั้น นำไปจากบ้านกร่าง เดิมเรียกว่าบ้านหัวเท ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองพิษณุโลก ไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 9 กิโลเมตร ขณะที่ชนไก่ พ.ศ. 2121 พระชันษา 23

ปี ลักษณะทั่วไปของไก่ชนพระนเรศวร เป็นพันธุ์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันมากที่สุดคือ พันธุ์เหลืองหางขาว ตามตำรากล่าวไว้ว่า ไก่เหลืองหางขาวไก่เจ้าเลี้ยง ในทุกพื้นที่ที่มีการเล่นไก่ชน ไก่เหลืองหางขาวมักจะเป็นตัวเอกทุกๆ สังเวียนอยู่เสมอ หรือแทบจะเรียกได้ว่าไก่พันธุ์นี้อยู่ในความครอบครองของนักเลงไก่อยู่เสมอ ไก่เหลืองหางขาวจัดว่าเป็นไก่ที่มีสกุลและมีลักษณะเด่นมาก จากประวัติฝีมือความสามารถ ทำให้มีการพูดเสมอในวงพนันว่า ไก่เหลืองหางขาวกินเหล้าเชื่อ หมายความว่าเมื่อนำไก่สีนี้ไปตี สามารถที่จะเชื่อมั่นได้ว่า จะต้องเป็นฝ่ายชนะอย่างแน่นอนสามารถสั่งเหล้าเงินเชื่อมากินก่อนได้เลย ไก่เหลืองหางขาวที่มีลักษณะตรงตามตำราหน้าหงอนบางกลางหงอนสูง สร้อยระย้า หน้่านกยูง ออกัน ขวัญชิด หงอนปิด ปากร่อง พัดเจ็ด ปีกสิบเอ็ด เกล็ดยี่สิบสอง ถือว่าเป็นไก่ชั้นเยี่ยม

3) วิธีการดูแล

การเลี้ยงไก่สำหรับชนนั้น มีหลายอย่างหลายชนิดแล้วแต่ครูบาอาจารย์จะสั่งสอนมา แต่ที่จะนำมาถวายเป็นที่นิยมมากที่สุด ระยะเวลาปล้ำและทำตัวไก่หนุ่ม ไก่หนุ่มที่จะเริ่มเลี้ยงครั้งแรก ต้องลงขมิ้นให้ทั่วทั้งตัวเสียก่อน เพื่อสะดวกในการอาบน้ำ และป้องกันโรคได้อีกด้วย

3.1) เริ่มอาบน้ำเวลาเช้าทุกวัน ควรใช้ผ้าประคบหน้าทุกครั้งที่มีการอาบน้ำ ลงกระเบื้อง เนื้อตัวบาง ๆ แล้วลงขมิ้นตามเนื้อบาง ๆ แล้วนำไปผึ่งแดด พอรู้ว่าหอบก็นำไก่เข้าร่ม อย่าให้กินน้ำจนกว่าจะหายหอบจึงจะให้กินน้ำได้ไก่ผอมไม่ควรผึ่งแดดให้มากเพราะจะทำให้ผอมมากไปอีก ถ้าอ้วนเกินไปต้องผึ่งแดดให้มากสักหน่อย เพราะจะทำให้น้ำหนักลดลงได้ ควรคุมน้ำหนักทุกครั้งที่มีการซ้อม และการเลี้ยงทุกวันตอนเช้า

3.2) อาบน้ำประมาณ 7 วัน แล้วจึงเริ่มซ้อมครั้งแรกสัก 2 ยก ๆ ละไม่เกิน 12 นาที ซ้อมสัก 3 ครั้ง ครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 ซ้อมยกละ 15 นาที รวมแล้วให้ได้ 6 ยก ระยะเวลาปล้ำแต่ละครั้งควรมีเวลาห่างกันประมาณ 10 -15 วันพอครบกำหนดแล้วต้องถ่ายยาตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว

4) วิธีล่อ

เวลาประมาณบ่าย 2 โมงเย็น เอาน้ำเช็ดตัวไก่ที่เลี้ยงเล็กน้อย แล้วเอาไก่ที่เป็นไก่ล่อจะเป็นการล่อทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้แล้วแต่สะดวก แล้วล่อไก่ให้ย้าย คือเอาไก่ล่อ ๆ วนไปข้างซ้าย 10 รอบ ย้ายวนไปทางขวา 10 รอบ ย้ายจนกว่าไก่ตัวถูกล่อจะไม่ล้มจึงจะใช้ได้ แล้วล่อให้ไก่บินบ้าง ล่อประมาณ 20 - 25 นาทีก็พอ พอเสร็จจากการล่อเอาชนไก่ไปนคอ พอหายเหนื่อยแล้วอาบน้ำได้ เสร็จแล้วผึ่งแดดให้ชนแห้งแล้วกินอาหารได้

5) การใช้ขมิ้น

ทุกครั้งเวลาอาบน้ำไก่ในตอนเช้า ต้องใช้กระเบื้องอุ่น ๆ ประคบหน้าพอสมควร ถ้ามากนักรจะทำให้หน้าเปื่อย แล้วทาขมิ้นบาง ๆ ทุกครั้ง บางคนใช้ทาเฉพาะหน้าอก ขา ใต้ปีก ตามเนื้อเท่านั้น (ใช้ได้เหมือนกัน)

6) การปล่อยไก่

ไก่ที่เลี้ยงไว้ชนพอเวลาแดดอ่อนๆควรปล่อยไก่ให้เดินตามสนามหญ้าแพรก นอกจากจะให้ไก่ได้เดินขยายตัวแล้ว ไก่ยังมีโอกาสได้กินหญ้าไปในตัวด้วย วิธีแก้ไขให้น้ำหนักตัวลด เวลาไก่ชนที่เลี้ยงอ้วนเกินไปน้ำหนักตัวจะมากบินไม่ขึ้น ควรผึ่งแดดให้หอบนาน ๆ หากไก่ผอมมากไปไม่ควรให้ถูกแดดมากเกินไป เวลานอนควรให้นอนบนกกกล้วย หรือเอาน้ำเย็นเช็ดตัวบาง ๆ ก่อนนอน การนอนควรรอนในมุ้งทุกคืนเพื่อมิให้ยุงไปรบกวน ไก่จะได้นอนหลับสบาย

7) การเลี้ยงไก่ถ่าย

การเลี้ยงไก่ถ่าย หรือไก่ที่เปลี่ยนขนตั้งแต่หนึ่งครั้งขึ้นไป วิธีเลี้ยงเช่นเดียวกับไก่หนุ่ม ผิดกันตรงที่ไก่ถ่ายต้องปล้ำให้ได้ที คือปล้ำครั้งละ 2 ยก ยกละ 15 นาที จำนวน 5 ครั้ง รวม 10 ยก หรือปล้ำจนกว่าจะบินไม่ล้ม แล้วฝึงบิดให้นานกว่าไก่หนุ่มหน่อย นอกนั้นเหมือนกันหมด

8) ยาถ่ายไก่

ยาถ่ายโบราณคนนิยมใช้กันมากมีส่วนผสมดังนี้

1. เกลือประมาณ 1 ซ่อนคาว
2. มะขามเปียก 1 หยิบมือ
3. ไพลประมาณ 5 แว่น
4. บอระเพ็ดยาวประมาณ 2 นิ้ว หั่นเป็นแว่นบาง ๆ
5. น้ำตาลปีบประมาณ 1 ซ่อนคาว

6. ใบจากเผาไฟเอาถ่าน (ใช้ใบจากประมาณ 1 กำวงแหวน) ใช้ครกตำให้ละเอียดเข้าด้วยกัน เวลาใช้ยาควรให้ไก่กินเวลาเช้าท้องว่าง ปั่นเป็นลูกกลอนขนาดหัวแม่มือ 2 เม็ด ให้น้ำกินมาก ๆ หน่อย แล้วครอบฝึงบิดไว้รอจนกว่ายาจะออกฤทธิ์ ถ่ายเป็นน้ำ 3 ครั้ง ก็พอแล้วเอาข้าวให้กินเพื่อให้ยาหยุดเดิน

9) น้ำสำหรับอาบไก่

ปกติไก่เลี้ยงจะต้องอาบน้ำอย่างน้อยกว่าไก่จะชน เครื่องยาที่ใส่น้ำต้มมีดังนี้

1. ไพลประมาณ 5 แว่น
2. ใบส้มป่อยประมาณ 1 กำมือ
3. ใบตะไคร้ ต้นตะไคร้ 3 ต้น
4. ใบมะกรูด 5 ใบ
5. ใบมะนาว 5 ใบ

เอา 5 อย่างมารวมกันใส่หม้อต้มให้เดือดแล้วทิ้งไว้ให้อุ่น พออุ่น ๆ แล้วค่อยอาบน้ำไก่ แล้ว นำไปฝึงบิดให้ชนแห้ง

10) ยาบำรุงกำลังไก่

ยาบำรุงที่นิยมกันมากมีหลายขนาน แต่จะยกมาขนานเดียว คือ

1. ปลาช่อนใหญ่ย่างไฟ แล้วนำไปตากแดดให้แห้ง 1 ตัว
2. กระชายหัวแก่ ๆ ประมาณ 2 ซีด (แห้ง)
3. กระเทียมแห้ง 1 ซีด
4. พริกไทย 20 เม็ด
5. บอระเพ็ดแห้ง 1 ซีด
6. นกกระจอก 7 ตัว
7. หัวเห็ดหมู 1 ซีด
8. ยาตำพอประมาณ

นกกระจอกนำไปย่างไฟแล้วนำไปตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปตำให้ป่น ปลาช่อนก็ตำ

ให้ป็น แล้วนำทั้ง 8 อย่างมาผสมน้ำผึ้งป็นเป็นลูกกลอนเท่าเม็ดพุทราให้กินวันละ 1 เม็ดก่อนนอนทุกวันจนกว่าไก่จะชน ยาบางตำราไม่เหมือนกันแต่ได้ผลดีทั้งนั้น แต่ไปแพ้กันตรงที่ไก่เก่งไม่เก่งเท่านั้น ไก่ที่นำไปชนทุกครั้ง ถ้าไม่ได้ชน กลับมาจะต้องจะหน้าถอนแข้งทุกครั้ง ๆ ละ 5 นาที 1 ครั้ง ก่อนจะนำไปชนต่ออีก

11) วิธีให้น้ำไก่ขณะกำลังชน

การใช้น้ำไก่เป็นสิ่งจำเป็นในการชนไก่เป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าท่านให้น้ำไก่ไม่เป็น เอาไก่ไปชนโอกาสแพ้มีมาก เมื่อน้ำเท่านั้นเป็นผู้ชี้ชะตาไก่ของท่าน เพราะฉะนั้นท่านต้องเป็นคนให้น้ำไก่เก่งๆ จึงจะสู้เขาได้ วิธีให้น้ำไก่ก่อนชน ท่านต้องใช้ผ้าผืนบาง ๆ ชุบน้ำเช็ดตัวให้ทั่วตัวทุกเส้นขน แต่อย่าให้เปียก (เพราะเปียกเป็นอุปสรรคสำคัญในการต่อสู้) แล้วเช็ดให้แห้ง ให้กินข้าวสุก จนอิ่มแล้วปล่อยให้เดินเพื่อจะได้ขยายตัว และแต่งตัวเรียบร้อยแล้วนำไก่เข้าชน พอหมดยกที่ 1 เอาผ้าชุบน้ำเช็ดหน้าอก และได้ปีกเสียก่อนจึงค่อยเช็ดตามตัวให้ทั่ว แล้วตรวจบาดแผลตามหัว ตามตัวว่ามีผิปกติหรือเปล่า ตรวจดูตา ตรวจดูปากให้เรียบร้อย ถ้าปากฮ้อย ก็เตรียมผูก ถ้าตาหรือที่ควรเสียดตา หรือถ่างตา เสริมเรียบร้อยแล้วให้กินข้าวสุกที่บดไว้ประมาณ 3 - 4 ก้อน แต่งกวาแซ่น้ำมะพร้าวอ่อน พอให้อิ่มแล้วเอาไก่นอน ๆ ประมาณ 5 นาที หลังจากนอนเสร็จเรียบร้อยแล้ว เอากระเบื้องอุ่นมาเช็ดตามตัว ตามหน้าแข้ง ขาให้ทั่วบริเวณที่ถูกตี แล้วปล่อยให้เดิน และให้ไก่ถ่ายออกมาเพื่อจะได้ให้ตัวเบา (ยกต่อไปก็ทำเหมือนยกที่ 1 จนกว่าจะแพ้ ชนะกัน)

12) วิธีรักษาพยาบาลหลังจากไก่ชนแล้ว

ตามปกติไก่ที่ชนมาแล้วจะมีบาดแผลเล็กน้อยแล้วแต่กำหนดเวลาการต่อสู้ บางตัวก็ชนะเร็ว บางตัวก็ชนะช้าบาดแผลก็มีมาก เวลาชนะเสร็จแล้วควรใช้เพนนิซิลิน อย่างเป็นหลอดทาตามหน้าให้ทั่ว เพื่อไม่ให้หน้าตึงอย่าใช้ขมิ้นเป็นอันตราย ถ้าบาดแผลมากจริงควรใช้ยาพวกสเตปโตมัยซิน หรือฉีดยาเทอรามัยซิน หรือจะให้กินยาเต็ดตราไซคลินก็ได้ วันละ 1 เม็ด ตอนเย็น ประการสำคัญ อย่าให้ทับตัวเมียเป็นอันตราย หลังจาก 1 เดือนไปแล้วให้ทับได้

13) การส่งไก่ชนไทย ไปต่างประเทศ

การเลี้ยงไก่ชน สัตว์เศรษฐกิจที่มาแรงขณะนี้ นอกจากตลาดในประเทศแล้วยังมีตลาดต่างประเทศอีกด้วย ตลาดต่างประเทศเป็นตลาดที่มีศักยภาพ มีแนวโน้มที่เติบโตมาก จากสถิติตัวเลขของกรมปศุสัตว์ ระบุว่า ปี ค.ศ.1999 มีการส่งไก่ชนไทยไปต่างประเทศตลอดทั้งปี รวม 3,628 ตัว (คงไม่นับรวมที่เดินข้ามแถบชายแดน) เป็นมูลค่าเท่าไรก็ต้องประมาณการเอาเอง ประเทศที่ส่งไปนั้นจากรายงานของกรมปศุสัตว์เช่นกันแจ้งว่าเมื่อปี 1999 มีการส่งไก่ชนไทยไป อินโดนีเซีย (3,513 ตัว) บรูไน (26 ตัว) กัมพูชา (20 ตัว) สหรัฐอเมริกา (6 ตัว) ฯลฯ ผู้ค้ารายใหญ่คงไม่มีปัญหาสำหรับการส่งออกหรือนำเข้า แต่รายใหม่รายย่อยหรือผู้สนใจอยากส่งไก่ไปขายเมืองนอก หรือส่งไก่ชนจากต่างประเทศเข้ามาบ้างนั้นคงต้องศึกษาหาวิธีก่อน

4.1.2 ความรู้และภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ในอดีตถึงปัจจุบัน

4.1.2.1 การเลี้ยงไก่ในอดีต:วิถีชีวิตที่แฝงด้วยภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น

ชุมชนบ้านคลองมะหาดได้มีการเลี้ยงไก่มาตั้งแต่สมัย ปู่ย่า, ตายาย หรือเริ่มเข้ามาตั้งรกรากอยู่ที่นี่ เดิมนำไก่บ้านจากที่อยู่เดิมติดมาเป็นอาหารในระหว่างทางที่ อพยพมาเหมือนกองเกวียนเดินทางรอนแรมมาเรื่อยๆ เหนื่อยก็พักพักหลักสร้างถิ่นตั้งฐาน ในที่อุดมสมบูรณ์เมื่อมาอยู่ที่นี่ ก็เริ่มมีการตั้งบ้านเรือน

กันเป็นหย่อมๆ ไก่ที่นำติดมาด้วยก็ปล่อยออกไปหากินเอง บางครั้งก็ได้ไก่ป่ากลับมาด้วย เพราะไก่บ้านที่นำมาเป็นเสบียง เป็นตัวเมียมากกว่าตัวผู้ เมื่ออยู่ไปนานเข้า ไก่ป่าที่หัดกับไก่บ้านตัวเมียมีลูก ก็กลายเป็นไก่พันธุ์ผสมไปข้อดีคือไม่ค่อยไปโรคง่าย เลี้ยงง่าย ตายยาก ลูกตก กินได้ทุกอย่างที่มี เป็นไขก็หายากินเอง ไม่ต้องยุ่งกับมันมากนัก มันก็อยู่ได้

การเลี้ยงไก่ก็ปล่อยออกไปหากินเองมีข่าวสารก็ไปรยให้กินบ้างมีข้าวสุกเหลือๆ ก็ไปรยให้กินบ้างส่วนมากก็เป็นข้าวเปลือกที่ยังไม่ได้สีมากกว่า ข้าวเปลือกที่ไปรยให้ไก่กินส่วนใหญ่เป็นข้าวเปลือกเมล็ดรีขายไม่ได้ราคาและเป็นข้าวที่ไม่เต็มขนาดรวมถึงข้าวเปลือกที่เหลือจากการผัดข้าวแล้ว (การผัดข้าวคือการทำความสะดวกข้าวที่ได้จากการสี อาจจะมีข้าวเปลือก หรือเมล็ดพืชชนิดต่างๆ ปนเปื้อนมา หรือคัดปลายข้าวออก เพื่อให้ข้าวที่จะหุงสวยสะอาด) ตกเป็นอาหารไก่ที่เลี้ยงไว้ต่อไป

โดยปกติของชาวบ้านทั่วไปการเลี้ยงไก่จะมีอยู่ 2 แบบคือ เลี้ยงไว้กินไข่และเลี้ยงไว้กินเนื้อ ชาวบ้านจะใช้วิธีการสังเกตว่าไก่บ้านที่จะเก็บไว้กินไข่ก็ไม่ได้ตัวผู้หัด ถ้าต้องการไก่ที่เอาไว้กินเนื้อก็ปล่อยให้ตัวผู้หัด สักสามหรือสี่ครั้ง ก็กันไว้สำหรับกินเนื้อเพราะมันจะไม่เหนียวจนเกินไป ส่วนไก่ตัวผู้ก็มีวิธีดูว่าถ้ามีแววดี ก็เอาไว้ตี (ชน) ถ้าไม่มีแวว ก็ปล่อยให้หัด สักสี่หรือห้าครั้ง ก็กันไว้กินเนื้อหรือเอาไว้ทำพ่อพันธุ์ต่อไป

ส่วนการรักษา ตามภูมิปัญญา ที่ติดตัวมาคือ ส่วนมาก ไก่ไม่สบายจะให้ “กินยาตำผสมกับเกลือและบอระเพ็ดกับพล บี้กับน้ำตาลปีบ” ให้ไก่กิน หายบ้างไม่หายบ้าง ตามแต่กรณีไป ถ้าหายก็อยู่รอดต่อไป ถ้าไม่หายก็ตายไป มีบางตัวที่ไม่ตายก็เพาะพันธุ์ใหม่ไปเรื่อยๆ บางครั้งก็ให้กิน “บอระเพ็ดกับฟ้าทะลายโจรผสมกับน้ำข้าวข้าว” บ้างตามแต่คนข้างบ้านจะบอก ก็รักษากันไปตามมีตามเกิด ไม่มียาประจำและไม่มีรูปแบบ การรักษาที่แน่นอน หรือการรักษาแบบตายตัว

ในปัจจุบันนี้ ได้มีการศึกษาการเลี้ยงไก่แบบถูกวิธี โดยมี อาจารย์ พิรัชย์ กุลชัย ได้นำคณะอาจารย์มาช่วยให้ข้อมูลแนะนำสอนวิธีเลี้ยงไก่ไข่ รวมถึงสอนการผสมอาหารและมีคณะอาจารย์อีกหลายท่านที่มาให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่หลากหลายวิธีมาก ทำให้ชาวบ้านคลองมะหาดได้รับความรู้เพิ่มเติมจากภูมิปัญญาเดิม ที่มีอยู่และมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ ในโครงการของกรมพัฒนาชุมชนที่ ผู้นำชุมชนได้ทำมา ให้ รวมถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้เลี้ยงไก่ไข่เอง จึงได้รวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่เพื่อสืบสานความรู้ที่ได้รับและเป็นอาชีพเสริมรายได้อีกส่วนหนึ่งด้วย

4.1.2.2 จากภูมิปัญญาสู่ความรู้ในการเลี้ยงไก่

ชาวบ้านคลองมะหาดมีความรู้เรื่องการเลี้ยงไก่มาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลแต่เป็นภูมิปัญญาที่ถูกแทรกอยู่ในวิถีชีวิตจึงเหมือนกับว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไปแล้ว “ถ้าบ้านไหนไม่มีไก่แสดงว่าบ้านนั้นไม่มีเด็กเล็ก” นั้นหมายความว่าเด็กที่ยังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนนั้นโตเป็นผู้ใหญ่แล้วไก่ไข่จึงไม่ค่อยมีความสำคัญเท่าไรแต่เมื่ออายุมากขึ้นไก่เริ่มกลับมาในวิถีชีวิตอีกครั้งหนึ่งคือไก่ชน พอจะเล่าให้เห็นภาพได้ง่ายๆคือไก่ไข่ หมายถึง ไก่พื้นบ้านที่ฟักไข่ ทั่วๆไป ตามท้องนาพื้นบ้านหรือใต้ต้นไม้ใหญ่ และกองฟางหรือกองหญ้า ถ้าต้องการไข่ให้อยู่เป็นที่ยึดทำลางให้ไก่ได้ไข่

4.1.2.3 อดีตกาลกับการเลี้ยงไก่ในบ้านคลองมะหาด

ชาวบ้านคลองมะหาดมีการเลี้ยงไก่ตามบ้านเล็กๆ น้อยๆ เพื่อกินเนื้อและกินไข่ คือการเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติให้ไก่อาศัยตามไถ่ถนนบ้าน ชายคา โรงนา และต้นไม้ พันธุ์ไก่ที่เลี้ยงจะเป็นไก่พันธุ์พื้นเมือง เช่น ไก่แจ้ ไก่ภู ไก่ชน และไก่ที่หามาได้ง่ายโดยเพื่อนบ้านจะขอซื้อ ขอยืมหรือขอไปขยายพันธุ์แบบเป็นคนรู้จักมันคุ้นกัน ส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านจะเป็นสายพันธุ์ไก่ชน สังเกตได้จากแม่ไก่

จะมีขนสีดำ หน้าดำและแข้งดำ หงอนหิน แต่จะมีพันธุ์บางส่วนที่มีสีเทา สีทอง แต่หงอนก็ยังเป็นหงอนหิน ซึ่งก็เป็นลักษณะหงอนของไก่ชนอยู่ดี เหตุที่ชาวบ้านคลองมะหาดนิยมเลี้ยงไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ไก่ชน เพราะว่าไก่ชนจะมีรูปร่างใหญ่และยาว เจริญเติบโตได้ดีและแม่พันธุ์ก็ไข่ตก

หากต้องการจำกัดพื้นที่เพื่อให้ดูแลง่ายอาจใช้ตาข่ายหรือไม้ซีกที่มีอยู่ทั่วไป ล้อมบริเวณโรงเรือนและพื้นที่ที่ต้องการให้ไก่ได้เดินเล่นและออกกำลังกายตามธรรมชาติ บางทีก็ทำโรงเรือนเล็กๆไว้ให้ไก่นอนหรือเป็นที่หลบแดดหลบฝนและเป็นที่สำหรับทำรังให้ไก่ได้ฟักไข่ต่อไป

4.1.2.4 การเดินทางของไก่ไข่กับโครงการ : ที่บ้านคลองมะหาด

ชาวบ้านคลองมะหาดได้ผ่านประสบการณ์ตรงกับโครงการต่างๆที่นำมาให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการทดแทนรายได้ที่เสียหายไปกับภาคการเกษตรจากปัญหายแล้งไม่มีน้ำของสภาพดินฟ้าอากาศและราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำทำให้ขาดรายได้ไม่สามารถนำเงินมาใช้หนี้กองทุนต่างๆได้

จากโครงการเพื่อช่วยบรรเทาหนี้สินให้เป็นโครงการลดภาระค่าใช้จ่าย ชาวบ้านคลองมะหาดได้ใช้โอกาสที่มีอยู่ในการเก็บรวบรวมปัญหาต่างๆผ่าน ประสบการณ์เลี้ยงไก่ไข่สามสายพันธุ์ โดยการอบรมของ รพช (สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท) แต่โครงการไม่สามารถตอบโจทย์ได้เพราะเป็นการทำโครงการจึงไม่มีการจัดบันทึกให้เป็นแบบอย่างและไม่เป็นระบบ ไก่ไข่ที่เลี้ยงไว้ค่อยๆ หะยอย ตายจนหมดมีเหลือบ้างบางบ้านแต่จำนวนน้อยมาก หลังจากนั้นได้มีชาวบ้านบางคนไปหาไก่ที่หมดไข่หรือเรียกรวมๆว่า ไก่ปลดราวาง คือไก่ไข่ที่ใกล้จะหมดไข่แล้วขายเป็นไก่เนื้อจากฟาร์มไก่ มาเพาะเลี้ยงต่อได้ไข่กินบ้างแต่ไม่มากนัก ทำให้เห็นพัฒนาการของการเลี้ยงไก่ไข่ที่จะมีขึ้นในอนาคตอันใกล้

ต่อมามีโครงการอบรมการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นไก่สามสายพันธุ์ครั้งนี้หลายคนบอกว่าเป็นไก่ตัวผู้มากกว่าไก่ตัวเมียจึงได้ไข่จำนวนน้อยมากส่วนมากจะขายเป็นไก่เนื้อ พอหมดโครงการแล้วไม่มีการเก็บข้อมูลเลย จึงทำให้เห็นถึง การไม่มีภูมิความรู้ที่จำเป็นทำให้ชาวบ้านต้องศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมให้มากขึ้นกว่าเดิม จึงจำเป็นต้องคิดหา ระบบการจัดเก็บให้เป็นรูปแบบและมีมาตรฐานเพียงพอ ในครั้งนี้พอมีแนวทางให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของชาวบ้านที่ได้ทำโครงการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา ทำให้ชุมชนบ้านคลองมะหาดคิดหาทางจัดเก็บข้อมูลที่เป็นสำหรับการเลี้ยงไก่ไข่ต่อไป

จากรุ่นสู่รุ่นในครั้งนี้มีโอกาสแก่ตัวแล้วเรา สมัยที่คุณยังลักษณะ ชินวัตร เป็น นายกรัฐมนตรี ได้ให้สตรีรวมกลุ่มกัน 5 คน เสนอโครงการขอทุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ทำอาชีพเสริมรายได้ จึงเสนอไป 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ กลุ่มเพาะเห็ดขอน กลุ่มเลี้ยงกบ แต่ครั้งนี้เป็นการกู้ยืม โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี พอครบปีต้องชำระคืน แล้วจึงทำโครงการมาใหม่ ถึงจะผ่านการอนุมัติ ทำให้ชาวบ้านหมดกำลังใจ ไม่สานต่อ อาชีพ แต่มีบางครัวเรือนที่ยังเลี้ยงไก่ไข้อยู่ เพราะมองเห็นว่าการเลี้ยงไก่ไข่นั้นเป็นอาหารที่มีโภชนาการสูง โปรตีนราคาถูก ถือเป็นอาชีพเสริมที่ไม่ต้องใช้พื้นที่มาก และไม่จำเป็นต้องเลี้ยงตลอดเวลา เกิดการภูมิใจและมีความสุข ทุกครั้งที่ได้เก็บไข่ไว้บริโภคแหล่งอาหารไก่ไข่นั้นหาได้ง่ายตามหมู่บ้าน เช่น ปลายข้าว รำละเอียด จากโรงสีข้าวในหมู่บ้าน กระถินตามข้างทางก็มี ครั้งนี้ได้เก็บบันทึกการทำงานไว้ยังพอมีให้เห็นเพราะจำเป็นต้องบันทึกเพื่อของบประมาณครั้งหน้า

และแล้วฟ้าฝนก็ปรานีอีกครั้งเหมือนเทวดาให้พร อาจารย์พิรัชย์ กุลชัย ได้นำโครงการบริการวิชาการ จากคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ลงมาพร้อมกับสอนเลี้ยงไก่ไข่อะไร สอนสูตรผสมอาหารไก่ และสอนวิธีทำโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่ พร้อมทั้งยารักษาและให้ไก่พันธุ์ผสมของเบทาโก หัวอาหารของเบทาโก ยาวิตามินและยาแก้ไข้ไก่ไว้ให้อีกด้วย ชาวบ้าน

จึงตั้งชื่อว่า สูตรผสมหัวอาหารแบบ(สจล) ครั้งนี้เองเป็นเหตุให้มีการรวบรวมสมาชิกไว้ได้เป็นกลุ่มก้อนจึงเริ่มมีเรื่องให้พูดคุยกันมากขึ้นผลสรุปว่าไก่ไข่ที่ได้รับครั้งนี้ อยู่ในเกณฑ์ดีแต่มีอายุมาก ประมาณ 1 ปีครึ่ง เริ่มมีปัญหาการเปลี่ยนอาหารทำให้ไก่ไข่ไม่สม่ำเสมอ บางครั้งก็ ไช้คาตูดตาย ตูดเปื่อยตาย และค่อยๆตายลงเป็นจำนวนมาก

จากบทเรียนเริ่มมีการปรับปรุงและมีการพัฒนาการเลี้ยงให้มีรูปแบบมากขึ้นโดยนำโครงการไก่ไข่จาก พัฒนาชุมชน อำเภอท่าตะเกียบ มาเป็นการทดลองในการเลี้ยงไก่ไข่ ให้ได้ไข่ตกและต้านทานโรคด้วยโดยการคิดวิเคราะห์หาเหตุปัจจัยในการเลี้ยงไก่ไข่ และต้นทุนรวมถึงการคำนวณผลที่ได้รับ และการคุ้มทุนที่ลงไปมีการจดบันทึกเป็นรูปแบบที่ชัดเจนและมีการจัดทำบัญชีไก่ไข่รวมถึงการดูแลรักษาครั้งนี้ คาดการณ์ไว้ว่าจะได้ไข่ไก่ที่มีคุณภาพและราคาเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมรายได้แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จอยู่ดีเพราะการไม่มีระบบที่ชัดเจนและการควบคุมคุณภาพที่เหมาะสมจึงเกิดปัญหาในเรื่องของอาหารที่ไม่เหมือนกันบางบ้านเลี้ยงอย่างหนึ่งบางบ้านจึงเลี้ยงอย่างหนึ่ง อีกวิธีหนึ่งคือแล้วแต่ใครจะเลี้ยงแบบไหนตามใจเลย ไก่ไข่ที่ได้จึงไม่เป็นไปตามคาดการณ์ไว้แล้วคุณภาพที่มองหาจึงไม่มีให้เห็นการเลี้ยงไก่ไข่ที่เหมาะสมจึงไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร จึงจำเป็นต้องกลับมาทบทวนความรู้กันใหม่ว่าจะหาอะไรและจะทำอะไรก่อนหรือหลังดี

โอกาสยังมีถ้ามีความตั้งใจจากโครงการไก่ไข่ของ พัฒนาชุมชน อำเภอท่าตะเกียบ ผ่าน โครงการขยายผลเศรษฐกิจพอเพียง จากพัฒนาชุมชน อำเภอท่าตะเกียบ กลับมาใหม่แต่ไม่เหมือนเก่า ครั้งนี้การกลับมาแบบมีการตั้งรับ โครงการไก่ไข่ กลับมาแล้วอีกครั้ง แต่เป็นไก่ไข่พันธุ์ CP บราวน์ มาพร้อมหัวอาหารเช่นเคยแต่ ชาวบ้านคลองมะหาด ได้มีการตั้งรับแบบว่ามีความรู้เต็มที่ พร้อมทั้งมีคู่มือในการเลี้ยงไก่ไข่มาเทียบแต่จะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่คอยดูกัน

ชาวบ้านคลองมะหาด ได้นำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ควบคู่กับภูมิปัญญา ที่สั่งสมมานาน และบททดสอบที่ผ่านมาจากหลายโครงการ ทั้งประสบผลสำเร็จน้อยบ้างไม่ประสบผลสำเร็จบ้าง นำมาเป็นบทเรียนที่สามารถพิสูจน์ได้ว่า มีความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนมากพอ แต่ยังขาดแนวทางการพัฒนาและศักยภาพของผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนอยู่มาก จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการต่อยอด ทางความคิดให้เป็นระบบ และมีวิธีการที่ถูกต้อง

จากปัญหาดังกล่าว จึงเกิดความคิดในการหาวิธีลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยการผสมอาหารให้ไก่กินเอง แต่ยังคงขาดความรู้ทางวิชาการ และยังมีชาวบ้านอีกหลายคน ที่อยากจะรวมกลุ่มกันเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน และยังเป็นอาชีพเสริมอีกทางหนึ่งด้วย

4.1.2.5 จากดินสู่ดาว จากโครงการสู่งานวิจัย

และแล้ว อาจารย์ ไพรัช กุลชัย จากคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล) ได้เข้ามา ชี้แจงทำความเข้าใจการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อต่อยอดจากการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนของคณะเทคโนโลยีการเกษตร สจล. และกรมพัฒนาชุมชน

ผู้เลี้ยงไก่ไข่(ทดลอง) ที่มีความต้องการร่วมกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ ได้ช่วยพูดคุยถามถึงสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ประสบการณ์ในชุมชนที่ผ่านมากเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่ ปริมาณของชุมชนที่ต้องการบริโภคต่อวัน เล่าถึงความเป็นมาของความต้องการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน กำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เป็นวัตถุประสงค์ ประเด็นที่ต้องศึกษา รวบรวม วางแผนขั้นตอนการดำเนินงาน สิ่งที่ได้ใจหทัยคือ กระบวนการเรียนรู้การเลี้ยงไก่

ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองมะหาด ตำบลท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทราควรเป็นอย่างไร ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์วางแผนตามความต้องการของทีมวิจัย

4.1.2.6 ความรู้ภูมิปัญญา ไข่ในอดีต

ชาวบ้านคลองมะหาดโดยทั่วไป เลี้ยงไก่ไข่ไว้เป็นอาหารในยามขาดแคลนและในงานเทศกาลต่างๆ โดยทั่วไปแล้วไก่ไข่ที่ชาวบ้านเลี้ยงจะเป็นไก่พื้นบ้านที่นำติดตัวมาในครั้งอดีตและมีการผสมพันธุ์กับไก่ป่าพื้นถิ่นทำให้มีลักษณะเฉพาะตัวและเป็นไก่ไข่ที่มีลักษณะแตกต่างกับไก่ไข่พันธุ์ผสมที่นำเข้ามาทำให้ไม่ต้องมีความรู้ในเรื่องการจัดการโรงเรือนมากเป็นพิเศษไก่ไข่ได้ดีและไข่ตกด้วยกินไม่ทันก็ปล่อยให้ฟักเป็นตัวต่อไปวิธีเลี้ยงก็ไม่ต้องยุ่งยากมากนัก ปล่อยให้หากินเองมีข้าวก็โปรยให้กินมากบ้างน้อยบ้างตามแต่มีเวลาว่าง หาน้ำให้ใสขุ่นวางไว้ทั้งไก่ทั้งสุนัข แมว ก็กินกันไป ใส่ยาฆ่าเชื้อบ้างเช่น ยา ทีซีเอ็มซิล ผสมน้ำให้กินช่วงที่ฝนใกล้ตกหรือฝนตกหนักก็อยู่ได้ ไม่ค่อยเป็นอะไรมาก มีบางบ้านเอายาตำผสมน้ำให้ไก่กิน เพราะไก่กับนกเหมือนกันจึงรักษาแบบวิธีเดียวกันนอกจากนั้นก็ไม่มียาอะไรต้องไปยุ่งกับมันมากนัก มีอีกเรื่องก็คือ “ช่วงที่ไก่หนุ่ม ต้องกันแบบใส่ส้มครอบไว้ไม่จั้น มันจะตีกันเป็นแผลรักษายาก เพราะเดี๋ยวแหลมคม” และ “ยังต้องระวังเรื่องพยาธิด้วยเพราะไก่กินไปทั่วไม่รู้ว่ากินอะไรบ้าง มียาถ่ายพยาธิไก่ก็ตีไม่จั้นลำบากมากต้องหายาถ่ายพยาธิให้มียู่หลากหลายตำรา มาก ได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้างว่ากันไปตามแต่จะมีเวลาว่างที่จะดูแลได้”

1) ไก่ไข่ : คืออะไร

ไก่พันธุ์ไข่ ถูกเลี้ยงไว้เพื่อกินไข่โดยเฉพาะซึ่งไข่แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือไก่กินไข่กับไก่กินเนื้อซึ่งเป็นไก่พันธุ์จากต่างประเทศที่ถูกผสมพันธุ์ในประเทศไทยผลิตออกมาเพื่อจำหน่ายทางการค้า โดยเฉพาะมีการกินอาหารสำเร็จรูปและมีสูตรอาหารไก่มากมายหลากหลายชนิดและหลายราคาด้วย

ไก่พันธุ์ไข่ที่มีผู้นิยมเลี้ยงกันมากที่สุดในปัจจุบัน เป็นพันธุ์ไก่ที่ผสมขึ้นเป็นพิเศษ ซึ่งบริษัทผู้ผลิตลูกไก่พันธุ์ไข่จำหน่ายได้มีการพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์ให้ได้ไก่พันธุ์ที่ให้ผลผลิตไข่สูง และมีคุณภาพตามความต้องการของตลาด คือ ให้ไข่ตก เปลือกไข่สีน้ำตาล ไข่ฟองโตและไข่ทน

ไก่จะมีลักษณะเด่นประจำพันธุ์และมีข้อมูลประจำพันธุ์อย่างละเอียด เช่น อัตราการเจริญเติบโต เพอร์เซ็นต์การไข่ ระยะเวลาในการให้ไข่ ขนาดของแม่ไก่ อัตราการเลี้ยงรอด ขนาดของฟองไข่ สีของเปลือกไข่ ปริมาณอาหารที่กิน เป็นต้น

ไก่พันธุ์ไข่ นี้ต้องเลี้ยงด้วยอาหารที่มีคุณภาพสูง มีการจัดการที่ถูกต้อง เช่น การควบคุมน้ำหนักตัว การควบคุมการกินอาหาร การควบคุมแสงสว่าง ตลอดจนการสุขาภิบาลและการป้องกันโรคที่ดี

ไก่ไข่: ช่วยชาติลดภาระบรรเทาหนี้

จากปัญหายากแฉ่งไม่มีน้ำเนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศและราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำทำให้เกษตรกรขาดรายได้ไม่สามารถนำเงินมาใช้หนี้กองทุนต่างๆได้นั้นทำให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องต้องหันมาคิดว่าควรมีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรได้อย่างไร ทางภาครัฐจึงจัดทำโครงการไก่ไข่เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนโดยการอบรมของ รพช. (สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท) โครงการได้ให้ ไก่โรต พร้อมหัวอาหาร มาให้ชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาเบื้องต้น โดยมีเป้าหมายของโครงการคือเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของเกษตรกร

2) ไก่โรต ลดค่าใช้จ่าย

จากโครงการช่วยบรรเทาหนี้สินให้เกษตรกรนี้เอง ชาวบ้านคลองมะหาด ได้พระเอก คือ ไก่ไรต์ มาพร้อมหัวอาหาร กลับบ้าน นำไก่เข้าเล้าและเตรียมอุปกรณ์เท่าที่มีและตั้งใจว่าจะต้องทำได้เพื่อลดค่าใช้จ่ายให้เหลือน้อยลงให้มากที่สุด วันเวลาผ่านไปไก่เริ่มทยอยตายลงไปบ้าง ถูกสัตว์กัดตายบ้าง บางครั้งก็ขายเป็นเงินมาใช้บ้างและทำอาหารกินบ้างในที่สุดไก่ไรต์ พระเอกของเราก็จบ แต่ท้ายสุดไม่ได้อะไรกลับมาเลยเพราะความไม่พร้อมของชาวบ้านและการไม่มีประสบการณ์ ในการเลี้ยงไก่ไข่ เหตุเพราะว่าไม่มีเวลาและไม่เข้าใจในธรรมชาติของไก่ไข่จึงทำให้อัตราการไข่น้อยลงเมื่อหัวอาหารหมดไข่ก็หมดไก่น้อยและไม่ไข่เลยจึงต้องขายเพื่อจะได้ไม่เปลืองค่าหัวอาหารที่ต้องซื้อมาให้ไก่กินและมีราคาแพงมาก

จากโครงการนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นว่าทำอย่างไรไก่ไข่จะมีไข่ตกและกินอาหารได้หลากหลายแต่ด้วยไม่มีการเก็บรวบรวมปัญหาต่างๆไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นแบบอย่างจึงยังมองไม่เห็นว่าจะมีแนวทางอย่างไรที่จะทำให้ไก่ไข่ตกและกินอาหารได้หลากหลาย

หลังจากนั้นได้มีชาวบ้านคลองมะหาดบางคนไปเหมาไก่ที่หมดไข่หรือเรียกรวมๆว่า ไก่ปลดราวาง คือไก่ไข่ที่ใกล้จะหมดไข่แล้วขายเป็นไก่เนื้อจากฟาร์มไก่ มาเพาะเลี้ยงต่อได้ไข่กินบ้างแต่ไม่มากนักทำให้เห็นพัฒนาการของการเลี้ยงไก่ไข่ที่จะมีขึ้นในอนาคตอันใกล้

3) ไก่ไรต์ พระเอกไม่ตายเปล่า

ครั้งนี้เองที่ทำให้เห็นถึงพัฒนาการทางความคิดว่าถ้าไก่หมดไข่หรือไก่ใกล้หมดไข่สามารถขายเป็นไก่เนื้อได้แต่ราคาอาจจะถูกหน่อย มีตลาดรองรับแน่นอนและที่สำคัญ ถ้าสามารถต่อยอดทางธุรกิจได้ดีมาก ซึ่งแนวคิดที่พอมองเห็นช่องทางคือ

- ไก่หมดไข่นำไปขาย
- ทำอาหาร
- แปรรูปไก่เนื้อ
- ทำร้านอาหารเอง
- มีกองทุนและสวัสดิการจากการผลิต

สรุปแนวคิดคือ ถ้าทำร้านอาหารที่มีคุณภาพเอง ไก่ที่หมดราวางแล้วก็ไม่ได้ออกไปไหนหมุนตรงเข้าร้านสวัสดิการโดยตรง ได้ไข่ที่มีคุณภาพพร้อมกับไก่ที่มีคุณภาพด้วย ดีมากๆ

4) ไก่ไรต์แปลงร่างไก่สามสายพันธุ์

จากโครงการอบรม การเลี้ยงไก่ไข่ของ รพช (สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท) เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของเกษตรกร เนื่องจากปัญหายากแล้วและเศรษฐกิจตกต่ำนั้นทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมองเห็นว่า โครงการดังกล่าวอาจไม่เพียงพอและไม่สามารถช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายได้มากนักจึงจัดทำโครงการอบรมการเลี้ยงไก่ไข่ของ เกษตร จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นไก่สามสายพันธุ์

ไก่สามสาย สายที่มาจากพร้อมกับเครื่องมือ

การกลับมาของไก่ไข่ที่มาพร้อมหัวอาหารเช่นเคยแต่แตกต่างกันตรงที่ครั้งนี้มีแนวคิดที่ติดตามมาด้วยว่าจะไม่เป็นเหมือนครั้งก่อนแน่นอนและความจริงก็ค่อยเห็นแบบเลือนลางมากๆ เพราะ ไก่ที่ได้มาคนละสายพันธุ์กันแต่วิธีเลี้ยงคล้ายกันและวิธีให้อาหารเหมือนกันต่างกันตรงที่ ไก่สายพันธุ์นี้กินอาหารมากและต้องการที่โปร่งๆโล่งๆ และมีอากาศถ่ายเทสะดวกจึงจะออกไข่ได้ดีและตัวอ้วนด้วยถ้าสภาพแวดล้อมไม่ดีด้วยปัจจัยต่างๆไข่ที่ได้ก็ไม่ดีตามไปด้วย เหตุนี้เองเป็นผลพลอยได้ที่ ไก่ไข่ไม่สามารถไข่ตกได้และก็ไม่ไข่เลย

หลายคนจึงบอกว่าเป็นไก่ตัวผู้มากกว่าไก่ตัวเมียคือได้แต่กินอาหารไข่น้อยลงทุกวันเฉลี่ยแล้วไม่คุ้มกับค่าอาหารที่เสียไป

5) สหายที่ถูกทอดทิ้ง

เมื่อโครงการหมดไก่หมดเพราะขายและกินหมดเครื่องมือก็หมดแต่สิ่งที่เหลือคือปัญหาว่าแล้วได้อะไรจากสหายที่มาใหม่บ้าง หันกลับไปมองยังไม่เห็นสิ่งที่ตั้งใจไว้ว่าจะทำให้ไม่เหมือนครั้งที่แล้วสรุปก็ไม่ต่างจากครั้งที่แล้วและไม่ได้จดบันทึกไว้เช่นเคยมองเห็นถึงความไม่รอบคอบแลไม่สนใจในการเก็บรวบรวมข้อมูลเลยตั้งใจไว้อย่างเดียวแต่ไม่ได้เก็บข้อมูลอะไรไว้ด้วยสิมสนิท

ครั้งนี้เองเป็นผลให้หลายๆคนหันกลับมามองตัวเองมากกว่าแต่ก่อนเพราะมองว่าบ้านนั้นไก่ไข่ดีจึงอยากเลียนแบบแต่ลืมไปว่าบ้านตัวเองทำไมไม่ทำให้เหมาะสมก่อน

6) สหายไม่ไปมือเปล่า

มีบางคนในกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ได้จดบันทึกการเปลี่ยนแปลงของสภาพไก่และการออกไข่รวมถึงอาหารที่ไก่กินด้วยพอเป็นแนวทางได้บ้างนิดหน่อยแต่ดีมากสำหรับ สหายที่จากไป ในครั้งนี้มีบางคนเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของไก่ว่าลักษณะไก่ไข่ที่ได้ไม่เหมือนก่อนการกินก็กินมากตัวใหญ่แต่ไข่น้อยลงลองเปลี่ยนอาหารแล้วปรากฏว่าไข่ดีขึ้นแต่ยังไม่มากอยู่ดีเปลือกไข่บางและมีลายจุดมาก ไก่ก็ไม่ค่อยแข็งแรงมีบางตัวนี้เข้าบิตเปี้ยวเป็นหวัดง่ายและไม่ค่อยวิ่งเอาแต่นอนกับที่นานๆ

จากโครงการนี้ทำให้มองเห็นถึงพัฒนาการของชาวบ้านคลองมะหาดว่าน่าจะมีโครงการอีกสักครั้งเพื่อให้สามารถชี้วัดได้ว่าถ้าจะเลี้ยงไก่ไข่ให้ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต้องมีอะไรบ้างไม่ใช่ทำอะไรให้ไขตกและกินอาหารได้หลากหลายอย่างที่ตั้งใจไว้ก่อนนี้ จำเป็นต้องคิดหา ระบบการจัดเก็บให้เป็นรูปแบบและมีมาตรฐานเพียงพอสามารถอธิบายได้ว่าไก่ไข่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมบ้านคลองมะหาด จะเป็นอย่างไรครั้งนี้มองเห็นว่าเอาแต่คิดโดยไม่เขียนเดี๋ยวก็นึกในที่สุดไม่มีอะไรให้เขียนเลยไม่ยอมเขียน จึงได้เก็บรวบรวมปัญหาต่างๆ และจดบันทึกไว้เป็นแบบอย่าง แต่ไม่สมบูรณ์ น่าจะมีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นสำหรับการเลี้ยงไก่ไข่ในครั้งต่อไป

7) สิ่งที่สหายฝากไว้

จากการทำโครงการครั้งนี้ทำให้เห็นถึงความตั้งใจจริงของชาวบ้านคลองมะหาดแต่เนื้องด้วยยังต้องการความรู้เพิ่มเติมในเรื่องของการเลี้ยงไก่ไข่สายพันธุ์ตามต่างส่วนมากมีอยู่ทั่วไปแต่ต้องค้นคว้าหาเอาเองไม่สามารถบอกแล้วเข้าใจได้เพราะต้องลองผิดลองถูกปฏิบัติเองในพื้นที่จริง

แนวคิดที่ได้

การหาความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ในแต่ละสายพันธุ์

การอบรม

คู่มือการเลี้ยงไก่ไข่

สมุดประจำตัวไก่

การพัฒนาต่อยอดของสายพันธุ์ไก่

สูตรผสมอาหารไก่

การรวมกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่

สรุปแนวคิดคือ น่าจะมีการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ จัดอบรมการเลี้ยงไก่ไข่ สูตรผสม

อาหารไก่การพัฒนาต่อยอดของสายพันธุ์ไก่ พร้อมคู่มือการเลี้ยงไก่ไข่และสมุดประจำตัวไก่ การจัดตั้งกองทุนร้านสวัสดิการโดยตรงเพื่อมีรายได้เข้ามาจัดการดูแลไก่ให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

8) การกลับมาของ ไก่ไรต์

จากแนวคิดที่ว่า น่าจะมีโครงการอีกสักครั้งเพื่อให้สามารถชีวิตได้ว่าถ้าจะเลี้ยงไก่ไข่ให้ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม บ้านคลองมะหาด ต้องมีอะไรบ้างสมัยที่คุณยังลักษณะ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ให้สตรีรวมกลุ่มกัน 5 คน เสนอโครงการขอทุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ทำอาชีพเสริมรายได้ จึงเสนอไป 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ กลุ่มเพาะเห็ดขอน กลุ่มเลี้ยงกบ แต่ครั้งนี้เป็นการกู้ยืม โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี พอครบปีต้องชำระคืน แล้วจึงทำโครงการมาใหม่ ถึงจะผ่านการอนุมัติ นั้นต้องสนองความต้องการแล้ว การกลับมาครั้งนี้ พระเอกคนเดิมหน้าเดิมเหมือนเก่าเลยกลับมาเยี่ยมชาวบ้านคลองมะหาดแต่ ครั้งนี้มาพร้อมภาระอันหนักอึ้งคือ ต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ส่งครบปีแล้วจึงทำโครงการมาใหม่ถึงจะผ่านการอนุมัติ ภาระนี้เก่ายังไม่หมดหนี้ใหม่ก็ตามมาไม่ทำก็ไม่มีกินทำไปแล้วยังไม่รู้ว่าจะปลดหนี้ได้หรือเพิ่มหนี้อีก อย่างไรแล้วต้องลองดูสักตั้ง บ้านคลองมะหาด...สู้...สู้...ไม่สู้ก็ตาย...สู้ตายดีกว่า....ไม่สู้ และก็รับ “โครงการไก่ไข่พร้อมหนี้สิน”

9) ไก่ไรต์ : รับช่วงต่อจากสหาย สามสายพันธุ์

จากโครงการของเกษตร จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นไก่สามสายพันธุ์ ได้ทั้งสิ่งที่ดี ๆ ไว้ให้คิดถึงและคิดว่าถ้ามีโอกาสจะทำโครงการอีกครั้งหนึ่ง ผู้นำชุมชนได้ตอบสนองจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เพื่อพัฒนาชุมชนนั้นมีโอกาสพบกับ พระเอกคนเดิม แต่ไม่เหมือนเดิม คือ ไก่ไรต์พร้อมหนี้สิน แต่มีข้อแม้ว่าต้องส่งคือภายใน 1 ปี ดอกเบี้ย 3% พวงติดมาด้วย พระเอกใจร้ายมาก น่าจะเป็นตัวร้ายมากกว่า ครั้งนี้เองทำให้มีการขับเคลื่อนในขบวนการทางความคิดเพราะเหตุที่ว่าถ้าไม่จ่าย ต่อไปโครงการใหม่ไม่ได้ เป็นปัญหาหนักอกอยู่ที่เดียว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการ ระบบการจัดเก็บให้เป็นรูปแบบและมีมาตรฐานเพียงพอสามารถอธิบายได้ว่าไก่ไข่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมบ้านคลองมะหาดควรเป็นอย่างไรแต่แล้วก็ต้องเลิกล้มไปโดยชาวบ้านหมดกำลังใจ ไม่สานต่ออาชีพแต่มีบางครัวเรือนที่ยังเลี้ยงไก่ไข่อยู่ เพราะมองเห็นว่าการเลี้ยงไก่ไข่นั้น เป็นอาหารที่มีโภชนาการสูง โปรตีนราคาถูก ถือเป็นอาชีพเสริมที่ไม่ต้องใช้พื้นที่มาก และไม่จำเป็นต้องเลี้ยงตลอดเวลา เกิดการภูมิใจและมีความสุข ทุกครั้งที่ได้เก็บไข่ไว้บริโภคแหล่งอาหารไก่ไข่นั้นหาได้ง่ายตามหมู่บ้าน เช่น ปลายข้าว รำละเอียด จากโรงสีข้าวในหมู่บ้าน กระถินตามข้างทางก็มี ครั้งนี้ได้เก็บบันทึกการทำงานไว้อย่างพอมีให้เห็น เพราะจำเป็นต้องบันทึกเพื่อของบประมาณครั้งหน้า

10) ไก่ไรต์ พร้อมหนี้สินเสริม.....ร้อนๆจ๋า

ไก่ไรต์ พระเอกคนเดิมพร้อมหนี้สิน ก็ยังไม่ใช่คำตอบของชาวบ้านคลองมะหาด เพราะหลายคนหลายความคิดหลายพฤติกรรมและหลากหลายการวิจารณ์ เป็นผลให้โครงการพัฒนาชุมชนของกลุ่มบทบาทสตรี เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไปจากกลุ่มเล็กๆขยายออกเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้นทำให้เงินที่เข้ามาไม่พอกับเงินที่จ่ายออกไปรายจ่ายมากกว่ารายรับไก่ไรต์ที่เคยเป็นพระเอกเลยกลายเป็นผู้ร้ายไป เงินที่ต้องจ่ายพร้อมดอกเบี้ย กลายเป็นภาระหนี้สินก้อนโตเพิ่มขึ้น เพราะไก่ไข่ไม่สม่ำเสมอ ไข่ที่ออกมากินหมดไม่เหลือขายอาหารไก่อราคาแพงขึ้น เปลี่ยนหัวอาหารแล้วยังไม่คุ้มทุนเลย ไม่มีความรู้เรื่องการผสมหัวอาหารและไม่ได้

จดบันทึกอายุไก่ ไม่มีสมุดประจำตัวไก่และไม่รู้ตลาดที่จะขายไก่ทั้งหมดไปแล้ว จากปัญหาที่หลากหลายทำให้ไม่มีใครสานต่อเจตนาเดิมที่ตั้งไว้แต่ยังมีอยู่บ้าง บางคนและบางกลุ่มเพราะการเลี้ยงไก่ไม่ได้ตั้งเป้าหมายไว้สูงและไม่ได้เดือดร้อนเรื่องอาหารไกรวมถึงไม่คาดหวังอะไรมากนักเพราะเลี้ยงไก่ไว้เป็นเพื่อนปล่อยให้หากินเอง หัวอาหารก็ให้กินเป็นเวลาไม่ได้ให้เช้า-เย็น ให้ช่วงเช้าอย่างเดียวแล้วก็ปล่อยให้หากินเองกันคอกไว้เท่านั้นกัน สัตว์อื่นทำร้ายไก่เท่านั้นเอง ผลออกมาไข่ดีกินไม่ทันและไก่มีอายุมากจนไม่อยากตายสักที ถึงเวลาเป็นโรคไก่ตายเกือบหมดที่ตายก็ตายก็เลี้ยงต่อไป ถ้า มีสูตรผสมอาหารเองได้ก็จะได้ประหยัดเงินค่าหัวอาหารไก่ อาหารที่ให้กินก็ทั่วไป มีต้นทุนก็ตัดให้กินทั้งกิ่งพร้อมเม็ดด้วย

จากคำบอกเล่านี้เองพอสรุปได้ว่า พระเอกยังเป็นพระเอกอยู่แต่อยู่ในชุดใหม่คือ ไก่โร๊ค ชุดนี้เป็นไก่โร๊ค บราวน์ คือไก่สายพันธุ์โร๊ค แต่เป็นลูกผสมจากฟาร์มซึ่งไปไก่พันธุ์ใหญ่กินเก่งและต้องการอากาศถ่ายเทได้สะดวกเพราะเป็นไก่ที่เลี้ยงแบบกรงเปิดคือ ปล่อยให้หากินเองอะไรก็ได้ตามแต่จะหากินได้ทนต่อสภาพอากาศได้ดีน้ำหนักมากและแข็งแรงไข่ตกถ้าอาหารถึง ข้อเสียคือถ้าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แออัดจะไม่ไข่และกินไข่ตัวเองเพราะเหตุนี้ จึงนิยมทำกรงให้เป็นส่วนตัวและมีรางรองไข่เพื่อไม่ให้กินไข่ตัวเอง แต่ถ้าเลี้ยงแบบปล่อยจะไข่ไม่เป็นที่ต้องทำรังหรือที่ปักไว้ให้เป็นส่วนตัวจึงจะออกไข่ได้ดีและดกด้วย

ซึ่งครั้งนี้ได้เห็นถึงความเอาใจจริงเอาใจสำหรับคนที่ต้องการเลี้ยงไก่ไข่ให้เป็นอาชีพเสริมรายได้ ไม่ใช่จะอยากจะได้เลี้ยงก็เลี้ยงตามๆกันไปแบบถ้าว่างก็เลี้ยงไม่ว่าก็ตายไปซึ่งไม่สามารถตอบโจทย์ของโครงการได้ สิ่งที่เห็นอีกอย่างหนึ่งคือการเก็บรวบรวมปัญหาต่างๆ และจดบันทึกไว้เป็นแบบอย่าง แต่ไม่สมบูรณ์มีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการเลี้ยงไก่ไข่ในครั้งต่อไป เพราะจำเป็นต้องบันทึกเพื่อของบประมาณครั้งหน้า

11) โร๊ค บราวน์ : พระเอกชุดใหม่

มีบางครัวเรือนที่ยังมองเห็นว่า “การเลี้ยงไก่ไข่นั้น เป็นอาหารที่มีโภชนาการสูง โปรตีนราคาถูก ถือเป็นอาชีพเสริมที่ไม่ต้องใช้พื้นที่มาก และไม่จำเป็นต้องเลี้ยงตลอดเวลา เกิดการภูมิใจและมีความสุข ทุกครั้งที่ได้เก็บไข่ไว้บริโภคแหล่งอาหารไก่ไข่นั้นหาได้ง่ายตามหมู่บ้าน เช่น ปลายข้าว รำละเอียด จากโรงสีข้าวในหมู่บ้าน กระถินตามข้างทางก็มี”

โดยหลักการแล้วแทบจะเป็นไม่ได้เพราะไก่พันธุ์ไข่ เป็นไก่ที่ต้องการ การดูแลเป็นพิเศษซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้นแล้ว ความคิดที่กล่าวมาผิดหมดไม่มีทางเป็นไปได้ที่จะงดและจะอ้วนสมบูรณ์เพราะหัวอาหารที่ต้องใช้ราคาสูงมากไม่คุ้มทุนที่จะเลี้ยงแบบปล่อยและแบบเปิดซึ่งทำอย่างนั้นขาดทุนอย่างเดียวไม่มีใครทำกัน

แต่พระเอกก็คือพระเอกตามโรงสีเก แบบไหนแบบนั้น ไม่ว่าจะแต่ชุดไหนก็พระเอกอยู่ดี ความจริงคือคิดถูกครึ่งเดียวแต่ ไก่ไข่ พันธุ์ โร๊ค บราวน์ เป็นไก่พันธุ์ไข่ ที่มีวิวัฒนาการมานานมากและเป็นพันธุ์ที่ผสมกับไก่พื้นบ้านรวมถึงการถูกปรับปรุงสายพันธุ์ เพื่อให้ทนต่อสภาพอากาศในประเทศไทยได้ทุกที่และกินได้ทุกอย่างรวมถึงไข่ตกด้วยและก็เลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองได้ตามใจชอบรวมถึงอดทนแข็งแรงไม่เป็นโรคง่ายและตายยาก อายุโดยเฉลี่ย บางตัว 3 ปี เหมือนไก่อุลเลย และทนเหมือนไก่ชนและมีภูมิต้านทานโรคเหมือนไก่บ้าน สรุปแล้ว อืด ถึก ทด แข็ง และไข่เหนียว คุณสมบัติติดตัวของไก่พันธุ์นี้

12) โร๊ค บราวน์ : อืด ถึก ทด แข็ง และไข่เหนียว

ผลสรุปจากโครงการพัฒนาชุมชนของกลุ่มบทบาทสตรี ทำให้ชาวบ้านคลองมะหาดหมดกำลังใจไม่สานต่ออาชีพนี้เพราะขาดความรู้ในเรื่องการเลี้ยงไก่ไข่ที่ได้รับมามากกว่าเพราะไก่แต่ละสาย

พันธุ์นั้นมีจุดดีจุดด้อยแตกต่างกันและยิ่ง ไก่พันธุ์ผสมด้วยแล้วเหมาะที่จะเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองมากกว่า จับมันในกรงและการให้อาหารก็ให้กินเป็นเวลาแต่ให้อาหารเสริมมากน้อยเพราะกินเก่งตัวใหญ่และชอบออก กำลังสมกับคำที่กล่าวไว้ว่า อืด ถึก ทด แข็ง และไข่เหนียว เป็นคุณสมบัติติดตัว ของพวกพันธุ์ผสม เพื่อให้ซื้อขายคล่องและมีตลาดรองรับที่แน่นอนทั้งไก่เนื้อไก่ไข่

แนวคิดที่ได้จากการทำโครงการ

คู่มือการเลี้ยงไก่พันธุ์ผสม

สมุดประจำตัว

การพัฒนาต่อยอดสายพันธุ์

การผสมอาหาร

การหาตลาดที่แน่นอนรองรับ

การทำร้านอาหารในชุมชน

สรุปแนวคิดคือ การอบรมให้ความรู้ก่อนการลงมือเลี้ยงไก่ ประวัติประจำตัวไก่และการพัฒนาต่อยอดสายพันธุ์ของไก่ที่นำเข้ามากับไก่พันธุ์พื้นบ้าน ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การหาตลาดที่รองรับไก่และไข่ รวมถึงการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ให้มีความรู้ การทำร้านอาหารชุมชนผลิตจากไข่และไก่

13) ไรค์ บราวน์: พระเอกเปลี่ยนไป

จากโครงการพัฒนาชุมชนของกลุ่มบทบาทสตรีที่เหมือนว่าจะไม่มีใครคิดอยากจะทำต่อเพราะความบอบช้ำจากโครงการที่แล้วและการเป็นหนี้กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีซึ่งมีภาระหนี้สินติดค้างอยู่เป็นจำนวนมากทำให้ไม่อยากจะทำโครงการต่อแต่เพื่อปากและท้องจึงจำเป็นต้องลุกขึ้นสู้อีกครั้ง ถึงแม้ว่าจะเจ็บตัวแบบสาหัสก็ต้องลุกขึ้นสู้ต่ออีกครั้ง ครึ่งนี้เป็นเทวดาช่วยส่งหรือบุญยังมีอยู่ จากโครงการบริการวิชาการ จากคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรเจ้าคุณทหารลาดกระบัง นำโดยอาจารย์ พิรัชย์ กุลชัย ได้นำไก่ไข่พันธุ์ผสมของเบทาโกร พร้อมหัวอาหารของเบทาโกร ยาวิตามินและยารักษาโรคมาให้ชาวบ้านได้ทดลองเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ผสมของเบทาโกร พร้อมทั้งสอนสูตรผสมอาหารไก่ และสอนวิธีทำโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่เพื่อต่อยอดของโครงการที่รัฐจัดให้และสามารถพัฒนาให้เห็นรูปแบบของการเลี้ยงที่ถูกต้องผ่านโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนของคณะเทคโนโลยีการเกษตร สจล. ชาวบ้านจึงตั้งชื่อว่า สูตรผสมหัวอาหารแบบ(สจล) ครึ่งนี้เองเป็นเหตุให้มีการรวบรวมสมาชิกไว้ได้เป็นกลุ่มก้อนจึงเริ่มมีเรื่องให้พูดคุยกันมากขึ้นผลสรุปว่าไก่ไข่ที่ได้รับครั้งนี้ อยู่ในเกณฑ์ดีแต่มีอายุมาก ประมาณ 1 ปีครึ่ง

14) ไก่ เบทาโกร

เป็นไก่พันธุ์ผสมสำหรับการค้ามีการเลี้ยงและการพัฒนาสายพันธุ์ เป็นแบบฉบับของตัวเองมีผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อจำหน่ายในประเทศและส่งออก ในด้านอุตสาหกรรมเกษตร เครือข่ายธุรกิจของเบทาโกรตั้งแต่ธุรกิจการผลิต ทั้งสุกร ไก่เนื้อและไก่ไข่ การจัดทำฟาร์มพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ การผลิตและจำหน่ายเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ในระดับมาตรฐานสากล อีกทั้งยังร่วมมือกับเกษตรกรในโครงการประกันราคาไก่เนื้อและไก่ไข่โครงการ จัดเลี้ยงสุกรขุน การผลิตและจำหน่ายสุกรขุน เนื้อไก่สด ไข่ไก่บริษัทในเครือที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

ปัจจุบัน เครือเบทาโกร เป็นหนึ่งในผู้นำธุรกิจอุตสาหกรรมการเกษตรและอาหาร

ครบวงจรของประเทศไทย ครอบคลุมตั้งแต่ธุรกิจอาหารสัตว์ ปศุสัตว์ ผลิตภัณฑ์ สำหรับสุขภาพสัตว์ ไปจนถึง ผลิตภัณฑ์อาหารคุณภาพเพื่อการส่งออกและจำหน่ายในประเทศเพื่อเป็นการ ตอบสนองความต้องการของ ผู้บริโภคได้อย่างหลากหลาย ภายใต้แนวคิด "เพื่อคุณภาพชีวิต"

15) โรค์ บราวน์ ส่งต่อ เบทาโกร

อิด ถิก ทด แข็ง และไข่เหนียวส่งต่อให้เบทาโกร ผู้มาใหม่และสดใสกว่า เนื่องจาก โครงการพัฒนาชุมชนของกลุ่มกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีทำให้เกิดความไม่แน่ใจว่าไก่ที่ได้มาใหม่จะช่วยให้ลด ภาระหนี้สินที่มีอยู่หรือแค่ช่วยบรรเทาบ้างก็ยังดีแต่ครั้งนี้มาพร้อมเครื่องมือและความรู้แบบครบชุดเรียกว่าเชื่อ ขนมนกินได้ว่าต้องเอาอยู่แต่ความรู้ยังมีอยู่รู้ภูมิปัญญาถ้ายังไม่แสวงหาก็คงเตรียมกลับได้เลยว่าแล้วก็เช่นนั้น เหมือนเดิม จากโครงการครั้งที่แล้วโรค์บราวน์ได้สร้างบาดแผลลึกสำหรับผู้ที่ไม่เอาจริงและผู้ที่ทำแบบว่ามีเวลา ว่างจึงทำ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการเรียนรู้กับบทเรียนจากประสบการณ์ทั้งที่มีอยู่แล้วแต่ไม่มีการจดบันทึก เพื่อทบทวนใคร่ที่ทำได้เปรียบมากกว่าคนที่ไม่ทำจึงทำให้ไม่เห็นหรือมองไม่เห็น ว่า โรค์บราวน์ได้ทำอะไรไว้ การ ส่งไม้ต่อให้ เบทาโกรผู้มาใหม่ได้เปรียบกว่าตรงที่มีความรู้พร้อมกับอุปกรณ์มาด้วยจึงเป็นมวยที่ถูกคู่ถูกเวลา และการต่อยอดทางความคิดได้กลับมาอีกครั้งหนึ่ง

16) เบทาโกร ผู้มาใหม่

เบทาโกรได้มาพร้อมเครื่องมือเครื่องใช้แบบครบเครื่องพร้อมทั้งสูตรผสมอาหารที่มี มาด้วยและรวมถึงยารักษาโรควิตามินต่างๆ ที่เครือเบทาโกร เป็นผู้ผลิตและให้บริการโดยได้รับความร่วมมือ จาก เครือเบทาโกรและสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรเจ้าคุณทหารลาดกระบังได้นำมาให้ชาวบ้านกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ ไข่บ้านคลองมะหาดได้ทดลองเลี้ยงและสำรวจเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ต่อไปนั้นเป็นบทพิสูจน์ได้ว่า เบทา โกรนั้น ไม่ไกลเกินความเป็นจริงแต่ยังมองต่างมุมคือ การเลี้ยงแบบไม่ได้ใส่ใจกับมันมากนักและการจดบันทึกที่ ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจึงไม่สามารถมองเห็นได้ จบโครงการ ผู้มาใหม่จบสิ้นเหมือนเคย

17) ผู้มาใหม่ สร้างบทพิสูจน์

จากการทำโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนของคณะเทคโนโลยีการเกษตร สจล.ซึ่งเป็นโครงการทดลองเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ผสมของ เบทาโกร ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวให้มาพร้อมหัวอาหารและ สูตรผสมอาหารนั้นได้สร้างบทพิสูจน์ความเชื่อมั่นว่ามีความรู้เพียงพอที่จะทำโครงการให้สำเร็จไปได้ด้วยดีและ สามารถสร้างรายได้เพื่อลดรายจ่ายได้อีกส่วนหนึ่ง นั้นเป็นเพียงจุดเริ่มต้นเล็กๆแต่สำคัญมากเพราะโครงการนี้ เองเป็นตัวจุดประกายความหวังให้เป็นจริงขึ้นมา เริ่มเห็นแววแสงสว่างแล้ว

18) บทพิสูจน์ของ เบทาโกร ผู้มาใหม่

ผู้มาใหม่ได้สร้างบทพิสูจน์ความเชื่อมั่นว่ามีความรู้เพียงพอจากโครงการทดลองเลี้ยง ไก่ไข่พันธุ์ผสมของ เบทาโกร โดย กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาดได้ทดลองเลี้ยงและสำรวจเก็บข้อมูลไก่ ไข่พันธุ์ผสมของ เบทาโกร พร้อมกับจดบันทึกรูปแบบที่ชัดเจนปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นให้เป็นจริงขึ้นมาในมุมมอง ต่างๆทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการเรียนรู้กับบทเรียนจากประสบการณ์ทั้งที่สามารถผสมผสานกันได้แบบมอง เป็นเรื่องเดียวกันได้แต่ขาดการสืบทอดเจตนารมณ์เดิมที่ตั้งไว้จึงทำให้โครงการสิ้นสุดลงและไม่มีใครสานต่อ เจตนารมณ์เดิมไว้แต่ยังมีชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งได้รวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์เดิมให้เป็นรูปเป็นร่าง โดยใช้ชื่อกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาดเป็นเครื่องผูกเอาไว้

19) เบทาโกรสร้างกลุ่ม

จากโครงการที่ผ่านมาสู่โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ในครัวเรือนทำให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาด ที่ต้องมีภาระหน้าที่อันหนักสำหรับครอบครัวยุคนานาชาติใหญ่ จากบทพิสูจน์ต่างๆที่ได้ทำมาสามารถสร้างความรู้ภูมิปัญญาอันเกิดจากประสบการณ์ ในอดีตและการฝึกฝนอบรมในปัจจุบัน การมีองค์ความรู้ที่ผ่านกาลเวลาและผ่านกิจกรรมต่างๆพอเป็นเครื่อง บกบอกได้ว่าสมควรจะ ทำโครงการให้ลุล่วงไปได้

แนวคิดที่ได้จากการทำโครงการ

คู่มือการเลี้ยงไก่พันธุ์ผสม

สมุดประจำตัว

การพัฒนาต่อยอดสายพันธุ์

การผสมอาหาร

การหาตลาดที่แน่นอนรองรับ

การรวมกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่

การทำร้านอาหารในชุมชน

สรุปแนวคิดคือ การจัดทำคู่มือเลี้ยงไก่พันธุ์ผสม สมุดประจำตัวไก่ การพัฒนาต่อยอดสายพันธุ์ การผสมอาหารไก่ สูตรอาหารที่เหมาะสม การหาตลาดรองรับผลผลิตและการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ การทำร้านค้าสวัสดิการในชุมชนและการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ให้เป็นระบบ

20) ซีพี บราวน์ ผู้สานฝันสร้างกลุ่ม

ผ่านมาหลายโครงการแต่ความฝันยังอยู่ จากโครงการบริการวิชาการ จากคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรเจ้าคุณทหารลาดกระบัง นำโดย อาจารย์ พีรชัย กุลชัย ได้นำไก่ไข่พันธุ์ผสมของเบทาโกร พร้อมหัวอาหารของเบทาโกร ยาวิตามินและยารักษาโรคมาให้ชาวบ้านได้ทดลองเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ผสมของเบทาโกร พร้อมทั้งสอนสูตรผสมอาหารไก่ และสอนวิธีทำโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่เพื่อต่อยอดของโครงการที่รัฐจัดให้ ผ่านโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนของคณะเทคโนโลยีการเกษตร สจล.

จากบทเรียนเริ่มมีการปรับปรุงและมีการพัฒนาการเลี้ยงให้มีรูปแบบมากขึ้นโดยนำโครงการไก่ไข่จาก พัฒนาชุมชน อำเภอนาทะเกียบ ไก่ไข่พันธุ์ ซีพี บราวน์ มาเป็นการทดลองในการเลี้ยงไก่ไข่ให้ได้ไข่ตอกและต้านทานโรคด้วยโดยการคำนวณผลที่ได้รับและการคุ้มทุนที่ลงไปมีการจดบันทึกเป็นรูปแบบที่ชัดเจนมีการจัดทำบัญชีต้นทุนรวมหาราคาที่เหมาะสมการคิดเหตุปัจจัยในการเลี้ยงไก่ไข่ สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์รวมถึงการดูแลรักษาให้ได้ไข่ไก่ที่มีคุณภาพและการควบคุมคุณภาพที่เหมาะสมเหมาะสำหรับการเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมรายได้แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จอยู่ดีเพราะการไม่มีระบบที่ชัดเจนจึงเกิดปัญหาในเรื่องของอาหารไก่ไข่ ราคาของอาหารและการเลี้ยงไก่ไข่ที่เหมาะสมจึงจำเป็นต้องกลับมาทบทวนความรู้กันใหม่ว่าจะหาอะไรและจะทำอะไรก่อนหรือหลังดี ครั้งนี้ไข่ไก่ที่ได้จึงไม่เป็นไปตามคาดการณ์ไว้แล้วคุณภาพที่มองเห็นจึงไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้

21) ซีพี บราวน์ สานกลุ่มสร้างพลัง

จากเบทาโกร ผู้มาพร้อมกับชุดเครื่องมือความรู้สู่การสานฝันสร้างกลุ่ม ด้วย ซีพี บราวน์ จากพัฒนาชุมชน ท่าตะเกียบ ผู้มีความคาดหวังที่จะสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาดให้เป็นรูป

เป็นร่าง จากบทเรียนที่ผ่านมาในอดีตได้มีการจัดบันทึกหาเหตุปัจจัยในการเลี้ยงไก่ไข่ให้ได้ไข่ตกและต้านทานโรคด้วย จึงคิดหาสูตรอาหารไก่ที่ทำให้ไข่ตกและต้านทานโรคได้ด้วยแต่สิ่งที่จะหันหลังกลับไปดูไก่และเล้าไก่หลังบ้าน ได้แต่มองออกไปข้างนอกจึงทำให้เห็นว่าไก่ที่เลี้ยงอยู่สุขภาพแย่งเพราะมองหาแต่สิ่งภายนอกครั้งนี้สมาชิกมีเรื่องให้พูดคุยกันมากขึ้นจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการต่อยอด ทางความคิดให้เป็นระบบและมีวิธีการที่ถูกต้องมีความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนมากพอ

22) ซีพี บราร์น ปลุกพลัง สร้างความเชื่อมั่น

จากความเชื่อมั่นว่ามีความรู้เพียงพอจากโครงการทดลองเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ เบทาโกร กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาดได้ทดลองเลี้ยงและสำรวจเก็บข้อมูลไก่ไข่พันธุ์ ซีพี บราร์น ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ การลองผิดลองถูกจนได้รูปแบบที่ต้องการจากปัญหาและข้อจำกัดต่างๆร่วมกันโดยมีกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่เป็นแกนนำและนำเรื่องราวมาร้อยเรียงกันให้เป็นชุดความรู้คู่ชุมชนจึงมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาขีดความสามารถให้เป็นเรื่องที่ทุกคนในกลุ่มสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ผ่านโครงการไก่ไข่ของชุมชนแต่ยังขาดความรู้อีกมากในการจัดทำกลุ่มและการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มให้มีความสามารถดังเช่นกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่อื่นๆแต่กลุ่มก็ยังมีความเชื่อมั่นว่าจะต้องมีแนวทางการพัฒนาต่อยอดความรู้ให้เป็นกระบวนการได้แน่ ในไม่ช้า

แนวคิดที่ได้จากการทำโครงการ

ความรู้การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนที่เหมาะสม

การดำเนินงานกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน

การลดรายจ่ายเป็นการเพิ่มรายได้

กองทุนชุมชน สำหรับการบริหาร

ร้านค้าและสวัสดิการชุมชน

สรุปแนวคิดคือ ชุดความรู้การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนที่เหมาะสม ขั้นตอนการ

ดำเนินงานกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน การเรียนรู้บัญชีรายได้รายจ่ายในครัวเรือนกองทุนชุมชนรูปแบบการบริหารกองทุน ร้านค้าและสวัสดิการชุมชน

23) ซีพี บราร์น การกลับมาของ พลังความเชื่อมั่น

จากโครงการไก่ไข่ของ พัฒนาชุมชน อำเภอนาทะเกียบ ผ่าน โครงการขยายผล เศรษฐกิจพอเพียง จากพัฒนาชุมชน อำเภอนาทะเกียบ กลับมาใหม่แต่ไม่เหมือนเก่า ครั่งนี้การกลับมาแบบมีการตั้งรับ โครงการไก่ไข่ กลับมาแล้วอีกครั้ง เป็นไก่ไข่พันธุ์ CP บราร์น มาพร้อมหัวอาหารเช่นเคยแต่ ชาวบ้านคลองมะหาด ได้มีการตั้งรับแบบว่ามีความรู้เต็มที่ พร้อมทั้งมีคู่มือในการเลี้ยงไก่ไข่มาเพียบแต่จะสัมผัสผลลัพธ์หรือไม่คอยดูกัน

24) ซีพี บราร์น ตอกย้ำความพลังกลุ่ม

ชาวบ้านคลองมะหาด ได้นำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ควบคู่กับภูมิปัญญา ที่สั่งสมมานาน และบททดสอบที่ผ่านมาจากหลายโครงการ ทั้งประสบผลสำเร็จบ้างไม่ประสบผลสำเร็จบ้าง นำมาเป็นบทเรียนที่สามารถพิสูจน์ได้ว่า มีความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนมากพอ แต่ยังขาดแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนอยู่มาก จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการต่อยอดการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความคิดเป็นระบบและมีวิธีจัดการที่ถูกต้อง

จึงเกิดความคิดในการหาวิธีลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยการผสมอาหารให้ไก่กิน

เอง แต่ยังคงขาดความรู้และเทคนิคทางวิชาการ และยังมีชาวบ้านอีกหลายคน ที่อยากจะรวมกลุ่มกันเลี้ยงไก่ไข่ เพราะเห็นการพัฒนาของกลุ่มการเอาจริงเอาจังกับการเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน และเป็นอาชีพเสริมอีกทางหนึ่งด้วย

25) ซีพี บรารน์ จากดินเป็นดาว

จากปัญหาดังกล่าวอาจารย์ พิรัชย์ กุลชัย จากคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) ได้เข้ามา ชี้แจงทำความเข้าใจการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อต่อยอดจากการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนของคณะเทคโนโลยีการเกษตร สจล. และกรมพัฒนาชุมชนโดย ให้ผู้เลี้ยงไก่ไข่(ทดลอง) ที่มีความต้องการร่วมกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ ได้ช่วยพุดคุยถามถึงสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ประสบการณ์ในชุมชนที่ผ่านมาเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่ ปริมาณของไข่ในชุมชนที่ต้องการบริโภคต่อวัน เล่าถึงความเป็นมาของความต้องการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน กำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เป็นวัตถุประสงค์ประเด็นที่ต้องศึกษา รวบรวม วางแผนขั้นตอนการดำเนินงาน สิ่งที่ได้ โจทย์คือ กระบวนการเรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองมะหาด ตำบลท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทราควรเป็นอย่างไรและร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนตามความต้องการ ของทีมวิจัย

26) ซีพี บรารน์ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน ต้องการมีองค์ความรู้การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนที่เหมาะสม และการดำเนินงานกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนเพื่อขยายผลให้กับสมาชิกในชุมชน จากการลดรายจ่ายเป็นการเพิ่มรายได้ มีกองทุนชุมชน สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มที่มีรูปแบบชัดเจนสามารถพิสูจน์ได้

จึงได้นำ โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล เรื่องภูมิปัญญาที่มีในการเลี้ยงไก่ที่ผ่านมาของชุมชน เพื่อศึกษาอาหารการเลี้ยงไก่ที่เหมาะสมกับชุมชน นำมาวิเคราะห์ออกแบบการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนของชุมชน วัตถุประสงค์ที่ทางชุมชนมีเพื่อทดแทนในการผสมหัวอาหาร และจากความต้องการของผู้ที่ (ทดลอง) เลี้ยงไก่ไข่ ต้องการ (ทดลอง) การดำเนินงานกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน เพื่อเป็นการขยายผลให้กับชุมชน กระบวนการวิจัยจึงแบ่งการทดลองออกเป็นช่วงคือ ช่วง (ทดลอง) เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน และช่วง (ทดลอง) ดำเนินการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน

ซีพี บรารน์ ความคาดหวังของชุมชน

กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ ได้คัดเลือกไก่ไข่ที่มีความคงทนต่อโรค สภาพของดินฟ้าอากาศ รวมถึงการกินอาหารได้หลากหลาย จึงนิยมเลี้ยงไก่ไข่แบบปล่อย โดยการกั้นคอกไว้ มีโรงเรือนที่สะอาดมีการจัดการที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น มีการจดบันทึกเพื่อติดตามอาการของไก่ไข่ทุกๆ 1 เดือน,บันทึกลักษณะที่ผิดปกติของไก่เป็นระยะๆ โดยอาศัยภูมิปัญญาควบคู่กับเทคโนโลยีที่ได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน สามารถสร้างประโยชน์สูงสุด ในการดูแลรักษาผลผลิตให้ได้มาตรฐานซึ่ง เป็นอีกวิธีหนึ่ง ที่กลุ่มต้องการต่อยอดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ด้วยจากความคาดหวังของชุมชนว่าการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้เลี้ยงและต่อผู้บริโภคหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น

- 1.ประโยชน์ต่อสุขภาพจากการมีไข่ไก่ไว้บริโภคเอง
- 2.ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจคือช่วยลดรายจ่าย รวมถึงช่วยสร้างรายได้เสริม
- 3.ประโยชน์ด้านสังคมคือการเลี้ยงไก่ไข่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีขึ้น

ทั้งในหน่วยงาน ชุมชน และเพื่อบ้าน

4.ที่สำคัญการเลี้ยงไก่ไข่ยังมีส่วนช่วยทำให้เกิดการจัดการ
ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5.ทางผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนจึงมีความสนใจ
ที่จะทำการศึกษาระบบการเรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลอง
มะหาด ตำบลท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทราให้เป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้

27) ชีพี บราร์น ต่อยอดงาน CBR งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน ต้องการมีองค์ความรู้การเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนที่
เหมาะสม และการดำเนินงานกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนเพื่อขยายผลให้กับสมาชิกในชุมชน จากการลด
รายจ่ายเป็นการเพิ่มรายได้ มีกองทุนชุมชน สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มที่มีรูปแบบชัดเจนสามารถพิสูจน์ได้

นำสู่ โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล เรื่องภูมิปัญญา
ที่มีในการเลี้ยงไก่ที่ผ่านมาของชุมชน เพื่อศึกษาอาหารการเลี้ยงไก่ที่เหมาะสมกับชุมชน นำมาวิเคราะห์
ออกแบบการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนของชุมชนเป็น งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community - base - research)
ถือว่าเป็นงานของคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น ดังนั้นการวิจัยท้องถิ่นจะต้องเน้นให้ชาวบ้านเป็นผู้ระบุปัญหาด้วย
ตนเอง เป็นผู้ลงมือทำงานวิจัยด้วยตนเอง โดยมีพี่เลี้ยง มีผู้ประสานงาน มีนักวิชาการมาร่วมกันทำงานวิจัย
เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเพิ่มพลังปัญญา ร่วมกันทั้งคนนอก (พี่เลี้ยงนักวิจัย นักวิชาการและ ผู้ประสานงาน)
และคนในท้องถิ่น กล่าวคือมีลักษณะของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) นั่นเอง
ที่สำคัญต้องพยายามสร้างทีมงานวิจัยในพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล วางแผนดำเนินงาน การวิเคราะห์และทดลอง
ปฏิบัติ และทางเลือกในการจัดการต่างๆเพื่อนำไปแก้ปัญหาของชุมชนท้องถิ่นด้วยชุมชน ท้องถิ่นเอง โดยมี
ขั้นตอนการทำงานวิจัยที่แบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1. การเตรียมการ เตรียมชุมชน เป็นระยะการเข้าสู่ชุมชน โดยมีการ
คัดเลือกชุมชน กลุ่ม ประเด็น ปัญหา ที่จะทำงานวิจัย และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนทุกกลุ่ม

ระยะที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย เป็นขั้นตอนที่ต้องมีการเก็บข้อมูลด้านเอกสาร
การศึกษาบริบทชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความ
เป็นไปได้ของวิธีการที่จะนำมาแก้ปัญหา รวมถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา งบประมาณ
ที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผลแต่ละขั้นตอน

ระยะที่ 3 การสรุปผลและเขียนรายงานการวิจัย ซึ่ง ต้องอาศัยการเก็บข้อมูลอย่าง
เป็นระบบ มีการประชุมสรุปงานทุกครั้ง

28) CBR คืออะไรทำไมต้องทำ

CBR มาจากคำว่า Community Based Research หรือ "การวิจัยเพื่อท้องถิ่น" ซึ่ง
เป็นฝ่ายหนึ่งของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ในกลางปี2553 ได้มีการขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
มาสู่นักวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เรียกว่างานวิจัยชุดนี้ว่า "ชุดนักวิชาการเพื่อท้องถิ่นอีสานตอนเหนือ"
โดยมีเป้าหมายในการค้นหารูปแบบการพัฒนานักวิชาการให้เป็นนักปฏิบัติการชุมชน เพื่อทำงานกับชุมชน
ท้องถิ่นต่อไป

29) การพัฒนาโจทย์วิจัยในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ในการทำวิจัยนั้น ขั้นตอนสำคัญที่เป็นหัวใจของงานวิจัยก็คือ การพัฒนาค้นหาโจทย์

วิจัย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นตัวชี้กำหนดว่างานวิจัยชิ้นนั้นจะถือกำเนิดขึ้นมาได้ หรือไม่ เมื่อทำแล้วจะมีขอบเขตขนาดไหน มีทิศทางอย่างไร เกิดผลกระทบอะไร มากน้อยแค่ไหน ดังนั้นงานวิจัยโดยทั่วไปจะให้ความสำคัญกับขั้นตอนนี้และส่วนมากจะมีหลัก การ/ฐานคิดกำกับไว้เสมอ

ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่ผู้รับประโยชน์โดยตรงจากงาน วิจัยคือชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นวิจัยนั้นก็เช่นกัน โดยในเบื้องต้นหลังได้มีการกำหนดฐานคิด/วิธีคิด เป็นหลักการกำกับไว้อย่างน้อย 4 ประการด้วยกันคือ

1. โจทย์วิจัยต้องมาจากปัญหาความต้องการของชุมชน
2. โจทย์วิจัยนั้นต้องมีความเป็นไปได้ที่จะประสบผลสำเร็จ
3. โจทย์วิจัยต้องยกระดับทักษะการแก้ปัญหาของชาวบ้านผ่านการศึกษาค้นคว้า

ข้อมูล(ไม่ใช่การปฏิบัติการเลยโดยไม่ค้นหาข้อมูลก่อน)

4. ทุกคนที่เข้าร่วมมีความเข้าใจต่อโจทย์วิจัยอย่างชัดเจน

เมื่อมีหลักการกำกับของงานวิจัยท้องถิ่นเป็นแบบนี้ เป็นไปไม่ได้เลยที่โจทย์วิจัยจะได้มาจากการศึกษาค้นคว้า ทบทวนเอกสารในห้อง เพียงอย่างเดียว ดังนั้นนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการต้องเปิดตัวเอง เดินออกจากห้องแล้ว เปิดตาเปิดใจเข้าไปหาชุมชนเท่านั้นจึงได้โจทย์วิจัยที่ กำกับด้วยหลักการสำคัญ 4 ข้อข้างต้น สำหรับการเข้าไป ในชุมชนแล้ว ทำอย่างไรจึงจะได้อะไรติดมือมา ผู้เขียนจะขอใช้ประสบการณ์ตรงของผู้เขียนเองมาอธิบาย โดย แบ่งออกเป็น 3 ช่วงคือ

1. ช่วงการเตรียมตัวก่อนลงชุมชน
2. ช่วงการจัดเวทีชุมชน และ
3. ช่วงหลังการจัดเวทีกับชุมชน

30) แล้ว ซีพี บราวน์ ไปไหน

จากการทำโครงการโกไข่ในชุมชนของกลุ่มผู้เลี้ยงโกไข่บ้านคลองมะหาดเป็นตัวแปรต้นให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแต่ยังไม่สามารถช่วยให้กลุ่มผู้เลี้ยงโกไข่ได้รูปแบบที่ชัดเจนของการทำกลุ่ม จึงต้องอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่มีกระบวนการ เก็บรวบรวมข้อมูล วางแผนดำเนินงาน การวิเคราะห์ทดลองปฏิบัติ และทางเลือกในการจัดการต่างๆ เพื่อนำไปแก้ปัญหาของกลุ่มผู้เลี้ยงโกไข่ได้เอง กล่าวคือมีลักษณะของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)โดยมาจากปัญหาความต้องการของชุมชนแก้ปัญหาจากชุมชน เน้นการให้คนในชุมชนได้มาร่วมคิด ทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผนหาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์สรุปผล การทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่ม คิดการตั้งคำถาม การวางแผน และการค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม โดยการเรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของ ตนเอง และสามารถใช้ กระบวนการนี้ ในการแก้ไขปัญหานั้นๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้ อย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยมีพี่เลี้ยง มีผู้ประสานงาน มีนักวิชาการ มาร่วมกันทำงานวิจัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และเพิ่มพลังปัญญา ร่วมกันทั้งคนนอก (พี่เลี้ยงนักวิจัย นักวิชาการและ ผู้ประสานงาน) และคนในท้องถิ่น นั้นเอง

- แนวคิดที่ได้จากการทำโครงการ
- ต้นทุนและศักยภาพ
- ความรู้ในการเลี้ยงโกไข่

- ทรัพยากรในชุมชน
- เส้นทางการตลาด แหล่งรับซื้อต่างๆ
- การจัดตั้งกลุ่ม
- กระบวนการบริหารงานภายในกลุ่ม
- การจัดการ การตลาด

สรุปแนวคิดคือ ควรมี กระบวนการบริหารงานภายในกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ให้เป็นระบบ การจัดตั้งกลุ่มดูแล เรื่องเส้นทางการตลาด แหล่งรับซื้อต่างๆ ต้นทุนและศักยภาพ การจัดการกลุ่ม การตลาด การจัดการทรัพยากรในชุมชน ให้เป็นชุดความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาด เพื่อส่งต่อร้านค้าสวัสดิการชุมชนที่จะเกิดขึ้นต่อไป

31) แนวคิดที่ได้จากการทำโครงการ

ไก่พื้นบ้านไม่ว่าจะเป็นตัวผู้หรือตัวเมียในบ้านคลองมะหาด สามารถนำมาพัฒนาสายพันธุ์ให้เป็นระบบมีการดูแลทุกขั้นตอน เพราะสายพันธุ์ไก่พื้นบ้านเป็นตัวชี้วัดความคงอยู่ของชุมชนได้เป็นอย่างดี และการดูแลไก่สายพันธุ์พื้นบ้านเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ไก่ได้แข็งแรงและมีความคงทนต่อสภาพแวดล้อมด้วย

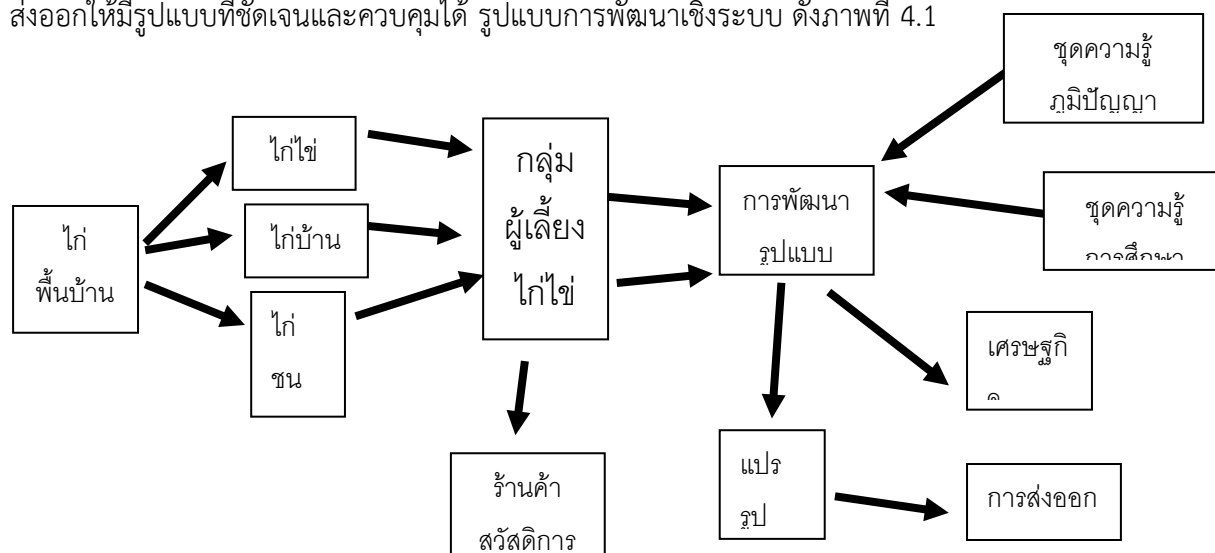
- การจัดตั้งกลุ่มของผู้เลี้ยงไก่พื้นบ้าน
- การดูแลการผลิตไก่บ้านและไก่ชน
- การบริหารจัดการการเลี้ยงไก่และอาหาร สถานที่
- การพัฒนาสายพันธุ์ไก่ที่เป็นเอกลักษณ์มีลักษณะเฉพาะตัว
- การส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองควบคู่กับการเลี้ยงไก่ไข่
- การจัดร้านค้าสวัสดิการการเลี้ยงไก่ไข่และไก่พื้นเมือง

สรุปแนวคิดคือ

1. สมควรให้มีการจัดตั้งกลุ่มของผู้เลี้ยงไก่ไข่และไก่พื้นเมืองควบคู่กันไป มีการบริหารจัดการการเลี้ยงไก่ไข่และไก่พื้นเมือง ในเรื่องอาหาร อาคารและสถานที่ให้สะอาด สะดวกโปร่งโล่งและมีระบบที่เป็นมาตรฐาน

2. การส่งเสริมการผลิต การพัฒนาสายพันธุ์ไก่ที่เป็นเอกลักษณ์มีลักษณะเฉพาะตัว โดยนำเทคนิคความรู้และภูมิปัญญาควบคู่กันในการพัฒนารูปแบบของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่และไก่พื้นบ้านเพื่อส่งออกเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน

3. การจัดร้านค้าสวัสดิการชุมชนเพื่อรองรับไก่ไข่ที่ปลดราวางแลไก่พื้นบ้านเพื่อการส่งออกให้มีรูปแบบที่ชัดเจนและควบคุมได้ รูปแบบการพัฒนาเชิงระบบ ดังภาพที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงการพัฒนารูปแบบการจัดการในการเลี้ยงไก่บ้านคลองมะหาด

ชุดความรู้	ภูมิปัญญาพื้นบ้าน	การศึกษาอบรม
การเลี้ยงไก่ไข่	สมุดคู่มือ	อบรมเพิ่มเติม
การเลี้ยงไก่บ้าน	โดยทั่วไป	การแปรรูป
การเลี้ยงไก่ชน	โดยทั่วไป	พัฒนาส่งออก

บ้านคลองมะหาด ได้นำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ควบคู่กับภูมิปัญญาที่สั่งสมมานานและ
บททดสอบที่ผ่านมาจากหลายโครงการทั้งประสบผลสำเร็จบ้างไม่ประสบผลสำเร็จบ้างนำมาเป็นบทเรียนที่
สามารถพิสูจน์ได้ว่า กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนมีความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่มากพอ จึงรวมตัวกันขึ้นเพื่อทำ
โครงการวิจัยและหาแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาดพร้อมศึกษาต้นทุนและ
ศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงด้วย ซึ่งสรุปลักษณะการการเลี้ยงไก่ไข่
ได้ตามตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สรุปลักษณะการเลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาด ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา

ชื่อบ้าน	พันธุ์/ไก่ไข่	จำนวนไก่	อาหาร	เวลา	เล้า/โรงเรือน	สภาพแวดล้อม	ผลตอบแทน ใบ/ตัว	การป้องกันโรค
นางสาวสมจิต สารชาติ	CP บราร์	20	CP 325	10.00 13.00	สองชั้น ชั้นล่างรองแกลบ ชั้นบนมีคอนจับ	โปร่ง ทำความสะอาด เดือนละครึ่ง	2-3	ให้ยาเดือนละครึ่ง
นางสาว โยธี	CP บราร์	20	CP 325	10.00 13.00	สองชั้น ชั้นล่างรองแกลบ ชั้นบนมีคอนจับ	โปร่ง ทำความสะอาด เดือนละครึ่ง	2-3	ให้ยาเดือนละครึ่ง
นางเสงี่ยม พงษ์ภา	CP บราร์	20	CP 325	10.00 13.00	สองชั้น	ทำความสะอาด เดือนละครึ่ง	2-3	ให้ยาเดือนละครึ่ง
นางสมบัติ ทำนัสสุข	CP บราร์	20	CP 325	10.00 13.00	สองชั้น ชั้นล่างรองแกลบ ชั้นบนเป็นลาน	โปร่ง ทำความสะอาด เดือนละครึ่ง	2-3	ให้ยาเดือนละครึ่ง
นายเกษม สมานใจ	CP บราร์	20	CP 325	10.00 13.00	สองชั้น ชั้นล่างรองแกลบ ชั้นบนเป็นลาน	โปร่ง ทำความสะอาด เดือนละครึ่ง	2-3	ให้ยาเดือนละครึ่ง
นางเดือน ทำนัสสุข	CP บราร์	20	CP 325	10.00 13.00	สองชั้น ชั้นล่างรองแกลบ ชั้นบนมีคอนจับ	โปร่ง ทำความสะอาด เดือนละครึ่ง	2-3	ให้ยาเดือนละครึ่ง
นายชาญณรงค์ สมานใจ	CP บราร์	20	CP 325	10.00 13.00	ชั้นเดียวรองแกลบ	โปร่ง ทำความสะอาด เดือนละครึ่ง	2-3	ให้ยาเดือนละครึ่ง
นางสังัด เกตุกุล	CP บราร์	20	CP 325	10.00 13.00	ชั้นเดียวรองแกลบ มีคอนจับ	โปร่ง ทำความสะอาด เดือนละครึ่ง	2-3	ให้ยาเดือนละครึ่ง
นางสยาม สำราญ	CP บราร์	20	CP 325	10.00 13.00	สองชั้น ชั้นล่างรองแกลบ ชั้นบนมีคอนจับ	โปร่ง ทำความสะอาด เดือนละครึ่ง	2-3	ให้ยาเดือนละครึ่ง
นางบัวพา ศรีวิรัตน์	CP บราร์	20	CP 325	10.00 13.00	สองชั้น ชั้นล่างรองแกลบ ชั้นบนเป็นลาน	โปร่ง ทำความสะอาด เดือนละครึ่ง	2-3	ให้ยาเดือนละครึ่ง

นางสีดา แก้ววงษา	CP บรรว	20	CP 325	10.00 13.00	ชั้นเดียวรองแกลบ	โปรง ทำความสะอาด เดือนละครั้ง	2-3	ให้ยาเดือนละ ครั้ง
นางน้อย หอมหวาน	CP บรรว	20	CP 325	10.00 13.00	สองชั้น ชั้นล่างรองแกลบ ชั้นบนเป็นลาน	โปรง ทำความสะอาด เดือนละครั้ง	2-3	ให้ยาเดือนละ ครั้ง
นางปราณี อินสวน	CP บรรว	20	CP 325	10.00 13.00	สองชั้น ชั้นล่างรองแกลบ ชั้นบนมีคอนจับ	โปรง ทำความสะอาด เดือนละครั้ง	2-3	ให้ยาเดือนละ ครั้ง

บทพิสูจน์จากประสบการณ์ที่ผ่านมาหลากหลายโครงการทำให้เกิดความมั่นใจว่า การทำวิจัยในครั้งนี้ต้องได้แนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนเพื่อพัฒนาและต่อยอดความรู้ในการ เลี้ยงไก่ไข่ซึ่งมีภูมิปัญญาที่ถูกสั่งสมมานานมากและสามารถศึกษาถึงต้นทุนที่มีในชุมชนได้ในมิติที่หลากหลาย ขึ้นอีกทั้งยังมองเห็นศักยภาพของชุมชนว่าถ้ามีกระบวนการจัดการที่เป็นระบบแล้วการจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ นั้นย่อมมีทิศทางที่ดีแน่นอนอีกทั้งยังมีคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดที่ตรงกันพร้อมที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก จำนวนมาก

4.2 เพื่อศึกษาทบทวนวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึง ปัจจุบัน

4.2.1 ประวัติชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน

ชุมชนบ้านคลองมะหาด ประมาณสี่สิบปีที่แล้ว ที่นี่ยังไม่มีบ้านคนเลย มีแต่บ้านไถ่เลี้ยงคือ บ้านหนองปรือกันยาง ห้างหลัง บุกเบิกป่า ปลุกผักไว้กินความเจริญยังไม่เข้า ถนนทางเกวียนทางซุง การ หาอาหารต้องเดินไปถึงท่ากอยประมาณ สามสิบกิโลเมตร เพื่อหากับข้าวตอนเย็น เวลาจะทำอาหารจะต้องเก็บ ต้นไผ่เพื่อ ให้อยู่ได้นานๆประมาณ สองสามวัน จึงจะเดินทางไปซื้ออีกครั้งหนึ่ง เวลาเจ็บป่วยจะต้องเดินทางไป รับการรักษาที่เกาะโพธิ์ การเดินไปจากนี้ ประมาณ หกโมงเช้าถึงหกโมงเย็น การไปมาหาสู่กันส่วนมาก เดินทางด้วยทางเท้า เพราะเป็นป่ารกมากจึงจำทางไม่ได้แต่ต้องอาศัยความชำนาญมากๆ

1) เริ่มจากปี พ.ศ. 2515 การได้เข้ามาอยู่ของคนในชุมชน

บ้านคลองมะหาด เดิมที่เป็นป่าดงดิบรกชัฏมาก และมีสภาพดินที่อุดมสมบูรณ์ เป็นที่อยู่ของ สัตว์ป่าหลากหลายชนิดทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ซึ่งมีต้นไม้ใหญ่อยู่เป็นจำนวนมาก การเข้ามาอยู่เดิมที่จาก กลุ่มนักตัดไม้ป่าซึ่งอาศัยทางเกวียนและทางลากซุง ของนักตัดไม้ป่าขนาดใหญ่หลักจากไม้ป่าขนาดใหญ่เริ่มลด น้อยลงชาวบ้านที่ไม่มีที่ทำกินก็อพยพพร้อมมาตั้งหลักปักฐานในพื้นที่ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งดินและน้ำ โดยการถางป่าถางพงปลูกพืชไว้สำหรับกินเป็นอาหารและปลูกพืชไร่ไถ่ยามจำเป็นในหน้าฝนซึ่งฝนตกชุกและ หนักมาก

ในครั้งแรกๆ ก็ปลูกพืชเพื่อเป็นอาหารและขยายเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการเกษตรและขยายพื้นที่ เพิ่มมากขึ้นเพื่อการผลิตเข้าโรงงานซึ่งต้องใช้พื้นที่เพิ่มมากขึ้น จำนวนประชากรก็เริ่มเพิ่มมากขึ้นจนเป็นชุมชน และเป็นหมู่บ้านขึ้นตามลำดับ

2) จากปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา

คนในชุมชนเริ่มมีการขยายตัวขึ้นจากคนในครอบครัวสู่คนในละแวกบ้านใกล้เคียงคนในตำบลเดียวกันและคนในจังหวัดเดียวกันส่งต่อคนที่รู้จักมักคุ้นกันข้ามเขตแดนออกไปมาสู่คนในหมู่บ้านเดียวกันอีกครั้งหนึ่งกล่าวคือ เดิมทีเพื่อนมาก่อนแต่อยู่อีกที่หนึ่งจึงชักชวนกันมาหาอยู่หากินเอาข้างหน้าและช่วยเหลือกันทางเครือญาติ แต่คนละหมู่บ้าน ซึ่งถ้ามองถึงความสัมพันธ์นั้นว่าโชคดีเพราะมีกลุ่มเชื่อมโยงที่หลากหลาย

3) จากเกาะโพธิ์ถึงบ้านคลองมะหาด

ซึ่งการเดินทางในครั้งนั้นลำบากมากเพราะเส้นทางเป็นทางเกวียนและทางลากไม้ซุงเสียเป็นส่วนใหญ่ถ้าเดินออกนอกเส้นทางรถลากไม้ซุงก็หลงทางเองง่ายๆ เพราะเป็นป่ารกทึบมากถ้าต้องการไปหาหมอกก็ตีไปมาหาสู่กันก็ตีจำเป็นต้องอาศัยเส้นทางเลียงทางลากรถไม้ซุงเดินตามทางเกวียนไปถ้าผิดเส้นทางก็หลงเหมือนกันเพราะเส้นทางแต่ละเส้นไปต่างที่กันไม่เหมือนปัจจุบันนี้ซึ่งมีเส้นทางไม่กี่เส้นจึงจำได้ง่าย

การเดินทางในครั้งอดีตเริ่มมีรถประจำทางประมาณปี พ.ศ. 2516 หรือปลายปี 2515 รถที่วิ่งเข้ามาในหมู่บ้านครั้งแรกๆ เข้ามาขายอะไรไม่รู้ได้ยินเสียงแว่วๆ ต่อมาจะมีรถของผู้ใหญ่บ้านที่วิ่งออกวันละหนึ่งเที่ยวไปเกาะโพธิ์ เพราะเป็นตลาดใหญ่ ส่วนจะไปหาหมอกก็ต้องอาศัยรถของผู้ใหญ่บ้านไป ถ้าไม่มีก็ต้องเดินไปที่ใกล้ที่สุดก็ท่าตะเกียบและถ้าไม่ไปที่เกาะโพธิ์ บางครั้งก็ไปจ่ายตลาดที่เกาะโพธิ์เช่นเดียวกันจ่ายครั้งหนึ่งต้องอยู่ได้ 2-3 จึงจะคุ้มเพราะการเดินทางลำบากและไกลมากใช้ทางเท้าเป็นหลักเดินทางตั้งแต่ หกโมงเช้าวันนี้ถึงตอนเย็น ประมาณ หกโมงได้หรือห้าโมงก็มีถ้าเดินเร็วและเดินเรื่อยๆ ไม่แวะพักที่ไหน

4) อาหารการกินที่พอหาได้

บ้านคลองมะหาด อาศัยหาอาหารจากป่าเป็นหลักเช่น อาหารจำพวกพืชและผลไม้ ส่วนอาหารจำพวกเนื้อสัตว์ จะใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ติดตัวมา ประเภท จั่น บ่วง แร้ว ปืนผูก เป็นต้น นับเนื่องจาก พ.ศ. 2515 ขึ้นมา เริ่มอาหารจากทะเลให้กินบ้างแต่ต้องออกไปหาที่เกาะโพธิ์และบางครั้งก็ไปที่พนมสารคามเลย เพราะที่ท่าตะเกียบมี แต่ไม่มีให้เลือกมากนักราคาก็สูงด้วยชาวบ้านมีเงินน้อย จึงต้องเดินทางไกลออกไปหน่อยเพื่อจะได้ของถูกหน่อย หลังปี 2515 เป็นต้นมา อาหารทะเลเริ่มมีแพร่หลายมากขึ้นโดยมีรถนำอาหารทะเลมาเร่ขายแต่เป็นอาหารแห้งและเป็นอาหารที่มีราคาสูงด้วยจึงต้องเก็บไว้ก่อนนานครั้งค่อยซื้อกิน

5) จากพืชไร่สู่ภาคการเกษตร

ชาวบ้านได้ขยายที่ทำกินให้มากขึ้นเพื่อเพียงกอบกับความต้องการทางการเกษตร ครั้งแรกๆ ปลูกลำไยและข้าวโพดโดยนำมันมาจากอำเภอพนมสารคามและเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดมาจากท่าตะเกียบ เมื่อเก็บผลผลิตแล้วไม่ค่อยคุ้มค่าเพราะราคาตกลงเรื่อยๆ ส่วนข้าวโพดก็ไม่ได้ปลูกมาราคาจึงไม่ดีเช่นกัน เลยหันมาปลูกอ้อย แรกๆ มีรถมารับถึงที่เนื่องจากราคาดีและค่อยๆ ปรับลดราคาลงเรื่อยๆ ต้องจ้างรถไปส่งที่โรงงานเอง โดยรวมแล้วการปลูกอ้อยในแต่ละครั้งพอคุ้มทุนอยู่บ้างไม่มากนัก พอสรุปได้คือ ปลูกอ้อยไว้เพื่อขายเข้าโรงงานอ้อยที่ชลบุรี โดยจ้างรถไปขายที่โรงงาน ค่ารถประมาณตันละ 150 บาท ค่าคนตัด มีดละ 50 สต. คนขึ้น ต้นละ 20 บาท โรงงานรับซื้อต้นละ 600 บาท

6) น้ำมาปลูกก็มี

จากที่ทำการเกษตรทำให้ชาวบ้านเริ่มมีการทำฝายกั้นน้ำให้มีน้ำเพียงพอกับการอุปโภคและบริโภคในด้านการเกษตรที่ให้มีปลาเกิดขึ้นจากปลาขนาดเล็กก็เป็นปลาขนาดใหญ่และจากปลาที่มีอยู่เพียงน้อยนิดก็เริ่มมีมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องออกไปหาอาหารในป่าเพิ่มมากขึ้น จากน้ำจืดแบบกล้วยๆ ก็จัดสนิทมากขึ้นทำให้สามารถนำมาเลี้ยงสัตว์ได้เช่น ควายและวัวรวมถึงหมูกับไก่ได้ด้วยแต่น้ำยังน้อยอยู่มาก จะแห้งแล้ง

มากในช่วงเมษายน นอกนั้นน้ำจะแห้งตามฤดูกาล แต่ยังพอน้ำในบ่อน้ำตื้นๆ เดิมที่น้ำใสมากแต่ไม่ค่อยสะอาด น้ำมีแต่น้อยๆ ต้องลงไปในหลุมเพื่อขุดน้ำมาใส่กระป๋องแล้วนำขึ้นมาใส่ตุ่ม จนเต็ม

7) ฝ่ายทدنน้ำประมาณ พ.ศ.2525

หลังจากมีโครงการของกรมชลประทานเข้ามาทำให้น้ำมีมากขึ้นแต่ยังไม่เพียงพอกับความ ต้องการของประชาชนอยู่ดีเพราะบางปีน้ำแล้วฝนขาดช่วงและน้ำไม่พอทำนาทำให้ต้องมีการขุดลอกคลอง ชลประทานกันอยู่หลายครั้งและขุดบ่อน้ำเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในหลายพื้นที่

4.2.2 วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

ในอดีตชาวบ้านหาอยู่หากินอิงอาศัยการแบบปลูกอยู่ปลูกกิน ตามวิถีชาวบ้านชนบททั่วไป โดยไม่รู้ว่เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร แต่รู้แต่เพียงว่า ปลูกแล้วได้กินมากน้อยตามแต่กำลังของตนเองและ เหลือกก็จำหน่ายในรูปแลกเปลี่ยนกัน บ้านต่อบ้าน ส่วนอาหารที่กินก็ตามพื้นบ้านทั่วไป ไม่มีอาหารพิเศษอะไร มากนัก อาหารจากสัตว์น้ำเริ่มจากการ ทำนา ทำไร่ พอจะมีปลาให้เห็นบ้างแต่ยังเป็นขนาดเล็กอยู่ ซึ่งในเวลา ต่อมาได้มีการทำฝายทำให้น้ำมีมากขึ้นและมีปลาขนาดใหญ่ตามมาแต่เนื่องจากการทำนา ทำไร่จำนวนมากจึง จำเป็นต้องใช้สารเคมีมากขึ้นทำให้ปลาที่มีอยู่ลดจำนวนลงมากกว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น

1) จากช่วงปี พ.ศ. 2515 ถึง พ.ศ. 2520

เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจอย่างมากตามนโยบายภาครัฐส่งผลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทางภาคการเกษตรอย่างมากโดยภาครัฐ ให้เร่งอัตราการผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจตามมา

เนื่องจากนโยบายภาครัฐเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง กรมส่งเสริม การเกษตรจึงมีนโยบายให้ภาคการเกษตรเร่งอัตราการผลิตให้ทันต่อความต้องการทางเศรษฐกิจโดยเร่งด่วน ส่งผลให้ประชาชนต้องขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตรเพิ่มขึ้นตอบสนองความต้องการและให้เกิดการกระตุ้นทาง เศรษฐกิจตามนโยบายของภาครัฐ จากความต้องการที่ภาครัฐเร่งส่งเสริมเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน นี้ผลให้เอง เป็นผลให้ประชาชนต้องประสบปัญหาหนี้สินติดตตามมาในภายหลัง

2) จากปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา

ประชากรบ้านคลองมะหาดยังมีจำนวนไม่มากนัก ประกอบกับความเจริญยังเข้าไม่ถึง ความ สมบูรณ์ของดินไม่ใหญ่ที่ขึ้นอยู่ในป่ามีเป็นจำนวนมากทำให้สภาพพื้นดินยังมีสภาพอุดมสมบูรณ์ การเพาะปลูก จึงเจริญเติบโตงอกงามดีมาก หลังจากนั้นประชากรในบ้านคลองมะหาดค่อยๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการขยายพื้นที่ทำกินอย่างต่อเนื่องผลที่ติดตตามาคือสภาพของดินเริ่มมีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดิน เริ่มมีการใช้ปุ๋ยที่มีสารเคมีเข้ามาช่วยเพิ่มผล การผลิตด้านการเกษตรเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

3) การเดินทางของประชากร

จากพ.ศ. 2520 เริ่มมีการตัดถนนให้รถยนต์วิ่งผ่านการเข้ามาของถนนยังเป็นดินลูกรังซึ่งรถวิ่ง ผ่านแต่ละทีฝุ่นคะคลุ้งไปหมด เมื่อฝนตกลงมาก็ละเป็นโคลน รวมถึงทางก็ได้เรียบเสมอกันเลยรถจะวิ่งเข้า วิ่งออกต้องค่อยๆวิ่ง เพราะทางแย่มากๆ หลังจากนั้นมานานมากจึงมีทางลาดยางเข้ามาทำให้การสัญจรดีขึ้น

รถใหญ่เพิ่มมากขึ้นเพราะเป็นรถบรรทุกยางและต้นยางผ่านเข้ามาในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้นทุกที หลังจากปีพ.ศ. 2520 เป็นต้นมา การเดินทางเริ่มมีความคล่องตัวสูงมากมีรถประจำทางวิ่งผ่านมาในหมู่บ้านวันละ 2 ครั้งคือ เข้ากับเย็น ช่วงเวลาเข้าก่อน 7.30 น. และช่วงเย็น 15.00 น. เป็นประจำทุกวันและบางบ้านก็มีรถส่วนตัวทำให้การเดินทางไม่ลำบากเหมือนเมื่อก่อนนี้

4) เล่าผ่านประสบการณ์ นักวิจัย

4.1) นางเบี้ยว คนคลอง อายุ 65 ลูก 4 คน ชาย 3 หญิง 1 (ชายเสีย 1 คน) เกิดที่ชลบุรี บ่อทอง มาอยู่ที่ พ.ศ. 2523 เล่าว่า สมัยก่อนทางยังเป็นทางเกวียน และทางรถลากซุง เมื่อก่อนนี้ยังเป็นป่ารกมาก ๆ สภาพอากาศก็เย็นมาก ฝนตกในแต่ละครั้งหนักมากด้วยเช่นกัน ไข่ป่าก็ชุม ยุงตัวใหญ่ๆ และการเดินทางลำบากมากเพราะไม่มีทางรถยนต์เลยมีแต่ทางเกวียนและรถลากซุงก็ทำให้เป็นหลุมร่องลึกมาก ๆ เวลาเดินทางต้องเดินทางแต่เช้าถึงเที่ยงประมาณท่าตะเกียบหรือป้ายกว่าๆ ตะวันคล้อยใกล้ๆ เย็นจะถึง อ.พนมสารคาม และประมาณเย็นๆ ใกล้ๆ มืด ก็ถึงเกาะโพธิ์หรือถ้ำมืดพอดีใกล้ๆ ดึก ถึงวังจันทร์ประมาณนี้ ซึ่งการเดินทางไปด้วยเท้าเท่านั้นเพราะไม่มีรถออกไป มีบ้างก็แต่เกวียนแต่ไม่ค่อยได้ใช้เพราะไปมาลำบากมากกว่าเดินเร็วกว่าถ้าต้องการเอาพืชผักผลไม้มาขายยังพอใส่เกวียนไปได้แต่ต้องเป็นผักที่เก็บตั้งแต่เช้ามืดแล้วนำไปขายในช่วงเช้าสายๆ ไม่มีแดดถ้าแดดออกแล้วผักจะไม่เน่ากินและผลไม้ที่เก็บไว้ได้นานๆ ส่วนมากที่จะนำไปขายได้ก็ พริกทองแดงอ่อนและถั่วฝักยาวส่วนมากแล้วจะขายในหมู่บ้านใกล้เคียงทั้งหมด ที่ขายไม่ค่อยได้คือพริก หอม กระเทียม เพราะมีกันเกือบทุกบ้าน และตะไคร้ไม่มีบ้านไหนไม่ปลูกเลย จึงเป็นข้อที่น่าสังเกตว่า พืชผักสวนครัวมีกันอยู่แล้วทุกบ้านถ้าส่งเสริมให้กินอาหารพื้นบ้านที่มีสมุนไพรเหล่านี้ก็แทบไม่ต้องออกหาอาหารสำเร็จรูปรับประทานเลย

สภาพอากาศกับการรักษาโรค ในอดีตบ้านคลองมะหาดไม่มีหมอหรือสถานอนามัยจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพาไปรักษาที่อนามัยใกล้เคียงและอนามัยใกล้เคียงที่สุดก็ทุ่งยายชีซึ่งอยู่ห่างประมาณ 10-15 กิโลเมตรถ้าจะไปโรงพยาบาลต้องไปต่อรถที่ทุ่งยายชีแล้วขึ้นรถต่อไปที่พนมสารคามเพราะมีรถที่นั่น ปัจจุบันนี้ก็เช่นกันถ้าไม่มีรถส่วนตัวต้องพักตามบ้านญาติ แล้วเดินทางต่อไป พนมสารคามเพราะสิทธิการรักษาอยู่ที่นั่น ไม่ได้ขึ้นอยู่ที่โรงพยาบาลท่าตะเกียบซึ่งเป็นเรื่องที่ปวดหัวมากถ้าต้องการรักษาที่โรงพยาบาล ส่วนโรคไข้ป่า (มาเลเลีย) ยังชุมชุมเหมือนเดิมถึงแม้จะควบคุมได้แต่ก็ไม่หมดเพราะยุงที่มากับปามันติดตามมากับสัตว์ที่ออกไปกินหญ้าข้างป่ามากกว่า และใช้ดีซันก็เช่นกัน อากาศที่นั่นมันปิดกั้นอย่างมาก วัคซีนเอาไม่อยู่หรอกเพราะวัคซีนอ่อนส่วนไขมันแรงขึ้นเพราะอากาศและภูมิคุ้มกันต่ำ เห็นเป็นมาหลายคนแล้วไม่หายสักคนส่วนไข้ อีสุกอีใส ก็การรักษากันตามมีตามเกิดไม่ได้พึ่งยาหมดเลย

ประเพณีบ้านเรา ชาวบ้านคลองมะหาดยังเข้าวัดฟังธรรม ตามปกติของบุญประเพณีอยู่เสมอ แม้จะไม่ได้ทำ กิจกรรมที่ใหญ่โตนักแต่ก็ยังสืบสานประเพณีงานบุญใหญ่ๆ อยู่ไม่ขาดมีบางประเพณีที่ไม่ได้ทำเพราะความไม่พร้อมของคนในหมู่บ้านและผู้นำชุมชนไม่ค่อยเข้าใจ งานบุญประเพณีมากนักรับงานบุญประจำบ้านแล้วแต่จะสะดวกเป็นหลัก

วัฒนธรรมของชุมชน ชาวบ้านคลองมะหาดมีคนที่มาจากหลากหลายพื้นที่และแต่ละพื้นที่มีวัฒนธรรมถิ่นที่ติดตามมาไม่เหมือนกันแต่เท่าที่รวมได้หรือเท่าที่มีความคล้ายคลึงกันน่าจะเป็นวัฒนธรรมทางด้านอาหารและการแต่งกายเพราะเป็นคนจากภาคอีสานเป็นส่วนใหญ่และส่วนมากเพราะภาษาการพูดด้วยอาหารการกินด้วยและการแต่งกายซึ่งไม่ค่อยจะแตกต่างกันมากนัก มีลักษณะคล้ายๆ กันสุดแต่มีเงินมากเงินน้อย ถ้ามีเงินมากก็แต่งตัวดี ถ้าแต่งตัวออกธรรมดาและดูดีหน่อยก็มีฐานะปานกลาง ไม่ค่อยมีคนจนเพราะทำมาหากินได้ อาจมีเงินไม่พอใช้หนี้เพราะเป็นหนี้เมื่อครั้งที่แล้วมากจึงไม่ค่อยมีเงินใช้จ่ายใช้สอยมากนัก

วัฒนธรรมอาหารบ้านคลองมะหาด เอกลักษณ์ของคนอีสานคืออาหารอีสานพื้นบ้าน อาหารอีสานพื้นบ้านจัดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นซึ่งบ้านคลองมะหาดก็มีและน่าจะปรับปรุงให้เข้ากับ สวัสดิการชมรมได้เพราะเอกลักษณ์ของอาหารอีสานคือ น้ำพริกที่หลายหลายเมนูและผักต้มที่สามารถหากินได้กับน้ำพริกเกือบทุกชนิดเป็นอาหารเพื่อสุขภาพและเป็นอาหารไม่มีสารเคมีด้วยเรียกว่าปลอดสารเคมีก็ว่าได้เพราะปลูกข้างบ้านจะกินก็ไปเด็ดเอามากินและเอามาต้มกินกับน้ำพริก จัดเป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นอีกอย่างหนึ่ง

จึงมีแนวคิดถ้า จัดสวัสดิการในเรื่องของไก่ไข่อแล้วน่าจะมีส่วน ไก่ต้ม น้ำปลาน้ำพริกเผาหรือน้ำจิ้มแจ่วผักต้มด้วยน่าจะดีไม่น้อย หาสูตรดีๆ มาทำร้านอาหารซึ่งเป็นสวัสดิการชุมชนเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่งคงดีไม่น้อย

อยากได้ปลดหนี้ ชาวบ้านคลองมะหาดหลายคนเป็นหนี้จากสถาบันการเงินที่หลากหลาย ทำอย่างไรจึงจะปลดหนี้ปลดสิน เงินกู้ ธกส เงินล้าน กลุ่มออมทรัพย์ จึงเป็นปัญหาที่หนักอกอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ทำอย่างไรดี

จากการศึกษาข้อมูลแล้วพบว่า สามารถปลดหนี้ได้จริงแต่ ต้องมีวิธีการและการดำเนินกิจกรรมแบบต่อเนื่องและตามหลักวิชาการรวมถึงการมีสัจจะในการ ใช้คืนหรือการเก็บและบริหารผลผลิตร่วมกัน

เป็นการโฆษณาชวนเชื่ออีกแล้วเป็นไปไม่ได้หรอก เพราะมีหลายที่ทำแล้วไม่ได้ตามที่พูดไว้เลย คำตอบ เป็นไปได้จริง ถ้าตั้งใจทำ (พี่เลี้ยงคุย)

จากการที่พี่เลี้ยงลงมาติดตามงานและสอนวิธีเลี้ยงไก่ไข่ที่มีแบบอย่างที่ถูกต้อง จึงขอยกตัวอย่างคร่าวๆดังนี้

ไก่ที่นำมาเลี้ยงเป็นไก่ไข่สายพันธุ์ผสม เลี้ยงแบบปล่อยในคอกเพราะป้องกันสัตว์รบกวนและได้อากาศที่ถ่ายเทสะดวกรวมถึงอาหารก็ปล่อยให้หากินเองมีอาหารเสริมบ้างส่วนการออกไข่ก็เข้าไปเก็บในเล้า เพราะเป็นเล้าเปิด สภาพไก่แข็งแรงดีไม่ค่อยเป็นโรคและอาหารก็ผสมหัวอาหารเองแบบชาวบ้าน เก็บไข่ได้ตัวละ 2-3 ฟอง ส่วนไก่ที่ปลดราวแล้ว ก็นำเข้ากองทุนสวัสดิการเพื่อขายและทำอาหารขายหรือแปรรูปเป็นอาหารขายให้ผู้ต้องการหรือขายแบบเป็นตัว ไก่ที่เก็บได้ก็เข้าร้านสวัสดิการเพื่อขายและนำรายได้มาจัดทำทุนที่จะเลี้ยงไก่ไข่ในรุ่นต่อไปรวมถึงเก็บไว้เป็นทุนในการจัดซื้อหัวอาหารสำหรับเป็นส่วนผสมอีกด้วย

จากการสำรวจและหาข้อมูลและทดลองเบื้องต้นกับหลายโครงการที่ผ่านมามีส่วนทำได้จริงเว้นแต่เราเองไม่ค่อยสนใจในการเลี้ยงดูการเก็บไข่ก็กินหมดกองทุนสวัสดิการไม่ค่อยให้ความสนใจและใส่ใจรวมถึงตัวเราด้วยไม่ได้ให้ความร่วมมือตามที่ตกลงกันไว้แล้ว

จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่กองทุนหลายกองทุนและโครงการที่มีหลายโครงการไม่ประสบความสำเร็จเป็นเพราะพวกเราไม่ให้ความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องเพราะเห็นว่าเลี้ยงไก่ไข่ลำบากกว่าไก่อ่านตั้งเยอะ

4.2) นางบัวภา ศรีวินันท์ อายุ 54 ลูก 4 ชาย 2 หญิง 2 (ตาย 1 หญิง) เกิดที่ อ.รัตน จ. สุรินทร์ มาอยู่ที่อุบลตอนอายุ 3 ขวบ และมาอยู่ที่นี่อายุ 20 ปี

จาก 2525 เป็นต้นมา การเข้ามาอยู่ในครั้งนั้น ถนนหนทางยังเป็นทางเกวียนและทางลากไม้ ซักซุง จะไปทางไหนก็ลำบากมากได้แต่มองออกไปที่หน้าบ้านแล้วก็ไม่เห็นอะไรเลย มีดมาก็เข้านอน หลังจากนั้นมาไม่กี่ปี ก็มีรถเข้ามาเป็นรถบรรทุกอ้อยวิ่งผ่านไปแล้วก็ผ่านมา จึงหันจากการปลูกมันเป็นการปลูกอ้อย เพราะอ้อยราคาดีแต่ละปลูกง่ายรวมถึงไม่ต้องยุ่งกับมันมาก จากนั้นมาไม่กี่ปี ราคาอ้อยเริ่มตกเพราะอ้อยล้นตลาดถ้าไม่ขายก็ขาดทุนจำต้องขาย ราคาไม่คืนนักแต่ก็ไม่ขาดทุน หลักจากราคาอ้อยตกก็เข้าสู่สภาวะแล้ง นาที่

ทำก็ไม่ได้ราคาอ้อยที่ปลูกไว้ราคาก็ตก และน้ำไม่มีจึงเป็นเหตุให้ต้องไม่กุ่มน้ำยืมสิน ของสถาบันการเงินมาเพื่อปลดหนี้ที่ค้างอยู่ หลังจากขายพอได้กำไรก็ส่งคืนและไม่ปลูกน้ำอ้อยอีกเลย

จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในอดีตได้มีการเลี้ยงไก่มาตลอดเหมือนคนอื่น ปัจจุบันพอมีความรู้บ้างแบบปากต่อปากไม่ค่อยมีความจำตามตำรามากนักเพราะการเลี้ยงไก่ก็เลี้ยงแบบว่าเอาไว้เป็นเพื่อนแก้เหงา หลังจกการทำนาและทำไร่แล้ว ส่วนมากไม่ได้ไปไหนก็เลี้ยงไก่ไว้ดูเล่นได้ไข่บ้างมากบ้างน้อยบ้างก็แจกกันไป ไม่ได้ขายแต่ถ้าจะซื้อก็พอมีขายบ้างไม่มากวันละหนึ่งแผงกว่าๆ ตกแล้ววันละ 40-50 ฟอง มีไก่ อยู่เกือบ 30 ตัว การให้อาหารก็ให้อาหารที่มีขายทั่วไป บางครั้งก็ผสมเอาบ้างแล้วแต่มีเวลาว่างก็ทำไม่ว่างก็ปล่อยมันไป และการทำความสะอาดเล้าก็ประมาณ หนึ่งเดือนครั้ง เอาเกลือที่ผสมซีไ้ไปโรยต้นไม้ก่อนเตรียมดินปลูกต้นไม้และแปลงผัก

ส่วนไก่ที่ป่วยเป็นโรคหรือป่วยตายแล้วก็ทิ้งตามป่า แล้วแต่สภาพของไก่ ส่วนมากจะมาจากสัตว์เลี้ยงในบ้านการเลี้ยงไก่ไม่มีใครสอน ส่วนไก่ชนเลี้ยงมาตลอด

บางครั้งก็แยกไก่ที่ป่วยออกก่อน สภาพปัญหาที่ไก่ป่วยส่วนมากจะมาจากเล้าและสัตว์เลี้ยงไม่มีหน่วยงานไหนเข้ามาช่วยดูแล แต่จะมีการสำรวจประชากรทางภาคการเกษตร ของจังหวัดมาสำรวจบ้างในช่วงแต่ละปี

ในช่วงที่เกษตรจังหวัดได้นำไก่มาให้เลี้ยงนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ได้รู้จักไก่พันธุ์ไข่ หรือเรียกกันว่าไก่ไข่ จากนั้นมา โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จาก รพช ได้นำไก่ไข่เข้ามาอีกครั้งทำให้มีการเลี้ยงแบบจริงจังและสังเกตพฤติกรรมของไก่ไข่ดู แล้วก็ยังไม่เห็นอะไรมาก เห็นว่ากินหัวอาหารเก่ง แต่ไข่ไม่มากและเปลือกไข่บางมาก สีไม่สวย ทานก็ไม่ค่อยอร่อยจึงเก็บแจกมากกว่า กิน และลูกๆก็โตแล้วไม่ค่อยมีใครชอบกินไข่มากนัก พอไก่ตายหมดก็ล้างเล้าไก่โดยลادنํ้าฉีดซีไ้ไก่ออกและปล่อยทิ้งไว้ไม่ได้ทำอะไรอีกเลย

มีโครงการอีกครั้งจากกลุ่มพัฒนาบทบาทสตรีได้นำไก่ไข่มาให้อีกแต่เป็นไก่ตัวเล็กและกินอาหารไม่เก่งแต่ไข่ตกได้มาประมาณ 20 ตัวและหัวอาหาร แต่มีเงื่อนไขว่า ต้องจ่ายดอกเบี้ย ร้อยละ 3 ด้วยผลคือไก่เลี้ยงง่ายดีแต่ไม่ค่อยทนกับอากาศมากนักเพราะค่อยๆป่วยตายไปเรื่อยๆ จนหมด มีเหลือบ้างบางบ้านจึงได้คุยกันว่าไก่มีอาการอย่างไรถึงป่วยตายไม่ได้จับบันทึกไว้เพราะไม่เป็น

แล้วก็มีไก่มาอีกครั้งนี้ได้จดไว้เฉพาะตอนไข่นอกนั้นจดไม่เป็นและไม่รู้ว่าต้องจดไปทำอะไร ด้วย จากนั้นมี (โครงการ งบ อ.พีรชัย) ให้ไก่พร้อมหัวอาหารและสูตรผสมหัวอาหารพร้อมกับมาสอนทำสูตรอาหารด้วยจึงได้รับความรู้มากแต่ยังทำอะไรไม่เป็นได้แต่ผสมอาหารให้ไก่ตามสูตรบ้างไม่ตามบ้างแล้วแต่จะหาได้ จึงได้ไก่จากโครงการอีกสองครั้ง เลยตั้งใจว่าจะเลี้ยงไก่ให้ได้ไข่และไม่ปล่อยทิ้งมันไปเฉยๆอีกแล้ว

ได้มี อาจารย์ พีรชัย ท่านได้เข้ามาให้ร่วมเป็นนักวิจัย โครงการ : แนวทางการสร้าง/แนวทางการพัฒนา กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลองมะหาด อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา นำทีมคือ อบต.เก (สมจิต) ให้มาทำวิจัยไม่รู้จะทำไปทำไม รู้แต่จะทำกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ให้ลดภาระหนี้และเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือนเท่านั้น

ทรัพยากรในชุมชน

จากความคิดว่า ทรัพยากรในชุมชนมีอะไรบ้าง เท่าที่เห็น ป่าไม้ ขนาดใหญ่เป็น ป่าสมบูรณ์ที่สุดเป็นไม้ค่า ประดู่ เต็ง รัง ไม้แดง ตะแบก ตะโก ไม้พวง พะยอม อินทนนท์ ชิงชัน เป็นต้น

รองลงมาเป็นป่าไผ่ ไผ่ป่า ไผ่ไร่ ไผ่หนาม ไผ่จอยท์ และป่าหญ้า หญ้าเพ็ก ต้นอ้อ เป็นต้น พอความเจริญเข้ามา

ประชาชนในบ้านคลองมะหาดเริ่มมีการเพาะปลูก คือปลูกทุกอย่างที่ได้ตั้ง ใครมีที่ก็ปลูกใครไม่มีที่ก็เช่าที่เพาะปลูก เช่น ปลูกมัน ปลูกอ้อย ปลูกยาง ปลูกปาล์ม ปลูกยูคา ตามแต่สภาพของดินและฐานะการเงิน ของตัวเองที่จำอำนวย แต่ยังไม่ทิ้ง การทำนา

การทำนาถือได้ว่าเป็นอาชีพหลัก มีการทำนาปีเกือบทุกบ้าน ทำสวนตามฤดูกาล (ปลูกผักแตง ถั่ว ส่วนข้าวโพดไม่ค่อยมีใครปลูกเพราะสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย) และทำนาปรังด้วยตามแต่โอกาสจะอำนวย

ในชุมชน บ้านคลองมะหาดมีโรงสี ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ได้ปลายข้าว รำ แกลบ เหลือจากการสีข้าวแล้วและยังขายเป็นอาหารไก่ด้วย

ต้นทุนและศักยภาพ ชาวบ้านคลองมะหาด มีจิตใจเอื้ออารีต่อกัน ช่วยกันยามทุกข์ยาก เหมือนพี่น้องกันมาโดยตลอด ศักยภาพของชุมชนจึงมีข้อที่ดีคือทำอะไรแล้วพร้อมใจกันและสามารถช่วยเหลือกันได้เกือบทุกครั้งน้อยครั้งที่จะติดขัดบ้างแต่ก็สำเร็จเกือบทุกครั้งที่ทำ

4.3) นางรัชณี โมลานิล อายุ 51 ลูก 3 ชาย 3 เกิดอุบล มาอยู่ที่นี้ พ.ศ. 2525

อดีตเลี้ยงไก่บ้าน นับแต่จำความได้เลี้ยงไก่อยู่ไต่จนบ้านมาตลอด จนกระทั่งย้ายเข้ามาอยู่ที่นี้ก็ยังเลี้ยงไก่บ้านอยู่เป็นประจำ เคยขอซื้อไก่ตามบ้านมาเลี้ยงและปล่อยให้หากินเองคือมีอะไรให้กินแบบนั้น มีการทำเล้าให้นอน แบบปล่อยและดูแลบ้างตามแต่อารมณ์ ถ้าไก่ไม่ไข่ฟักเป็นตัวหมดแล้ว หรือไข่ที่ล้าลง ก็เอามากิน ส่วนลูกไก่ก็เลี้ยงแบบปล่อยไปเลยๆ เคยซื้อไก่โรสมาเลี้ยงเล่นๆ มีการให้หัวอาหารแบบผสมปลายข้าวบ้าง แต่ไก่เป็นตัวผู้พอตัวใหญ่แล้วก็แกงกิน ปัจจุบันนี้ไม่มีใครฆ่าไก่กินแล้ว แต่ในโครงการจะเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อทำทุนวิจัยยังร่วมเป็นสมาชิกอยู่

การเป็นโรคไก่เป็นไปตามอาการตามแต่ฤดูกาล ไม่มียารักษาปัจจุบันนี้มียารักษาแล้วแต่ต้องขอที่กรมปศุสัตว์

4.4) นางเสียม พงษ์ภา อายุ 50 ลูก 3 ชาย เกิดอุบล อายุ 17 พ.ศ. 2526

อาชีพเสริมคือ เป็นแม่ค้าขายผักปลอดสารพิษเพราะเป็นผักที่ปลูกอยู่ข้างบ้านพอผักโตแล้วก็เอาไปขาย และขายอยู่ตามบ้าน ตามตลาดนัด ผักปลอดสารพิษ เกษตรพอเพียงโดยการ ปลูกเองแล้วเอาไปขาย ใส่ปุ๋ยพื้นบ้าน มีปุ๋ยไข่ซึ่งเป็น เกษตรปลอดสาร ใส่ปุ๋ยแล้วหวานลงดินไกลบ

มีความคิดอยู่ว่า อยากไปขายตามที่สถานที่ใหญ่ๆขึ้น อยากให้คนได้กิน ผักที่ปลอดสารพิษ โดยฝีมือของเราเองและอยากรนำผักเข้าโครงการเกษตรพอเพียงโดยนำเข้ากลุ่มสวัสดิการผู้เลี้ยงไก่ไข่ บ้านคลองมะหาด

4.5) นาง สมบัติ ทำนักรสุข อายุ 59 2คน ชาย หญิง เกิดที่สุรินทร์ มาอยู่ที่กาบเชิง พ.ศ. 2528 จากกาบเชิงมาที่คลองมะหาด

ปัจจุบันทำไร่ทั่วไปและมีการเลี้ยงไก่ไข่เป็นอาชีพเสริมในปัจจุบันยังไม่ขายให้ใครเลย เพราะขายไม่ได้คือไม่มีคนเข้ามาซื้อถึงที่ ถ้าไข่ขายไม่ออกต้องเอาออกไปขายเอง ที่ตลาดท่าตะเกียบ มีรถโดยสารประจำทางและรถสองแถวที่ วิ่งตามเวลา สามารถนำออกไปขายได้แต่ต้องตื่นแต่เช้าหน่อย

พื้นที่ทำการเกษตรมีจำนวนไม่มากนัก ประมาณ 3-4 ไร่ ทำไร่มัน 4-5 ไร่ โดยมีคนมารับซื้อ มันเส้นสับประมาณ กิโลละ 50 สต.ถึง 1 บาท

วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง โดยปกติมีการทำเกษตรแบบพอเพียงและพอประมาณโดยการปลูกพืชไว้กินและขายบ้างบางส่วนรวมถึงการทำเกษตรแบบอินทรีย์แบบไม่ใส่สารเคมี อยากขายไข่ให้ได้ครั้งละมากๆแต่ติดตรงที่ไม่มีคนเข้ามาซื้อถึงที่จึงจำเป็นต้องนำไปขายข้างนอกซึ่งต้องเสียเวลามากและมีต้นทุนที่สูงขึ้น น่าจะมีการรวมกลุ่มกันขายและมีคนเข้ามาซื้อถึงที่

4.6) นางโฉมถวิล อายุ 34 ลูกชาย 2 คน เกษตรเต็มขั้น ตัวเองประเมินตนเองอยู่ตลอดเวลา รู้ประมาณกาลของตนเอง ตามสภาพความเป็นอยู่ และฐานะ ของตนเองด้วย คือต้องรู้จักตัวเองก่อน และรู้ว่าตนเองจะทำอะไร ควรหาข้อมูลอะไรเพิ่มเติม

เป็นคนชอบการหาความรู้ทางสื่อสารสนเทศที่เป็นรูปแบบและเข้าใจง่าย โดยมีแนวคิด ของกลุ่มคือการทำกิจกรรมของกลุ่มให้ถึงเป้าหมาย และสามารถบริหารจัดการได้ โดยมีหลักการบริหารกลุ่ม และการหาหลักความคิดแนวคิดของคนในกลุ่ม เพื่อประสานงานได้ง่ายขึ้น โดยใช้ กระบวนการเรียนรู้ที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ส่วนอาชีพนั้น เป็น เกษตรกร แต่ชอบค้าขายเป็นอาชีพรองและคิดว่าเป็นคนที่ทำอาชีพนี้ได้ดีอาจจะไม่เก่ง

4.7) นางสาว โยทิ อายุ 68 ลูก 8 ชาย 4 หญิง 4 เกิดที่ ศรีสะเกษ มาอยู่ที่พนัสนิคม อายุ 20 หลังจากแต่งงานแล้วทำอาชีพรับจ้าง มาอยู่ที่ บ้านคลองมะหาด พ.ศ. 2530 ประกอบอาชีพรับจ้าง ทำการเกษตรคือไม่มีที่ทำกิน เช่าที่ทำกิน โดยทำไร่มันและไร่อ้อยเป็นหลักนอกนั้นทำนาและปลูกผักสวนครัวไว้ข้างบ้านเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและค้าขายในการทำไร่ มีโรคประจำตัวต้องรักษาอยู่เป็นประจำประกอบกับอายุมากด้วย การรักษาพยาบาลโดยปกติที่ไปรักษาคือ ทำตะเกียบ บางครั้งก็ถูกส่งไปสนามชัย ถ้าเป็นน้อยก็อนามัยในหมู่บ้าน ยังเป็นคนที่ยึดถือขนบธรรมเนียมและประเพณี ตามโบราณกาลของคนอีสานครบคือ ฮีต 12 ครอง 14 ตามประเพณีที่ได้รับสืบทอดมาแต่ปัจจุบันบางประเพณีได้ถูกปล่อยปะละเลยไม่เหมือนกับคนในสมัยก่อนและลูกหลานไม่ได้ยึดถือขนบธรรมเนียมครั้งโบราณไว้ทำให้เกิดปัญหาโดยทั่วไป

5) วิถีชีวิตการทำอาชีพ ชาวบ้านคลองมะหาดได้ใช้วิถีชีวิตตามแบบฉบับของเกษตรกร โดยทั่วไปคือ การใช้ชีวิตแบบเกษตรพอเพียง ในการประกอบอาชีพทำนา ทำสวน และทำไร่ รวมถึงการปลูกผักปลอดสารพิษไว้กินเองเหลือขายในบริเวณหมู่บ้านและบ้านใกล้ๆ กัน

มีการจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่เพื่อเป็นรายได้เสริมและเป็นอาหารเสริมรวมถึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้หันมาพูดมาคุย เรียนรู้กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมถึงการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่มีของแต่ละคนร่วมกันก่อให้เกิด ความแข็งแรงของกลุ่มและมีศักยภาพในการทำโครงการต่างๆที่ผ่านมาแล้วเป็นอย่างดีแม้จะมีปัญหาบ้างแต่ก็ไม่เคยทิ้งกัน

6) ขนาดพื้นที่ มีลักษณะ/รูปแบบของโรงเรือน

ไก่ไข่ที่ชาวบ้านและสมาชิกเลี้ยงอยู่มีรูปแบบโรงเรือนที่คล้ายๆกันคือ สองชั้น โปรงและโล่ง บางข้างชั้นเดียวแต่มีคอนไม่ให้ได้ขึ้นไปนอนได้

7) ประเพณี วัฒนธรรมอาหาร

เอกลักษณ์ของคนอีสานคืออาหารอีสานพื้นบ้าน อาหารอีสานพื้นบ้านจัดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นซึ่งบ้านคลองมะหาดก็มีและน่าจะปรับปรุงให้เข้ากับ สวัสดิการชมรมได้เพราะเอกลักษณ์ของอาหาร

อีสานคือ น้ำพริกที่หลายหลายเมนูและผักต้มที่สามารถหากินได้กับน้ำพริกเกือบทุกชนิด เป็นอาหารเพื่อสุขภาพและเป็นอาหารไม่มีสารเคมีด้วยเรียกว่าปลอดภัยกว่าได้เพราะปลูกข้างบ้านจะกินก็ได้เด็ดเอามา กินและเอามาต้มกินกับน้ำพริก จัดเป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นอีกอย่างหนึ่ง

กระบวนการเรียนรู้

เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ที่ทำโครงการที่ผ่านมา

เรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทดลองทำจากโครงการ

เรียนรู้จากปัญหาและอุปสรรคของการทำโครงการที่ไม่สำเร็จ

ได้ทบทวนถึงสถานการณ์ที่ผ่านมาแล้วในอดีตผ่านโครงการต่างๆ

สามารถถอดบทเรียนจากประสบการณ์ที่มีและหาความรู้เพิ่มเติม

สามารถถอดบทเรียนจากภูมิปัญญาออกเป็นชุดความรู้

สามารถจัดระเบียบความรู้ให้เป็นชุดความรู้และสร้างความรู้ใหม่ได้

รู้จักองค์ประกอบของกระบวนการที่ทำได้

สามารถเลี้ยงไก่ไข่และพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ได้

รู้จักระบบการจัดการความคิดและการจัดการกลุ่มได้

4.3 ศึกษาต้นทุนและศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาดตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

4.3.1 ต้นทุนทางเศรษฐกิจและศักยภาพการเลี้ยงไก่ไข่

จากการมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูล ภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่ดั้งเดิม บทเรียนความรู้จากโครงการช่วยเหลือเลี้ยงไก่ไข่ต่างๆ ที่ผ่านมา ร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันตัดสินใจ โดยกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่น นำมาซึ่งการออกแบบการทดลองเชิงปฏิบัติการเลี้ยงไก่ไข่กลุ่มผสม ทีมวิจัยได้วางแผนการทดลองเลี้ยงไว้ 2 รอบ เพื่อลองทดสอบอย่างเป็นระบบมากขึ้น ว่าพันธุ์ไก่ไข่กลุ่มผสมพันธุ์อะไรที่จะเหมาะสมที่สุดกับพื้นที่ จาก การทดลองที่ทีมวิจัยชุมชนพบว่า ความรู้เรื่องการผสมอาหารโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นนั้นเป็นเรื่องที่ดี แต่จากการประเมินความสามารถของกลุ่มทีมวิจัยที่มีกำลังเลี้ยงไก่ไข่ได้เพียงครอบครัวละ 20-40 ตัว รวมทั้งกลุ่มประมาณ 500ตัว (2พันธุ์ไก่รวมกัน) ยังไม่เหมาะสมเพียงพอต่อการจัดทำอาหารผสมเองได้ และวัตถุดิบที่สำคัญเช่นปลาป่น ไม่มีในชุมชน ต้องจัดซื้อจากภายนอก ซึ่งกระบวนการจัดการยังใช้ต้นทุน กำลังคน และเวลาดังนั้น วัตถุดิบที่มีในชุมชนน่าจะเป็นเพียงตัวช่วยเสริมให้ลดต้นทุน จากอาหารกระสอบที่จัดซื้อจากโรงงาน เช่น ข้าวเปลือก หยวกกล้วย มันสำปะหลัง กะถิน ดังนั้นทิศทางการทดลองจึงเน้นไปที่ศึกษาการรวมกลุ่มเพื่อจัดการการซื้ออาหารกระสอบร่วมกัน ตัวอย่างการบันทึกการทดลองของทีมวิจัยไก่ไข่ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 การทดลองเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ผสมการค้า

ลักษณะการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ รอบที่1	ลักษณะการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ รอบที่2
------------------------------------	------------------------------------

รอบที่ 1 ทดลองเลี้ยง วันที่ 13 มีนาคม 2559 รู้จักแหล่งซื้อไก่ จาก เครือข่าย อาจารย์ สจล. พันธุ์ : CPBrown สีนํ้าตาลเข้ม ราคาต่อตัว 180 บาท เงินต้น 30,000 บาท เลี้ยง 12 ครัวเรือน ได้ 10-20ตัว /ครัวเรือน แบ่งปริมาณการเลี้ยงโดย : ตามศักยภาพของผู้เลี้ยง วิธีการเลี้ยง : การให้นํ้าผสมวิตามินบ้าง (อ.สจล. ให้ความรู้มา) เล้าไก่ มี การเลี้ยงในเล้า รองกลบ (ดิน+กลบ) ใช้ยาฆ่าเชื้อ การให้อาหาร : ต่างคนต่างซื้อ ชันพืด (ของCP)ราคา 470-490 บาท/ กระสอบ 30กิโลกรัม, JPF, NOVO ราคา 390บาท/กระสอบ	รอบที่2 ทดลองเลี้ยง วันที่ 2 ธันวาคม 2559 การจัดการ: ไม่ได้กำหนดว่าพันธุ์อะไร? ได้พันธุ์รามันมา ?? (น่าจะเป็น โรมันบราวน์ ของเบทาโกร) ตัวละ180บาท x 300 ตัว : ซื้ออาหารรวม ลดต้นทุน ขยายเป็น17 ครัวเรือน (แบ่งตามศักยภาพ) :การให้อาหารเหมือนรอบแรก :การเลี้ยงรวมกัน หรือแยกเล้า : ลักษณะไก่ สีส่อนกว่า หงอนเล็ก : อาหารซื้อรวม ครั้งละ2ตัน จากกระสอบละ 400บาท เหลือกระสอบละ 375 บาท ขายให้สมาชิก 390 บาท ได้กำไร15บาท เข้ากลุ่ม เป็นค่าบริการ จัดการ คินรายได้ให้ชุมชน ขายให้กับสมาชิก
---	--

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ลักษณะการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ รอบที่1	ลักษณะการทดลองเลี้ยงไก่ไข่ รอบที่2
เปิดไฟฟ้าตั้งแต่ 18.00น-20.00น กระตุ้นให้ไข่ออกไข่ ให้อาหาร 6.00น. ให้อาหารวันละ1กิโลกรัม (ตัวละ1ขีด) ในรางให้อาหาร การออกไข่ : เลี้ยง10 ตัว ให้ไข่ ประมาณ 8ฟอง (7-10ฟอง) เดือนละ 250 (เดือนละ8แผง) ประเมิน : การให้ไข่ดี มีตายบ้าง ไก่1สัปดาห์ ไข่เลย ไข่ฟอกกินในครอบครัว เหลือเพื่อ กินเดือนละ3แผง (ประหยัดเดือนละ270 บาท) เหลือขาย 80-90บาท/แผง ไม่พอขาย รสชาติ: เหนียว อร่อย ไก่หมดอายุขายได้ 50 บาท/ตัว ทำไก่ต้มนํ้าปลาได้ ขนาดของไข่ : ได้ไข่เบอร์ใหญ่มากกว่าไข่เบอร์เล็ก (เบอร์1-เบอร์2 ราคา ปลีก4บาท/ฟอง) ค่าอาหาร: เดือนละ1กระสอบ/10ตัว =400บาท คินกองทุน 150บาท เหลือ150-200	:ปัญหา ซื้อไก่มาแล้วไม่ไข่ทันที 1เดือนแล้วยังไม่ไข่เลย :ต้นทุนที่เพิ่ม วิตามิน 10x4=40บาท/เดือน (ต้นทุนค่าวิตามินน่าจะ เหมือนกับการเลี้ยงรอบที่1) :ศักยภาพผู้เลี้ยง ประเมินด้วยตนเอง เรื่องค่าใช้จ่ายด้านอาหาร :เล้าไก่ เนื้อที่ขึ้นด้า 3x4 ตรม -5x5 ตรม. คุณภาพชีวิต: มีเวลาพอในการทำงานอย่างอื่น,ไม่เปลืองเวลา

ตารางที่ 4.4 ตัวอย่างการจดบันทึก ข้อมูลการทดลอง รอบที่2

พันธุ์ไก่=โรมันบราวน์ อาหารยี่ห้อ Sunfeed ซื้อรวมรอบละ 2 ตัน (70กระสอบ) ใช้ได้1.5เดือน ปกติซื้อปลีก กระสอบละ 400บาท ซื้อรวมเหลือกระสอบละ 375 บาท ($15 \times 70 = 1,050$ ส่วนต่างราคาเหมือนได้ฟรีมา1 กระสอบ) ขายให้สมาชิก กระสอบละ390 บาท เริ่มเลี้ยง 2 ธันวาคม 2559

ตารางที่ 4.4 ตัวอย่างการจดบันทึก ข้อมูลการทดลอง รอบที่2

ชื่อ	วันที่เริ่มไข่	จำนวนตัว	จำนวนฟอง/วัน	วิธีการขาย	ความแตกต่างจากรอบที่แล้ว
รัชนิ ปราณี ภคพร เสมอ ชาญรงค์ เดือน	26/12/2559	20/19	17-18	ร้านค้าชุมชน(ตลาดนัดชุมชน)	ลักษณะไข่ที่มีความต่าง=เปลือก หนา มันวาว สุขภาพที่ดีกว่า -ไม่มีความสาวกว่ารุ่นเก่า
	5/01/2560	10	6	ขายตามบ้าน	
	26/12/2559	10	8	ขายที่บ้าน ร้านค้า	
	9/01/2560	10	8	ส่งร้านค้า ภคพร (เจ้เล็ก)	
	9/01/2560	10	4	ร้านเจ้เล็ก	
	20/01/2560	10	2		
สมบัติ สยาม สีดา เสงี่ยม นางสาย บุญมี ปทุมมา หมวย สุกัญญา	01/01/2560	20	13-14	กินเอง	กินน้อยกว่าพันธุ์ที่แล้ว -1เดือน/1กระสอบ -ออกไข่ช้ากว่ารุ่นเก่า
	14/01/2560	20	15	ขายเร่ ตามหมู่บ้าน	
	31/12/2559	10	6	แปรรูปไข่ทรงเครื่อง ตลาดนัด ได้ฟอง	
	15/12/2560	10	4	ละ5-7 บาท	
	26/01/2560	20/18	13	ร้านค้าเจ้หน้อย	
	24/01/2560	10	8	กินเองในครอบครัว	
	6/12/2560	10	10	ขายในหมู่บ้าน	
	02/01/2560	20	13-16	ส่งร้านค้าบ้านหนองปรือ	
	29/12/2559	20/17	10	กินเอง ส่งร้านค้าเจ้เล็ก	
				ลงขายในFacebook ร้านเจ้แนว	
				แผงละ100 ขายญาติ	

4.3.2 ความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่

4.3.2.1 การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์แบบปล่อย ลดต้นทุน ผสมผสานกับแนวทางการเลี้ยงไก่ไข่

แบบเศรษฐกิจพอเพียง การเลี้ยงไก่ไข่แบบอินทรีย์ เป็นการเลี้ยงแนวเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยลดต้นทุนและให้คุณภาพของไข่ไก่สูง ไข่ไก่มีอายุที่ยืนยาวกว่าการเลี้ยงในกรงตับ อีกทั้งราคาของไข่ไก่อินทรีย์มีราคาที่น่าสนใจมากกว่า ปัจจุบันไข่ไก่อินทรีย์ ราคา 4 บาท/ฟอง ในขณะที่ไข่ไก่ปกติ ราคาฟองละ 3 บาทเท่านั้น การเลี้ยงไก่

ไข่ประหยัดแบบอินทรีย์ ผสมผสานกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะคล้ายกับเลี้ยงไก่แบบธรรมชาติ ไม่ได้ขังในกรง จะปล่อยให้ออกหากินตามสวน หรือพื้นที่ที่จัดเตรียมให้ การเลี้ยงแบบนี้ จะช่วยให้ไก่ไข่อารมณ์ดี ไม่เครียด ใช้ชีวิตเหมือนธรรมชาติการเลี้ยงไก่อินทรีย์ จะช่วยให้ประหยัดต้นทุน ทั้งเรื่องโรงเรือน อุปกรณ์การเลี้ยง รวมทั้งอาหารสำหรับไก่ไข่สาว เป็นแนวทางของการ เลี้ยงไก่ไข่ให้ได้กำไร สูงสุด บวกกับแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถมีรายได้จากการปลูกพืชผักและสวนได้อีกด้วย

เล้าไก่หรือคอกไก่อินทรีย์นี้จะไม่ต้องลงทุนสูง ต่างกับการเลี้ยงแบบโรงเรือน จะมีแค่เพียงคอนและบ้านหรือเล้ากันแดด กันฝนสำหรับไก่ให้นอนพักผ่อนในตอนกลางคืน รอบๆสถานที่เลี้ยงจะมีเพียงรั้ว สำหรับป้องกันศัตรูที่จะมาทำร้ายไก่ไข่ อย่างที่เกริ่นในตอนแรก หากเราเลี้ยงไก่ไข่ในสวนหลังบ้าน โดยปลูกพืชผักสวนครัว หรือหน่อไม้ ให้ค้าย่อยหากินเอง ทั้งนี้มูลไก่ไข่จะมีประโยชน์กับพืชที่ปลูกในสวน เป็นปุ๋ยชั้นดี ช่วยให้มียาได้จากการเก็บเกี่ยวผลผลิตไปขายได้ เป็นรายได้เสริมที่ไม่ต้องลงทุนอะไรมากมาย แถมบางครั้งพืชผลหรือผลไม้ที่ร่วงลงมาก็คือเป็นอาหารเสริมสำหรับไก่ไข่อีกค่ะ ข้อได้เปรียบของการเลี้ยงไก่อินทรีย์ที่มากกว่าการเลี้ยงในกรงคอก คือ ไก่อินทรีย์จะมีอายุการให้ไข่ตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป แต่การเลี้ยงไก่ไข่แบบกรงคอกมีอายุของการให้ไข่ ไม่เกิน 1.5 ปี

4.3.2.2 อาหารไก่ไข่ลดต้นทุน ปัญหาของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่ที่พบเจอบ่อย และหลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่นก็คือ ต้นทุนค่าใช้จ่ายในด้านของอาหารไก่ไข่ที่มีราคาสูง ซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยหลักที่ต้องนำมาพิจารณาเพื่อลดต้นทุนในส่วนนี้ที่ เกิดขึ้นรายวัน นับเป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะได้กำไรมาก น้อย หรือขาดทุน เนื่องจากอาหารเป็นส่วนจำเป็นอย่างยิ่งของไก่ไข่ที่ต้องนำไปใช้ในการเจริญเติบโตและนำไปผลิตไข่คุณภาพ หากเราสามารถที่จะลดต้นทุนในส่วนนี้ได้ จะช่วยให้ผู้เลี้ยงมีกำไรจากการเลี้ยงไก่ไข่มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังง่ายต่อการจัดหาอีกด้วย เนื่องจากอาหารเหล่านี้สามารถหาได้ในท้องถิ่นเรา

สูตรอาหารไก่ไข่ลดต้นทุน ที่ขอแนะนำ เป็นสูตรอาหาร นอกจากจะช่วยลดต้นทุนแล้ว ยังช่วยให้ไก่ไข่แข็งแรง มีภูมิต้านทานโรค ลดกลิ่นเหม็นของมูลไก่ ไข่ไก่สีสวย ไข่แดงสดใส

วัตถุดิบ

- หยวกกล้วยหั่นละเอียด 20 กิโลกรัม
- กากน้ำตาล 1 กิโลกรัม
- เกลือเม็ด 1/2 กิโลกรัม

ขั้นตอน

- ใส่ส่วนผสมทั้งหมดทั้ง 3 ลงไปในถังหมัก แล้วคลุกเคล้าให้เข้ากัน
- ปิดฝาถังหมัก เก็บไว้ที่ร่มประมาณ 7 วัน

อัตราส่วน

- ใช้ผสมกับหัวอาหาร โดยมีอัตราส่วนดังนี้ สูตรอาหารไก่ไข่ลดต้นทุน 1 กก. ต่อหัวอาหารไก่ไข่ 10 กก.ต่อไก่ 30 ตัว ต่อวัน ให้ไก่กิน 2 ให้ไก่กิน 2 เวลา เข้ากับเย็น

หรือใช้สูตรอาหารหมัก โดยใช้ส่วนผสมดังนี้

- หยวกกล้วยหั่นและทุบให้ نرم 30 กก.
- ข้าวสาลี 10 กก.
- รำละเอียด 10 กก.
- ปลาช่อน 1.5 กก.
- น้ำตาลทรายแดง 1 กก.

- เกลือ 200 กรัม
- ขี้วัวแห้งบดละเอียด 4 กก.
- ดินแดงร่วน 2 กก.

วิธีทำ

- เติมน้ำประกอบทั้งหมดลงไปในถังหมัก คลุกเคล้าให้เข้ากัน
- เติมน้ำสะอาด 20 ลิตร แล้วเติมน้ำหมักจุลินทรีย์ 40 ซีซี และกากน้ำตาล 40

ซีซี

- ค่อยๆเทน้ำลงไปในถังหมัก คลุกเคล้าให้เข้ากันจนจับกันเป็นก้อน
- ปิดฝาให้สนิท เก็บไว้ในที่ร่ม ทิ้งไว้ 7 วัน หลังจากนั้นสามารถนำไปให้ไก่กินได้

เช้า และ เย็น ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดต้นทุนค่าอาหารมากกว่าอาหารสำเร็จรูป 3 เท่า

4.3.2.3 แผนการเลี้ยงไก่แบบประหยัด พอเพียง แนวอินทรีย์

หากเราจะเลี้ยงไก่แบบอินทรีย์อย่างจริงจัง ให้ได้ผลผลิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแล้วล่ะก็ ควรจะมีการวางแผนที่ดีตั้งแต่เริ่มต้นเลี้ยงหรือก่อนเลี้ยงไก่ โดยเริ่มต้นเลี้ยงที่จำนวนน้อยๆสัก 10-20 ตัว แล้วค่อยเพิ่มจำนวน เราจะได้ใกล้ชิด และสังเกตพฤติกรรมของไก่โดยรวมถึงอาหารการกิน และโรคที่เกิดขึ้นกับไก่

ในระหว่างการฝึกหัดเลี้ยงนั้น ควรจัดสถานที่เพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ไว้เอง (เหมาะสำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่ค่อนข้างกว้าง โดยไก่ 1 ตัว / ตารางเมตร) เช่น กล้าย ข้าว ผักสวนครัวจำพวก กวางตุ้ง ผักบุ้ง คะน้า ข่า ตะไคร้ พริก มะละกอ ตำลึง กระถิน สำหรับเป็นอาหารหลัก อาหารเสริมของไก่ ส่วนฟ้าทะลายโจร ลูกใต้ใบ ต้นโหงเทง หนุมานประสานกาย เป็นสมุนไพรสำหรับไก่ ให้ไก่ทนทานต่อโรค และรักษาโรคต่างๆ

จัดสัดส่วนของพื้นที่ให้เหมาะสม และอยากจะแนะนำเพิ่มคือ การปลูกกล้วยน้ำว้า และหน่อไม้ เพื่อจัดเป็นแหล่งคุ้ยเขี่ยหากินแมลงและปลวกของไก่ ตามธรรมชาติ การเลี้ยงแบบนี้จะช่วยให้ไก่อารมณ์ดี สุขภาพแข็งแรง อายุยืน และจะช่วยให้เรามีรายได้ต่อที่สอง คือสามารถนำกล้วย และหน่อไม้ไปขายได้อีกทางหนึ่ง

หมายเหตุเราสามารถนำไก่ที่ปลดระวางจากฟาร์มที่เลี้ยงแบบกรงคืบแล้ว มาเลี้ยงปล่อยแบบอินทรีย์ได้ ในราคาถูก ไม่เกิน 80 บาท แต่แนะนำให้แยกเลี้ยงจากฝูงเดิมที่เรามี เพื่อให้ไก่ได้คุ้นเคยกับสถานที่และป้องกันโรคติดต่อจากฟาร์ม รอให้ไก่ปรับตัวได้ปกติ จึงค่อยนำมารวมกับฝูง อาจใช้ระยะเวลา 1-2 สัปดาห์

4.3.3 ทรัพยากรในชุมชน

อาชีพที่หลากหลาย

ผักสวนครัว

ไก่ ไก่บ้าน ไก่ชน

โรงสี

กลุ่มผู้เลี้ยงไก่

และกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ

ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรในชุมชนบ้านคลองมะหาดมี ป่าไม้ ขนาดใหญ่เป็น ป่าสมบูรณ์

ที่สุดเป็นไม้มะค่า ประดู่ เต็ง รัง ไม้แดง ตะแบก ตะโก ไม้พวง พะยอม อินทนนท์ ชิงชัน เป็นต้น รองลงมา เป็นป่าไผ่ ไผ่ป่า ไผ่ไร่ ไผ่หนาม ไผ่จ้อย และป่าหญ้า หญ้าเพ็ก ต้นอ้อ เป็นต้น

อาชีพที่หลากหลาย การทำนา ทำไร่ ทำสวน ปลูกมัน ปลูกอ้อย ปลูกข้าวโพด ปลูกยาง ปลูก ปาล์ม และปลูกยูคา

อาชีพ ปลูกผักสวนครัวไว้ขาย

อาชีพเสริมรายได้ เลี้ยงไก่ไข่ ไก่บ้านและไก่ชน

โรงสี ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ได้ปลายข้าว รำ แกลบ ปลูกมัน ปลูกอ้อย

กระถินข้างทางเป็นอาหารเสริม

ภูมิปัญญา เลี้ยงไก่ไข่ ไก่บ้านและไก่ชน อาหารอีสานและการหาของป่ามารับทาน

ทุนทางวัฒนธรรม ประเพณี ประจําถิ่น เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา บุญ เดือนสิบ และลอยกระทง ศาสนา ทำบุญตามหลักศาสนาพุทธโดยปกติ พิธีกรรม ทำบุญกลางบ้าน งานแต่ง ขึ้น บ้านใหม่ ความเชื่อ ทำขวัญข้าวและเลี้ยงผีเจ้าที่(เจ้าที่ ที่ทำนา)

ทุนทางสังคม ประสพการณ์ในอดีตผู้นำ นักปราชญ์ประจําหมู่บ้าน ชกส กลุ่มออมทรัพย์ มีหลายกลุ่ม กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ อบต. ทำหน้าที่โครงการจากภาครัฐสู่ประชาชน ผู้ใหญ่บ้าน ช่วยเหลือชาวบ้านให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ วัด ให้การศึกษาและอบรมทางจิตใจ ประสพการณ์ในอดีต ความพอเพียง จากโครงการที่ผ่านมาและทำอย่างต่อเนื่องให้พออยู่พอกิน โครงการเกษตรพอเพียง สวนครัวรั้ว กินได้ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง **พลังเสริม** พลังชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

4.3.4 การตลาด (เส้นทางการตลาด แหล่งรับซื้อต่างๆ)

ได้มีการสำรวจและศึกษาความเป็นไปได้แล้วพบว่า เส้นทางการตลาดอยู่ไม่ไกลเพราะ สินค้า ดีมีคุณภาพ ตลาดย่อมต้องการเป็นปกติ แต่การผลิตให้มีคุณภาพนั้นต้องเข้าใจและเอาใจใส่ทุกขั้นตอนการผลิต

4.3.4.1 เส้นทางการตลาดไก่ไข่

ไข่ สามารถส่งออกตลาดได้และสามารถส่งต่อเข้ากลุ่มและร้านค้าสวัสดิการชุมชนได้ ไก่ ที่ปลดรวางแล้วสามารถส่งเข้าร้านค้าสวัสดิการเพื่อแปรรูปสินค้าได้และส่งเข้าสู่ศูนย์เพาะเลี้ยงเป็นไก่เนื้อต่อไปหรือขายเป็นไก่เนื้อก็ได้

ผลิตภัณฑ์ไข่ สามารถแปรรูปเป็นไข่เค็ม ไข่เยี่ยวม้าสมุนไพรและแปรรูปเป็นอาหาร ขนมได้

4.4 ศึกษาแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาด อำเภอบางละมุง จังหวัดฉะเชิงเทรา

4.4.1 ความสำคัญของการจัดตั้งกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า การจัดตั้งกลุ่มมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่า

1) กลุ่มสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมที่ทำการทดลองให้สมาชิกได้เลี้ยงไก่ไข่มีรูปแบบที่สามารถวิเคราะห์ผลในด้านสถิติและคุณภาพที่มีปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้

2) กลุ่มสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมการตลาดเลี้ยงไก่ไข่ให้สมาชิกค้นหาผลการวิเคราะห์ และการส่งต่อเข้าร้านค้าสวัสดิการชุมชนได้

3) กลุ่มสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมการตลาดเลี้ยงไก่ไข่ที่มีผลผลิตและแปรรูปสินค้าให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวได้

4) สามารถนำผลผลิตและผลิตภัณฑ์จำหน่ายและพัฒนาต่อยอดกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ได้

5) สามารถผลิตอาหารไก่และอาหารจากไก่และไข่ รวมถึงการแปรรูปผลิตภัณฑ์แพ็คเกจให้มีรูปแบบที่น่าสนใจได้

4.4.2 มุมมองความยั่งยืนของกลุ่มจากสมาชิกทีมวิจัย

ความยั่งยืนของกลุ่ม หมายถึง

1) ความสามัคคีของกลุ่ม มีอะไรพูดคุยกัน

2) มีความสุขไม่ทะเลาะกัน

3) กินทุกอย่างที่เราปลูก ซื้อเฉพาะเนื้อที่เราต้องการ

4) ลดต้นทุนการบริโภคภายในครัวเรือน

5) ท้องอิ่มตลอด กินอิ่ม นอนหลับ ทุกอย่างที่ทำเลี้ยงดูได้ตลอดชีวิต ไม่เดือดร้อนตนเอง และ

คนอื่น = พอดี

6) ประเมินจากสุขภาพของทุกคนในชุมชน ดีขึ้น เด็กไม่ขาดสารอาหาร คนชราไม่เจ็บปวด

แอด

7) ทุกอย่างที่ทำเลี้ยงดูได้ตลอดชีวิต ไม่เดือดร้อนตนเอง และคนอื่น = พอดี

4.4.3 เหตุผลของการจัดตั้งกลุ่มในความคิดเห็นของทีมวิจัย

1) การดำเนินงานของกลุ่มการเลี้ยงไก่ไข่ ต้องการแบบพอเพียง

2) เพื่อความยั่งยืนของกลุ่ม การทำงานร่วมกัน

3) ความคาดหวังของกลุ่มคืออยากให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

4) ในอนาคตกลุ่มยังต้องการศึกษาการตลาด

4.4.4 ข้อตกลงของทีมวิจัยในการบริหารงานกลุ่ม

ทีมวิจัยได้ทดลองร่วมกันออกแบบการบริหารเงินทุน และกฎระเบียบต่างๆ ในกลุ่ม โดยหลักการบริหารกลุ่มบางส่วนนั้นได้จากบทเรียนการทำงานที่ผ่านมา ในหลายโครงการ ร่วมกับการพูดคุยถึงข้อดีข้อเสียของหลักการบริหารกลุ่มจากประสบการณ์ ในช่วงเวลาทำการวิจัย และคัดเลือก เพิ่มเติมให้เหมาะสมขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยหลักการบริหารกลุ่มที่ทีมวิจัยร่วมกันคิดเป็นดังนี้

- 1) ให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันส่งเงินออมคืนกลุ่ม เดือนละ 150 บาท (ต่อการเลี้ยงไก่ไข่ 10ตัว) เสมือนเก็บเป็นไข่ไก่คืนกลุ่มวันละฟอง (ฟองละ5 บาท)
- 2) การเลี้ยงไก่ไข่ในการทดลองระยะที่ 2 มีเวลาการเลี้ยง 1ปี (12เดือน) ถึงเวลาปลดระวางไก่ไข่ ประมาณวันที่ 2 ธค 2560
- 3) ถ้าสมาชิกเลี้ยงไก่ไม่คุ้มทุน สามารถปลดระวางไก่ได้ และซื้อใหม่จากเงินออมทรัพย์ของสมาชิกและเงินกลุ่ม +เงินขายตัวไก่ที่ปลดระวาง
- 4) ในกรณีที่ปลดระวางแม่ไก่แล้ว ต้องขายแม่ไก่เพื่อนำมาคืนกลุ่ม และนำไปซื้อไก่ไข่ใหม่มาเลี้ยงในรอบถัดไป
- 5) ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มตัดสินใจเลิกเลี้ยงไก่ไข่แล้ว กลุ่มต้องคืนเงินออมทรัพย์ของสมาชิก แต่เงินที่ขายไก่ปลดระวางจะนำเข้ากลุ่มเพื่อใช้ในการบริหารกลุ่มต่อไป
- 6) เงินกองทุนของกลุ่มสามารถให้สมาชิกนำไปใช้ประกอบอาชีพเสริมได้ ในระยะเวลา1ปี ปลอดดอกเบี้ยและสามารถผ่อนชำระได้
7. ถ้าไม่สามารถคืนเงินได้ จะเสียค่าปรับ วันละ20บาท เมื่อยืมไม่เกิน 5,000 บาท ปรับ50 บาท เมื่อยืม 5,001 ขึ้นไป
8. ในการยืมเงินให้เป็นมติของกลุ่มพิจารณา

4.4.5 แผนในอนาคตของทีมวิจัย

- 1) รวมกลุ่มเพื่อเป็นวิสาหกิจชุมชน
- 2) รวมกลุ่มเพื่อการตลาด เพื่อช่องทางการตลาด
- 3) เพื่อเพิ่มจำนวนการเลี้ยงไก่ เพื่อขยายจำนวนการเลี้ยง/ราย
- 4) ผลักดันการเลี้ยงไก่เป็นอาชีพเพื่อลดผลกระทบจากช้างป่า

4.4.6 คำขวัญกลุ่ม ทีมวิจัยร่วมกันคิดคำขวัญ และร่วมกันให้คะแนนโหวต

- 1) สดใหม่ ไข่แดง ที่คลองมะหาด
- 2) กินไข่ไก่แรงดี มีประโยชน์
- 3) คลองมะหาดพอเพียง เลี้ยงไก่ไข่ ใส่ใจคุณภาพ
- 4) สดจากไก่ ไข่จากเล้า เราพอเพียง
- 5) สดจากไก่ ใหม่จากเล้า ไข่ของเรา คลองมะหาดพอเพียง *** สมาชิกร่วมตัดสินใจใช้คำขวัญนี้เป็นคำขวัญประจำกลุ่ม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัยท้องถิ่น เรื่อง แนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองมะหาด อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โครงการนี้เป็นโครงการเล็กๆ ที่ทางชุมชนอยากทำขึ้น เพื่อทบทวนภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่ วิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตนเอง เพื่อนำไปสู่การศึกษาต้นทุนและศักยภาพของตัวเองเพื่อพัฒนาเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนให้ได้ โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาทบทวนความรู้ ภูมิปัญญาเรื่องการเลี้ยงไก่ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาทบทวนวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองมะหาด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- 3) เพื่อศึกษาต้นทุนและศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาดตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าตะเกียบ อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 4) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนบ้านคลองมะหาด อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

5.2 สรุปผลการศึกษาวิจัย

5.2.1 ย้อนหลังไปประมาณสี่สิบกว่าปีแล้ว สมัยนั้นพื้นที่บ้านคลองมะหาดยังไม่มีบ้านคน เป็นพื้นที่ป่าดงดิบรกชัฏมาก ช่วงปีพ.ศ. 2515 เริ่มมีผู้บุกเบิกพื้นที่ สัมปทานตัดไม้ป่า หลังจากไม้ป่าขนาดใหญ่เริ่มลดน้อยลง จึงเริ่มมีผู้คนอพยพมาตั้งหลักปักฐานในพื้นที่ นำโดยกำนันดี สารชาติ เป็นผู้บุกเบิกร่วมกับชาวบ้านที่ย้ายถิ่นฐานมาจาก อำเภอดงขุดม จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอื่นๆ ในภาคอีสานมาอยู่รวมกัน เหตุที่ซื้อบ้านคลองมะหาด เพราะสมัยก่อนพื้นที่แถบนี้มีต้นมะหาดขึ้นอยู่มากตาม ห้วย หนอง คลอง บึง

5.2.2 วิธีสมัยก่อน ในยุคบุกเบิก ชาวคลองมะหาดอาศัยหาอาหารจากป่าเป็นหลัก เช่น อาหารจำพวกพืชและผลไม้ ส่วนอาหารจำพวกเนื้อสัตว์ จะใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ติดตัวมา ประเภท จั่น บ่วง แร้ว ปืนผูก เป็นต้น ในอดีตชาวบ้านหาอยู่หากินอิงอาศัยกันแบบปลูกอยู่ปลูกกิน ตามวิถีชาวบ้านชนบททั่วไป โดยไม่รู้เลยว่าคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร แต่รู้แต่เพียงว่า ปลูกแล้วได้กินมากน้อยตามแต่กำลังของตนเอง และเหลือก็จำหน่าย แลกเปลี่ยนกัน บ้านต่อบ้าน ส่วนอาหารที่กินก็ตามพื้นบ้านทั่วไป ไม่มีอาหารพิเศษอะไรมากนัก อาหารจากสัตว์น้ำเริ่มจากการ ทำนา ทำไร่ พอจะมีปลาให้เห็นบ้างแต่ยังเป็นขนาดเล็กอยู่ ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการทำฝายทำให้น้ำมากขึ้นและมีปลาขนาดใหญ่ตามมา

5.2.3 ชุมชนบ้านคลองมะหาดมีการเลี้ยงไก่มาตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ตา ยาย หรือตั้งแต่เริ่มเข้ามาตั้งรกรากอยู่ที่นี่ เดิมนำไก่บ้านจากที่อยู่เดิมติดมาเป็นอาหารในระหว่างทางที่อพยพมาเหมือนนกเงือกเดินทางรอนแรมมาเรื่อยๆ เมื่อมาอยู่ที่นี่ ก็เริ่มมีการตั้งบ้านเรือนกันเป็นหย่อมๆ ไก่ที่นำติดมาด้วยก็ปล่อยออกไปหากินเอง บางครั้งก็ได้ไก่ป่ากลับมาด้วย เพราะไก่บ้านที่นำมาเป็นเสบียง เป็นตัวเมียมากกว่าตัวผู้ เมื่ออยู่ไปนานเข้าไก่ป่าที่ทับกับไก่บ้านตัวเมียมีลูก ก็กลายเป็นไก่พันธุ์ผสมไป ข้อดีคือไม่ค่อยไปโรคง่าย เลี้ยงง่าย ตายยาก ลูกตกกินได้ทุกอย่างที่มี เป็นใช้ก็หายากินเอง ไม่ต้องยุ่งกับมันมากนัก มันก็อยู่ได้

การเลี้ยงไก่ก็ปล่อยออกไปหากินเองมีข้าวสารก็โปรยให้กินบ้างมีข้าวสุกเหลือๆก็โปรยให้กินบ้างส่วนมากก็เป็นข้าวเปลือกที่ยังไม่ได้สีมากกว่า ข้าวเปลือกที่โปรยให้ไก่กินส่วนใหญ่เป็นข้าวเปลือกเมล็ดลีบขายไม่ได้ราคาและเป็นข้าวที่ไม่เต็มขนาดรวมถึงข้าวเปลือกที่เหลือจากการผัดข้าวแล้ว (การผัดข้าวคือการทำความสะอาดข้าวที่ได้จากการสี อาจจะมีข้าวเปลือก หรือเมล็ดพืชชนิดต่างๆ ปนเปื้อนมา หรือคัดปลายข้าวออก เพื่อให้ข้าวที่จะหุงสวยสะอาด) ตกเป็นอาหารไก่ที่เลี้ยงไว้ต่อไป

โดยปกติของชาวบ้านทั่วไปการเลี้ยงไก่จะมีอยู่ 2 แบบคือ เลี้ยงไว้กินไข่และเลี้ยงไว้กินเนื้อ ชาวบ้านจะใช้วิธีการสังเกตว่าไก่บ้านที่จะเก็บไข่กินไข่ก็ไม่ให้ตัวผู้ผสมพันธุ์ ถ้าต้องการไก่ที่เอาไข่กินเนื้อก็ปล่อยให้ตัวผู้ผสมพันธุ์ สักสามหรือสี่ครั้ง ก็กันไว้สำหรับกินเนื้อเพราะมันจะไม่เหนียวจนเกินไป ส่วนไก่ตัวผู้ก็มีวิธีดูว่าถ้ามีแววดี

ก็เอาไว้ตี (ชน) ถ้าไม่มีแวว ก็ปล่อยให้ผสมพันธุ์กับตัวเมียสักสี่หรือห้าครั้ง ก็กันไว้กินเนื้อหรือเอาไว้ทำพ่อพันธุ์ต่อไป

ส่วนการรักษาไก่เจ็บป่วยก็ตามภูมิปัญญา ที่ติดตัวมาคือ ส่วนมาก ไก่ไม่สบายจะให้ “กินยาตำผสมกับเกลือและบอระเพ็ดกับโพลผสมกับน้ำตาลปี๊ป” ให้ไก่กิน หายบ้างไม่หายบ้าง ตามแต่กรณีไป ถ้าหายก็อยู่รอดต่อไป ถ้าไม่หายก็ตายไป มีบางตัวที่ไม่ตายก็เพาะพันธุ์ใหม่ไปเรื่อยๆ บางครั้งก็ให้กิน “บอระเพ็ดกับฟ้าทะลายโจรผสมกับน้ำข้าวข้าว” บ้างตามแต่คนข้างบ้านจะบอก ก็รักษากันไปตามมีตามเกิด ไม่มียาประจำและไม่มีรูปแบบ การรักษาที่แน่นอน หรือการรักษาแบบตายตัว

พอจะสรุปให้เห็นภาพได้ง่ายๆ ไก่ไข่ก็หมายถึง ไก่พื้นบ้านที่ฟักไข่ ทั่วไป ตามท้องถิ่น พื้นบ้านหรือใต้ต้นไม้ใหญ่ และกองฟางหรือกองหญ้า ถ้าต้องการไก่ฟักไข่อยู่เป็นที่ก็ต้องทำลึงให้ไก่ไข่

ชาวบ้านคลองมะหาดมีการเลี้ยงไก่ตามบ้านเล็กๆ น้อยๆ เพื่อกินเนื้อและกินไข่ คือ การเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติให้ไก่อาศัยตามใต้ถุนบ้าน ชายคา โรงนา และต้นไม้ พันธุ์ไก่ที่เลี้ยงจะเป็นไก่พันธุ์พื้นเมือง เช่น ไก่แจ้ ไก่คู ไก่ชน และไก่ที่หามาได้ง่ายโดยเพื่อนบ้านจะขอซื้อ ขอยืมหรือขอไปขยายพันธุ์แบบเป็นคนรู้จักกันคุ้นกัน ส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านจะเป็นสายพันธุ์ไก่ชน สังเกตได้จากแม่ไก่จะมีขนสีดำ หน้าดำและแข้งดำ หงอนหิน แต่จะมีพันธุ์บางส่วนที่มีสีเทา สีทอง แต่หงอนก็ยังเป็นหงอนหิน ซึ่งก็เป็นลักษณะหงอนของไก่ชนอยู่ดี เหตุที่ชาวบ้านคลองมะหาดนิยมเลี้ยงไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ไก่ชนเพราะว่าไก่ชนจะมีรูปร่างใหญ่และยาว เจริญเติบโตได้ดีและแม่พันธุ์ก็ไข่ตก หากต้องการจำกัดพื้นที่เพื่อให้ดูแลง่ายอาจใช้ตาข่ายหรือไม้ซีกที่มีอยู่ทั่วไป ล้อมบริเวณโรงเรือนและพื้นที่ที่ต้องการให้ไก่ได้เดินเล่นและออกหากินตาม

ธรรมชาติ บางทีก็ทำโรงเรือนเล็กๆไว้ให้ไก่นอนหรือเป็นที่หลบแดดหลบฝนและเป็นที่สำหรับทำรังให้ไก่ได้ฟักไข่ต่อไป

5.2.4 วิถีความพอเพียงเริ่มเปลี่ยนแปลง ประมาณตั้งแต่ปีพ.ศ.2520 เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจอย่างมากตามนโยบายภาครัฐ ส่งผลมายังภาคการเกษตร โดยภาครัฐมีนโยบายเร่งอัตราการผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ส่งผลให้ประชาชนเร่งขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตรเพิ่มขึ้นตอบสนองความต้องการและให้เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจตามนโยบายของภาครัฐ จากปี 2520 เป็นต้นมาประชากรในบ้านคลองมะหาดค่อยๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ มีการขยายพื้นที่ทำกินอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันบ้านคลองมะหาดมีพื้นที่ทำการเกษตร 4,920 ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่ทำนา 1,900 ไร่ พื้นที่ทำไร่ 3,000 ไร่ พื้นที่ทำสวน 20 ไร่ จำนวนครัวเรือน 168 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 638 คน อาชีพหลักของครัวเรือนได้แก่ อาชีพทำนา อาชีพทำสวน อาชีพทำไร่ อาชีพเสริมหรืออาชีพรองได้แก่ อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย อาชีพธุรกิจส่วนตัว

แต่โดยค่าเฉลี่ยแล้วชาวบ้านคลองมะหาดมีพื้นที่ถือครองทำกินกันไม่มาก บางครัวเรือนก็ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และอีกกว่า 50 ครัวเรือน อาศัยอยู่ในพื้นที่ของกำนันทวี สารูชาติ ซึ่งเป็นลูกชายของกำนันดี สารูชาติ โดยทางกำนันไม่ได้เก็บค่าเช่าแต่อย่างใด แต่กรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินเป็นของกำนันทวี สารูชาติ และชาวบ้านบางรายที่มีเงินทุนพอ ก็มาซื้อที่ดินต่อ เป็นของตนเอง

5.2.5 ปัญหาโดยภาพรวมของชุมชน คือ 1) **ชาวบ้านไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง** ต้องไปเช่าเพื่อปลูกมันสำปะหลัง ปลูกผักชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ถั่วฟักยาว แตงกวา พริก มะเขือ ฯลฯ 2) **ราคาค่าเช่าที่ดิน** แต่ละนายทุนมีราคาสูง บางแปลง ตกไร่ละ 2,000 บาท 3) **ขาดแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร** 4) **ราคาสินค้าเกษตรไม่แน่นอน** ถ้าราคาสินค้าเกษตรช่วงที่ผลผลิต ออกมามีราคาดี ชาวบ้านก็จะได้กำไร แต่ถ้าช่วงนั้นถูก ถึงกับขาดทุน หมดเนื้อ หมดตัว และยังได้ไปกู้ยืมเงินนอกระบบมาลงทุนด้วย กลายเป็นหนี้สินไม่รู้จักจบสิ้น 5) **ชาวบ้านขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการประกอบอาชีพ** เพราะใช้เพียงประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้เกิดความเสียหาย ประกอบกับเงินลงทุนทั้งหมดไปพร้อมกันด้วย 6) **ต้นทุนราคาสินค้าการเกษตรมีราคาแพง** เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านมีวิถีชีวิตแบบทำงานหาเช้ากินค่ำ ประกอบอาชีพของตนเองตามศักยภาพตนเองที่มีอยู่ พออยู่ พอกิน แต่ไม่สามารถมีความเจริญ หรือ ร่ำรวยมาก เพราะขาดทุนทรัพย์ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง

5.2.6 ปัญหาของชุมชนกับการเข้ามาช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ และการช่วยเหลือกันเอง ได้มีเงินกองทุนต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ เช่น กองทุนเงินล้าน กองทุนออมทรัพย์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านจะต้องมาออมกันทุกเดือน ถ้าเงินกองทุนออมทรัพย์มีมากพอ ก็จะสามารถปล่อยกู้ได้ โดยคิดดอกเบี้ยราคาที่ถูกร้อยละ 2 ต่อเดือน (จากเงินกู้ในระบบ ร้อยละ 5 ต่อเดือน) และการกู้ยืมเงินกลุ่มของ ธกส. ซึ่งเงินดังกล่าวนั้น เป็นการนำไปประกอบอาชีพต่าง ๆ แต่ถ้าผลผลิตในฤดูกาลนั้นมีราคาสูง เช่น ปลูกมันสำปะหลัง ราคา กิโลกรัมละ 3 บาท ชาวบ้านได้กำไร สืบตาอ้าปากกันได้บ้าง แต่ถ้าเกิดฤดูกาลนั้นราคาถูก กิโลกรัม

ละ 2 บาทกว่า ก็ขาดทุน เงินที่ไปกู้หนี้ยืมสิน มาจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ก็ไม่มีพอใช้ จำต้องไปขอกู้เงินนอกระบบ ซึ่งมีดอกเบี้ยแพง ทำให้เกิดเป็นปัญหาหนี้สินต่าง ๆ มากมาย และจากความพยายามหาทางออกด้านการพัฒนาอาชีพที่ผ่านมานั้น ได้มีการสำรวจเรื่องอาหารการกินในเบื้องต้นพบว่าชาวบ้านมีการบริโภคไข่ไก่ภายในครัวเรือนประมาณ 1- 5 ฟอง/วัน/ครัวเรือน จึงได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ผสม เพื่อให้ชาวบ้าน มีโปรตีนราคาถูกบริโภคในครัวเรือน เหลือจึงขายเพื่อเพิ่มรายได้ แต่เดิมเริ่มแรกนั้น ชาวบ้านเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้เพื่อบริโภคเนื้อ และต่อมาจึงเลี้ยงไว้กินไข่ แต่ไข่ออกไม่มาก และเมื่อมีเงินงบประมาณเข้ามาในหมู่บ้าน ได้แก่ 1) กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยให้กลุ่มสตรี รวมกลุ่มกัน 5 คน เพื่อเขียนโครงการที่จะประกอบอาชีพ ณ ตอนนั้น ปี 2556 หมู่บ้านคลองมะหาด ได้ 3 โครงการ ได้แก่ โครงการเลี้ยงไก่ไข่ โครงการเพาะเห็ดขอน โครงการเลี้ยงกบ แต่โครงการนี้เป็นโครงการที่ให้สตรียื่นเพื่อไปประกอบอาชีพ 1 ปี หลังจากนั้นเก็บเงินคืนกองทุนฯ พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท โครงการนี้จึงไม่ต่อเนื่อง เพราะไก่ที่ซื้อมา และอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพง ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างถูกต้องต่อเนื่อง **ไม่มีความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ผสม** ขาดการสังเกตอาการของไก่ไข่ที่เกิดขึ้นจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง ไม่สามารถควบคุมปัจจัยภายนอกที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงไก่ เช่น สุนัข หนู ไม่สามารถต่อยอดการเลี้ยงไก่ไข่ในรุ่นต่อไปได้ หลังจากคืนเงินกองทุนฯ ชาวบ้านไม่มีเงินทุนพอจะประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่เพื่อเป็นอาชีพเสริม จึงเหลือกลุ่มคนเลี้ยงแค่ 1-2 คน เท่านั้น 2) โครงการขยายผลเศรษฐกิจพอเพียง จากพัฒนาชุมชน อำเภอท่าตะเกียบ มีเงินกองทุนมาเพื่อเลี้ยงไก่ไข่ และเลี้ยงปลานิล จำนวน 30 ครัวเรือน แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเช่นเดิม เพราะบางคนมีการเลี้ยงไก่ไข่จำนวนมากเกินกว่ากำลังของตัวเอง ไม่มีเงินเหลือพอจะซื้ออาหารสำเร็จมาเลี้ยงไก่ได้ **ขาดการบริหารจัดการกันแบบไม่มีความรู้ ขาดการวางแผน สุดท้ายนำไปสู่ความไม่ยั่งยืนของโครงการ**

จากการทบทวนตนเองในด้านของต้นทุนทรัพยากรที่มีในชุมชน ซึ่งมีการทำนาและมีโรงสีขนาดเล็กภายในชุมชน 4 แห่ง สิ่งที่ได้จากโรงสีชาวนั้น สามารถคัดแยกเป็นข้าวสาร ปลายข้าว รำ และแกลบ นอกจากนี้ในบริเวณชุมชนยังมีต้นกระถินที่ขึ้นเองตามธรรมชาติและเก็บได้ง่ายตามริมถนน ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่หาได้ภายในชุมชนสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นส่วนผสมอาหารไก่ไข่ ส่วนแกลบสามารถนำมารองพื้นโรงเรือนสำหรับเลี้ยงไก่ไข่ และยังสามารถนำมาเป็นปุ๋ยขี้ไก่สำหรับปลูกพืชผักเพื่อนำมาบริโภคเมื่อเหลือก็สามารถแจกจ่ายและจำหน่ายภายในชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ ชุมชนจึงเกิดแนวคิดที่ว่า หากนำต้นทุนดังกล่าวมาใช้ในการหาวิธีลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ในเรื่องของการพัฒนาอาชีพเลี้ยงไก่ไข่นั้นน่าจะช่วยให้สามารถเดินหน้าต่อไปได้ด้วยมีชาวบ้านหลายครัวเรือนที่สนใจเลี้ยงไก่ไข่เป็นอาชีพเสริม แต่ในทางปฏิบัติก็ยังขาดความรู้ทางวิชาการที่จะเข้ามาสนับสนุนตั้งแต่ต้นทางจนปลายทาง ซึ่งที่ผ่านมามีมาส่งเสริมบ้างแต่ก็ยังไม่มีความต่อเนื่องทำให้การสร้างกลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ไม่ประสบความสำเร็จซ้ำแล้วซ้ำเล่าทั้งในระดับปัจเจกและระดับกลุ่มในชุมชน

อย่างไรก็ตาม แม้ที่ผ่านมาการพัฒนากลุ่มอาชีพเลี้ยงไก่ไข่จะล้มเหลวมาตลอด แต่บทเรียนที่ชาวบ้านสะท้อนกันนั้นว่ายังมีความคาดหวังว่าการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้เลี้ยงและต่อผู้บริโภคหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพจากการมีโปรตีนราคาถูกไว้บริโภคเองภายในครัวเรือนเป็นอาหารจานด่วน ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจคือช่วยลดรายจ่าย รวมถึงเป็นอาชีพเสริมช่วยสร้างรายได้ให้แก่

คนในชุมชน ประโยชน์ด้านสังคมคือการเลี้ยงไก่ไข่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีขึ้นทั้งในหน่วยงาน ชุมชน และเพื่อนบ้าน ที่สำคัญการเลี้ยงไก่ไข่ยังมีส่วนช่วยทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทางผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลองมะหาด ตำบลท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

5.2.7 งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับการแก้ปัญหาของชุมชน

จากปัญหาดังกล่าว อาจารย์พิรัช กุลชัย จากคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) ได้เข้ามา ชี้แจงทำความเข้าใจการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อต่อยอดจากการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนของคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และกรมพัฒนาชุมชนที่เคยทำไว้ โดยให้ผู้เลี้ยงไก่ไข่ที่มีความต้องการร่วมกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ ได้ช่วยพูดคุยถามถึงสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ประสบการณ์ในชุมชนที่ผ่านมาเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่ ปริมาณของไข่ในชุมชนที่ต้องการบริโภคต่อวัน เล่าถึงความเป็นมาของความต้องการเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน กำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เป็นวัตถุประสงค์ ประเด็นที่ต้องศึกษา รวบรวม วางแผนขั้นตอนการดำเนินงาน สิ่งที่ได้ **โจทย์** คือ **แนวทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองมะหาด อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทราควรเป็นอย่างไร และร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนตามความต้องการ** ของทีมวิจัย

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community base research) ถือว่าเป็นงานของคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น ดังนั้นการวิจัยท้องถิ่นจะเน้นให้ชาวบ้านเป็นผู้ระบุปัญหาด้วยตนเอง เป็นผู้ลงมือทำงานวิจัยด้วยตนเอง โดยมีพี่เลี้ยง มีผู้ประสานงาน มีนักวิชาการมาร่วมกันทำงานวิจัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเพิ่มพลังปัญญา ร่วมกันทั้งคนนอก (พี่เลี้ยงนักวิจัย นักวิชาการและ ผู้ประสานงาน) และคนในท้องถิ่น กล่าวคือมีลักษณะของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) นั่นเอง ที่สำคัญต้องพยายามสร้างทีมงานวิจัยในพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล วางแผนดำเนินงาน การวิเคราะห์และทดลองปฏิบัติ และทางเลือกในการจัดการต่างๆ เพื่อนำไปแก้ปัญหาของชุมชนท้องถิ่นด้วยชุมชน ท้องถิ่นเอง โดยมีขั้นตอนการทำงานวิจัยที่แบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1. การเตรียมการ เตรียมชุมชน เป็นระยะการเข้าสู่ชุมชน โดยมีการคัดเลือกชุมชนกลุ่ม ประเด็น ปัญหา ที่จะทำงานวิจัย และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนทุกกลุ่ม

ระยะที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย เป็นขั้นตอนที่ต้องมีการเก็บข้อมูลด้านเอกสาร การศึกษาบริบทชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของวิธีการที่จะนำมาแก้ปัญหา รวมถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา งบประมาณ ที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผลแต่ละขั้นตอน

ระยะที่ 3 การสรุปผลและเขียนรายงานการวิจัย ซึ่ง ต้องอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการประชุมสรุปงานทุกครั้ง

การพัฒนาโจทย์วิจัยในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในการทำวิจัยนั้น ขั้นตอนสำคัญที่เป็นหัวใจของงานวิจัยก็คือ การพัฒนาค้นหาโจทย์วิจัย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นตัวชี้กำหนดว่างานวิจัยชิ้นนั้นจะถือกำเนิดขึ้นมาได้หรือไม่ เมื่อทำแล้วจะมีขอบเขตขนาดไหน มีทิศทางอย่างไร เกิดผลกระทบอะไร มากน้อยแค่ไหน ดังนั้นงานวิจัยโดยทั่วไปจะให้ความสำคัญกับขั้นตอนนี้และส่วนมากจะมีหลัก การ/ฐานคิดกำกับไว้เสมอ

ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่ผู้รับประโยชน์โดยตรงจากงานวิจัย คือชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นวิจัยนั้น โดยในเบื้องต้นได้มีการกำหนดฐานคิด/วิธีคิด เป็นหลักการกำกับไว้อย่างน้อย 4 ประการด้วยกันคือ

1. โจทย์วิจัยต้องมาจากปัญหาความต้องการของชุมชน
2. โจทย์วิจัยนั้นต้องมีความเป็นไปได้ที่จะประสบผลสำเร็จ
3. โจทย์วิจัยต้องยกระดับทักษะการแก้ปัญหาของชาวบ้านผ่านการศึกษาค้นคว้าข้อมูล (ไม่ใช่การปฏิบัติการเลยโดยไม่ค้นหาข้อมูลก่อน)
4. ทุกคนที่เข้าร่วมมีความเข้าใจต่อโจทย์วิจัยอย่างชัดเจน

เมื่อมีหลักการกำกับของงานวิจัยท้องถิ่นเป็นแบบนี้ เป็นไปไม่ได้เลยที่โจทย์วิจัยจะได้อาจากการศึกษาค้นคว้าทบทวนเอกสารในห้อง เพียงอย่างเดียว

จากการทำโครงการแก้ไขในชุมชนของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาดเป็นตัวแปรต้นให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแต่ยังไม่สามารถช่วยให้กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ได้รูปแบบที่ชัดเจนของการทำกลุ่มจึงต้องอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่มีกระบวนการ เก็บรวบรวมข้อมูล วางแผนดำเนินงาน การวิเคราะห์ ทดลองปฏิบัติ และทางเลือกในการจัดการต่างๆ เพื่อนำไปแก้ปัญหาของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ได้เอง

5.2.8 กระบวนการทดลองเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนเข้าใจมากขึ้น ในการเลี้ยงไก่ไข่ และออกแบบการบริหารจัดการกลุ่ม

จากการมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูล ภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่ดั้งเดิม บทเรียนความรู้จากโครงการช่วยเหลือเลี้ยงไก่ไข่ต่างๆ ที่ผ่านมา ร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันตัดสินใจ โดยกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่น นำมาซึ่งการออกแบบการทดลองเชิงปฏิบัติการเลี้ยงไก่ไข่กลุ่มผสม ทีมวิจัยได้วางแผนการทดลองเลี้ยงไว้ 2 รอบ เพื่อลองทดสอบอย่างเป็นระบบมากขึ้น ว่าพันธุ์ไก่ไข่กลุ่มผสมพันธุ์อะไรที่จะเหมาะสมที่สุดกับพื้นที่ จาก การทดลองที่ทีมวิจัยชุมชนพบว่า ความรู้เรื่องการผสมอาหารโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นนั้นเป็นเรื่องที่ดี แต่จากการประเมินความสามารถของกลุ่มทีมวิจัยที่มีกำลังเลี้ยงไก่ไข่ได้เพียงครอบครัวละ 20-40 ตัว รวมทั้งกลุ่มประมาณ 500 ตัว (2พันธุ์ไก่รวมกัน) ยังไม่เหมาะสมเพียงพอต่อการจัดทำอาหารผสมเองได้ และวัตถุดิบที่สำคัญเช่นปลาป่น ไม่มีในชุมชน ต้องสั่งซื้อจากภายนอก ซึ่งกระบวนการจัดการยังใช้ต้นทุน กำลังคน และเวลา ดังนั้น วัตถุดิบที่มีในชุมชนน่าจะเป็นเพียงตัวช่วยเสริมให้ลดต้นทุน จากอาหารกระสอบที่สั่งซื้อจากโรงงาน เช่น ข้าวเปลือก หยวกกล้วย มันสำปะหลัง กะถิน ดังนั้นทิศทางการทดลองจึงเน้นไปที่ศึกษาการรวมกลุ่มเพื่อจัดการการซื้ออาหารกระสอบร่วมกัน ตัวอย่างการบันทึกการทดลองของทีมวิจัยไก่ไข่ดังตารางที่1

5.2.9 แนวคิดที่ได้จากการร่วมทำโครงการวิจัยไก่ไข่ โดยใช้เครื่องมือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- 1) ชุมชนร่วมเข้าใจต้นทุนและศักยภาพในการเลี้ยงไก่ไข่
- 2) ชุมชนมีความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ใกล้เคียงกัน
- 3) ชุมชนร่วมกันวางแผนบริหารทรัพยากรในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น
- 4) ชุมชนเริ่มมองเห็นเส้นทางการตลาด แหล่งรับซื้อต่างๆ
- 5) ชุมชนเริ่มมองเห็นประโยชน์ของการจัดตั้งกลุ่ม
- 6) ชุมชนเริ่มมองเห็นแนวทางบริหารงานภายในกลุ่ม

5.2.10 แนวทางการบริหารกลุ่ม และเงินทุนในกลุ่ม

จากการร่วมกันทำโครงการวิจัย มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันหลายครั้งในเวทีประชุมต่างๆ ทำให้ชุมชนเริ่มมองเห็นแนวทางการบริหารกลุ่มให้อยู่ได้ยั่งยืนกว่าโครงการอื่นๆ ที่ผ่านมา ชุมชนมองว่าจะต้องมีกติกาของกลุ่มที่ชัดเจนขึ้น และจะต้องมีการออมเงินเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการบริหารกลุ่ม ซึ่งสมาชิกทีมวิจัยได้ร่วมกันออกแบบกติกา สรุปได้ดังนี้

- 1) จะต้องมีการออมเงินกลับกลุ่มวันละ 5บาท เสมือนออมไข่วันละฟอง สำหรับคนที่นำไข่ไปเลี้ยง 10 ตัว
- 2) ถ้าสมาชิกเลี้ยงไก่ไม่คุ้มทุน สามารถปลดระวางไก่ได้ และซื้อใหม่จากเงินออมทรัพย์ของสมาชิกและเงินกลุ่ม และเงินที่ได้จากการขายไก่ ปลดระวาง
- 3) ในกรณีที่ปลดระวาง ต้องขายไก่เพื่อนำมาคืนกลุ่ม และไปซื้อไก่ใหม่มาเลี้ยง
- 4) ในกรณีที่สมาชิกตัดสินใจเลิกเลี้ยงไก่ กลุ่มจะคืนเงินออมทรัพย์ของสมาชิก แต่เงินที่ขายไก่ปลดระวางจะนำเข้ากลุ่ม
- 5) เงินกองทุนของกลุ่มสามารถให้สมาชิกรับไปใช้ประกอบอาชีพเสริมได้ ในระยะเวลา1ปีปลอดดอกเบี้ยและสามารถผ่อนชำระได้
- 6) ถ้าไม่สามารถคืนเงินได้ จะเสียค่าปรับ วันละ20บาท เมื่อยืมไม่เกิน 5,000 บาท ปรับ50 บาท เมื่อยืม 5,001 ขึ้นไป
- 7) ในการยืมเงินให้เป็นมติของกลุ่มพิจารณา
- 8) อาหารไก่ และแม่ไก่ไข่ ทางกลุ่มจะจัดซื้อร่วมกัน ซึ่งทำให้ได้อาหารไก่ไข่ และแม่ไก่ไข่ ที่ราคาถูกลง อาหารไก่ไข่เอาไว้ส่วนกลางที่กลุ่มและให้สมาชิกกลุ่มมาซื้อต่อ ตามความต้องการของไก่ไข่ในแต่ละวัน โดยมีส่วนต่างเล็กน้อยของราคา เพื่อไว้สำหรับการบริหารจัดการในกลุ่ม แต่ก็ไม่แพงไปกว่าการที่สมาชิกแต่ละคนไปซื้อกันเอง

5.2.11 มุมมองความยั่งยืนของกลุ่ม

ทีมวิจัยได้ร่วมกันให้มุมมองของความยั่งยืนของกลุ่ม สรุปได้ดังนี้

- 1) ความสามัคคีของคนในกลุ่ม เกิดได้ เมื่อคนในกลุ่มหันหน้าพูดคุยกัน ไม่ทะเลาะกัน

2) สมาชิกกลุ่มควรปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง ซื้อเฉพาะเนื้อที่เราต้องการ ซึ่งช่วยลดต้นทุนการบริโภค ลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนได้ การเลี้ยงไก่ไข่ในระยะแรกเป็นการเลี้ยงเพื่อเอาไข่มาเป็นอาหาร เหลือจึงขาย

3) ประเมินจากสุขภาพของทุกคนในชุมชน ดีขึ้น เด็กไม่ขาดสารอาหาร คนชราไม่เจ็บปวด แอ่น ท้องอืดตลอด กินอิ่ม นอนหลับ ทุกอย่างที่ทำเลี้ยงดูได้ตลอดชีวิต ไม่เดือดร้อนตนเอง และคนอื่น ซึ่งทั้งหมดเท่ากับความพอดี

4) ความคาดหวังของกลุ่มคือ การขยายกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ไปสู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่ต้องมีการศึกษาการตลาดเพิ่มเติม

5.2.12 แผนการพัฒนากลุ่มในอนาคต

กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่มีแผนการในอนาคตดังนี้

- 1) รวมกลุ่มเพื่อเป็นวิสาหกิจชุมชน
- 2) รวมกลุ่มเพื่อการตลาด เพื่อช่องทางการตลาด
- 3) เพื่อเพิ่มจำนวนการเลี้ยงไก่ เพื่อขยายจำนวนการเลี้ยง/ราย
- 4) ผลักดันการเลี้ยงไก่ไข่เป็นอาชีพเพื่อลดผลกระทบจากช้างป่า

5.3 อภิปรายผลที่คาดว่าจะได้รับ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

5.3.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

5.3.1.1 เจริญวิสัย

- 1) ได้ความรู้ภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่บ้านคลองมะหาด

จากการร่วมกันประชุมประจำเดือน เล่าเรื่องราวประสบการณ์การเลี้ยงไก่ของตนเองให้สมาชิกฟังซึ่งกันและกัน ทำให้ทีมวิจัยรู้ภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่ในหมู่บ้านของตัวเองที่สืบทอดกันมา ซึ่งมีลักษณะการเลี้ยงที่คล้ายๆ กัน ในชุมชน แต่ทีมวิจัยยังขาดการลงพื้นที่ศึกษาภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่จากผู้รู้ ผู้นำทางภูมิปัญญานอกทีมวิจัย หรือนอกชุมชน ซึ่งหากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภูมิปัญญาของทีมวิจัยกับผู้รู้ในชุมชน และนอกชุมชนได้ จะเป็นการยกระดับความรู้ที่ต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิมได้

- 2) ได้ความรู้ในการใช้ชีวิตแบบพอเพียงของชุมชนบ้านคลองมะหาด

จากการร่วมประชุมพูดคุยกันในหลายเวที โดยใช้เครื่องมือเส้นเวลา (Time Line) เป็นเครื่องมือศึกษาการใช้ชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตัวเอง ทีมวิจัยมีความเข้าใจในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบันมากขึ้น ทีมวิจัยพยายามปรับวิถีชีวิตตัวเองให้พึ่งตัวเอง และตนเองได้มากขึ้น ถึงแม้สถานะเศรษฐกิจและสังคมในสถานการณ์ปัจจุบันกำลังบีบคั้นให้ชุมชนกำลังหมุนวนอยู่กับกระแสบริโภคนิยม

- 3) ได้ความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ที่เหมาะสมกับบ้านคลองมะหาด

จากการร่วมกันศึกษาภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่จากอดีตถึงปัจจุบันของบ้านคลองมะหาด

ผสมผสานกับองค์ความรู้จากประสบการณ์การเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ผสม จากการส่งเสริมในโครงการพัฒนาต่างๆ ทำให้ทีมวิจัยสามารถประเมินความสามารถของตนเองว่าจะมีแนวทางเลี้ยงไก่ไข่อย่างไรให้ยั่งยืนที่สุด

4) ได้แนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่บ้านคลองมะหาด

ทีมวิจัยได้ร่วมกันระดมความคิดในการออกแบบการบริหารงานกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ จากการร่วมกันทดลองเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ผสม 2 รอบการผลิต ทำให้มองเห็นช่องทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ จากต่างคนต่างเลี้ยง แยกกันซื้ออาหารไก่ไข่พันธุ์ลูกผสม ต้นทุนในการเลี้ยงสูง เริ่มปรับเปลี่ยนมาสู่การรวมกลุ่มกันซื้ออาหารไก่ไข่ มีระบบการบริหารการเงินที่ใช้การออมเข้ามาเป็นเครื่องมือสร้างทุนหมุนเวียนในกลุ่ม เริ่มวางกฎกติกาในการบริหารงานกลุ่ม จากที่ไม่เคยมีกฎระเบียบอะไรเลย แต่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ระยะยาวระบบการบริหารกลุ่มที่ร่วมกันทำนั้นจะอยู่ได้ยั่งยืนและยกระดับการพัฒนาขึ้นได้มากน้อยขนาดไหน

5.3.1.2 เชิงพัฒนา

1) ได้ครัวเรือนในการเลี้ยงไก่ไข่น้อย 20 ครัวเรือน

จากการออกแบบกิจกรรมการทดลองเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ผสมทั้ง 2 ครั้ง ทีมวิจัยมองเห็นช่องทางการสร้างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ให้ยั่งยืน โดยในขั้นต้นสมาชิกทีมวิจัยสามารถขยายครัวเรือนการเลี้ยงไก่ไข่ได้ 20 ครัวเรือนตามเป้าที่วางไว้ หลังจากนั้นทีมวิจัยทุกคนมีความหวังว่าแนวทางการบริหารกลุ่มที่ร่วมกันวางแผนไว้จะทำให้มีการขยายครัวเรือนการเลี้ยงไก่ไข่ได้มากขึ้น

2) ได้กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ 1 กลุ่ม

การจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ บ้านคลองมะหาด เริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้น หลังจากผ่านการระดมความคิดเพื่อออกแบบแนวทางการบริหารกลุ่ม และทดลองใช้หลักการบริหารกลุ่มไประยะเวลาหนึ่งตามกรอบเวลาของงานวิจัย แต่หลังจากนี้ความเข้มแข็งของทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มจะมีมากพอเพียงใดที่ร่วมกันยึดกติากลุ่ม และยกระดับการทำงานกลุ่มให้ก้าวหน้า เติบโตยิ่งขึ้น

3) เป็นอาชีพเสริมของชาวบ้านคลองมะหาด

การเลี้ยงไก่ไข่พันธุ์ผสม ได้เป็นอาชีพเสริมของชาวบ้านคลองมะหาดสำหรับสมาชิกทีมวิจัยที่สูงอายุ และเด็กๆ ในชุมชน กระบวนการวิจัยทำให้สมาชิกมีความหวังมากขึ้นว่าอาชีพเสริมการเลี้ยงไก่ไข่นี้จะทำให้ชุมชนมีโปรตีนราคาถูกรับประทานมากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่มากนักน้อยสำหรับจุนเจือในครอบครัว

4) ได้ความสามัคคีของคนในชุมชน

กระบวนการวิจัยมีเวทีที่ทำให้ชุมชนได้มาร่วมคิดร่วมทำในทุกๆ เดือน นอกจากทำให้ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนความรู้แล้ว ยังได้แลกเปลี่ยนสารทุกข์ สุขดิบกันและกัน หันหน้าพูดคุยกันมากขึ้น จากเมื่อก่อนนั้นต่างคนต่างทำงานของตัวเอง พบปะกันบ้างในงานประเพณี การแลกเปลี่ยนความคิดพูดคุยที่เกิดจากกระบวนการวิจัยทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตัวเอง

5.3.2. ปัญหา อุปสรรค

โครงการวิจัยท้องถิ่น เรื่องแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือนตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองมะหาด อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นโครงการเล็กๆ โครงการหนึ่งในพื้นที่ห่างไกลจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สุวรรณภูมิ ซึ่งตั้งอยู่ที่ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า

คุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ทำให้การประสานงานของพี่เลี้ยงเพื่อสนับสนุนกระบวนการวิจัยไม่ราบรื่นมากนัก ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงตัวพี่เลี้ยงโครงการ ทำให้การประติดประต่อเนื้อหาและกระบวนการในโครงการยังไม่ได้พอ การสร้างความเข้าใจกับทีมวิจัยในกรอบคิงานวิจัยท้องถิ่นยังไม่ชัดเจนมากนัก การสร้างนิสัยการจดบันทึกข้อมูลยังไม่เกิดขึ้นกับทีมวิจัย ทีมวิจัยยังมองไม่เห็นความสำคัญของการร่วมกันเก็บข้อมูล ขณะเดียวกันหัวหน้าโครงการวิจัยซึ่งกำลังดำรงตำแหน่งกำนันประจำตำบลท่าตะเกียบมีการกิจมากมายในแต่ละวันซึ่งต้องทำตามกรอบงานที่หน่วยราชการให้มา จากปัญหา อุปสรรคเหล่านี้ส่งผลให้ผลของโครงการวิจัยยังไม่นำไปสู่การยกระดับการแก้ปัญหาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้มากนัก

5.3.3 ข้อเสนอแนะ

หัวใจสำคัญของงานวิจัยท้องถิ่น คือกระบวนการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยในทุกกระบวนการของการวิจัย กระบวนการมีส่วนร่วมที่ทางทีมมองเห็นว่าสำคัญคือ การร่วมกันตั้งแต่การออกแบบการเก็บข้อมูลที่เป็น การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การออกแบบการทดลองปฏิบัติการ ในขั้นตอนเหล่านี้ หากมีโครงการวิจัยครั้งต่อไป ถ้าหากพี่เลี้ยงและทีมวิจัยร่วมกันพูดคุยออกแบบได้ดีพอ จะเห็นความชัดเจนของการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการยกระดับการแก้ปัญหา นำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ได้ดียิ่งขึ้น การกระตุ้นให้ทีมวิจัยรู้จักการบันทึกข้อมูลเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่จะฝึกให้ชุมชนเป็นนักวิจัยมืออาชีพมากขึ้น

งานวิจัยท้องถิ่นนี้เป็นโครงการต้นแบบสำหรับการเรียนรู้ เป็นบทเรียน สำหรับโครงการพัฒนาอื่นๆ ของรัฐในชุมชนท้องถิ่น อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทราได้ ถึงแม้ว่าโดยภาพรวมยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจในกระบวนการวิจัยได้ทั้งทีมวิจัย แต่ในระดับบุคคลมองว่า กระบวนการวิจัยได้ติดตั้งชุดคิดในวิถีวิจัยบางส่วนได้บ้างแล้ว ซึ่งสมาชิกทีมวิจัยเหล่านี้หากได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้นจะเป็นกำลังสำคัญในการร่วมกันสร้างชุมชนเข้มแข็งได้

ผลการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ยังไม่สมบูรณ์ดีพอ เพราะต้องอาศัยระยะเวลาในการร่วมกันทดลองปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ตั้งไว้ และร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นหากมีการวิจัยในโครงการต่อไป การศึกษาแนวทางการยกระดับการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ควรจะเป็นโครงการวิจัยที่ต่อเนื่องจากโครงการนี้